

*Máj

Eric Lambert

DVACET TISÍC ZLODĚJŮ

Z anglického originálu
The Twenty Thousand Thieves,
vydaného nakladatelstvím
Newmont v Melbourne roku 1951,
přeložil Vladimír Vařecha.
Vydalo **Naše vojsko**,
nakladatelství a distribuce knih
v edici **MÁJ**, Svazek 298
jako svou 4669. publikaci.
Praha 1978.
Vydání třetí.

© Eric Lambert, 1951
Translation © Vladimír Vařecha, 1960

Dostáváte do rukou román o australských vojácích za druhé světové války. Prapor Druhý X ve skutečnosti neexistoval, ale z jeho příslušníků jsem se pokusil udělat typické australské pěšáky. Hlavní postavy zde zobrazené jsou tudíž složeny z konkrétních rysů mnoha různých lidí. Přesto lze po pravdě říci, že s žijícími osobami nemají nic společného – neboť lidé, které jsem se rozhodl vzít za vzor, jsou mrtvi.

Autor

KNIHA PRVNÍ

bojiště

1

Izmailija na Suezském průplavu, leden devatenáct set čtyřicet jedna. Na klidné zátoce kotví australská transportní loď a nahoře na nočním nebi zní hukot německých bombardérů. Hvězdy nesvítí a loď je jen beztvará kupa na širé pláni černých vod. Lehké protiletadlové „boforsy“ zahájily palbu a jejich nevrlý štěkot se zasekává do oblého zdroje, z něhož zvuk vychází. Najednou nebe obživne zlověstnými malými zášlehy. Hukot zní neochvějně dál.

Na lodi, obličejem k palubě, kolem krku záchranné pásy a na hlavě ocelové přílby, leží vojáci. V maličké kajutě na palubě C jsou nataženi čtyři muži a tlumeně spolu rozmlouvají. Všude na lodi, kde vojsko poslušno rozkazů zalehlo, se hovor točí kolem jediné věci. Říkají si, většinou s uspokojením, že mají poprvé okusit, jak chutná nebezpečí; vzrušeně nebo s šibeničním humorem se dohadují, mají–li bombardéry spadeno na loď nebo na město. Ani ne před rokem byla kajuta, kde leží ti čtyři vojáci, turistickou kabinou pro dva cestující; dvojice za dvojicí se tam zmítala s příbojem, mívala mořskou nemoc a často žehrala, jak na nich šetří s místem. Teď tam jsou dvě nouzové pryčny navíc a o těchto čtyřech se soudí, že mají štěstí – totiž štěstí v poměru k jejich kamarádům o několik palub níž, kteří bydlí a spávají na několika řadách špinavých, šeredných celtových lůžek nad sebou, kam nikdy nepronikne čerstvý vzduch.

Z těchto čtyř, kteří na tom byli líp, ležel jeden opřen o bok lodi těsně pod okénkem; mluvil méně než druzí. Jeho hlas zněl sice klidně, ale i on poslouchal a vnímal zbystřenými smysly. Cítil, jak se mu celá situace vřezává do paměti; tma, napjaté ovzduší čehosi neobyčejného, chování jeho kamarádů za nových okolností, ticho na lodi, zběsilé výbuchy dělostřelecké palby a vše prostupující hukot bombardérů.

Stoupl si a rázně otevřel okénko. Uvítala ho vlna chladného vzduchu vanoucí z té černi a zvuk bombardovacích letounů, jenž náhle zesílil. Rozhovor rázem ustal, ale o porušení platných předpisů nikdo ani nehlesl. Kdosi se zeptal: „Vidíš něco, Dicku?“

„Nic. Je tma jako v pytli.“ Pak dodal: „Teď se jeden blíží!“

Hlas, který na dotaz odpověděl, byl hlasem muže velmi mladého, a v tu chvíli v něm zazněl spodní tón vzrušení. Poté k nim dolehlo jakési

určité rozeklání vzduchu, jako když se trhá sukno. Zvuk sílil, až se konečně změnil v nejostřejší, nejhrozivější jekot, jaký kdy v životě slyšeli. Náhle vyústil v otřesný náraz. Kolem otevřeného okénka prolétla vodní tříšť a loď se od přídě až po záď nepříjemně zakymácela.

„Netrefil!“ zvolal mladík a lodí se rozlehla směsice zvuků.

Hukot bombardovaného letounu slábl a slábl, až se dočista rozplynul. Brzy potom odhoukala lodní siréna konec poplachu. Vojáci zavřeli střílnu, rozsvítili, svlékli a uložili záchranné pásy. Dveře kajuty se rozlétly a v nich se objevil velitel čety seržant Lucas.

„Tady všichni v pořádku?“ zeptal se.

Znělo to hrubiánsky a výsměšně. Byl vysoký a černovlasý. Z očí mu sršela věčná pobavenost, brada a nos sveřepě vystupovaly z obličeje. Vešel do kajuty a prohlížel si její obyvatele.

„Shodil pumu,“ řekl jim. „Jen taktak minul loď.“

„Bylo to hodně blízko,“ vpadl do toho mladík. „Cítil jsem, jak to stříklo!“

Jeden z jeho společníků zakroutil hlavou jakoby v zoufalství nad takovou neprozřetelností. Lucas mladíka nedbale oslovil:

„Tys otevřel střílnu, Brette?“

Brett se na snědého seržanta zaškaredil. Znovu jím zalomcoval prudký odpor, který mezi ním a Lucasem vyvstal hned první den; nelibost nad Lucasovou jízlivostí, vtipkováním a současně strach.

„Ano!“

„Ráno v sedm třicet se hlas v jídelně! Tam tě snad tři dny služby vyléčí ze zvyku kašlat na předpisy. Dobrou noc, mládenci!“

V jídelně však Dick Brett vydal jen jedno jediné jídlo. Hned po snídani se vojáci seřadili na palubě a dostali rozkaz, aby se do dvou hodin připravili k vylodění. Šestou četu oslovil poručík Crane. Seržanta Lucase měl po boku. V Cranově chování se snoubila nenucenost s výbojností a blahosklonností. Dicku Brettovi Cranův nevyslovený postoj říkal: „Já jsem Kenneth Crane z radu Cranů ze Scobie, jedné z nejproslulejších a nejbohatších australských rodin. Ve všem, nač si jen vzpomenete; jsem vám nadřazen. Ale je válka a mně; i když se s vámi neznám, nezbývá, než se s vámi stýkat. Hodlám při tom být co nejblahovolnější.“ Někdy se Crane přistihl, jak mluví až příliš nápadně svr-

chu; hned se poopravil a vychrlil spoustu vojenských nadávek, které na jeho rtech zněly podivně zvrhle. Přemýšlivému Dicku Brettovi většinou připadal chlapský a dokonce příjemný. Byl statný, měl světlé vlasy a ladné pohyby. Navíc byl proslulý atlet. V jeho rysech vynikalo veliké žluté obočí, přísné modré oči a ústa, jež slova vytvářela úsečně a dovedla se zprudka semknout.

„Mládenci, někdy během dneška se vylodíme. Ty letouny včera v noci naházely do průplavu miny, a to znamená, že prozatím se ani jediná loď nehne z místa. Do dvou hodin se každý přichystá k přesunu. Ubikace po sobě zanecháte v čistotě. Poddůstojníci to zkontrolují. Seržante, dejte četě rozchod!“

Dick Brett zůstal stát u zábradlí a díval se k vzdálenému pobřeží. Vidět bylo celkem málo, až na chlum vlnících se palem, z nichž tu a tam trčel k nebi minaret a ploché střechy budov. Vtom ho něčí ruka zezadu postrčila podél zábradlí.

„Dicku, dělej! Hni sebou!“ pravil seržant Lucas.

„To postrkování, Lucasi, si příště odpusť!“

Seržant Lucas se jen zasmál.

Vojáci se opřeli zády o plnou polní a posedávali tak až do pozdního odpoledne. Bavili se o tom, kam asi jedou a jak asi je tam odvezou. Kouřili, ukazovali si fotografie, nebo se hustě častovali nadávkami. Nakonec se objevili důstojníci, zaveleli vztyk a řekli jim, ať si posbírají výstroj a připraví se k odjezdu. Husím pochodem lezli z podpalubí a sestupovali do člunů. Čluny je vyklopily na molo, odkud přešli na silnici a roztáhli se po jejím okraji. Trpělivě se zase složili na zem vedle výstroje a čekali na další přesun. Za dlouhé měsíce se už odnaučili spěchat a ptát se.

Ještě pořád na sobě měli těžké polní uniformy, vyfasované v Austrálii. Odpoledne bylo horké, prašné a suché. Rozepjali a povolili si blůzy. Shluklo se kolem nich pár otrhaných Arabů: australské vojáky však okukovali jen zdálky a občas něco zadrmolili. Po protější straně přešla Egypťanka, celá v černém. Tmavé, vlahé oči nad jašmakem si upřeně prohlížely obdivem rozpálené vojáky. Pak odvrátila hlavu a spěchala dál.

„To je kost!“

„Macu, jak se řekne arabsky láska?“ zvolal kdosi.

„Ty potřebuješ jiný slovo,“ řekl mu Lucas. „Jo,“ dodal tiše, pohlížeje za Egypťankou, „nebyla špatná. Jestlipak jsou všecky takové?“

Rty žádostivě stažené, v očích žár, se za ní upřeně díval, dokud nezmizela. Z tváře mu vymizel obvyklý výsměch: vypadal najednou krutě a kořistnicky.

Tommy Collins jako by vychrstl ze svého malého obličeje:

„Tu tak nachytat někde za rohem, dal bych jí něco na památku!“ Přesunul zbytek cigarety do druhého koutku a přivřel oči. Vtom na Tommyho upřel pohled vysoký, prošedivělý Andy Cain, muž s hněvivými ústy a unavenýma očima.

„Jestli se jim tu, kloučku, budeš courat s ženskýma, skončíš v nějakém temném koutě s kudlou v zádech!“

Tommy spojil palec a ukazováček kolem cigarety jako dravec a vytáhl ji z úzkých rtů. „Ale jdi, já se hned tak někoho neleknu – natož pak nějakýho Araba!“ holedbal se.

Dick Brett ho sledoval pln okouzlení i hnusu. Vzpomněl si na den, kdy narukoval. Stál tehdy vedle vyzáblého, bledého hubeňoura, který s očima zažloutlýma od hýření žmoulal slinami prosáklého špačka, zavile v jednom kuse nadával a chrlil ze sebe sprosťárny. Když vyplňoval dotazník nebo na něco odpovídal, měl oči tvrdé, ostražité a těkavé jako kolčava. Už předtím se Dickovi svěřil, že si právě odseděl měsíc v kriminále a předcházející noc že oslavil propuštění v jednom darlinghurtském bordelu s macatou padesátiletou děvkou a několika lahvemi laciného vína. Se zvlčilou marnivostí líčil, co se tu noc dělo na vínem prosáklých prostěradlech, jaké choutky roznítilo v děvce pití a jaký byl on sám nemilosrdný silák. Když po chvíli zjistil, že v Dickovi nenalezl spřízněnou duši, zjedovatěl a nemohl mu přijít na jméno. Už se spolu i poprali.

Dick vzhlédl a střetl se s výsměšným, zkoumavým pohledem seržanta Lucase.

„Na tu jsme měli pustit tuhle mladého Dicka. Co říkáš, Dicku?“

„Že je to člověk zrovna jako my,“ odpověděl Dick. „A nejspíš i něčí manželka.“

Tommy Collins se uchichtl:

„Možná,“ přisadil si Andy, „že doma si zrovna v tuhle chvíli nějaký

mizera dělá zálusk na manželku některýho z nás.“

„Tebe to trápí, Andy?“ tiše se zeptal Lucas.

„Možná,“ řekl klidně Andy, „že jednoho krásnýho dne schytáš pár facek!“

Dick Andymu záviděl; jak to s Lucasem umí.

Do setmění byl poslední voják z lodi pryč. V dlouhém zástupu procházeli ztemnělými ulicemi Izmaiiije a jejich pochod měl pramálo svědků.

Dorazili na místo, kde ulice ústila do písku, k železniční trati, kde už na ně čekal vlak. Důstojníci je říznými povely nahnali do vlaku jako stádo. Vagóny byly dlouhé, špinavé, páchly, byla v nich tvrdá dřevěná sedadla a tlumená modrá světla, takže vnitřek vystupoval z přízračné polotmy. Šestá rota ulehla unavená a neklidná, vklíněná mezi pytle, torny, tlumoky, popruhy, pušky a bodáky. Než vlak vyjel, schvátil většinu z nich křečovitý spánek. V té podivné modré tmě se proměnili v hromadu končetin a bezvládných hlav. Vlak se dral kupředu těžkou egyptskou nocí.

Na Střední východ přibyl pěší prapor Druhý X Druhého australského říšského sboru.

2

Na sever a na jih se táhne pobřežní pláň Palestiny. Mezi plání a mořem se zvedá řada písečných přesypů a z východu na ni shlížejí hory pouště Judey. Rovnoběžně s pobřežím se vine úzká bílá silnice a podél ní postaviti dělníci mezi arabským městem Gazou a židovským městem Tel Avivem ležení Druhého australského říšského sboru. Tábory se rozkládají po plochých návrších a po údolích mezi pahorky. Silnice vbíhají a vybíhají ze změti stanů, jež se bez ladu a skladu kupí kolem správních budov z tmavě napuštěného dřeva. Podél tábořišť se krčí háje oranžovníků, obklíčené borovicemi, jež trčí k nebi a roztínají krajinu jako temné čepele. Za těmito háji leží vesnice: bílý hranatý kámen židovských vsí, horké šedohnědé bláto arabských. A zapadlé

mezi travinami a zpustlými háji na pobřeží leží zpřerážené sloupy a římsoví dávných vládců Palestiny; osamělá místa, kde se potulují ovce a kde ševelí mořský vánek. Úzkou bílou cestu zatarasily nákladní vozy a motocykly, valící se nepřetržitě oběma směry. Po okrajích silnice táhnou sem a tam na cvičných pochodech či cestou na manévry dál do vnitrozemí čety, roty, prapory Australanů v proslulých širácích.

Do tohoto hemžení vtrhl v časných hodinách bezhvězdného rána Druhý X prapor. S denním světlem se v přecpaných stanech probudil a začal obhlížet okolí.

Pátý den po příjezdu praporu byla neděle. Když si vojáci odbyli bohoslužby, řekli jim důstojníci, že zbytek dne mají volno. Hned však dodali, že je mají strávit v prostorách tábora a žádné propustky do města ani do sousedních táborů se dávat nebudou. Marně však vojákům domlouvali. Po pěti dnech, kdy se tísnili v houfu, kdy na ně kdekdo dotíral, poučoval je a nutil pochodovat, kdy hlídali stany před hrstkou mizerných Arabů a zakusili leccos jiného, jak už to na vojně bývá – a říká se tomu všemu prostě „pérování“ – málokdo z mužstva měl náladu strávit volné hodiny mezi stany a na cvičišti. Hned po obědě bylo v táboře jako po vymření.

Dick Brett a Andy Cain zamířili pěšky k hlavní silnici, kde se oběma směry valil nekonečný proud vozidel.

„Kampak, Dicku?“

„Tak mě napadlo, že bych se podíval na Tel Aviv, jestli to není moc daleko.“

„Asi dvacet mil, povídal jeden od šestých. Vadilo by ti, kdybych se s tebou svezl?“

Mladík byl rád, že bude mít při dobrodružství společníka. Starší muž se k němu přidal a vykročili spolu. Po několika stech metrech se octli na hlavní silnici. Sešli kousek níž, aby se odpoutali od hloučku vojáků, kteří na rozcestí mávali na přijíždějící náklaďáky. Náhle za nimi zaskřípaly brzdy a oba vojáci se pohotově vrhli do příkopu. Z okna náklaďáku vykoukla rozesmátá australská hlava.

„Tel Aviv?“ zeptal se Andy.

„Ano, kámoši, jenom bych musel jet opačným směrem!“

Zevnitř zahlaholil smích a vůz jel dál. Buďsi, teď aspoň vědí, kte-

rým směrem Tel Aviv leží. Pár minut nato seděli na korbě zásobovacího vozu, který jel rychlostí čtyřicet mil za hodinu. Na autě už seděl kolega od šesté divize, který se uvolil seznámit je s Palestinou a s válčením v Libyi. Zprvu se choval dost blahosklonně, ale brzy se spřátelili a nakonec se tak rozpovídal, že nebyl k zadržení.

Silnice byla rozblácená a nebezpečně přecpaná. Auto kličkovalo mezi pomalejšími nákladními vozy a míjelo Araby, kteří jeli na povozech tažených mezky nebo v sedle na oslech, zatímco ženy se plahočily pěšky za nimi.

„Koukněte se," řekl jim společník. „Pantáta si jede, panímáma cupá vzadu po svých. Osel má větší cenu než ženská! Jestli budete chtít nějakýho hnědocha naštvat, tak mu řekněte *Jehudi banduk* – židovský parchante! Jestli chcete, aby se vám kluci vystavili, křikněte, *Anta bint* – ty seš holka! Aby dokázali, že se mýlíte, hned zvednou šaty. Prokrista, měli byste si čuchnout k těm jejich vesnicím! Židi jsou tady stejní jako všude. Vezmou tě na hůl vpravo, vlevo a vprostředku!"

Ale ani na jednoho z jeho nových spolucestovatelů vojákova výřečnost zřejmě nezapůsobila. Dick se ho zeptal na boje v Libyi, a jak je voják líčil, oba poslouchali – Andy s pokojným zájmem, Dick vzrušeně a s rozzářenýma očima – a neříkali nic. Jejich nový známý vyprávěl dál a před Dickem vyvstaly divoké, strašlivé vidiny bitevní vřavy…

…Dokázali to „takřka s ničím". Viděl před sebou jednookého generála, jak v Káhiře sedí a dumá nad mapou, kde je vyznačena dlouhá řada opevněných měst, táhnoucí se od Marsá Matrúh po Benghází, a v každém silná, dobře živená posádka Italů. Proti ní má divizi Australanů, hrst tanků, rozhodne se, jak to provede, a jednou v noci se připlíží a udeří na Sídí Barrání. Pobřežní města Mussoliniho zbrusu nové říše padají jedno za druhým do rukou hrstky chlapů v ohromných širácích s dlouhými bodáky a nemotornými tanky, úsměvně zdolávajících po zuby ozbrojeného nepřítele, který má fantastickou početní převahu. Byla to vidina krutá, úchvatná.

„Výzbroj tihle Taliáni mají, ale jsou to baby!" prohodil voják od šesté. „Zdálky toho na tebe naházejí kolik chceš – kanóny mají jedna radost – jenže jak přijde na nože, hned zvednou pracky a s křikem o slitování se hrnou ven!"

A hoch je viděl,jak se v tisícových řadách valí z pevností naháněni do houfu několika střelci, a odhodlaně míří do útočiště zajateckých klecí, zatímco poušť kolem nich obestírají černá mračna boje. Prudce si uvědomil, že je australský voják, a poprvé upřímně věřil zkazkám o bájné síle usměvavých chlapců v širácích.

To Andyho vidiny, lze-li je tak nazvat, byly střízlivější a Andy sám byl méně ochoten spokojit se s tím, jak jim tažení líčil chlapík od šesté divize.

„Jen mi nenamlouvej, že jsou to samí zbabělci. Za co bojují? Na to se zeptej!“

„Za Mussoliniho!“ uchichtl se vypravěč. „Il Du – čí! To je jejich bůžek a modla!“

„Rozhodně ne pro všechny. Než se dostal tam, kde je, musel jich tisíce povraždit. Podle mého nejsou zbabělci – jenom se jim prostě nechtělo bojovat za Mussoliniho a jeho proklaté impérium. Kdyby bránili vlastní domovy, viděl bys, že jsou zrovna tak dobří jako leckterý z našich. Mezi náma by se určitě taky našlo pár bab.“

„Nejlepší voják na světě je Australan, to říká každej.“ Starý mazák se už dopálil.

„Sakra, na to dám krk!“ vykřikl Dick.

„Co, tobě by se chtělo bít za takového dacana, jako je Mussolini?“ zeptal se Andy.

Vtom vůz zpomalil u brány do tábora. Chlapík od šesté seskočil a poděkoval řidiči.

„Jakživ nevystrkuj hlavu, kamaráde!“ zavolal na Andyho. „I na tebe dojde. Já jsem pro Australany. A své jsem si už udělal!“ Voják zvedl ruku a zamával a Dick zahlédl, že má na pravé ruce červenou a zjitřenou, čerstvě zhojenou pokožku a tři prsty pryč. Jak se Andymu často stávalo, pohroužil se do rozjímání, a Dick sledoval krajinu. Jeho romantickou povahu odjakživa temně vzrušovalo to, čemu se říkává „východní scenérie“. Teď do sebe vpíjel všechno kolem a srdce mu plesalo, že to vše osobně vidí. Občas míjeli holé zelené stráně nízkých kopců, pusté až na pár vyzáblých ovcí, hlídaných arabským chlapcem. Tu a tam poškrabal červenou půdu rozviklaný dřevěný pluh, tažený velbloudem. Pak zas ujížděli arabskou vsí, až se na všechny strany rozprchli osli, drůbež, a ženy a děti se uchýlily do bezpečí horkých,

páchnoucích zdí z šedého bláta. Vesnice vypadaly špinavé a zbídačelé. Domky splácané z bláta se řadily do klikatých zdí, klenutých průchodů a čtvercových náměstíček. Na kraji vesnic občas míjeli domy efendiů, arabských statkářů; bílá, pevná, neposkvrněná stavení s železnými vra.ty, vysokými zdmi a pestrým mozaikovým obložením. Vozovku lemovaly olivové háje, jejichž větve se splétaly nad kamennými zídkami.

Mladý muž do smrti nezapomněl, jak jím tehdy otřásl propastný rozdíl mezi městem arabským a židovským.

Do židovských vesnic se vjíždělo alejemi australských gumovníků; stavení byla vystavěna z úhledného bílého kamene nebo cihel. Když se hnali kolem, mávaly jim veselé, osmahlé děti. Bělost mezi zelení, zatímco arabská vesnice splývala v jedinou skvrnu špíny. Když přijeli na periférii Tel Avivu, připadalo jim město jako židovská vesnice ve velkém; stromovím lemované ulice, nové bílé budovy. Vypadalo jaksi velkoměstsky, ale zároveň vyvolávalo dojem přeplněnosti. V ulicích se hemžily zástupy chodců, na vozovkách záplava vozidel. Anglických a australských stejnokrojů bylo všude plno. Vůz zastavil u parkoviště s výhledem na pláž a řidič jim přišel oznámit:

„Jestli se, kámoši, chcete svézt s náma zpátky, jedeme ve dvě hodiny. Jenom přijďte včas, na nikoho se nečeká!“

Poděkovali a vydali se na prohlídku města. Sotva ušli pár kroků, potkali seržanta Lucase. Hned jak je uviděl, roztáhl ústa k širokému úsměvu, který však nebyl nijak přívětivý. Nasvědčoval spíš tomu, že Lucas se baví.

„A hele, vojín Cain a vojín Brett, však jsem si říkal, kdy vás tu asi uvidím! Zbytek šesté čety tu zřejmě už je.“

„Ahoj, Franku,“ pozdravil ho Andy. „Přijel sis obhlídnout pamětihodnosti?“

„Jaké pamětihodnosti?“ ptal se s přehnanou zvědavostí seržant.

„To nevíme. My jsme totiž teprve dorazili.“

Lucas mávl rukou. „Odsud, kde stojíte, je vidět všechno,“ poučoval je. „Činžák vedle činžáku, kavárny, krámky s upomínkovými předměty a v nich tlustí židáci, kteří čekají jenom na to, aby do vás zaťali drápy. Bordely jsou dole v Jaffě. Tuhle mladého Dicka hlídej, nebo ti tam zabrousí!“

„Jak to že víte, kde tu jsou bordely," zeptal se ho chlapec hněvivě. Lucas přešel jeho otázku mlčením. Pak se dal svou cestou, jenom přes rameno za nimi utrousil:

„Do budíčku ať jste zpátky, to budete, hoši, že jo?"

„Proč se od něho vždycky necháš dopálit?" zeptal se Dicka Andy.

Dick neodpovídal. Konečně řekl: „Co myslíš, dá nás k raportu, že jsme venku bez propustky?"

„Kdepak! Sám taky nemá propustku! Člověče, víc kuráže! Pojď se někam napít!"

Dick, ještě stále roztrpčen srážkou s Lucasem, šel. Našli kavárnu blízko přístaviště a u židovského číšníka si poručili láhev tamějšího piva. Seděli a rozhlíželi se po dlouhé čáře pobřeží. Moře bylo klidné, vzduch jasný. Nalevo v dálce viděli starobylý přístav Jaffu, rozházený po svazích nad pokojnou zátokou. Takřka naproti nim ležel na písku zrezivělý, neforemný trup malého parníku převrácený na bok docela na souši. Od číšníka se dověděli, že tam leží už několik let. Připlul k Jaffě, přecpaný uprchlíky z Evropy, a britské úřady mu nepovolily cestující vylodit. Kapitán lodi nelenil, najel s parníkem na souš a muži, ženy i děti, zápasíce s příbojem, se i s ranci vyškrábali na břeh.

Dick s Andym seděli a kavárna se plnila vojáky v rozmanitých stupních opilosti. Byli mezi nimi staří mazáci a ti se opíjeli nehlučně; jiní, jako Andy a Dick, vychutnávali svou první návštěvu. Sem tam se trousili někteří jejich kamarádi od čety. Přivrávoral k nim Tommy Collins. Byl na mol a klel jak pohan. „Ahoj, ahoj!" Složil se jim za stůl a blaženě pošilhával. „Hej, Jehudi, pivo!" Obličej měl bílý jako křída, oči slepené a vyžilé. „Tenhle lokál mě dorazí. V Jaffě jste už byli? To si nenechte ujít… Láhev Alicante a vášnivá mladá kočka – tisíc milů. Svléct do naha se mi musela… když po ní chci tu parádu, začne vřeštět, hned je tu madam… a víte, co udělám?" Zaklonil hlavu a prudce se rozřehonil. „Stáhnu na postel i madam, ta mladá holka začne žárlit, popadne mě a začne drmolit… potom se zas madam naveze do ní. To vám bylo povyražení! To bylo povyražení! Koukněte se!" Vytáhl křiklavě pestrobarevný kus hedvábí, neuměle vyšívaného. „Padesát milů… Židáka jsem usmlouval. Tohle pošlu mámě… Milý zlatý mámě… mě to tady v tomhle městě dorazí." Přejel rukou přes stůl, převrhl si pivo a s námahou se zvedl. „A nač to povídat takovým

dvěma zajícům? Kde je můj kámoš Dooley?“ A vypadl ven do tmavnoucího odpoledne.

„Doufám, že tohle neuvidíme moc často,“ zavrčel Dick.

Starší muž si pročísl rukou žlutohnědé našedivělé vlasy a pomalu, cynicky prohodil, skoro jako by nahlas myslel:

„Já znám v Sydney jednu čtvrť, kde se takoví Tommy Collinsové líhnou. Snad to zní dost otřepaně, ale je asi pravda, že někteří lidé ani jinak žít neumí.“

Chodili a zdravili je další vojáci od šesté čety a na Tommyho se zapomnělo. Ale zanedlouho vešel do kavárny Australan, kterého pro změnu nesnášel Andy. Percy Gribble byl ulízaný, nabubřelý človíček s kartáčkovým knírkem. V civilu úředničil v bance. Vojenské šortky i košili měl úhledně nažehlené, klobouk ohrnutý, jak to nařizoval předpis denní služby. Kolem krku mu viselo pouzdro s fotoaparátem.

„Hele, jde sem náš milovaný štráfkář!“ zamumlal Andy. „Není vyloučený, že tenhle podlízavej patolízal propustku sehnal.“ Percy se s nimi pozdravil, jako by je bůhvíjak dobře znal, a bylo na něm vidět, že je rád.

„Aha – zas párek absentérů. Jak je, hoši?“

„Ujde to,“ řekli mu.

Uvelebil se a přívětivě na ně hleděl.

„Trochu jsem si fotil město. V Ottomanské bance jsem se setkal s pokladníkem, který dělával v Londýně na ústředí mé banky.“ Dick se tomu přisvojovacímu „mé“ v duchu usmál. Andy se na něho zaškaredil.

„Proč si myslíš, že nemáme propustku?“ zeptal se ho.

Gribblovým obličejem přelétl pohled mírného znepokojení – snad se neprovinil jen on sám!

„Když jsem ji nedostal já,“ zasmál se samolibě, „tak si myslím, že vy taky ne. Rozhodně to máme dobrý,“ dodal důvěrně. „Ve městě je Frank Lucas. Chtěl jsem zůstat v táboře, ale když jsem viděl Franka, jak se krade ven, řekl jsem si, když může on, můžu já taky, A jel jsem.“

Brebentil dál a neměl ani potuchy, jak svými posledními slovy zapůsobil na oba kamarády.

„On mě Frank vlastně pozval na skleničku,“ chlubil se, „a tak jsme

si zašli do prvotřídního lokálu, San Rema, jenže tam nám řekli, že to tam mají jen pro seržanty a vyšší šarže. To víte, já si to nenechal líbit, aby nějaký všivák židovská odpíral Australanovi nalít, tak jsem si prostě sed a poručil si džin.“ Při vzpomínce rozhořčením úplně zrudl. „Ten smrad mi ne a ne nalít. Čistě proto, že jsem obyčejný voják. Tohleto dělání rozdílů je zlořád – armáda na to zajde. Frank Lucas je hodný hoch, ale koneckonců v civilu nebyl nic. V Palestině je zrovna choulostivá situace, a aby se před těma usmolenýma hnědochama a Židama snižovala vojákova prestiž, to si nemůžem dovolit!“

Zatím se setmělo a vchod zakryli těžkým zatemňovacím závěsem. Kavárna se dočista naplnila, byla teď hlučná a osvětlovalo ji pronikavé světlo. Několik mladých Židovek přišlo dovnitř a usadily se u stolu mezi vojáky. K Dickovi, Andymu a Percy Gribblovi se přidali další vojáci od šesté čety, až jich kolem stolu seděla celá parta. Vyprávěli si odpolední zážitky a hlučně a nevázaně se bavili.

„Sakra, věřte tomu, vojáky tady každý bere na hůl! Po válce tu asi hned vyhlásí státní smutek.“

To promluvil Chips Prentice – zdravě růžový a ulízaný hromotluk. Chips, slavný ragbista, modla školáků. Hlas měl mohutný, prošpikovaný humorem, a budil smích, i když řekl úplnou banalitu. Kamarádi mu viseli na rtech a vesele se smáli.

Poslední vždycky dozněl řehot Collinsova přítele Dooleye Frankse. Byl to vytáhlý, hubený a nahrbený čahoun, něco málo přes dvacet, vlasy měl jantarově černé a k tomu zubivý úsměv doplněný hlasem, jenž byl ztělesněná nestydatost.

„To mi tuhle jeden hoch od šestý divize poradil, jak na ně vyzrát,“ vyprávěl jim. „Když ti to předražej, seber něco jinýho a práskni do bot! Jednou se tu bombardovalo a ti hadráři byli všichni v krytech, a to prý ze všech krámů vycházeli Australané s kapsama plnýma hodinek a bůhví čeho.“

Zazněla nová salva smíchu. O Dooleyovi se vědělo, že je holomek. Nějak se mezi nimi octly dvě dívky; vojáci je měli k pití; mlsně je okukovali a s dvojsmyslnými poznámkami do sebe šťouchali. Dívky byly mladé, ale tvářily se jakoby nic, jen věčně krčily rameny; popíjely a pokuřovaly, jako by jim v životě zbylo už jen toto potěšení. Ta, co seděla mezi Dooleyem a Dickem, byla štíhlá a měla jakýsi matný

půvab. Dooleyovy neomalené narážky ji záhy omrzely; otočila se k němu zády a promluvila na Dicka.

„Jste nějak moc tichý, Australánku. Stýská se vám po domově? Nebo po manželce?“

„Nemám manželku,“ odbyl ji úsečně.

„Aha, tedy po milé?“

„Nemám milou.“

„Tak je vám smutno.“

Její ruka mu zlehka pohladila koleno. Pohlédl na ni. Měla tmavé oči a ty jako by ho o něco prosily.

„Jsem asi unavený,“ řekl jí.

„Och, za to může tahle břečka; nejste na to zvyklý. Pojďte se mnou, chcete? Uvařím vám silnou černou kávu.“

Nahnula se k němu. Sevřela mu ruku do dlaně a popotáhla ji pod krátkou sukni, až se prsty dotkly nahého masa. Dick je jemně pohladil. Vtom mu došlo, že začíná být opilý. Na druhé straně za stolem spatřil Gribbela, jak se významně zubí a ústy tvoří slova, která v té vřavě křiku a smíchu nebylo slyšet. Druhá děvka koukla po tmavé dívce, kývla na ni a zamrkala. Gribble se rozchechtal. Najednou byl Dick na nohou a zběsile se sápal přes stůl na Gribbla. Dooley a Chips ještě s jedním vojákem ho zdržovali. „Ty sakramentský nafoukanče!“ zařval na Percyho. „Ruce vzhůru!“

Gribble necouvl, jen Andymu něco rozhořčeně odpověděl. Dick odhodil Dooleye a vyrazil vpřed. Pak se mu udělalo hrozně zle. Hospodu a zvuky v ní obestřela mlha. Matně vnímal, jak ho dívka drží za ruku a jak mu cosi říká; a už je venku na čerstvém vzduchu a Andyho tichý hlas ho nabádá: „Jen se vyblinkej, hochu! Jen se vyblinkej a bude ti líp!“

Nějakou chvíli zvracel a skutečně mu bylo líp.

„Mně nic není,“ vydechl. Připadal si slabý a směšný. „Nech mě! Za chvilku jsem zpátky.“

Andy odešel. Dick věděl, že se tam nevrátí. Odjakživa se nerad ukazoval před lidmi, kteří byli svědky toho, jak se zesměšnil. Stál teď v jakési zahrádce. Nad hlavou mu zářily hvězdy. Vrávoraje klenutým průjezdem, vyšel do temné ulice. Na chodníku k němu napřáhla nějaká postava ruku, uchopila ho, a čísi hlas řekl:

„To ta břečka. Uvařím ti kafe. Pojď!“

Byla to dívka z kavárny. Vzala ho kolem pasu a vedla tmou.

„Počkejte chvilku!“ řekl.

„Až budeme uvnitř. Pak mi to povíš.“ nabádala ho.

Za pár minut stáli u dveří a ona v nich šátrala klíčem. Vtáhla Dicka dovnitř, zavřela dveře a rozžala malou baterku.

„Zatemnění!“ řekla šeptem. „Zatáhnu záclony a potom rozsvítím.“

„Poslyš!“ pevně ji sevřel. Je přece načase, aby Dick Brett udělal nějaké gesto. Nejdřív kolem sebe bije rukama jako paňáca, pak ho vyvedou ven zvracet a nakonec se pokorně nechá odvést děvkou. „Trochu kafe bych rád, ale peníze do tebe strkat nebudu!“ Přivinula se k němu, políbila ho a řekla šeptem. „Od tebe peníze nechci. Mám dnes večer dost. Jsi hodný chlapec. Tomu chlapovi jsi chtěl nabít za to, že o mně říkal něco špatného, viď?“

Po pravdě řečeno se Dick už dost dobře nepamatuje, kvůli čemu chtěl vlastně Gribblovi nabít, ale kvůli dívce to nebylo, to ví. Vybavil si jen to, že si zničehonic připadal jako hlupák, zelenáč a nekňuba a že v něm vzplanul vztek. Ale tenhle výjev se mu už zamlouvá: rytířský mladý voják, který nedopustí, aby se nu cti utrhalo nevěstce!

„Ano,“ odpověděl. „Právě proto.“

Dívka najednou prudčeji dýchala a znovu ho políbila.

„Počkej, až urovnám zatemnění,“ zašeptala. A znovu mu vtiskla polibek. „Jsi hodný, osamělý hoch.“ Pak se ztratila.

Slyšel šustot šatů a jak dívka něco kolem kutí. Stál ve tmě, rozechvělý, samolibý, rázem zase docela sebejistý. Zatemněné město, hvězdnatá noc, žena v tmavém pokoji – romantická situace pro osamělého dobyvatele.

Než se nadál, byla zpátky a tiskla se k němu. S povzdechem ho táhla přes světničku a na polštáře. Jeho ruce nahmataly holé tělo, sjely dolů. Zaradoval se, když zjistil, že na sobě nic nemá.

V časných ranních hodinách byla jeho touha ukojena a chtěl pryč. Do hlavy se mu vtíraly myšlenky na dlouhou zpáteční cestu do tábora. Je to teprve druhá žena, kterou měl, nový zážitek. Dosud si všechny nevěstky představoval jako stvoření vychrtlá a neromantická. V této dívce byla vášeň, a když mu patřila, byla vznětlivá. Teď však, když

opojení vyprchalo, se mu její nahota začínala protivit.

„Musím jet zpátky," prohlásil a zvedl se, aby sáhl po šatech.

Na nočním stolku zazářila lampa a ze tmy se rázem vynořil čistý, pohodlný pokojík. Dick se oblékal a dívka ho zálibně, s úsměvem pozorovala. Nedbale před ní stavěl na odiv své svalstvo. Najednou se ho zmocnil zmatek a uvědomil si, že se ukazuje před někým, koho nezná. Aby rozpaky skryl, shýbl se a zahleděl se na fotografii jakéhosi muže.

„Můj manžel," řekla mu.

„Je v Palestině?"

„Je mrtev."

„Jak dlouho jste v Palestině vy?"

„Tři roky."

„A předtím?"

„V Československu."

„Musela jste utéct?"

„Ano. Manžela mi zabili nacisté. Učil."

Podíval se blíž. Byl to nevalný snímek: mladík s pobledlou tváří a vysokým čelem.

„Měla jste ho ráda?"

„Ano. Jak to u vás říkáte? Víc než život."

„Víc než život?"

„Víc než život. Ale už to není pravda, že ne?"

„Jak to že ne?"

„Já jsem ještě pořád tady. Já jsem utekla."

„Co jiného vám zbývalo?"

„Hodně jich uteklo. Některé to zaplatily životem, jiné zůstaly a skrývají se. Já – mně už je všecko jedno."

„Ale večer, když jsem se pustil do toho vojáka, to vám nebylo všecko jedno."

Teď už se mu to říkalo lehce, protože stačil uvěřit, že to udělal právě proto.

„Tak trochu. Jsi hodný, osamělý hoch."

„Proč osamělý?"

„Včera jsem tě pozorovala. Ty nejsi – jak se to řekne? – no, zrovna takový jako ti druzí. Ti jsou hrubší než ty. Tebe něco tíží, viď?"

„Snad.“

Letmo pohlédl na fotografii a zpátky na ni.

„Proč tohleto děláte? Proč jste…?“

„Prostitutka?“

Zrudl, zakoktal se: „Nechci vás urážet.“

„Ne – jsi hodný chlapec. Pojď, dej mi pusu!“

Provedl, oč ho žádala, a snažil se neštítit se přitom její páchnoucí nahoty.

„Nedělám tohle pořád. Pracuju v továrně, ale výdělek nestačí. Občas potřebuju pěkné šaty, plášť, víc jídla. Chápeš?“

„Chápu.“

„A navíc – jsem ráda s mužem. Potřebuju vás“.

To ho rozesmálo.

„Musím už jít.“

„Ani sis nevypil kávu.“

„Co se dá dělat!“

Teď, když už byl skutečně čas odejít, zrozpačitěl; bylo mu jí líto. „Doufám, že se vám povede líp.“

„Počkej!“ řekla mu. „V kterém jsi táboře?“

„V Julisu.“

„Co nevidět odjedu do Rišonu, to je odtamtud kousek.“ Načmárala něco na papírek. „Přijď se za mnou podívat. Sbohem.“

Zvedla hlavu, aby ji políbil, přirozeně a důvěrně. Pocítil nadřazenost a něhu.

„Jste hodné děvče. Je vás škoda.“

U dveří se otočil:

„Kolik je vám let?“

„Pětadvacet. A tobě?“

„Taky tak,“ zalhal si a vyšel do noci.

Venku ještě pořád svítily hvězdy.

Na pokraji města zastavil nákladní auto. Zevnitř ho uvítaly dva nachmelené hlasy.

„Á – á! Naskoč si, kámoši!“

Poslechl a naklaďák se prudce rozjel. Někdo mu strčil pod nos láhev vína.

„Přihni si, kámoši!“

Vzal láhev s gestem otrlého flamendra a notně si zavdal.

„Díky, kámoši!“ Podal láhev zpátky a mimoděk si uvědomil, že ještě jakživ předtím nikomu „kámoši“ neřekl.

Najednou spustil něčí opilý hlas;

Jeden voják před smrtí povídal –
kdoví, jestli si lump nezalhal,
ať prý dělal, co se dalo,
stará měla pořád málo.

„Lennie, ty mrzáku! Přestaň zpívat o manželkách, Lennie, nebo tě kristaboha vemu touhle flaškou přes palici! Ty děvky!“ Lennie zanotoval jinou:

Xej, haj, Katlausaléma, Katlausaléma, Kathusaléma,
hej, haj, Kathusaléma,
děvka z Jeruzaléma!

Ostatní se přidali, kymáceli se ze strany na stranu, občas si podali láhev a celou sloku přezpívali.

„Stará tě trápí, brachu?“ zeptal se Dick tónem světáka, který má s ženami své problémy.

„Tři roky mě buzerovala s proklatejma alimentama. Zabásli mě, že manželku trápím hladem, mrchy! Změnil jsem si meno a narukoval. Doufám, že mě ta štětka pořád ještě hledá.“ Znovu začal chraplavě povykovat:

Ach, blaze se to žije tomu,
kdo jen nemá doma ženu
a pěkně si to šine, šine, šine domů!

Šine domů, šine domů… spíš se tluče domů… a přitom vlastně ne domů! Starobylá země pod cizími hvězdami… cizí lidé… hezká holka, které bylo všecko jedno. Pašák na holky, tenhle Brett… šine si to domů – šine… ši… ši… ne!

„Hej, probuď se, kámoši! Chtěls do Julisu, ne?“

Najednou stál dole na silnici a zadní světlo nákladního vozu znenáhla mizelo ve tmě.

3

Plukovník Ormond Fitzroy řečnil před praporem Druhým X. Pět rot, každá v síle sto padesáti mužů, nastoupilo do čtvercové sestavy kolem velitele, kterého provázel štábní rotmistr Varney. „Groggy Orme“, jak ho znali jeho vojáci, měl zažloutlé oči, vypil večer příliš mnoho whisky. Hovořil dost nakvašeně a méně pečlivě než jindy si dával pozor na správný přízvuk:

„Šeredně jste se spletli, jestli si myslíte, že když jste v cizí zemi a máte se snad dost brzo utkat s nepřítelem, že se kvůli tomu nějak uvolní kázeň. Já si u téhle jednotky vybudoval takový *esprit de corps* jako v málokteré jiné z celého Australského říšského sboru, a tak to taky zůstane, dokud jí budu velet já. Nepořádek v ústroji ani v chování trpět nikomu nebudu. Důstojníci se budou vždycky zdravit jaksepatří, na tom pořád trvám. Vstupujeme do závěrečné a nejdůležitější fáze našeho výcviku. Na každém jednotlivci záleží, aby ze sebe udělal co nejlepšího vojáka. Je na vás, abyste uchovali hrdou tradici; upírá na vás zraky vaše vlast. Ať jste odkud chcete a ať máte jaké chcete plány do poválečné doby, zapomeňte na ně! Všechno zapomeňte, jenom to ne, že jste sem přijeli udělat veliký kus práce. Je mi známo, že někteří si už dnes drbou hlavu, že vůbec šli na vojnu bojovat za vlast. Na to už je pozdě. Jste v armádě, jste u *mého* praporu, a přisámbůh, já z vás něco udělám, nebo z vás budou chlupy lítat…“

Že ho zrovna zlobila játra, mluvil jako natažený a mužstvo, které ho znalo z dřívějška, se odevzdaně připravilo, že bude řečnit aspoň půl hodiny. Jako přímý potomek jedné z nejslavnějších postav v australských dějinách, majitel pohádkově rozlehlých pastvin a příslušník rodu, jehož jméno je v Austrálii příslovečné, se před časem ujal velení praporu, který byl ochoten vzhlížet k němu s jakous takous úctou. Jenže za několik měsíců měl prapor plukovníka Fitzroye i jeho způ-

sobů plné zuby a všechno pominulo. Škrcené zvuky bylo slyšet dál:

„Nemíním zlehčovat skvělé činy šesté divize, ale nesmí se zapomínat, že její příslušníci porazili armádu, která neměla vůli bojovat. My dříve nebo později narazíme na fricka, a ten nám dá mnohem víc práce…“

Velitel roty kapitán Gilbertson postřehl náhle mezi mužstvem za sebou neklid a mručení. Otočil se a přísně se podíval na poručíka Crana. Poručík se otočil k šesté četě a pohrdavě zasykl: „Kušte!“

Znovu se obrátil čelem vpřed, aniž vůbec tušil, jaké pohoršení za sebou vyvolal. Takové věci netušil poručík Crane dost často.

„Němci mají oproti nám četné výhody,“ pokračoval plukovník. „Na válku se vyzbrojovali a cvičili už hodně dávno. Mají jednotu, kterou jim právem můžeme závidět. Stávky tam vůbec neznají a buřiči se u nich střílejí. V zámoří umírají vojáci, a u nás v Austrálii si lidé namísto výroby zbraní pro válku usmyslí stávkovat. V některých našich odborových organizacích jsou zřejmě samí zrádci a sabotéři…“

Z mručení v šesté četě nyní zřetelně vyvstal hlas Andy Caina:

„Sakra, vždyť v Německu žádné odbory nejsou. Tam jsou samí otroci!“

„Mlč!“ napomenul ho šeptem seržant Lucas.

„Ani mě to nenapadne! Nebudu tu přece stát a poslouchat ho, jak velebí Hitlera!“

A pak k nemalému zděšení roty B Andy Cain z nástupiště pomalu odešel.

Ani jediný příslušník šesté čety už neposlouchal, co plukovník vykládá. Všichni se zabývali otázkou, co za tohle Andy vyfasuje. Jestlipak to plukovník zpozoroval?

Nečekali dlouho. Když se po nástupu vrátili na stanoviště, seděl Andy ve stanu a klidně vyčkával následky svého činu. Nahrnuli se do stanu jako příval poznámek a útrpnosti.

„Proč jsi to udělal?“

„Tak řekni proč? Na starýho Orma stejně nikdo nedá.“

„Když to musíte vědět,“ řekl jim unaveně Andy, „mě to dožralo. Ten chlap se mi hnusí a prostě jsem nevydržel tam stát a poslouchat ty kraviny. Vždyť je to nácek!“

„To z něho jenom syčel gog,“ omlouval Fitzroye Chips. „Taková

mrcha zas není.“

„Je to fašista,“ trval na svém Andy: „Jsem blbec, že jsem to vyved – nemá to smysl. Ale stalo se, a já nelituju!“

Další mumlání jen potvrdilo jejich účast.

„Nechápu, kvůli čemu se vlastně tak rozčilil?“ prohodil Percy Gribble.

„To jsi celý ty!“ odsekl Andy.

„Mám–li být upřímný,“ pokračoval Percy, „já s Fitzroyem souhlasím. Na tyhle horníky a podobné lidi by se mělo pořádně šlápnout. Vždyť maří válečné úsilí.“

„Jaképak válečné úsilí?“ zeptal se ho Dooley Franks. „Ty týhle motanici říkáš válečné úsilí?“

„Ano, já tomu říkám válečné úsilí, a tohle je po čertech dobrá jednotka a Fitzroy je dobrý velitel.“

„Brzo dostaneš frčky, Perciku.“

„Mně je z tebe na blití!“ vykřikl Dick.

Přerušil je hlas seržanta Lucase.

„Všechno ven! Rozpusťte tuhle babskou schůzi!“

Andy chtěl také vyjít ze stanu, ale Lucas ho zadržel.

„Cítím v palci, stará vojno, že z toho kouká raport. Máš domácí vězení.“

„Ty mě udivuješ!“ broukl Andy.

Lucas se pousmál.

„Ty jsi ale divoch! Co tě to napadlo, že sis odpochodoval z nástupu veliteli rovnou před nosem?“

„Nejspíš nějaká zásada. Tobě to asi nemá smysl vykládat.“

Urostlý četař se zazubil.

„Já svý zásady pustil k vodě už před lety. Koukni, Andy kam to takhle dopracuješ? Válka se potáhne celý roky. Mysli na sebe; udělej si z ní kariéru!“

„To děláš ty?“

„Jak se to veme.“

„Proč jsi šel na vojnu, Franku?“

„Zážitky – zadarmo cesta kolem světa. Proč ty?“

„Mně se to zdálo správný.“

„To jsi rozhodně unikát. Víš, proč rukovala většina lidí u praporu? Z

touhy po dobrodružství; aby upláchli manželce nebo policii. Někteří byli léta na ulici bez práce a vojna, to jsou tři jídla denně a nocleh. Ale ty – ty jsi vlastenec.“

„Jsem antifašista.“

„Bereš život moc vážně, Andy.“

„Myslíš? To už je prokletí nás polopečených socialistů.“

Ve tři hodiny odpoledne dostala šestá rota volno. Slunce ještě svítilo a hřálo. Dick si to namířil přes pahorek k malé židovské osadě. Na vršku se otočil a rozhlížel se po krajině rozprostírající se pod ním. Rovina tvořila podivuhodný obrazec: malý bílý trs židovských stavení; rozházená šedá arabská víska; tmavý čtverec pomerančovníkového háje; surová rumělka oraniště; klikatina venkovské stezky, lemované kaktusy; bílá stuha nové silnice, všelijak zprohýbaná a lomená do všech možných úhlů; a shluk vojenských stanů, které vypadaly jako cizokrajné rostliny. Slunce se prodíralo mraky a zalévalo pokojnou krajinu širokými pruhy světla. Osadu tvořilo asi půl tuctu chalup po obou stranách cesty. Ve dvou udělali vpředu obchodní místnosti: v jedné kavárnu, v druhé bazar. Dick měl v úmyslu koupit nějaký suvenýr a poslat ho domů. Krám byl přecpán typickou směsí bižuterie a všelijakého braku; byly tam skříňky a misky z olivového dřeva, filigránské spony, fotografie, šeredné hedvábné šály, nepravé arabské dýky, na nichž měl obchodník asi stoprocentní zisk.

Dickovi to chvíli trvalo, než si za pomoci mladého Žida, který v krámku obsluhoval, dárek vybral; konečně se rozhodl pro misku z olivového dřeva. Mezitím vešla do krámu židovská dívka.

„Kolik?“ zeptal se kramáře.

„Dvanáct set milů.“

„Dvanáct set!“

Byl by smlouval, ale cítil, že je to pod jeho vojenskou důstojnost. Vytáhl náprsní tašku. Ale v tom se na ní objevila ruka té mladé Židovky. Stoupla si před Dicka a rychle něco hebrejsky říkala prodavači. Pak se otočila k Dickovi a řekla dobrou angličtinou: „Nesmíte za to dát tolik. Má to cenu osmi set milů.“

Znovu oslovila mladého Žida a opět se s ním v hebrejštině domlouvala. Ten se na ni zálibně usmál, rozhodil ruce a přikývl.

„Dá to za osm set," řekla dívka Dickovi.

„Děkuju vám mockrát!" zakoktal; překotnost, s jakou se to zběhlo, ho zmátla. Napočítal peníze a misku si vzal. Dívka ještě chvatně pohlédla na mladíka a vyprovodila Dicka z krámu.

Na silnici se k němu otočila a řekla zpříma: „Není správné, aby vás okrádal. Nezlobil jste se, že jsem se do toho pletla?"

„Vůbec ne!"

Stejné otevřeně mluvila dál: „Mnoho lidí snadno na Židy zanevře. Když se setkají s takovým, jako byl ten v krámě, pak si často lidé myslí, že jsou všichni Židé stejní a mají k nim zášť."

Byla vysoká, široká v bocích a pleť měla velmi hnědou. Černé vlasy byly hladce sčesány. Rty měla veliké a svěže rudé, bez rtěnky. Měla na sobě bílou halenku a krátkou, vybledlou modrou sukni. „Australští obchodníci nejsou o nic lepší," řekl jí. „Rozdíl je jen v tom, že u cizince to hůř promíjíme."

Zatím došli před kavárnu. Uvědomil si, že zatoužil poznat tuto dívku. Příhoda v krámě vzbudila jeho zvědavost i samolibost a cítil, jak ho vlastní sebeúcta pudí postoupit v této známosti dál. Dívčina živost a statná postava ho přitahovaly. Zeptal se, nechce-li s ním jít na šálek kávy.

„Tu kávu bych pít nemohla," řekla mu stejně otevřeně jako předtím: Je to brynda. Ale třeba byste rád zašel ke mně do domku a vypil si kávu u mne – tureckou kávu?"

Milerád pozvání přijal. Pověděla mu, že se jmenuje Naomi.

Odvedla ho ze silnice cestičkou přes pomerančovníkový háj. Šli chvíli, až se octli na návrší. Tam se zastavila a ukázala mu kraj v údolí. Spatřil pod sebou městys, rozložený podle přesného plánu; na okrajích obklopený zemědělskou usedlostí a mořem hájů.

„Vy jste v životě neviděl kibuc?" zeptala se ho.

„Jaký kibuc?"

„Komunální osadu! Já v ní totiž bydlím."

„Komunální osadu! To jste všichni komunisté?"

„Co vás nemá!" Myslila, že žertuje. „Komunistů je tu jen hrstka. Pojďte! Půjdeme ke mně a cestou vám to vysvětlím."

Vedla ho z návrší dolů.

Andy Caina dovedla stráž do kanceláře praporu druhý den ráno. Venku na ně už čekal štábní rotmistr Varney.

Pro Varneye byly podobné události solí života. Legendárně pitomý, znal vojenský zákoník a všechny odstavce z řádu denní služby do posledního puntíku. Byl encyklopedií všech zbytečných, malicherných, vyčichlých podrobností o tom, co se na vojně patří. Přehlídka praporu, cvičení mužstva, ,,obžaloba a trest“ pro vojáčka, který měl smůlu, že ho při něčem chytili; lpění na vojenské přesnosti, až se zvrhla v pustou frašku; tyto věci oblažovaly jeho mátožnou mysl. Byl živoucím, neomylným, školometským breviářem předpisů a nařízení.

„Vězeň a stráž, zasta–vit… stát!“

Sebral Andymu širák – vězňům se to tak vždycky dělává. Zaklepal na dveře plukovníkovy kanceláře a otevřel.

„Vězeň a stráž – pocho–dém… vchod!“ A jakmile prošli, znovu zařval:

„Vězeň a stráž, zasta–vit… stát!“

Andy stanul tváří v tvář plukovníku Fitzroyovi.

Plukovník zbytečně dlouho zkoumal fascikl s obžalobou, až konečně zvedl své hezké tmavé oči a chladně, zlovolně si Andyho prohlížel. Palcem si uhladil rovný černý knír, pak bouchl hřbetem ruky do fasciklu s obžalobou.

„Tohle je naprosto fantastické!“

Andy mlčel. V duchu se ptal, jestli Fitzroy aspoň tuší, proč vlastně odešel z nástupu. Nejspíš tuší, ale je zatraceně nafoukaný, než aby to na sobě dal znát.

Tak jen do toho, jen na mě ušij trest, ty pozérská, chlastem prosáklá svině!

Jenže takhle jednoduše to skončit nemělo. Pan plukovník byl v náladě zeširoka se o Andyho nehoráznosti rozpovídat. Jestliže rotmistra Varneye blažila tupá vojenská rutina, pan plukovník se zas potřeboval, potěšit vlastní výřečností. Opřel se pohodlně v křesle, aby dal své zálibě průchod.

„Člověku taková drzost bere dech! Zřejmě jste při tom nebyl nemocný ani opilý a mám zato, že blázen taky nejste. Váš čin se nedá obhájit! Vy si prostě vlastního velitele pro nic za nic urazíte a klidně, bez jakéhokoli zjevného důvodu, si odejdete z nástupu. Ale já se na

tohle nedívám z osobního hlediska. (Moc ne, kdybys nežvanil!) Z vojenského hlediska je to však nejnehoráznější přečin, o jakém jsem se kdy doslechl. Je to – je to – je to –“ Fitzroy tápal po správném výraze, až ho konečně vyhmátl. „Je to anarchie!“ zakončil vítězoslavně.

Teď konečně byl se sebou naprosto spokojen. Napřímil se a začal úředně:

„Nuže, máte k tomu co říci?“

Přivřel oči a bystře Andyho pozoroval.

Ví to, napadlo Andyho. Když nic neřeknu, vyhraje, dostane mě na lopatky, a o to mu běží. Jakou to má ten chlap povahu! A jakou moc, napadlo ho! Najednou mu z toho všeho bylo nanic. Chtělo se mu utéct z této místnosti a před touto vzornou ukázkou zděděných výsad. Jakou má cenu bouchat hlavou o zeď Fitzroyova postavení a moci! Takoví mají odjakživa v ruce karabáč; takoví lidé ho vždycky budou mít. Podobné gesto si proti plukovníkovi dovolí jenom blázen. Ať jen si mluví jako nacista! Hlídej si vlastní zásady a na ostatek se vykašli! Ať si nechá ten svůj mrňavý triumf!

„Ne, pane plukovníku, nemám, co bych řek.“

Rozsudek – čtrnáct dnů cvičení v plné polní – a rotmistrovy povely sotva slyšel, když ho vyváděli ven. Širák mu vrátili a on kráčel po silnici jako slepý, zmaten, v beznaději a zahanben.

4

Po Dickově první návštěvě v kibucu vyhledávala Naomi jeho společnost znovu a znovu. Nešlo u něj o nějaké dobývání nebo z její strany o zjevné milostné poblouznění. Bylo vidět, že se jí Dick líbí, ale zřejmě o nic víc než kterýkoli jiný mládenec z okolí. Dick se přistihl, jak si láme hlavu, proč si za kamaráda vybrala zrovna jeho, a vnitřní hlas ješitnosti si žádal odpověď. Nakonec se Dick rozpomněl na dobrosrdečnou malou nevěstku v Tel Avivu a usoudil, že bude asi obdařen zcela mimořádnou přitažlivostí, aniž si uvědomil, že existují ženy, které upoutá každý dvacetiletý chlapec s hebkou kůží; silným urostlým tělem a okouzlujícím vzezřením bezbrannosti. A že jednou z nich

je Naomi. Když uplynulo několik dní a on k ní nezašel, ptávala se proč. Začínal ovládat její mysl. Chtěla o něm všechno vědět. Z jeho rozmarů, rozmrzelosti a chvástání poznala, že je nešťastný, ale když se pokoušela nahlídnout mu do duše, vzepřel se. Jednoho dne ji přešla trpělivost a dostala opravdovou zlost. Měla doma gramofon a spoustu desek, jimž dovedl naslouchat celé hodiny. Sama byla hudebně velmi vzdělaná a tak záhy postřehla, že Dick toho o klasické hudbě ví pramálo. Přitom ovšem rád vzbuzoval dojem, že se vyzná. V domnění, že tímto předstíráním vedle lecčehos jiného v sobě Dick dusil pocit marnosti, nikdy neprozradila, že ho prohlédla. Tentokrát mu zrovna přehrála vzácný kousek, úryvek ze Scarlattiho skladby z toku 1683. Pak se rozhovořila o Scarlattiho sestře, která se tajně provdala za jednoho vysokého církevního hodnostáře, a jak kvůli tomu Scarlatti upadl u Vatikánu v nemilost. Z Dickovy odpovědi vyrozuměla, že Scarlatti je pro něho sotva víc než pouhé jméno. Když ji navíc ještě připepřil vlastním výmyslem, zeptala se ho Naomi jemně, ale zlomyslně:

„Kterého Scarlattiho myslíš?“

„Jak to kterého?“ ozval se prázdně.

„No – Alexandra nebo Domenica?“

Trochu furiantsky do toho skočil rovnýma nohama a vypálil:

„Toho, který napsal tuhle skladbu. Domenica.“

„Ale Domenico se přece narodil až v roce 1685!“

„Víš, já –“ zarazil se, zbledl a vytřeštil na ni oči, když mu došlo, že ho nachytala úmyslně. Strašlivě ho tím ranila. Naomi to okamžitě zamrzelo, přišla a přisedla si k němu s veškerou opravdovostí, již v sobě měla. Dick seděl a vyhýbal se jejím očím, krutě pokořen. Poprvé pocítil, že jí je osmadvacet a jemu teprve dvacet. Rázem pochopil, že dívka do něho vidí hlouběji, než si myslil.

„Přede mnou se nikdy nemusíš přetvařovat,“ prohodila a zůstala při tom. Dalších slov zřejmě nebylo třeba.

Vrátila se ke gramofonu a dala na kotouč další desku. Dick sebou nehnul ani nepromluvil.

Od té doby se jejich přátelství prohloubilo. Vyprávěl jí o svém dětství a chlapectví v Austrálii. Ji zase těšilo, že ho lépe poznává, i když mu nikdy neřekla, proč po tom touží. Zprvu byl pro ni jen Australan a

Australané dráždili její zvědavost. Viděla je v městečku v těch jejich širokánských kloboucích: urostlé chlapíky, snědé a pohyblivé, s bystrýma, dychtivýma očima, hotové všemu se smát. Ze ví o tom, jak je nešťastný, mu neřekla. V Německu, odkud prchla, poznala plno takových mladíků, jako byl on. Patřil ke generaci, která vyrostla mezi dvěma světovými válkami; mnohým z nich se život rozbil na padrť v nuzotě třicátých let. Od té doby byli rozkolísaní, zatrpklí a jako vyrvaní z kořenů. Nyní je potřebují – pro válku. O to, že ji kvůli těm mladým lidem tak bolelo srdce, se částečně přičinil bratr, kterého zabili nacisté. Právě bratra jí občas připomínal některý Dickův zvláštní návyk, třeba to, jak se někdy na okamžik zatvářil. Pociťovala jakousi podivnou útěchu, .když poslouchala, jak o sobě vypráví. Zůstalo to však jejím tajemstvím. Poslouchala dál.

Jeho dětství bylo typické dětství chlapce ze středních vrstev; všední, uchráněné před nepohodou; snobská, náročná matka, která mu do hlavy nasadila všelijaké iluze; otec, který ho tu a tam roztržitě pohladil po hlavičce. Otci plně zabraly život továrnička, automobil a hoštění obchodních přátel. Doma v obývacím pokoji stály červené hodiny, z nichž se stal dominující symbol jeho dětství. Byly asi dvě stopy vysoké, z bohatě malovaného dřeva, vykládaného stříbrem se slonovinou a perletí. Ciferník měly z blýskavého bílého mramoru a stály na mohutném podstavci z rudého achátu. Matka mu pro zábavu o nich všelicos vymýšlela, nikdy však neopomněla dodat, že jednoho dne budou jeho. Pro chlapce to bylo něco překrásného, pohádkového. Kdykoli ho zavedli k někomu jinému, vždycky posuzoval obyvatele domu podle toho, jaké měli na krbové římse hodiny.

Tento malý bezpečný svět se počal hroutit, když bylo Dickovi deset let. Otcovo laskání bylo roztržitější než kdykoli předtím a mezi obočím se mu natrvalo usadila rýha. Hošík si matně domyslil, že se venku ve světě děje cosi strašlivého a neodvratitelného. Pak z toho, co náhodou zaslechl z hovoru mezi rodiči, a z toho mála, co se dovtípil, mu došlo, že otec už nemá továrničku, že ho stihl stejný osud jako spoustu jiných: byl na mizině.

S rodinou to šlo stále z kopce, až načisto zchudli. Jen červené hodiny nadále trůnily v šerém ošumělém pokoji v domě, kam se přestěhovali. Otec odjel za prací do Queenslandu; k chlapcovu zděšení za-

čala chodit do práce i matka.

Dicka vypsali ze soukromé školy a posílali do školy obyčejné, kde se stýkal se spoustou dětí, s nimiž mu kdysi matka zakazovala si hrát. V té malé, hlučné společnosti se poprvé naučil spoléhat sám na sebe. Jednoho dne – bylo mu třináct let a chodil do třetí třídy gymnázia – přišel domů a viděl, že červené hodiny z pokoje zmizely. Matka je prodala.

Paní Brettová se změnila. Zprvu čelila chudobě se stydlivostí urozených, stavějíc před světem na obdiv pouze důstojnost a půvab, který podle jejího mínění náleží lidem jejího druhu jako vydržené právo; teď se však začala s chudobou rvát všelijak, jak to jen šlo, a v tomto boji se na důstojnost a půvab mnoho nehledělo. Umínila si, že Dick půjde na univerzitu, a kvůli tomu škrtila, šetřila a přinášela oběti. Na univerzitu šel, ale matka se do svého úkolu tak zabrala, že v synovi přestala vidět živou bytost. Dick žil v prázdnotě osamění. Na univerzitě byl pyšný, urážlivý a svárlivý, chudoba ho štvala jako přízrak. Na chvíli dopřál sluchu skupině lidí, kteří si říkali dekadenti, četli Eliota a Audena, a místo aby proti lidskému údělu hřímali, tvářili se, jako když se pod ním pokorně, tragicky a vznešeně sklánějí. Ti mu řekli, že své právo na existenci dokáže tehdy, bude-li se pravidelně opíjet, psát takové verše jako oni a nasazovat život za beznadějné věci. Snad ani jeden z nich, Dicka v to počítaje, neopomněl napsat něco krásného a těžko srozumitelného o mladých anglických básnících, kteří – v srdci touhu zemřít – tiše a sklíčeně padli ve Španělsku.

Na to, aby u této skupiny dlouho vydržel, byl v podstatě příliš velký optimista. Začal si uvědomovat, že svět je víc než pouhá kulisa pro jeho osobní tragédii, a zkusil to s jinými myšlenkami. Přesvědčen, že fašismus je zlo, začal se zajímat o socialismus. Několik měsíců po vypuknutí války matku ohromil vstupem do armády. Nakonec se s tím však opět smířila, jak už se tomu v posledních letech naučila.

„Proč jsi šel na vojnu?“ zeptala se Dicka Naomi.

Zneklidněně o její otázce rozvažoval; pak se chystal promluvit.

„Řekni mi všechny důvody,“ předešla ho vemlouvavě. „Jen neříkej, že z vlastenectví! Toho už se lidé naříkali až až a vždycky to bylo jen prázdné gesto.“

„Tak dobrá. Neřeknu. Ovšem pokud snad nazýváš vlastenectvím antifašismus… Ale jistě, měl jsem i jiné důvody – důvody, které si přiznávám nerad. Hrome! Byl jsem tehdy děsně zmatený. Na univerzitě to vypadalo příšerně. Matka ani já jsme neměli jistotu, že vůbec někdy dostuduju. A i kdybych to byl nakrásně dodělal, kdepak se pro takového bakaláře svobodných umění sežene místo?“

„Válka pro tebe tedy znamenala únik,“ doplnila Naomi.

„Zčásti – ale ne docela. Já doopravdy věřil, že se s fašisty musíme bít!“

„Tolik nás ta krize vyšinula,“ navázala Naomi. „V Německu to hodně lidí dovedlo k nacismu. Ti hloupější snadno sedli na vějičku Hitlerovi. Zrovna jako se takoví mládenci, jako jsi ty, dali nachytat na tuhle válku!“

„Ale Hitlerovi se přece musíme postavit!“

„Tohle vám řekli, než válka začala?“ zeptala se ho.

„Ne,“ odpověděl. „Neřekli. Rozhodně ne vůdčí činitelé.“

„Ovšemže ne! Právě proto k válce došlo. Zašantročili vás zrovna tak, jako zašantročili mladé Němce.“

Tím rozhovor uzavřela a začala zase pouštět desky. Nechtěla už dál mluvit o válce, nechtěla povídat o sobě a o bratrovi. Dick u ní velmi často bývá šťasten a ona mu jeho štěstí nechce nijak kalit. Stále jí pronásledovalo vědomí, že dříve či později jeho návštěvy musí skončit. V Palestině žádná pěší jednotka nezůstává nadlouho. Jako jiné zmizí v Západní poušti zakrátko i Druhý X prapor.

Těch pár týdnů, než odjel, se Naomi přistihla, jak všechny společné chvíle tráví hltavě, jako by se jí z pouště už nikdy neměl vrátit. Snad to bylo pro tu podobu s bratrem Wernerem a pro vzpomínku na dobu, kdy on jí odešel, aby se už nikdy nevrátil. Jakživa nezapomene na Wernerův hezký bledý obličej a na jeho živé oči, jak se na ni usmívaly, když k němu ustrašeně vzhlížela… „Ano, má drahá,“ říkal jí tehdy. „Moc dobře vím, že sem včera v noci dorazila dvě nákladní auta nacistů, a vím přesně, jaké mi hrozí nebezpečí. Nejsem jenom Žid, jsem komunista… Dnes zůstaň doma!“ Pak odešel, a tehdy ho viděla živého naposledy. Za několik hodin šla kolem něho; ležel na chodníku, hlavu zpola ustřelenou, na obličeji stružky krve a špíny. Musela projít kolem a dělat, že ho nezná, protože nacisté stále ještě

slídili z okna na druhé straně ulice a zrovna zastřelili děvčátko, které pokleklo u otcovy mrtvoly, ležící poblíž mrtvého Wernera. Prošla tedy kolem, oči upřené před sebe, jako mechanická loutka, pod šaty roztřesená, a celičké tělo a duše prahly po tom, aby si k němu mohla kleknout a srovnat ty roztažené údy, otřít mu zkrvavenou tvář a postarat se, aby vypadal čistě a důstojně. Zaťatými rty však jen zašeptala jeho jméno. „Odpočívej v pokoji, Wernere! Odpočívej v pokoji!“ Ani se nedověděla, kde ho pochovali.

5

Vojenské tábory podél úzké silnice vřely přípravami na odchod. Dvacet tisíc mužů mělo být vbrzku na cestě k egyptským a libyjským pouštím. Sotva šest týdnů po příjezdu do Palestiny se chystali zase ji opustit.

Jednou večer přišel Dick do kibucu a zvěstoval Naomi zprávu, na kterou už dávno čekala: tohle je jejich sbohem. „Nemůžu se zdržet dlouho,“ řekl. „Vlastně ani nemám být mimo tábor.“

Vystoupila s ním na hřeben pahorku. Ve vzduchu bylo cítit ostrou, chladivou vůni pomerančovníkových hájů. Teď, když nastal čas dát Naomi sbohem, zavalil ho stesk a pocit, že ztrácí něco, co se nenaplnilo. Nebylo mu jasné, zda ho miluje, nebo se o něj pouze zajímá. Ona se toho o něm dověděla spoustu – ale co ví on o ní? Žasl, jak málo toho je. Jako by celý ten čas promarnil povídáním o sobě. Pro tu její moudrost, pro její zralé půvaby se jaksi ostýchal pokusit se o něco víc než o náhodné objetí.

„Byly to nádherné týdny,“ řekl.

Krátce přikývla; obírala se zrovna vlastními myšlenkami.

„Budeš mi psát?“ zeptala se ho.

„Jistě.“

„Určitě?“

„Tak často, jak to jen půjde.“

Zastavili se a ve tmě se na sebe dívali. Nad bílou halenkou byla její snědá tvář a šíje jaksi krásná a tajemná. Oči jí vidět nebylo; jen když

na něj pohlédla, bledě světélkovaly. Smutek z rozloučení mu najednou sevřel nitro, zabolel, a Dick poznal, že k ní přirostl celým srdcem. Když jí stiskl ramena a přivinul k sobě, náhle ho prudce sevřela. Poprvé se takto doopravdy objali. Mlčeli. Pak vykročili. Mlčky prošli vsí, kde se poznali, a dorazili na návrší. Hluboko v rovině pod nimi, kde tábory obvykle tonuly v moři černě, bylo dnes živo: porůznu tam blikala světla a ze zastřených předních světel vojenských aut proudila mdlá zář. V těch mihotavých bodech jasu, v těch náhlých odtělesněných vzplanutích, která se objevovala, mizela, blikala, stoupala a klesala, bylo cosi strašlivého a naléhavého. A v jasném nočním vzduchu se k nim nesla změť zvuků, které svým způsobem vyprávěly o vzruchu, o horečné činnosti; hukot motorů, drnčení svítilen, výkřiky, smích… pro ženu to byla tragédie, zato v Dickovi se v tu chvíli dělo něco docela jiného. Začínal další díl „velikého dobrodružství“. Zatímco ona dumala o tom, jak záhy mnoho z těchto hlasů umlčí smrt, Dick se chvěl vzrušením. To je to pravé – co nevidět vyrazí vzhůru do pouště! Všechny ostatní úvahy mu to rázem vypudilo z hlavy.

Naomi vycítila změnu v Dickově náladě i její příčinu. Chtělo se jí strhnout ho do náručí a najít záminku, aby ho mohla ochránit a utěšit. Pak se napůl rozhněvaně vzchopila a pokradmu si prsty promnula koutky očí. Zrovna teď útěchu nepotřebuje a před tím, do čeho jde, ho nic neochrání. S úžasem shledala, že se o něho bojí. Už dávno se pro ni Dick stal z náhodné známosti někým, kdo ji nadobro, získal. Nemiluji ho, říkala si, a přece pro mě tolik znamená. A najednou si chtěla vybavit, jak se to stalo. Co na tom, jak se to stalo? Zdalipak toho náladového, citlivého mladého Australana ještě někdy uvidí? Má divný pocit, že ne. Bůhví proč jí zrovna on ztělesňuje veškerou tragédii mladých. Když se tak dívala na jeho odhodlaný profil, dychtivě nachýlený k reji světel, s očima hořícíma myšlenkou na dobrodružství, ptala se v duchu, uvědomí–li si ten chlapec vůbec někdy, oč lepší úděl si zasloužil. Na rozloučenou ji dlouho a něžně držel v objetí. „Sbohem!“ zašeptal a prudce se pustil dolů ze svahu.

Teď, když byl pryč, už Naomi nebránila slzám. Nechala je volně, tiše kanout po tvářích. Za chvíli se otočila a vracela k místu, jemuž teď říkala domov.

Z důstojnické jídelny Druhého X praporu vyklidili nábytek a z oken sundali křiklavé záclony. Zbyl tam jen chatrný dřevěný výčepní pult. Za ním obsluhoval příkazník v bílém smokingu. Ten bílý smoking vymyslel pan plukovník. Podle něho to prý důstojnické jídelně dává patřičný tón. Pan plukovník častoval kamarády důstojníky poslední rundou.

Prapor má sbaleno a je připraven vyrazit. Zásoby už jsou na cestě na nádraží v Ej Majdalu. Mužstvo posedává ve stanech vedle hromad svých plných polních. Nedá se dělat nic než počkat do tří do rána, kdy má prapor odpochodovat pět mil do Ej Majdalu a nastoupit do vlaku.

Většina důstojníků praporu se shromáždila v jídelně. Plukovník jim vydal rozkazy a teď je pozval, aby si s ním zavdali.

Pan plukovník si už předtím dělal zuby, jak se povyrazí. Pozvání přichystal několik dní předem a celou tu dobu usilovně přemítal, co a jak se při takové příležitosti hodilo říci. Měl už takový zvyk předem si představovat, jak bude za těchto okolností mluvit a jednat. Zrovna dnes má jednu takovou příležitost a vidí v ní cosi slavnostního a významného. Aby si spravil náladu, k tomu dnes večer nepotřebuje ani whisky. Je zrovna v nejlepší formě: zdvořilý, milý a nezdolně sebevědomý. Jak tak obhlíží důstojníky, bystré oči mu v hladkých, úhledných rysech obličeje jen září.

Většinou jsou to staří známí z předválečných dob. Někteří, jako Crane, vlastní zrovna tak rozsáhlé pastviny jako on. Jiní, jako major Pomfret, s ním mají společné obchodní zájmy. Plukovníkova protekce se dala vysledovat u celého praporu. Doma v Austrálii někteří z nich jeden den k praporu narukovali a druhý den z nich byli poddůstojníci; pak se vždycky ukázalo, že náhle povýšený voják je bývalý zaměstnanec některého plukovníkova pastvinářského nebo obchodního koncernu. S ostražitým cynismem vlastním řadovým vojákům si mužstvo u praporu mezi sebou povídalo, že u Druhého X se povyšuje podle toho, jak dalece se kdo před válkou uměl panu plukovníkovi zavděčit. Někdo dokonce napsal na nápěv oblíbené písně rýmovačku. Jedna méně neomalená sloka zněla:

Dělals někdy pro Fitzroye?
Tak tě frčka nemine!

Udělá tě oficírem,
jen co se mu zamane.

Whisky, kterou obvykle pan plukovník pil, mu dnes nepřipadala dost vhodná pro přípitek, který se chystal pronést, a proto si do sklenice nalil bílého vína.

„Pánové!“ začal…

Prapor byl v pozdvižené náladě a vojáci nehorázně hlučeli. Dostali příděl piva – pět lahví na muže; z pivních výparů a ze vzrušení, že se „vyrazí do pouště“, byli rozjařeni už od setmění. Scházeje z kopce k táboru, Dick se ještě jednou zastavil a kochal pohledem. Nadšení v něm opadlo a byl tak lépe naladěn zamyšleně sledovat to zvláštní divadlo. Najednou se mu zdálo, že je blíž k nebesům než k zemi. Nad ním svítí bílé hvězdy. Tam pod ním stany matně žhnou světlem z reflektorů a zvučí lomozem a zpěvem. Zato zde venku, pod nesmírným nebem, se veškeré počiny jejich obyvatel zdají trpasličí a titěrné; ryk není v té studené nesmírnosti o nic hlučnější než šepot. Dick stál v jasné mrazivé noci a poslední zbytek rozjaření z něho vyprchal. Jako by tu před sebou spatřil počátky tragédie, o to přísernější, že od obětí této tragédie k němu zdálky doléhají zvuky hodokvasu.

To už jeho zadumání přešlo málem v trans a skličující náladu musel z beder setřást jako těžké břemeno. Ze svahu a potom dál po bílé silnici seběhl prudce, jako by mu byl někdo v patách. Vstoupit do stanu znamenalo totéž jako padnout střemhlav do jiného světa. Sotva se vešel dovnitř, jak se tam vojáci mačkali mezi batohy a výstrojí. Dick stál, mžoural v šerém světle lucerny a na uvítanou několik hrdelních hlasů sborem vykřiklo:

„Hele, mladý Dick! Kde ses toulal, Dicku! Tumáš, kamaráde, napij se!“

Přijal od nich láhev se smíchem a s pocitem radosti a vděku za chlapské uvítání. Vždyť teprve nedávno pocítil touhu být jako jeden z nich. Zprvu byl nervózní, a proto se choval zdvořile a stranil se jich. A oni ho s úsměvem nechávali na pokoji – nebo, jak to dělal třeba Lucas, pro vlastní povyražení ho dráždili. Lucas tam s nimi zrovna byl; seděl v koutku s lahví piva, snědý, šklebil se. Do stanu se zřejmě ve-

cpalo tolik příslušníků šesté čety, kolik jen bylo lidsky možné. Vzduch byl těžký pachem alkoholu a modrý kouřem.

„A co potom, Tommy?“

Tommy Collins zvedl láhev k bílému obličeji a zhluboka si zunkl. „No, potom oslovím tu druhou holku a ptám se jí, co chce za šuki–šuki! ‚Pět se milů,‘ ona na to. Načež pasák chce mermomocí bakšiš a já panákovi jednu vrazím. Z taxíku vylítne druhý hnědoch a já popadnu děvku a hybaj pryč…“

Poťouchlými pohledy a pokřikem ho ponoukali dál. Collinsovy hrdinské kousky v bordelech a putykách byly pro ně jedním z hlavních zdrojů zábavy. Shodně se soudilo, že je to zvrhlý malý ničema, ale když je v náladě, je s ním legrace, a to se cení. Vidět, jak se Lucas baví, říkat mu „Franku“ a slyšet ho, jak se řehoní jeho historkám, to bylo Tommymu nade vše. Když se do toho svého povídání o flámech pořádně zabral, nepostřehl Lucasovo pohrdání ani hnus; jen když se pan četař směje, Tommy je v sedmém nebi. A Lucas, pobaven tak, jako vás baví třeba ztřeštěné kousky zatoulaného štěněte, mu tleskal a ještě ho popichoval.

Tommyho historka se rozplizla a on sám šel ven zvracet. Tomu stačilo si líznout a byl namol. V druhém rohu najednou zahlaholil refrén:

Až já umřu,
nechci vůbec do hrobu.
Jen naložte ty mé kosti
hezky řádně do lihu.

Vkládajíce do nápěvu falešný patos, tklivě jej protahovali.

„Na zdraví starocha Chipse!“

„Chudák starý Chips!“

Modla celé čety Chips Prentice byl zrovna v nemocnici; něco nachytal. Takové bylo kouzlo jeho osobnosti, že teď, když po hlavně onemocněl on, stala se jeho choroba málem módní a žádoucí. Ale chybí jim tu Chips, zvláště teď; chybí jim tu se svým hřmotným, pružným a sytým bublavým hlasem, který vždy rozesměje a vyvolává potlesk. Chudák Chips!

Funkci desátnika v družstvu po něm měl podle očekávání zdědit

Percy Gribble; tomu to lahodilo, ale všemožně svou radost skrýval a litoval Chipse hlučněji a častěji než kdo jiný.

„Vzmuž se, Dooley!“ zvolal a plácl po rameni zahloubaného Dooleye Frankse. Dooley sebou škubl a řekl mu, ať mu vleze někam.

„To seš mi pěknej kamarád!“ durdil se Tommy Collins, který teď po zvracení náležitě zkrotl. I na něho se Dooley obořil stejným způsobem.

Jako legendární stařík z „Tisíce a jedné noci“ seděl na zádech Sindbádovi, tak seděl Dooleyovi na bedrech „devítidenní zázrak“ a byl z toho celý nesvůj. Zabrousil totiž několikrát do jistého bordelu, a teprve pak zjistil, že zrovna v tom samém nachytal kapavku Chips. Od té doby doléhaly na Dooleye trýzeň a strach. Podle toho, co se doslechli v přednáškách a dočetli v rozkazech, vojáci věřili, že se kapavka projeví do devíti dnů. Dooleyovi chyběly ještě čtyři a uplynulých pět proběhlo typicky pro člověka, který zázrak nachytal: nejprve váhavě nastoupí na marodku, stěžuje si, že ho tam „pálí“; vojenský lékař se škodolibě zazubí a ledabyle ho ujistí, že to nic není. Jakmile však na někoho zázrak zasedne, nedá se takový člověk ničím ubezpečit nadlouho. Z nebožáka je od té doby politováníhodný otrava, který v jednom kuse straší na latrínách nebo na plukovní marodce. Ba někdy se u něho příznaky pohlavní nemoci buď skutečně projeví, nebo se domýšlí, že je má, a v panice uhání na marodku a ošetřovatelé ho s výsměchem nebo nadávkami vyženou. Připadá si nečistý, opovržení-hodný a společensky malomocný. Vcelku s ním není valného pořízení. Po devíti dnech z něho trýzeň obvykle spadne jako slupka. U vojáka Dooleyova typu se takový stav divně vyjímal. U každého by se byli nadáli, že ho třeba někdy uhlídají se „zázrakem“, jen u něho ne. Vidět Dooleye s jeho dlouhou šaškovskou hlavou, velikým zobcovitým nosem, toho rošťáka, který se tak umí smát a mazaně ždímat z „moulů“ a „ťulpasů“, vidět toho Dooleye, jak je posedlý úzkostí, to jaksi nešlo do noty. Dooley za chvíli vstal a nikým nezdržován vyšel ven.

Hrdinou dne byl Andy Cain, jenž si před nedávnem odkroutil čtrnáct dní s plnou polní za to, že odešel z nástupu při plukovníkově projevu. Buď se mu za to smáli, nebo nechápali proč, ale vzepřel se autoritě, a to stačilo. Seděl teď v rohu vedle Dicka, zpěvu ani křiku se neúčastnil, ale nechával si jejich pochlebování líbit, potichounku pil

jedno z místních vín a pozvolna se opíjel.

„Kdo se zmrsknul z Groggyho přehlídky?“ vykřikl kdosi.

„Andy!“ zakřičeli.

„Ty kluku náramná!“

Připili mu a on naklonil láhev, aby jim přípitek oplatil. Obrátil se a rozpustile zamrkal na Dicka.

„Takhle, kamaráde, do dna! Pij a zapomeň! Když třeští svět, třešti také, no ne?“ S obličejem zarudlým a láhev vysoko nad hlavou chraptivě zadeklamoval:

„Co tak rozbít okno, nechceš?“
vůdce tlupy se hned ptá.
„Tady budou chlupy lítat,“
zahřmí křupan venkovská.

Smáli se a tleskali mu. Ale Dick mrkl po Andym, a najednou mu ho bylo líto. Neozval se v těch chraplavých zvucích tón úzkosti? Dali se do zpěvu, tentokrát jednohlasně:

Mně se nechce umírat
pusťte mě radši domů!

V důstojnické jídelně zatím společnost notně prořídla, ale pan plukovník, který se už zase vrátil k whisky, konal u výčepu recepci pro svého zástupce majora Pomfreta, pobočníka kapitána Huberta Stampa, velitele roty B kapitána Gilbertsona, poručíka Crana a vojenského lékaře Barretta.

„Ano, přísámbůh,“ říkal právě, „vycepovali jsme z nich slušný prapor. Mám za to, že se svého úkolu zhostí čestně.“

Byl zjihlý a na výsost spokojený, a rád by jim byl řekl něco, co jim zalahodí. „No,“ zakončil své řečnění, „však jsem si taky důstojníky osobně vybral a ani jediné volby jsem dosud nelitoval!“ Reakce na toto pochvalné uznání byla tlumená, ale rozmanitá. Kapitán Stamp, mládenec jen málo přes dvacet, svěží tváře a malá zpupná ústa, se kratičce usmál a zamumlal si něco pro sebe. Mužstvo praporu mu říkalo „Zparchantělý kluk“. Kapitán Barrett jen na pár vteřin stáhl víčka

přes vlahé oči, jinak se jeho jemné cynické rysy ani nehnuly. Kapitán Gilbertson, štíhlý – bezmála čtyřicátník, s bledou pletí, světlými vlnitými vlasy a dlouhou špičatou bradou, se pousmál. „Ale Orme, díky!“ Stočil zrak na Crana a prchavě se na něho zašklebil, jenomže Crane očima zrovna visel na plukovníkovi. Majora Pomfreta nikdo jakživ neviděl tvářit se jinak, než jak se tvářil v tu chvíli. Byl malý, rozložitý a hlavu měl napůl plešatou. Nebýt toho, že s velikostí a tloušťkou jeho rtů byly v souladu i ostatní rysy, bylo by se zdálo, že rty špulí. Nesmírně široké čelo mu jako nějaký útes viselo nad kulatýma, mrazivýma očima. Byl to zamračený, nevzhledný obličej bez ducha, z něhož se nevyčetlo nic. Mužstvu byl protivný tím, jak nevýrazně, povýšeně s nimi mluvíval, a také tím, jak bez nejmenší špetky humoru „žral“ vojnu. Říkali mu „Hovada“. Kapitán Barrett se tiše, trochu tklivě usmál a prohodil:

„Orme, já myslím, že mít k tomu příležitost, byl by sis osobně vybral i mužstvo.“

Plukovníkovi se uzdálo vzít ten výrok docela vážně, protože odpověděl:

„Škoda že to nešlo! Věř mi, že když jsem tenhle prapor začal dávat dohromady, měli jsme tu dost bídných exemplářů.“ Otočil se k Pomfretovi. „Viď, Johne?“

Pomfret přikývl. „Leckdy to opravdu nebyl nejlepší materiál.“

„Jako bych nevěděl, co jsou někteří zač!“ protahoval Barrett. „Vždyť každý den v týdnu při nástupu na marodku musím poslouchat pořád stejné výmysly. Někteří mládenci udělali ze simulantství hotový kumšt.“

„Jenže ty jim, Basile, zrovna moc na ruku nejdeš!“ zasmál se Crane.

Kapitán Gilbertson je přerušil a vyzývavě oslovil Barretta.

„No, Basile, kolik procent těch, co se hlásí na marodku, podle tebe vlastně simuluje?“

Barrett lhostejně pokrčil rameny. „Padesát. Hlavní dva neduhy u praporu jsou opilství a zanedbání běžné náležité hygieny. Tuhle ráno jsem měl případ sněti. Horší jsem v životě neviděl. Poslal jsem ho rovnou do špitálu. Nechal to tak dlouho, až měl prsty na nohou skoro k nepoznání. Jak ho znám, řekl bych, že úmyslně!“

„Holota!“ zahučel Crane.

„Pro leckterého z nich je tahle válka to nejlepší, co je mohlo potkat,“ pokračoval Barrett tónem člověka. kterého požádali o dobrozdání. „Trochu tvrdé kázně je sakramentsky dobrá medicína!“

Plukovník obrátil poslední doušek whisky a rázem zakročil:

„No, tu tady měli! A Basil má pravdu. Když jsem si je onehdy při nástupu prohlížel, řekl jsem si: přisámbůh, udělali jsme tu s váma pěkný kus práce.“ Blýskl pohledem po Barrettovi a dodal: „I při tom všem.“

Gilbertson bezděky prozradil své podráždění a zeptal se výsměšněji, než zamýšlel:

„Cožpak mužstvu vůbec nepřiznáme, že je v nich něco dobrého? Koneckonců, dali nám své nejlepší síly.“

„Nejde ani tak o to, co dají,“ ozval se Pomfret. „Spíš o to, co z nich dokážeme vyrazit.“

„S tím nesouhlasím,“ odsekl vznětlivě Gilbertson.

Rozhlédl se po ostatních, ale bolestně si uvědomil, že vyvolal pouze zdvořilou nezúčastněnost. Vtom zahlédl, jak na opuštěném konci pultu stojí o samotě výčepní v bílém žaketu, a hlavou mu kmitla myšlenka, že třeba vyslechl jejich rozhovor. Vojákův obličej byl však bez výrazu, nedíval se na ně; ale Henry Gilbertson si poprvé uvědomil, že i on je lidská bytost. Je to jeden z těch lidí, o nichž tu debatují. Gilbertson se mírně zastyděl. Zatoužil po samotě. Věděl určitě, že pro něho má dnešní noc, kdy odjíždí do pouště, hlubší význam než pro ostatní. Také si vzpomněl, že má ještě ve stanu rozepsaný dopis ženě. Dopil, řekl: „Mám ještě něco na práci,“ a jídelnu opustil. Venku ve tmě zaslechl zdálky zpěv. Vykročil po silnici ke stanům, kde bydleli důstojníci. Hryzl ho pocit, že je na štíru s celým světem. Pro kamarády tam v jídelně není válka nic, leda rytířské dobrodružství. Podle něho je to něco úžasného, naléhavého a spravedlivého.

Rodina Henry Gilbertsona je zrovna tak zámožná jako Fitzroyova nebo Cranova. Před šedesáti lety založili jeho prarodiče noviny; dnes má Henryho otec v rukou jeden z největších a nejvlivnějších australských deníků. Henryho babička ještě žije: do dnešního dne je to bystrá, snášenlivá stařena železných zásad a nezlomné vůle. Její důvtip a hlavně neutuchající názorová liberálnost bývala jednou z hybných sil v životě mladého Henryho. To ona naléhala, aby se stal literárním

redaktorem jejich novin. Pro otce znamená deník jen počet výtisků. A právě k této skvělé staré dámě se Henry odjakživa obracel, aby se vyrovnal s problémy, aby se dobral smyslu mnoha věcí. Spolu sdíleli valnou část zmatků třicátých let; spolu sledovali, jak se kupí jedna zrada na druhou. Henry je antifašista; jedině proto je na vojně. Tím podle jeho názoru stojí stranou svých důstojnických kruhů. Což si i před ním někteří neposteskli nad tím, že nejsou spojenci nacistů proti Rusku? Kde jenom najde někoho, kdo smýšlí o válce stejně jako on?

Henry byl osamocen a zkrušen. Zatrpkle se rozpomenul na mužstvo, k němuž se už dlouho snaží nějakým způsobem přiblížit. Od počátku mu připadalo nezbytné získat si u nich oblibu a úctu, ale jeho první pokusy je zřejmě jenom udivily. Takového důstojníka se zřejmě nenadáli. Jeho lidé se většinou tváří pobaveně a podezíravě. Ba někteří v něm zjevně vidí svého přirozeného nepřítele. Také jejich pohnutky pro vstup do armády nejsou většinou hodné obdivu – ubožáci! Zlé časy, rozčarování, nuda, dobrodružství: to jsou motivy, které je oblékly do stejnokrojů: Přišli do armády, skoro jako by jim byla útočištěm před životem, jemuž chtěli uniknout. Rozhodně si zaslouží spíš politování než pohrdavý pohled. A téhle skutečnosti se nijak nevyhneš, říkal si; v očích mužstva jsou důstojníci samostatná třída, a to třída nepřátelská. Ty, Gilbertsone, jsi jedním z nich.

Dick s Andym vyšli společně z pachu pod stanovou střechou a zamířili k „růžovému záhonu“ na konci ležení roty B. Do hlav obtížených alkoholem jim udeřil studený vzduch, zavrávorali a hvězdy nad hlavou se jim roztančily. Andy si mezi škytáním tiše prozpěvoval a při ulevování se opřel o kamaráda. Ve tmě kolem nich někdo přešel.

„Tady je to, kámoši!“ vykřikl Andy.

„Dobrou noc, mládenci!“ ozval se neznámý.

„Kdopak je to?“ zeptal se Andy.

„Gilbertson,“ řekl mu Dick.

„Sakra, nejlepší oficír u celýho praporu. Hodně zdaru, Gilby!“

„Hodně zdaru, mládenci!“ dolehl k nim zpět ze tmy Henryho hlas.

„Čert vem oficíry!“ bručel nakvašeně Dick. „Čert je vem, všechny do jednoho! Jsou tu jen proto, aby, nás hnali jako stádo na jatka.“

„Takhle nemluv!“ okřikl ho Andy, který rázem vystřízlivěl. „Jednou

jím můžeš být sám; tohle vypadá na strašně dlouhou válku. Udělej si z ní kariéru! To ti povídám, kdo má za ušima, bude sekat dobrotu!“

„Ty máš co povídat!“ vysmál se Dick. „A přitom si zdrhneš z nástupu!“ Andy se přestal kývat. Na chviličku se odmlčel. Když pak znovu promluvil, zněl jeho hlas zvučně. „Sakra, ode dneška je ze mne nejlepší voják, jakej kdy pušku nosil! Á, já vím! Ty si myslíš, že ze mne mluví chlast.“

Hromotluk zvedl paži a vykřikl k hvězdám tichý, břitký slib:

„Aspoň jednou v životě udělám něco pořádně!“

Ve tři hodiny ráno se Druhý X prapor z tábora hbitě a nehlučně vystěhoval. Na dálku pěti mil duněla silnice klapotem bagančat. Na nádraží na ně čekal transportní vlak.

Byla zrovna překrásná noc. Měsíc vyšel pozdě. Nestranně ozařoval poušť, město i moře. Druhý X prapor byla jen malá část obrovského exodu lidí, zbraní a zásob z přístavu vojenských táborů. Tu noc nacpali do těchto zatemněných vlaků mnoho tisíc vojáků. Po tváři země se zvolna plížil jeden naložený řetěz vozů za druhým.

KNIHA DRUHÁ

pevnost

6

„Dobré jitro, krysy! A jakpak se dnes ráno daří mým soběstačným zajatcům?“

Hlas byl frivolní, opovržlivý a dobře modulovaný. Vycházel z velkého polního rádia, které kdysi vlastnil jeden chrabrý italský generál. To k nim odkudsi z Evropy hovořil anglický zrádce lord Haw Haw. S jemnou ironií pokračoval:

„A jak se daří vašemu letectvu? Aha, já zapomněl. Vždyť vy žádné nemáte, co? Nevadí, my vám dnes ráno nějaké aeroplány pošleme…“

Rádio stálo ve výklenku, který si vyhloubili ve stěně hlubokého prostorného bunkru, jehož střechu i stěny podpíraly hrubé dřevěné kůly. Kromě rádia byla v krytu ještě omšelá celtová nosítka, veliká dřevěná bedna a v jednom koutě na hromadě všelijaké součásti vojenské výstroje. Hlasu lorda Haw Haw tu naslouchal Henry Gilbertson a asi tucet řadových vojáků z jeho roty. Naslouchali mlčky a zamračeně, nikdy však neměli daleko k úsměvu. Když jim Haw Haw slíbil „nějaké aeroplány“, mrkli po sobě a ušklíbli se. Všechno ostatní bývaly sice jenom lživé povídačky, ale když jim slíbil letadla, vždycky slib dodržel. Asi o deset minut .později se vynořili z krytu a rozešli se několika směry.

Velitelství šesté čety bylo v úbočí mělkého „vádí“, vyschlého říčního koryta, které se tam klikatilo po mírném svahu od plochého povrchu pouště: byl to další bunkr jako ten Gilbertsonův a hned nad tím prostorná jáma, odkud mohl Crane dalekohledem zkoumat poušť. Několik metrů od Cranova štábu se jako osnova s útkem protkávaly betonové pevnůstky a úzké spojovací zákopy, dílo Italů.

Byl zrovna obyčejný libyjský den, horký jak výheň a s oslnivou září, která řezala do očí jako nůž. Světlo dopadající na kamením posetý povrch pouště se tetelilo v jemném oparu. Obloha měla barvu kouře. Byla nehybná. Kouřem probleskovalo slunce jako mince v temné kaluži.

Zato pod oblohou bylo živo.

Vojáci šesté čety seděli v okopech. Nebyli to titíž lidé, kteří před časem, jednotně ustrojeni podle předpisu, pochodovávali po palestinských silnicích nebo si v honbě za dobrodružstvím vyšlapovali po

silnicích Jeruzaléma a Tel Avivu. Krátké kalhoty jim vybledly v špinavou žluť a boty jim písek vyžral do běla. Tytam byly veliké širáky, místo nich jim seděly na hlavách kulaté, na žluto natřené ocelové přílby. Ti z nich, kteří už byli bez košil, měli kůži hnědou jako dřevo na pažbách pušek. Jejich oči byly bystřejší, obličeje pohublejší, rty stažené v jemnější křivce.

Už bůhví pokolikáté utřel Dooley Franks naolejovaným hadrem svůj lehký kulomet „Bren“ a pečlivě jej přikryl prázdným pytlem od písku, a po tisící zkontrolovalo jeho „druhé číslo“ Tommy Collins zásobníky. Seržant Lucas zálibně pohladil pohledem hlaveň svého italského těžkého kulometu „Breda“. Desátník Percy Gribble si omakával vřed na krku. Andy Cain měl na kousku motouzu uvázaného chameleóna a bavil se s ním. Dick Brett vyhazoval lopatou trochu napadaného písku. Celá četa se zaměstnávala jen tak něčím, aby neměli dlouhou chvíli. Potom, jako kdyby byli domluveni, rázem ustali a zahleděli se k nebi.

Pod oblohou se ozývalo lehké tepání jako puls krve.

„Už se ti smradi hrnou!“ řekl Dooley.

Tepání přešlo v chvění, chvění v bzukot.

To z modrého nebe najednou jako hněvivé zavrčení vyrazil řev střemhlav útočících bombardérů.

„Támhle jsou!“ vykřikl Dick a ukázal k východu.

Vynořily se ze slunce, černé a zlověstné. Německé štuky! Jejich divně utvářená křídla se opírala o vzduch jako křídla jestřábů, kteří ustali v letu, nežli se spustí na kořist. Byly jich dvě letky. Jedna se odštěpila a zmizela ve směru neviditelného města.

Náhle je svět jedno hřmění. Lehké protiletadlové „Boforsy“ kolem nich chrlí lavinu výbuchů a nebe rozkvétá bílými obláčky dýmu. O něco dál příšerně štěkají k obloze těžká protiletadlová děla.

Jedna za druhou se ty černé skvrny spouštějí k zemi, jako když fičí po obrovité skluzavce. Jekot, s jakým padají, přehlušil i zvuk vybuchujících pum. Země kolem Australanů se zvedla k obloze ve velikých černých mračnech. Vzduch se změnil v mlhovinu žlutého prachu a černého dýmu a tou strašlivou vřavou chabě znějí výkřiky vojáků. Trýzněné uši se vzepřely nárazům a otupěly, vnímajíce bombardování jako tlumené otřesy půdy.

Najednou, zrovna tak náhle jako začal, nálet ustal. Až na pár ojedinělých výstřelů utichla i protiletadlová palba. Hukot bombardérů v dálce slábl a slábl. Chuchvalci kouře se nesly lidské hlasy. Jeden z nich pisklavě a naléhavě:

„Nosiče raněných!“

Mlhou utíkali běžci.

„Jsi v pořádku, Dicku?“ zvolal Andy.

„V pořádku, ozval se omámený Dick. V uších mu však stále ještě znělo bombardování.

„Dostali dva z třetího družstva.“

Kouř se pozvolna rozptyloval.

Šestá četa vylézala z okopů, aby zjistila, kdo jsou ti dva jejich nejnovější postižení. Dick se vyšplhal přes ochranný násyp a vydal se k vyschlému řečišti, kde už byl houf vojáků. Při přeskakování zákopu zpozoroval, že tam na stěně visí nějaké tělo: Na okamžik se mu zdálo, že je to mrtvola; nebylo však vidět nic podezřelého a tělo se přitom lehce, pravidelně zachvívalo.

„Kdo je to?“ zvolal.

Neznámý pomalu zvedl hlavu. Na Dicka mdle civěl křídově bílý obličej Percyho Gribbla. Pohyboval rty, ale nevyšel z nich ani hlásek. Dick se otočil a spěchal pryč. Měl pocit, jako by spáchal nějakou hanebnost jen proto, že se stal svědkem tohoto výjevu. Oba mrtvé už položili na nosítka. Dick je nějak zvlášť neznal. Jeden byl šedivý mužíček pomalu ve středních letech, který k praporu přišel teprve pár dní před odjezdem z Palestiny. Zůstala z něho jen nepřirozená kupa masa pod pokrývkou, jíž prosakovala krev. Druhý ležel nepřikrytý, oči nevidomě upřené na oblohu. Ani toho nikdo od šesté čety neznal důvěrněji. Hřmotný, světlovlasý, usměvavý mládenec, vždycky příjemný, ale plachý. Jen tolik o něm věděl, že býval automechanikem a že má mladou ženu, které denodenně psává. Nějak poznamenán nebyl, jen v místech, kde mu tlaková vlna rozpárala tělo, na něm šaty visely v cárech.

Před očima vojáků šesté roty nesli nosiči mrtvé zvolna vyschlým řečištěm. Andy Cain za nimi tupě zíral.

„Mají to odbytý,“ řekl.

Byl duben devatenáct set čtyřicet jedna.
Dějištěm Tobruk.

7

Putování Druhého X praporu je zavedlo daleko od palestinského tábora. První etapa skončila v El Kantaře na Suezském průplavu. Zde se pozdě v noci přepravili přes kanál a nastoupili do egyptského vlaku. Než vzešlo ráno, projížděli už bujným zeleným bludištěm nilského údolí.

Prapor byl v rozjařené náladě. Všude, kde vlak zastavil, vystrčili vojáci hlavy z oken a pokřikovali na nejbližší Araby, anebo vyskočili a zlomyslně honili a dráždili otrhané muže a chlapce, kteří kolem vlaku nabízeli na prodej melouny a hrozny. Kam jen Dick dohlédl, táhla se rovinatá krajina, nekonečný pravidelný útvar obdělaných polí a plantáží, protkaný zavlažovacími příkopy. Stále znova ho vzrušovalo, jak je všechno skutečné: datlovníky, horké prašné vísky, slepý vůl u vodního kola, minaret na některé vzdálené mešitě.

Příští etapa jejich cesty končila v Marsá Matrúh u egyptských hranic. V tomto bezbarvém rovinatém městě na oslnivě bílém pískovcovém pobřeží se zdrželi čtrnáct dní. V prudkém slunečním žáru bolely oči z bělosti, která s mořem vytvářela udivující kontrast. Do dáli se táhlo Středozemní moře, zprvu zelené, pak tmavnoucí v sytou modř, průhledné a lemované krajkovím křehkých stínů, skvostné jako motýlí křídlo.

Henry Gilbertson si ve vybombardovaném domě na pobřeží zřídil velitelství roty B a jeho tři čety se zakopaly nablízku mezi bílými písečnými.přesypy. Dopřával vojákům, aby si užili, dokud to jde. Zakrátko bylo pobřeží poseto nahými osmahlými těly koupajících nebo slunících se vojáků. Jedním z nejzdatnějších a nejhorlivějších plavců šesté čety byl Dick, který si každým dnem troufal dál a dál z přístavu. Opálil se do tmavohněda a měl k smrti rád chvíle, když jeho tělo klouzavě plynulo vodou. Na snímku, který poslal mamince z Marsá Matrúh, stál snědý mládenec s rozježeným knírkem, mnohem statečnější a

svalnatější než ten, který odjel z Austrálie před několika měsíci.

Byl zrovna úplněk. Noc co noc přilétaly nacistické bombardéry a útočily na město. Mužstvo se časem naučilo neodbytné vrčení jejich motorů rozeznat. Třetí noc svého pobytu v Marsá Matrúh zažili dosud nejtěžší letecký útok.

Město leželo v měsíčním svitu jako proměněné, jeho drsné rysy změkly, palčivé poryvy větru vychladly. Rozbombardované, kulkami poďobané budovy bledě a nehmotně svítily.

Šestá četa posedávala pozdě do noci na písečných přesypech a hodovala nad několika bednami ukradeného piva. Už se stmívalo, když je na trakaři přivlekli Tommy s Dooleyem, a odmítajíce prozradit víc než fakt, že jde o pivo z důstojnických zásob, rozdělili je mezi mužstvo. Četa se na pivo dychtivě vrhla a Tommy s Dooleyem od samé chvály chodili jako pávi. Ještě venku při měsíčku hodovali, když se jim nad hlavou objevily bombardéry. Z okraje nesmírného prstence se pojednou vymrštila do výše obrovitá tykadla světlometů a úporně prohledávala oblohu. Pozorovatelé na písčinách se začali přít, kolik těch letounů je.

„Jsou jenom tři. Na to dám krk!“

„Nejmíň šest! Jakýpak tři.“

„Koukněte! Tamhle jednoho zachytili!“

A vskutku, nad jedním z paprsků zvolna plulo cosi dlouhého a šedého. Oblohou prudce zavířilo několik dalších světelných proudů a lapilo'bombardér do průsečíku křižujících se světel. Vtom se rozeřvala protiletadlová děla, zběsile a hněvivě. Kolem bombardéru praskaly granáty a on jako by klouzal změtí jasných, krátkých výbuchů.

„Co je to za střelbu! Kam to proboha míří!“ vykřikl kdosi otráveně.

Vzápětí se bombardér vzňal a začal ztrácet výšku. Jako pás žlutého plamene se za ním táhla záře a zasažený letoun prchal v ostrém úhlu dolů do paprsku světlometu, až byl pryč. V dalších několika vteřinách se svět zastavil a čekal. Pak v dálce zarachotilo a do výšky vyblesklo oranžové světlo. Zvolna bledlo v matnou zář na obzoru: Půl míle od nich s ohromným duněním zbičovalo zem krupobití pum. Hned při prvním nárazu spadlo tělo Percyho Gribbla střemhlav z přesypu dolů a zmizelo ve spojovacím zákopu. Mezi lomozem pum bylo slyšet opovržlivý, zvonivý smích Andyho Caina.

„To nic není, Percičku!“ zvolal kdosi. „Bombardujou druhý konec města!“

„Vylez ven, Percičku, ať něco vidíš!“

Objevila se Gribblova hlava a ramena. Usmál se křečovitě staženými rty a třaslavě ze sebe vypravil:

„Raději být v suchu, než potom litovat. Nějak jsem si na ty pumy ještě nezvykl.“

Písečnou pláň kolem nich náhle ozářilo červené světlo; to jeden z útočících letounů vypálil světlici. Snášela se zvolna k zemi jako velikánská žhnoucí hvězda a město ozářila tak, že se objevilo jako záblesk nějaké těžké vidiny, ponuré, ale zároveň přízračně krásné.

Pak se s rachotem začaly sypat pumy.

Zdi se rozpadaly a úlomky se rozlétaly do všech stran. Země se chvělá. Výbušné pumy trhaly budovy jako papír a trosky vymršťovaly k obloze, těla vojáků smetla nepropustná stěna ječícího vzduchu a přilepila je k zemi.

Nálet trval všeho všudy půl hodiny. Když konečně mohli vstát a rozhlédnout se, viděli, že budova, kde bývalo velitelství roty B, byla pryč. Nad jejími základy ležela hromada sutin.

Z čoudu a prachu se vynořil otrhaný, umouněný Lucas.

„Šestá četo, zůstat na místech! Zasáhli velitelství roty. Nedá se nic dělat.“

„Stalo se někomu něco?“

„Štábního to zabilo. Gilby a já jsme slízli jen tlakovou vlnu.“

Lucas k nim došel a usedl mezi ně. Byl otřesený a schvácený, ale hovořil stejně výsměšně a sebejistě jako vždycky. Zvedl ruku s roztřepeným rukávem.

„Poslední slušná košile!“

„Chceš pivo, Franku?“

Lucas se zamračil, ať prý si z něho hloupě neutahujou.

Pod nosem se mu objevila láhev. Čichl k ní, vzal ji a jazykem ochutnal.

„Kristepane!“ hlesl zbožně.

Štábního rotmistra pochovali na vojenském hřbitově v Marsá Matrúh. První mrtvý z jejich praporu se teď stal jen bílým dřevěným kří-

žem mezi stovkou jiných obětí náletů, postřelování z letadel nebo vlastních min jejich posádky. O minových polích, prostírajících se v blízkosti hlubokých obranných postavení kolem města, se leccos vyprávělo. Jednoho dne totiž vylítl do povětří ženijní důstojník i s jedinou mapou, na níž byla minová pole vyznačena. Teď si tedy voják byl životem jist jen tehdy, když tou ponurou, plochou, oblaky prachu obestřenou pustinou přecházel po dobře známých cestách. Byly to nebezpečné, nakvap vyrobené, zrádné nálože. Dělostřelci, kteří měli svá postavení za minovými poli, nejednou zpozorovali, jak tři i čtyři nálože samy od sebe vybuchly.

Jednou pozdě odpoledne se Dick konečně odhodlal, že zkusí přeplavat zátoku. Mohl si k tomu vybrat klidnější den, jenže na vybírání neměl moc času, neboť bylo nabíledni, že prapor zase čeká nějaký přesun.

Dvě stě metrů od břehu se klouzal nahoru a dolů po stěnách rytmicky se dmoucího moře. Nebezpečí bylo pranepatrné, protože Dick byl skvělý plavec a žraloci se prý v Středozemním moři nevyskytují. I tak se lehce chvěl předtuchou odvážného dobrodružství. Pocit, že se nebojí, ho odjakživa povznášel.

Půl míle od pobřeží se ohlédl nazpět. Nábřeží se scvrklo a vypadalo vábně i nezvykle; trosky budov vyhlížely jako nepoškozené stavby. Vzedmuté vlny mu je všechny smazaly z dohledu a zbyla jen mešita, která od něho ujížděla na hřbetu vln. Nedaleko místa, kam mířil, narazil na skalnatý, asi deset metrů dlouhý ostrůvek; vyčkal ve vlnobití na vhodný okamžik a vyškrabal se na pevninu. Stoupl si a.zadíval se na matnou pobřežní čáru města, pokoušeje se rozeznat některé známé význačné body. Dál k západu se pobřeží měnilo v špinavě hnědé křovinaté pláně. Ty veliké hrby, jimiž je poseto, jsou asi maskovací sítě na pětadvacetilibrových dělech.

Na celém pobřeží panovala – i odtamtud, kde stál, to bylo vidět – horečná činnost. Po silnici se šinul nekonečný pás drobounkých černých tečiček – vozidel. Je tu určitě na dvacet tisíc mužů, pomyslil si. Rozhodně se tu něco děje. Jenže co? Bojová činnost. Nejspíš nějaké drobné šarvátky, sem tam výstup a ústup v poušti. Jde se proti fricovi nebo Taliánovi – či proti oběma? Válečné osudy nacpaly do tohoto vyprahlého, zapadlého kouta mračna lidí, kteří tu žijí v krytech a zá-

kopech jako králíci nebo v rozvalinách města jako ty krysy – a čekají, až je odvedou na krvavé hody násilí a smrti.

Od pobřeží odpoutala Dickovu pozornost jakási divná hromada; ležela na svahu skály, a jak do ní pleskaly vlny, líně se pohoupávala. Vstal a šel se podívat, co to je.

Najednou pod sebou vidí vymletou, napolo shnilou mrtvolu, bez hlavy, nohou a paží: kostěná skořepina, na níž tu a tam lpí mořem zbělalé cáry masa. Na žebrech visí zbytky blůzy. Na jejich prsou poznává Dick hákový kříž a odznak německé luftwaffe. Nacistický letec! Zřejmě ho sestřelili nad mořem a příboj ho vyvrhl sem na pobřeží, které hlídá nepřátelská posádka. Něco bezejmenného, co moře roztříštilo a prožralo. Dick ještě nikdy mrtvolu neviděl, a hluboce ho ta rozrušilo. Cítil, jak se ho zmocňuje podivné nutkání představit si, čím ten mrtvý byl zaživa. Najednou si živě představil, jak sám v tuhle chvíli vypadá. Nahý na skalisku v Středozemním moři poprvé v životě vidí před sebou smrt v podobě vyhlodané mrtvoly.

Jako by jeho vířícími myšlenkami vanul vítr. Leží předním tělesné pozůstatky neznámého nacisty. Tohle kdysi býval mladý hoch. Do jakého světa se to narodil? To si Dick uměl snadno představit. Zmrzačená, zdeptaná, poražená země. Zmatený, nenávistný, chudobou poznamenaný svět. Mladý člověk bez jistoty – jeden z legie zrazených. Čeká na zázrak, neboť to je zřejmě jediná naděje, která ještě zbývá… Tedy Hitler. Zběsilá hysterie mohutných partajních srazů. Sieg Heil! Zítra je náš celý svět! Konečně jistota. Člověk má v co věřit. Sieg Heil! Hle, křižuji nad zemí jako pilot jednoho z Vůdcových letadel a pode mnou není nic než svědectví o našem velkolepém vítězství. Mrtvých leží celé pluky, živí nás poslouchají. Zanedlouho to tak bude všude na světě…

Ano, tak nějak to asi bylo. Snad zrovna takové myšlenky mu táhly hlavou ve chvíli, než zemřel. Dick seděl na skalisku, kouzlil minulost před mrtvolou a měl pocit vševědoucnosti. Teprve když chtěl své vidění znásobit, obraznost mu selhala. Nedovedl si představit milióny lidí navlas stejných. Lidé a jejich pohnutky se různí, ale vinou jistých nesmírných skutečností jednají podobně. Náhle si uvědomil; že vlastně neví, co je to fašismus. Nenávidí jej jen pro hrůzy, které fašismus napáchal. Tak málo toho ví, vyčítal si trpce, až hněvivě. Ta

trocha jistoty, kterou si za pár minulých měsíců zbudoval, se sesula, a on tu zůstal osamocen a vylekán. Začal v sobě hledat něco, čím si může být jist; co bude moci vždy třímat tváří v tvář zoufalství. Co jen to může být? Odvaha! Odvaha smířit se s čímkoliv, se vším, co budoucnost přinese. Nejraději by prchl hned z tohoto skaliska, jako by na něm mohl nechat i své myšlenky.

Vstal, skočil po hlavě do příští vlny a vyrazil k pobřeží. Blížil se večer. Vlny najednou ztmavly. Do jejich koryt jako by dolehla noc. Pobřeží už Dick skoro nedohlédl, ale zdatně plaval dál. Cítil se zocelen a pln vzdoru. Viděl se jako osamělý atom, který uvázl mezi nesmírností moře a nebe a vytrvale pluje vstříc nadcházející noci. Atom čiré odvahy…

Když doplaval k pobřeží a vyšplhal se na písečný přesyp, byla už úplná tma. Nahoře na přesypu stál Lucas.

„Jaké to bylo na Kypru?“ zeptal se.

„Až docela tam jsem nedoplaval,“ odpověděl nový Dick.

„Nemáte-li nic proti tomu, přikryjte laskavě svou nahotu a co nejdřív se u mne hlaste! Já a pan Crane bychom se s vámi rádi poradili o zítřejším velkém přesunu.“

Otočil se a chtěl odejít, ale ucítil, jak ho někdo popadl a drží za ruku.

„Tak už je to tady, že jo? Lucasi, já ti něco řeknu. Jestli chceš nepříjemnosti, já se ti o ně postarám. Však jsem už leccos pochytil od Dooleye. Anebo mi dej šanci a uvidíš, že ze mne bude tak dobrý voják, jakých je u roty málo. Rozhodně si však zapiš za uši – už mám tebe a tvého chování až po krk! Tak co?“

„Co? Dobrá, Dicku, ty kluku jeden! Vidím, že je z tebe chlap. Tak si, kamaráde, natáhni kalhoty a přijď na velitelství čety! Velevážený pan Kenneth Crane se na pohovor s četou jen třese.“ Lucas se uchichtl a odešel. Opět Dickovi zůstal dlužen odpověď. Mezi Kennethem Cranem, který k šesté četě držel kázání po pumovém útoku na transportní loď, a tím, který k nim hovořil teď, když seděli na písečném přesypu kolem velitelství, byl jistý rozdíl. Už neměl pocit, že se musí chovat blahosklonně a nenuceně. Třeba i ten pocit měl, ale zřejmě blahosklonnost i nenucenost pustil k vodě. Nepomohl ani občasný záchvat ostrého výsměchu: ta „sebranka“ totiž postřehla, že jeho poměr k nim

spočívá na neskrývaném opovržení. Ke konci výcviku mu šestá četa připadala málem jako břemeno. Z jeho velitelování vyprchal pel novosti; četa není ani otrocky ponížená, neprojevuje oddanost, ani k němu nechová obdiv. Nejsou zdaleka tak natvrdlí a tupí, jak se mu původně zdálo. Někteří jsou velmi bystří, jiní mají vtip. Crana často přepadalo podezření, že se mu potají vysmívají, že jim je k smíchu celá jeho osobnost. A přitom před ním hovořili s uznáním, ne-li s láskou o té staré bábě Gilbertsonovi, který mu šel den ze dne víc na nervy s tím svým drmolením o „věci antifašismu“. Crane byl teď už drahnou dobu nešťastný a nespokojený. Působit jako důstojník Druhého X praporu ztratilo značně na pikantnosti. Dost nakvašeně srovnával své dnešní rozpoložení s dřívějšími dny svého poručíkování. Tehdy ho vojáci obdivovali, udivovala je jeho síla, jeho tělo, jeho pověst atleta, velká moc jména Crane. Tehdy snad se ještě dalo říci, že v jistém smyslu z něho mají strach. Tehdy ještě měly jakés takés opodstatnění jeho školácké, málem ještě feudální představy, v nichž se viděl v roli mladého mužného hrdiny (čili v úloze, kterou může hrát jenom člověk z jeho prostředí) uprostřed své horlivé čeledi – mužstva šesté roty. Na pozadí jejich vychytralé pochybovačnosti byly teď takové vidiny směšné a cosi mu našeptávalo, že nejednou svou „čeleď“ nudí. V tuto chvíli to zrovna vypadá na to druhé. Jsou tu jen proto, že to musí být; dívají se na něj, jakoby ho poslouchali. Ale co si přitom myslí? Podvolují se jeho velení a za zády si z něho dělají legraci. A honit je, to nejde. Myslí si, že mají práva, která to zakazují. Jaká práva si vlastně zaslouží? Tahleta jejich práva! Nakonec znamenají jen tolik, že tito lidé jsou do jisté míry chráněni před potrestáním za svou tupost a nevědomost. Je to stejně zpozdilé, jako když v civilu měli možnost opustit stroje a nářadí a prohlásit: Nevezmem je do ruky, dokud nesplníte naše požadavky. Kolikrát otec před ním proti tomuhle brojil?… Tahle proklatá lidumilná snášenlivost! Tohle žvanění o „právech“ jako záminka k povalování! Pěstujeme si národ socialistických mazánků! Jako by stát byl méně důležitý než ta jejich mizerná posedlost po zvýšení platu o pár šilinků nebo touha po nové umývárně. Ale on si to jejich třídní uvědomění nedá líbit. Hnusná, beztvará, ale potřebná masa! Jako potřebuješ bláto, abys na něm zbudoval mramorový palác, zrovna tak potřebuješ k budování státu takové lidi; zrovna tak je po-

třebuješ v armádě jako nezměrný nemyslící příval, v jehož čele se mužové jako on mohou vzepnout k plné hrdinskosti. Ano, napadlo ho, jejich sila spočívá právě v té jejich nepostradatelnosti, dobře si to mnohdy uvědomují a také z toho těží. Pak tedy nad nimi zřejmě má být větší donucovací pravomoc! Poprvé v životě se přistihl, jak na „ně“ z duše zanevřel. Když sledoval, jak se vojáci usazují na přesypu, bleskla mu hlavou slova, na něž se jen matně pamatoval. Kdepak je jen slyšel? „Ta temná krása násilí…“

Nikdy předtím na něho tento výrok a nevole vůči podřízenému mužstvu nezapůsobily tak silně jako právě teď.

„Ticho!“ okřikl je Lucas, když brumlání nebralo konce. „Držte ty klapačky!“

„Ty ji drž!“ protáhl Dooley.

„Pánové, pěkně prosím! Cožpak nepozorujete, že si náš pan seržant žádá ticho?“

Ozval se celý sbor posměšků.

„Zavřete ty klapačky!“

Hlas poručíka Crana je umlčel, jako když bičem práskne. Rázem vymizel zápal pro zítřejší pochod, který byl zdrojem jejich repetění; mlčeli, ale bylo v tom zvláštní napětí. Teď najednou bylo ticha až přespříliš. Po chvíli se ovzduší uvolnilo, tu a tam se někdo zavrtěl nebo si odkašlal. A po něm další. Jedno si ale všichni živě a jasně uvědomili:

Tenhle chlap tu není navždycky… válka nepotrvá věčně…

Vtom poručík Crane promluvil:

„Zítra se jednotka přesune blíže k nepříteli…“

Půl hodiny nato zalezla šestá četa do zákopů mezi dunami a poručík Crane odpochodoval na druhou stranu k velitelství roty. To, co jim řekl, bylo důležité, ale nic nového; dal jim výstrahy, které slyšeli tisíckrát předtím. Jenže jim neřekl to, co opravdu chtěli vědět: kam se jede.

Henrymu Gilbertsonovi jeho první velitelství rozmetala přímo nad hlavou puma. Nastěhoval se tedy do nedaleké budovy, která tlakové vlně odolala. V okamžiku, kdy vstoupil Crane, seděl Gilbertson u

stolu a při světle velké petrolejky zkoumal mapu. Jinak v místnosti nebylo nic.

„Tak co, Kene? U šesté čety vládne spokojenost?“

„No, jakž takž. Rozhodně mají radost, že vypadnou z téhle díry.“

„Třeba ani neuteče moc vody a bude se jim po ní stýskat.“

Crane si unaveně povzdychl. „Chvilka v akci jim udělá dobře. Čím jsou dál od Palestiny, tím jsou podrážděnější.“

Henry vytáhl z úst dýmku, několik okamžiků návštěvníka zkoumal a pak prohlásil:

„Ty už na svoje lidi tak nedržíš jako kdysi.“

„Zato ty na ně držíš víc než dřív.“

„Možná. Ale já se na to dívám takhle. Trčíme tu s nima a oni s náma. Musíme spolu vycházet.“

„To jistě, ale nesmíš si u nich zadat.“

„Jen si, Kene, nedělej naděje, že si u nich nezadáš, když aspoň někdy neustoupíš. Všichni společně tu stojíme tváří v tvář nejzazší lidské skutečnosti – smrti. Vojákům se čím dál víc zajídají všechny ty přehrady a rozdíly, jaké bývaly doma v Austrálii. I z toho, jak ses k nim choval v táboře, se musí slevit. Práce, kterou tady musíme udělat, se bez nich neobejde, a to oni vědí.“

„Práce, kterou tady musíme udělat! Cožpak ti o tom mají ponětí? Komupak z nich to jasně myslelo, když šel na vojnu?“

„A komu z nás to jasně myslelo v čtyřicátém roce?“

„Lidé v našem postavení vědí co dělat, když vypukne válka aspoň doufám.“

„To nechme stranou. Osobně mi to zní moc nabubřele. Podle mého se svět mění, to se ti tu snažím vysvětlit. Až bude po válce, spousta z nich bude žádat odměnu za to, že ji vyhráli.“

„Jakou odměnu? Copak jim nebude stačit, že zachránili vlast?“

„Jejich vlast, Kene – nebo naši? Zrovna onehdy si kladli tuhle otázku, náhodou jsem to zaslechl. Z těhle hochů se někteří před vojnou léta pořádně nenajedli. Jaký to mělo smysl zachraňovat vlast, budou se ptát, nebude-li jim život s to nabídnout něco lepšího, až se vrátí domů.“

„Podívej se, Henry – vím, že skoro všechno co říkáš, myslíš naprosto upřímně. Jenže ve válce ani v míru nemůžeme nižším třídám dělat

příliš dalekosáhlé ústupky. Jinak nás zničí!“

To už Kenneth Crane nevydržel a vstal. V očích nepokoj, hlas napjatý zanícením, naklonil se přes stůl k Henrymu. Ten se nad jeho posledním výbuchem chvíli zamyslil; potom řekl:

„Jestli nás zničí, Kene, pak jen proto, že si to zasloužíme. Proto, že už nejsme k ničemu.“

Pravda, Henry Gilbertson byl pověstný svou potrhlostí, ale i tak Cranem otřáslo to, co řekl. Henry okamžitě vycítil, že se jejich spor ocitl v nebezpečné blízkosti otevřené krize, a rozhodl se přestat.

„Teď asi není nejvhodnější doba na dohady o třídních rozdílech! Promiň Kene!“ Podal Cranovi přes stůl nějaký papír. „Rozeberme si toho Dooleyho Frankse! Tady mi major o tom píše. Co se vlastně stalo?“

„Jak Frankse znám, tak to asi bylo přesně tak, jak to pan major vylíčil. Taky jsem mluvil s Lucasem a Gribblem – desátníkem Franksova družstva.“

„Ti u toho byli?“

„Gribble ano.“

„A co říká?“

„Předně lovili ryby náložemi, což je zakázané. Natrefil se k tomu tenhle major a vyzval je, ať toho okamžitě nechají. Franks mu zřejmě odsekl, ať si prý hledí svého, oni že jsou Australané a žádný zatoulaný britský oficír jim nemá co poroučet.“

„Nebo to spíš tak vyznělo, ne?“ usmál se Henry.

„Ano. Umiš si představit, jak to chlap Franksova ražení asi vyšperkoval. Pan major po nich chtěl jména a čísla. Franks zase, ať prý jim napřed ukáže vojenskou knížku a legitimuje se.“

„Nepovídej!“ Henry se rozchechtal. „Vždyť se zachoval přesně podle předpisů! Od té doby, co nachytali ty dva Germány přestrojené za Poláky, nařídil velitel divize, že se všichni důstojníci musí na vyzvání legitimovat.“

„No, major, že ne. Franks ho na místě prohlásil za špióna, strčil do vody, a když major vyplaval, Franks ho pleskl mrtvou rybou do obličeje. Ti druzí po něm házeli rybami a kamením. Uplaval nejméně sto metrů podél břehu, než jim unikl. Tak to major líčí?“

„Asi tak. Jenže ne tak vesele jako ty. Kdo ještě u toho byl?“

„Cain, Perkins, Brett, Gribble, Collins. Mimochodem, Gribble povídal, že se je snažil krotit, ale že sám nic neházel. Mám prý to jasně tlumočit – a já mu to slíbil.“

„Gribble? Ten, co si ještě pořád leští boty?“

Crane si to vyložil jako výsměch.

„Má smysl pro odpovědnost. V tom bohudík předčí skoro všechny ostatní.“

Henry sklouzl pohledem na své vlastní střevíce, zežloutlé od písku jako sací papír, a usmál se.

„Chtěl jsem se za něho přimluvit, ještě než se rozhodneš.“

„Kene – já to nechám plavat. Nic se z toho vyvozovat nebude.“

„Nic? Ale – ale stěžuje si přece major britské armády!“

„A já zas jsem kapitán australské armády a moje rota zítra odjíždí do Benghází. Co mám do zítřka do rána udělat? Postavit šest dobrých lidí před válečný soud a nechat je v týlu? Franks je nejlepší kulometník u praporu. A to je pro mě momentálně důležitější než všichni majoři v britské armádě dohromady.“ Klepl do papíru s očividným opovržením. „Tohle jsem prostě neviděl. Štábního to zabilo a velitelství načisto rozmetalo – a papír se přehlédl. Zaplaťpánbu, že o tom neví Orme! A neopovažuj se mu to vyžvanit!“

Vstal, poklepal Kennethu Cranovi na rameno a řekl: „Pojď ke mně do krytu, dopijem spolu poslední zbytek whisky!“

Kennethu Cranovi připsal k dobru, že s tím už nikdy znovu nepřišel.

Ztlumil lampu a společně vyšli do jasné hvězdné noci. Svítil poklidný měsíc. Zato duny, kde sídlila šestá četa, poklidné nebyly. Tommy Collins a Dooley Franks tam zrovna šťavnatě nadávali. Několik minut se vyprahlým vzduchem linuly v úctyhodném rozsahu vojácké oplzlosti. Potom Dooley Franks zahlaholil výsměšnou fistulí:

„Vojíne Collinsi!“

„Rozkaz, pane poručíku!“

„Račte se mírnit, vojíne Collinsi! Vojíne Collinsi, poprvé v životě se vám naskýtá příležitost vykonat něco – ehm – pořádného pro vlast!“

„Rozkaz, pane poručíku!“

„To mám být já!“ vyhrkl Crane.

Henry se usmál a s rukou na jeho paži přítele zadržel:

„Můžeme chvíli poslouchat. Třeba to bude zajímavé.“

„A pamatujte si, vojíne Collinsi, jste holota!“

„Rozkaz, pane poručíku. Vlezte mi na hrb, pane poručíku!“

„Vojíne Collinsi! Mírněte se!“

Najednou se pantomima změnila.

„Jak prosím, pane poručíku?“ Tommyho hlas zněl až nelidsky podlízavě.

„Ano, desátníku Gribble?“

„Smím vám prosím vyprat ponožky?“

„Zajisté, desátníku.“

„Ó pane poručíku! A špinavé spodky vám taky můžu vyprat?“

„Ano, desátníku.“

„Ó pane poručíku!“ chraptěl Tommy jako u vytržení.

Henry se tiše zasmál a zeptal se:

„Je to věrohodné, Kene?“

„Rozhodně ne!“

Do komedie vpadl suchý a škodolibý hlas Andyho Caina:

„Hej, vy dacani! Projevujte prosím drobet úcty veliteli družstva!“

„Jen počkej, až se vrátí Chips! To bude velitel!“ A tak trochu sám pro sebe hlas připojil: „Ten prevít!“

„Pánové!“ peskoval je Andy. „Takhle mluvit o panu desátníkovi! Na to nemáte právo. Vždyť on se jenom snaží zachránit impérium!

A je to bankéř, to si pamatujte!“

„Náramný prachař!“ To se ozval Dick. „Všude samé banky!“

A po chvilce dodal: „A je to prevít!“

„Tak vidíš, Andy. Tuhle Dick tvrdí, že je to taky prevít!“

„Kdo? Brett? Ten toho ví! Ten by ani nepoznal, kdybys hned na něj vlez!“

„Caine, ty se chceš prát?“

„Ano. A už se na duně, zalité bílým měsíčním světlem, objevily dvě postavy, Andy a Dick; rozpustile se kymáceli ve fraškovité rvačce a řehonili se. Váleli se, až zapadli do zákopů.

Důstojníci vykročili a šli dál.

„Jsou opilí!“ řekl Crane.

„Taky se mi zdá. Kde jen, u všech rohatých, ten chlast vždycky seženou?“

Crane napůl humorně a napůl zoufale rozpřáhl ruce.

„Bůh je potěš!“
Henry vzhlédl ke hvězdám.
„Všechny nás potěš!“ dodal.

Na úsvitu prapor vyrazil. Jejich transport se slil ze všech stran na úzkou dehtovanou silnici v dlouhatánský proud: tuponosé „kočáry pouště“, americké dodávky, svlečené z celtových střech; vznosné desetitunky; všechno natřené na šedivou žluť, která sluncem skoro zbělela.

Plukovník stál u svého nákladňáku, se kterým zajeli na okraj silnice, a přihlížel, jak táhnou kolem. Na východě se nebe pomalu zalévalo zlatorudým proudem. Nevlídno. Kolona se šinula vpřed s motory na nízké obrátky a tlumeně rachotila. Vojáci seděli na nákladních autech zachumlaní v pláštích a v jitřním šeru vypadali jako bezejmenný houf. Seděli mlčky, jen občas se v souladu s pohybem vozů zakymáceli. Všichni vypadali stejně. Zrovna za plukovníkovým stanovištěm stoupala cesta prudce do vršku, a jak se přes něj auto po autu přehouplo, zahlédl plukovník na okamžik temné obrysy mnoha hlav a ramen, profilů pod okraji ocelových přílb.

Plukovníkovi se jeho prapor jevil v novém a znepokojivém světle. Nevěděl, čím to je, ale při pohledu na konvoj, šinoucí se časně za svítání zvolna kolem něho, si uvědomoval jejich nesmírnou silu a už viděl, jakou budou rozsévat zkázu nebo klást odpor. Pod jeho velením se ta masa nováčků, kdysi jen prostých občanů, změnila v strašlivý stroj. Představa, že tomuto strojí sám velí, měla v tu chvíli jeho myšlenkám propůjčit svěžest vítězoslavné hrdosti. Bylo to zvláštní, ale pravdou je, že plukovník Fitzroy, jemuž právo být ustavičně v čele všeho dění bylo dáno už do vínku, nepřekypoval sebedůvěrou ani hrdostí; bylo pravda, že mužstvo vyhmátlo jeho nejnápadnější slabou stránku a pokřtilo ho „Groggy Orme“. Věděl, že ho nemají rádi. S tím si ale hlavu nelámal. Drtila ho spíše skutečnost, že někteří před ním nemají ani respekt. Před několika dny po ránu mu bylo nanic, protože si večer předtím zaflámoval u sousedů v britské důstojnické jídelně. Po opici mívá nejhorší náladu: je nedůtklivý, nedokáže se soustředit, až přespříliš si uvědomuje sám sebe, a právě proto se mu zdá, že každý, kdo ho osloví nebo na něj pohlédne, se mu vysmívá. Zrovna

dnes ráno byl tedy dost čilý, aby vnímal, co se kolem něho děje. Po velitelství praporu koluje zřejmě nějaká nevyslovená fáma, že plukovník je prozatím „vyřazen“. Zjistil, že to, co dříve jako součást denní agendy chodívalo jemu, vyřizuje teď na základě jakéhosi tichého spiknutí Pomfret. Najednou byl vlastně podivuhodně osamocen. Když si to uvědomil, zatoulal se v myšlenkách do minulosti a dospěl k závěru, že je to tak odjakživa. Jednou, když měl „svůj den“, ho prapor pustil k vodě a fungoval bez něho. Plukovník to vycítil a hned se snažil vnutit svou přítomnost všem najednou; v kanceláři to jen bzučelo, jak voják za vojákem plnili jeho rozkazy. Jenže za půl hodiny mu došel dech. Pomfret se nedal zviklat ve své strojové výkonnosti a pisklavé hulákání štábního rotmistra drásalo plukovníkovy trýzněné nervy k zešílení. Ne a ne se rozhodnout. Nakonec to vzdal a nechal je, ať si všechno dělají sami. Zrovna ten večer šel kolem zaparkovaného nákladního automobilu a z druhé strany zaslechl svou přezdívku. „Tenhle prapor řídí Hovado,“ tvrdil hlas. „Groggy jenom ocmrdává a hraje si na plukovníka, ale v rukou to má Hovado. Groggy je, no jak se to řekne – panák!!“ Hned potom se plukovník vytratil. Panák! Nemíval nikdy ve zvyku zpytovat se. Teď ho však k sebezpytování dohnal mocný dojem z ranního odjezdu jednotky, který tak korunoval ostatní dost nemilé příhody. Plukovník se cítil nesvůj a přepadla ho sklíčenost. Snad vůbec poprvé zapochyboval, že je schopen dělat těmto lidem velitele. A příčinou těchto pochybností je asi to, jak naprosto nově na něj zapůsobili, říkal si v duchu. To však není ta pravá odpověď, sám to ví. Skleslost i mrazivý pocit, že nestačí, má několikeré kořeny. Poznání, že ho celý prapor, od Pomfreta dolů, trpně snáší a přitom zatracuje jeho slabošskou zálibu v láhvi s whisky, ten hlas, který k němu dolehl ze tmy jako odsudek řadových vojáků a který mu teď hučí v hlavě: „Groggy je panák!“; a otázka, která se otravně vtírá na mysl: Jak by byl asi dopadl, nebýt Pomfreta, onoho nevrlého, bezduchého, příkladného vzoru vojácké výkonnosti?

Přijelo poslední auto kolony. U plukovníkova náklaďáku stočil motocykl desátník polního četnictva a zasalutoval:

„Vše v pořádku, pane plukovníku!“

Plukovník mu pozdrav oplatil a zamířil k vozidlu. Vlezl si vedle řidiče a poručil nastartovat.

Polní četník přidal plyn a jedoucí proud hbitě dohonil. Když dojel jeden vůz šesté čety, vykoukla zezadu Dooleyova hlava:

„Usmolenej polda!“

Vedle Dooleye se objevila hlava Tommyho.

„Ty smrade policajtská! Doufám, že tu pojdeš!“

Polní četník se těm známým projevům zášti trochu chmurně, trochu významně zazubil, předjel je a ujížděl dál.

S ubývajícím ránem šplhalo slunce výš a pražilo do hladiny pouště, z níž stoupal mihotavý opar, který trýznil a mámil zrak.

8

Dvaadvacátého ledna 1941 si australský voják pověsil klobouk na vlajkový stožár italské posádky v Tobruku. Za jeden a čtvrt dne zdolala Šestá divize největší pevnost v Mussoliniho Cyrenaice a zajala pětadvacet tisíc jeho vojáků. Do prvních únorových dnů dobyla divize zbytek Cyrenaiky a obsadila Benghází. O několik týdnů později je vystřídala Devátá divize. V bezejmenném koutě pouště jižně od Benghází nastoupil Druhý X prapor na místo jednoho praporu šesté.

Henry Gilbertson zavedl rotu do nových postavení, kde ho uvítal zajišťovací oddíl. Zatímco se poručík domlouval s Henrym, šest mužů zajišťovacího oddílu ukazovalo četám zákopy, kde budou bydlet, a palebná postavení, která mají obsadit.

Tu noc byla tma jako v pytli. Zajišťovací oddíl zdrželi až pozdě do noci, protože jim musel zodpovědět řadu otázek: jak se sem dodává voda; jaké jsou příděly; kde je nepřítel; co říká „šuškanda“; co, jestliže vůbec něco se dá v takové bohapusté díře „splašit“. Vojáci ze zajišťovacího oddílu zřejmě se značným údivem zjistili, že rota B dokonale zná kulomety Bren, ruční granáty, umí klást i odminovávat minová pole, vyzná se v těžkých kulometech značky Vickers, puškách Boys, dvoulibrovkách, samopalech a minometech.

Jeden z nich svůj údiv šesté četě vyložil:

„My mysleli, že budete zrovna takoví jako ta banda od devátých, která nastoupila onehdy v noci támhle na návrší místo Druhé N. Kri-

stapána,“ zavzpomínal pochybovačně, „ti uměli střílet z pušky, ale to bylo asi tak všechno. U Druhé N mi vyprávěli, že jednomu chlapíkovi od Devátý divize ukazovali, jak ve tmě citem prstů nabít granát – strkal tam roznětky a třásl se jako sulc! Je to hnusnej zločin, nic jinýho, poslat sem lidi, který nejsou ani pořádně vycvičený, natož pak vyzbrojený! A k tomu prý jsou kolem EI Aghejly hitlerovci!“

Voják od Šesté divize zpola útrpně a zpola rozhořčeně pokýval hlavou. Na rotu B to většinou neúčinkovalo, protože Druhý X byl na výši. Avšak jako celek, který více méně stloukali dohromady, nebyla Devátá divize nijak zvlášť připravena ani dobře vyzbrojena. Když druhý den zajišťovací oddíl odešel, nechali vojáci rotě B pár ukořistěných italských kulometů a minometů. „Kočáry pouště,“ které je odvážely, zmizely v mračně prachu – tehdy naposled spatřil Druhý X vojáky, kteří dobyli Mussoliniho severoafrické impérium. Tito veteráni ani v nejmenším netušili, že ta vcelku ubohá divize, kterou nechávají za sebou, bude první jednotkou, která uchystá nacistickým armádám porážku na africké pevnině.

Položení nepřítele zjistili brzy. Tehdy už byl v poušti Rommelův „Afrika–Korps“ a jeho obrovské tanky, motorizované divize a zfanatizovaná nacistická mládež. Křehké britské tanky, pohmožděné daleko silnějšími pancéřovými oddíly nacistů, se stáhly zpět. Africký sbor ustavičně postupoval. Sedm neděl po dobytí Cyrenaiky prchala Devátá divize s Rommelem v patách směrem na Tobruk.

Na přeplněné silnici jelo vozidlo za vozidlem tak těsně, že masky zadních se dotýkaly nárazníků těch před nimi. Utíkat a utíkat, na nic jiného se nemyslilo. Část roztříštěného vozového parku se porouchala a byla ponechána svému osudu. Němci dohonili část divize a vzali ji do zajetí. Mezi Australany v nacistických zajateckých táborech se záhy vyprávělo o „snídajícím praporu“. Jeho velitel, snad v mylném domnění, že je pořád ještě s rotou domobranců někde doma v Austrálii na manévrech, kdy je na všechno dost času, dal praporu rozkaz „zastavit a nasnídat se“. Jeho důstojníci odmítali se podřídit, s námitkou, že nacistické průzkumné vozy jsou jen pár mil za nimi. Plukovník však jakoby nic opakoval, že „prapor se zastaví a nasnídá“. Ty roty, kterým se to podařilo, neuposlechly a prchaly dál. Plukovník a s ním asi sto mužů zůstali stát a pustili se do snídaně. Čtyři roky pak snídá-

vali v nacistických zajateckých táborech: věru dlouhá přestávka k rannímu jídlu.

Proti odvážnému oddílu, který držel Cyrenaiku, se obrátila štěstěna, a Rommel dobyl zpátky Benghází. O šest dní později dorazila Devátá divize a zbytky britské obrněné divize do Tobruku. Derby o Benghází skončilo. V Tobruku se postavili čelem proti Rommelovi a proti všemu, co měl a co proti nim mohl vrhnout.

Bylo to den před Velikým pátkem. Vojáci však ten den zanedlouho překřtili na. „Černý pátek“.

Majora Pomfreta položila úplavice. Tobrucké velitelství Druhého X byla veliká podzemní jeskyně, obložená dřevem, rozčleněná na oddělení, a vstup tvořila dlouhá úzká rampa. Zde, skryt za stěnou z pytloviny, Pomfret ležel a zápasil s nemocí. Prapor opustit nechtěl. Co chvíli ho navštívil kapitán Barett, aby přezkoumal jeho stav. Pomfret, načisto o samotě a ze všech stran tísněn zatuchlým pachem hlíny, se užíral a dělal co mohl, aby si uchoval čistou hlavu.

Teď už za několik hodin – o tom byl přesvědčen – podstoupí prapor svou první krutou zkoušku. Ve velikém oblouku zákopů, jemuž se říkalo „tobrucký perimetr“, se krčil Druhý X i jeho sesterské prapory a očekávaly nápor Rommelových nacistů. Prapor znal Pomfret pouze jako celek. O jeho vojenských schopnostech toho věděl víc než Fitzroy. Když se díval na mapu prostoru, který prapor bránil, vnímal detaily hbitě a jasně, bez váhání. Počítat, kolik zásob a munice, kolik osob je třeba k uhájení daného stanoviště, jak rozmístit Vickersovy kulomety, protitanková dělá a minomety – takové věci nepředstavovaly pro něho víc než normální úvahu. Ze teď vyvstaly dva nové faktory – životy ztracené a životy zmrzačené – to rytmus jeho výpočtů nijak nenarušilo: prostě je pojal do svých propočtů. Své obraznosti nevěřil, ani ji v sobě neživil.

Jak zde ležel, doslýchal se o činnosti praporu jen úryvkovitě. Až bolestně prahl po tom vidět se s Fitzroyem a promluvit s ním. Navíc ho schvátil starý strach. Vyvolalo jej pomyšlení, že Fitzroy je bez něho. Fakta, detaily, výpočty, to jsou věci, které Orme s oblibou ignoruje; dělá ze sebe hrdinu, hazarduje, riskuje a náramně se při tom baví. Když mu hazard náhodou vyjde, dodává to jeho činům zdání smělého

důvtipu. Pomfret na to nikdy nežehrá, protože Fitzroy se chová jako člověk proslavený důvtipem. O jednom je dávno přesvědčen – s jeho pomocí dokáže Fitzroy všechno.

Na válku Pomfret nevěřil. Pokládal ji za omyl. Hitlerovi se obdivoval a to, že sám válčí proti Hitlerovi a ne proti Rusům, pokládal za politováníhodné. Svou oddanost tedy věnoval Fitzroyovi. Věřil na Fitzroyovo impérium pšenice, dobytka, oceli, lodní dopravy, cukru a novin. Ať měla rodina Ormonda Fitzroye své zájmy kdekoli, Pomfret je znal a hájil. Jemu byla Fitzroyova troufalost a pýcha právě tak přirozená jako Fitzroyovo bohatství. Co chvíli zaslechl nad hlavou tlumené výbuchy a uvědomil si, že k bitvě se stahuje hrozivě jako k bouři.

Chladnokrevné logice plánu obrany se plukovník Fitzroy nestačil vynadivit. Nacisté zaútočí nejprve tanky; ty se mají nechat projít. Pak si to pěchota vyřídí s pěchotou. Malá dvoulibrová protitanková děla nemají střílet na nacistické tanky, leda když mají zásah zaručen první ranou. S kanóny ráže 75 mm jsou německé pancíře Mark III a Mark IV s to zaujmout takové postavení, že z dvoulibrovek nebudou na dostřel, ale samy je ještě pořád budou schopny zničit vlastními děly. Rommelovy oddíly jsou už hodně daleko na východ za Tobrukem a divize je odříznuta. Nic jiného jim nezbývá než Tobruk držet.

Hlášení od rot se na praporní velitelství jen hrnula. Tady se soustřeďují tanky, jinde průzkumná činnost, úsek B roty je těžce postřelován. Pobočník hladce uvedl v činnost svůj štáb a plukovník se jeho počínání potají obdivoval. Jankovitý neřád, ale umí to!

Tíseň spadla s Fitzroye stejně náhle, jako se předtím objevila. S náramným pocitem úlevy nad možností dokázat sám sobě, že úkol zvládne, se proměnil v démona energie – démona, z něhož šla trochu hlava kolem. Aniž to Fritzroy tušil, mladistvý pobočník se v zoufalství každou chvili uchyloval o pomoc k Pomfretovi. Nedělat nic, to Fitzroy nesnesl; příliš se hrozil mrazivého pocitu, že v něčem ztroskotal.

Už kdysi ho brigádní generál pochválil v depeších za průzkumnou činnost praporu. Jako slepá tykadla vyslal tehdy Fitzroy průzkumné hlídky. Dvakrát se tyto hlídky střetly s nacistickými hlídkami a převážně čirou náhodou se vrátily bez pohromy a vítězně i se zajatci. Od

jednoho ze zajatců se leccos dověděli: velitel brigády zářil radostí. Zato třetí hlídka, kterou Fitzroy vyslal, zmizela beze stopy.

Plukovník neslevil ani sobě, ani štábu praporu. Octl se tváří v tvář čemusi novému, příkré neústupné skutečnosti, které se nevyhneš pózou ani chytračením. Tady nejsou žádné složité společenské poměry – není zač se schovat, nijak tu neskryješ příčiny a následky. Jediné rozhodnutí může znamenat likvidaci lidí, kteří tamhle zalehli na prstenci opevnění a pozorují nacistické pancíře, jak víří kolem nich v prachu. Několikrát ho prudce a děsivě přepadlo vidění, že se masa nacistů a jejich obrovitých tanků valí kupředu a Australany v jejich uprášených zažloutlých mundúrech drtí pod sebou.

Henry Gilbertson obhlížel dalekohledem pás pouště, který tvořil úsek B roty, a trpce se v duchu ptal, proč zrovna na jeho levém boku končí protitankové zákopy. Na zemi hustě vybuchovaly nacistické granáty, ve vzduchu bylo plno dýmu a pronikavého jekotu šrapnelů. Je to fantastické, jak rychle si uši zvyknou na nepřirozený rachot dělostřelecké palby.

„Pořád žádná pěchota!“ zavrčel. „Ty mizerný tanky do nás jen šťouchají a hledají díru.“

Přímo nad ním ohlušivě vybuchl dělostřelecký granát. Zem kolem něho se zachvěla a pak zašustěl padající písek.

Šestá rota zalehla v betonových pevnůstkách, které tu zbyly po italské posádce, a zvlněnými drátěnými překážkami vyhlížela nacistické tanky. Některé jim zaburácely před zraky jako veliké černé obludy a zmizely, jiné se rychle blížily a ve snaze upoutat na sebe protitankovou palbu, stáčely, jezdily dokola a svými pásy zvířovaly oblaka prachu. Jejich věže byly jako tlusté zvířecí hlavy, kanóny jako dlouhé čenichy, ovšem s daleko větším dostřelem než malé dvoulibrovky australských protitankových osádek. Dělostřelecká palba polevila a nakonec zmlkla. Německé pancéře Mark IV začaly dorážet z větší blízkosti, točily se a zajížděly do stran, vyzývavě se vystavovaly osádkám protitankových děl. Ty však ještě ležely ve střehu za malinkými děly, zarytě soustředěné, a nedaly se vyprovokovat. Kdyby některé v této fázi vypálilo, nacistická děla by se na ně okamžitě zamě-

řila a rozstřílela by je. Po celém úseku, kde začínal útok, Australané leželi a nestříleli. Z poměrného ticha, které zavládlo po skončení bubnové palby; šel člověku mráz po zádech. Dickovi se zdálo, že na prudce ozářeném plátně sleduje podivně dovádějící kovové netvory. Jak se tak díval, necítil strach, jen zvědavost a jakési vytržení. Jako by se rozdvojil a jeho druhé já stálo vedle něho a obdivovalo se jeho úžasné nebojácnosti.

„Koukni se na toho smrada!“ ozval se vedle něho Andy.

Jeden z nacistických obrněnců se odpoutal a přilezl k nim blíže než kterýkoli z jeho druhů, až jako černý kolos vyvstal na obzoru pouhých dvě stě yardů před ostnatým drátem. Lehkomyslně a přezíravě se otočil. V okamžiku, kdy nastavil zranitelný bok, vypískla jako vosa dvoulibrovka. Tank sebou trhl, zastavil se. Jeho bok rozrazil další granát. Z věže se vyvalil dým.

„Pašáci!“ zaječel Dick.

Vojáci po celé čáře jeho divoký výkřik opakovali.

Příklop na tankové věži se rozlétl a z otvoru se vyškrábalo cosi černého a spadlo na zem. Andy a Dick společně namířili, a jak to vstalo, oba vystřelili. Postava se zapotácela, klesla na kolena, znovu vstala. Po Dickově pravici krátce zarachotil Dooleyův lehký kulomet. Němec se křečovitě skrčil, padl k zemi a zůstal ležet. Zatím se už přiblížily další tanky; ale dvoulibrovky našly mezi pásy pancíře zranitelný pruh a tanky teď stály poškozené nebo se z nich valil kouř. Jeden z německých tankistů se rozběhl pouští, aby se někde skryl. Tu se v zákopu vztyčil voják šesté roty a na uhánějícího nacistu zacílil. Vtom však před ním krátce zarachotilo a Australan celý zakrvácený, krk málem oddělený od trupu, spadl po hlavě zpátky.

„Kdo to byl?“ zeptal se Tommy Collins.

„Wally Perkins,“ řekl Dooley.

„Prokrista!“ hlesl Tommy. „Chudák Wally!“

Tanky se stáhly zpět – na australská obranná postavení; chvílemi vystřelily z kanónu, občas je pokropily dávkou z kulometu. Australské kulomety jim odpovídaly.

„Nestřílejte,“ vykřikl Crane. „Počkejte si na pěchotu!“

Nakrátko zavládlo opět ticho.

„Slyšíš?“ ozval se Andy.

Dick natahoval uši, ale zpočátku neslyšel nic. Potom velmi slabounce zazněl hukot motorů nákladních aut.

„To je pěchota!“ řekl Andy.

Na obzoru se na okamžik objevila černá postava, pak zmizela. Hned poté se to stalo znovu. Jako by se celý obzor komíhal. Znovu spustily vzadu tanky a děla a s rachotem kladly přehradu olova. S ohlušujícím praskotem se najednou Dickovi nad hlavou ztratil okraj zákopu. V uších mu zalehlo. Když mu otřes z výbuchu vyprchal z hlavy, dělostřelba téměř ustala. Zato ostře rachotily kulomety.

„Už se hrnou!“ říkal právě Andy.

„Palte, jak chcete!“ zařval Crane. „Dejte těm neřádům do těla!“

To už poušť za drátem oživla nacistickou pěchotou, která se střelhbitě kryla za křovisky. Jejich těžké „špandavy“ se v zuřivém souboji střetly s lehkými „breny“. Dick, opřený o roztříštěný val, dostal na mušku přikrčeného vojáka. V okamžiku než stiskl spoušť; si uvědomil, jak je klidný, jak to, co se chystá udělat, mu nějak divně, surově přichází vhod. Potom stiskl spoušť. Němec se převalil a zůstal ležet. Dick zabil člověka. Vždyť je to hotová hračka!

V ten Velký pátek se na několika mílích tobruckého perimetru Druhý X a spolu s ním jeho sesterské prapory ostřelovaly s Rommelovými nacisty celé odpoledne. Když padla noc, Němci se na úseku Druhého X stáhli zpět. Vysvitly hvězdy a shlížely na pokojnou poušť, posetou mrtvolami, kde leželo několik tanků. Hvězdy smutně poblikávaly, jakoby v zadumání, musí–li to, co pod sebou vidí, opravdu být. Australané vylezli z děr, pochovali své mrtvé a poslali pryč raněné, ale neodpočívali. Ve střehu čekali celou noc. Události právě končícího dne v nich nezanechaly žádné iluze. To všechno ještě nic neznamenalo – byly to jen přípravné šarvátky k tomu, co má přijít. Teď už co nevidět přestane Rommel ohledávat bojiště a zaútočí.

Byla zrovna Bílá sobota.

„Koukej na toho podlízavého poseru!“ řekl Andy Dickovi. „Ještě nevystrčil hlavu nad zem a nevystřelil ani ránu!“

Dick pohlédl úkosem na Percyho Gribbla.

Percy seděl mlčky opodál, starostlivě skloněn nad obvazy na nohou, které měl posety „písečnými“ boláky. Bylo časně a den zatím proběhl

bez příhod. Jen na úsvitu jeden tank vystrčil nos nad obzor, chvíli tam postával, než si osádka obhlédla terén, a hned zase zmizel. Brzy nato je začala postřelovat osádka těžkého kulometu, která se přes noc zakopala; tu pohotově rozprášili minou. Teď byl na čas všude klid.

Předešlý den se vyznamenaly obsluhy protitankových děl. Pěšáci na ně z bunkrů pokřikovali: „Bravo, hoši!“ A dělostřelci se pousmáli a odpověděli zamáváním, ale mezi sebou si povídali: „Ještě před večerem nás budou proklínat!“

Dooley prohodil: „V Sydney se budou dneska řadit k zahájení Doncasteru.“

Tommy dumal: „Jestlipak jsou v Tobruku nějaký arabský holky.“

„Ženské v Tobruku!“ povzdychl si Dooley. „Jdi se vycpat.“

Na velitelství čety se Crane ptal četaře, jak to vypadá s mužstvem. „Mají moc řečí, pane poručíku, jako vždycky,“ řekl mu Lucas.

„Škoda toho Perkinse,“ prohodil Crane.

Na Perkinsovi mu vůbec nezáleželo. Jakmile Němci zaútočili, rázem z něho spadly veškeré pochyby a obavy, všechen hlodavý neklid. Znovu pocítil svou moc a nadřazenost. Tam vpředu přinesly jeho rozkazy smrt několika tuctům nepřátelských vojáků. Ve své obraznosti si už zase připadal jako velkolepý kolos. Moc nad životem a smrtí. Hlavu měl plnou rudých vidin vítězného masakrování nepřítele a cítil náramnou radost. Už dlouho se mu vracela na mysl ta slova. Kdepak je, k čertu slyšel? „Ta temná krása násilí…“

„Vrazí–li mezi nás tanky,“ pravil „musíte je nechat projet. My paseme po pěchotě!“

Lucas přikývl. Vůbec se nezměnil. Stále stejný – cynický, schopný Lucas; pořád ty výsměšné oči, pořád stejná lhostejnost. Na košili mu scházel pravý rukáv. Na rameni měl roztřepenou pokožku v místě, kde mu sjela střela. Oči zarudlé a unavené. V třídenním vousu slepený pot a písek. Ale pořád stejný Lucas.

„Municí musíme šetřit,“ pokračoval Crane. „Raději si to přiznejme rovnou. Jsme tady obklíčeni a patrně jediná cesta, kudy sem dostaneme cokoliv – proviant, střelivo, posily – je po moři. Takže mi hned svolejte všechny velitele družstev!“

Lucas vyšel z velitelství čety a přikrčen běžel spojovacím zákopem. Zrovna natrefil Dooleye a Tommyho, jak si v místě, kde zákop ústil

do vyschlého řečiště, pokuřují.

„Vyřiď všem velitelům družstev, ať se okamžitě dostaví na velitelství čety!“ poručil Lucas Dooleyovi.

„Vyřiď si jim to sám!“ řekl Dooley.

„Je to rozkaz, Dooley,“ Lucas na to.

„A zrovna ho neprovedu, Franku!“ odsekl Dooley a znovu zatáhl z cigarety.

„Vyřiď si jim to sám!“

„S tebou si to vyřídím později,“ řekl Lucas a běžel dál. „Hovno mi uděláš!“ protáhl Dooley.

Za malou chvíli šel kolem nich Percy Gribble.

„Ale nazdar, Perličku!“ vykřikl Dooley. „Já netušil, že jsi tady!“

„No ne,“ zazubil se Tommy. „Není–li to náš velitel družstva! Já už myslel, že seš v Tobruku jako generálův poradce!“

„Kdepak jsi byl zavrtanej, Perličku?“

Percy na. ně upřel ztrápený, hněvivý pohled. „Tady pořád ještě platí předpisy a řády,“ řekl jim. „Jak si nedáte pokoj, půjdete k raportu!“

Zákopem ho provázel jejich nezřízený chechtot. Obličej Percyho Gribbla při odchodu vypadal jako maska úzkosti.

Dick s Andym podřimovali, opřeni o svah zákopu. Zaduněla palba, zaskučely odskakující střely, a hned byli oba na kolenou, ve střehu, pušky v rukou.

„Už to začíná,“ prohodil Andy. Dick mu ten jeho neotřesitelný klid záviděl.

Na Bílou sobotu nacisté po celý den ohmatávali úsek praporu. Jejich pěchota se hnala za tanky, postupujíc přískoky až k ostnatému drátu. Opodál na pravém boku zahlédla B rota, jak k drátu proniklo asi dvacet nacistů. Skosili je nepropustnou hradbou střel. Na drátě zůstalo viset půl tuctu mrtvol jako odhozené loutky.

Německé tanky Mark IV na sebe pořád ještě neupoutaly protitankovou palbu. Nacistická pěchota postoupila až k drátu, ale na zteč nikdy nešla. Další muž šesté čety padl; další dva byli zraněni.

Tak se střídal výpad s protiztečí po celý den i nazítří. V neděli v noci zaútočili v plné síle.

Po prvních nacistických útocích navštívil Fitzroy své roty a na po-

tkání kdekoho chválil. Zvlášť všímavý byl k rotě B, která utrpěla největší ztráty. Tam také našel plukovník změněného Henryho Gilbertsona. Henryho rota teď zasáhla do boje a jeho už netrápily žádné pochybnosti ani nedůvěra. Jeho rota dokáže všechno, co se po ní bude žádat, to je samozřejmé. Mužům, kteří mu bývali záhadou a které někdy litoval, se nyní obdivoval. Byl šťasten a věřil si. Fitzroye ubezpečil:

„Orme, o tyhle chlapíky se strachovat nemusíš. Ti teď vědí, co to je nacista, a postřílejí všechny, kteří jim přijdou na oči."

Ve vyschlém korytě narazil plukovník na Dooleye a Tommyho, jak zrovna čistí lehký kulomet. Zastavil se a zeptal se jich:

„Jakpak to snáší bren, hoši?"

Vyvalili oči. Zrovna od něho se nejméně nadáli, že se s nimi dá do řeči, a navíc jim to přátelské oslovení na chvíli dočista vyrazilo dech. První se s tou svou pohotovou vyřídilkou vzpamatoval Dooley. Rozpomenul se na nedávná slova poručíka Crana, obezřele vyloučil z hlasu veškerou jízlivost a odpověděl:

„Výtečná zbraň, pane plukovníku!"

„Výtečná!" opakoval Tommy.

Poslední dobou si plukovník potrpěl na hantýrku britských důstojníků; také tak stylizoval další otázku:

„A kolikpak zatracených Germánů jste s ním sundali?"

Tommy s Dooleyem se na sebe netečně podívali a domluvili se očima. Dolley skromně pokrčil rameny.

„Zatím asi padesát, pane plukovníku."

„Padesát! Po čertech skvělý výkon! Tak lovu zdar!" A plukovník šel dál svou cestou.

„Padesát," uchichtl se Tommy. „Ty lháři prolhaná!

Dooley neodpověděl. Místo toho upřel pohled na záda vzdalujícího se plukovníka a prohodil:

„Ten chlap se pominul. Patřil by mezi skautíky."

Byla noc po Velikonoční neděli. Nacisté se opět ztratili z dohledu. Průlom do australských obranných postavení se jim nikde nepodařil.

Noc byla jasná a vlahá. Přes ochranný val obhlížel Dick pruh pouště, kde po celé tři dny pozoroval hemžení nacistů. Na kamenité

zemi jako mastné kupky ležely jejich mrtvoly. Pod hvězdnatým nebem pozbyly významu. Zatím ta masařina připadá člověku dost neosobní, protože se bojuje na vzdálenostech několika set metrů. Ani nerozeznáš rysy člověka, kterého jsi zabil. Stiskneš spoušť a nějaké tělo padne jako loutka, které pustili šňůry. Je to úžasné, jak brzy přestane člověka rozrušovat pohled na mrtvolu. Dick je rád, že u Marsá Matrúh narazil na mrtvolu, věří, že ho tehdejší zážitek připravil na toto i na všechno, co ještě přijde.

Andy spal na dně zákopu. Jedna jeho bota ležela venku ze stínu a v měsíčním svitu se leskla. Dick měl chuť usnout jako Andy, ale věděl, že to nedokáže. Zaleze-li do stínu a zavře oči, začnou se mu hlavou honit myšlenky. Opřel se tedy o násep a znovu v duchu prožíval poslední tři dny.

V měsíčním světle jsou před ním pruh pouště i rozseté mrtvoly jako proměněné. Ani se ti nechce věřit, že právě zde se udály všechny ty násilnosti. Takový studený, holý, mrtvý kout, kde se jakživ nic neděje; kde se mysl odpoutává od skutečnosti a není si už ničím jista.

Je to místo jak stvořené pro zádumčivost, místo, odkud můžeš zpovzdálí pozorovat tragédii lidstva. Tady tě to nutí myslet na určitá úžasná fakta. Dicka ohromila skutečnost, že ho osud zavál zrovna sem, pryč od domova, na půl cesty kolem světa do neznámého kousku pouště, který Australané urputně hájí před hordou nacistů, jak ho odtrhl od všeho známého a bezpečného.

Prostě, děsivě ho přepadla myšlenka na smrt. Může zemřít zrovna tak snadno jako Perkins. A ani nepochopí, proč zemřel. Hrdé mladé tělo hnije pohozené v této mrtvé zemi. Srdce se v něm hnulo jako kus ledu; zhluboka, beze slov ze sebe vyrazil sten. Najednou se strašlivě bál.

Ten zvuk narušil jeho rozjímání. Napjatě se vyklonil a naslouchal. Andy sebou hnul. Sedl si a jeho prošedivělá hlava se vynořila ze stínu. Odfrkl.

„Ještě nejdem do stráže, že ne?“

Po chviličce mu Dick odpověděl.

„Ne.“

„Tak se trochu vyspi!“

Zase ticho.

„Já spát nemůžu.“

Andy odtrhl od přítele zrak. Nakonec vstal, stoupl si u náspu vedle Dicka. Zírali před sebe na bojiště a nemluvili. Dick zatím na kamaráda ani nepohlédl. Vysíleně ležel v zákopu, ale nezdálo se, že by byl klidný.

Nakonec Andy přerušil mlčení.

„Pamatuješ se, jak se nám odpoledne převalil přes obzor ten houf hitlerovců a před nimi se šinuly tanky? Už jsem myslel, že je po nás.“ Odmlčel se. „Panebože, to jsem ale měl strach!“

Teď se po něm Dick konečně ohlédl. Ten klidný profil mu nic neříká. Neví, proč se Andy probudil a vede takové řeči. Ale má strach z toho, co si Andy může domyslet.

Stranou od nich krátce zarachotila děla. Rány se rozprskly v mlčení, ale v nočním vzduchu teď viselo cosi hrozivého.

Kousek dál v zákopu se ozval hlas.

Po několika minutách spustila bubnová palba.

Krčili se hluboko v zákopech a měli dojem, že je pouze otázkou času, kdy je to rozmetá. Není přece možné, aby ta lítá smršť železa, která na ně padá, ušetřila třeba jen čtvereční decimetr půdy. Tichá bílá poušť, kterou sotva několik minut předtím Andy a Dick objímali zrakem, se teď dme fontánami prachu a kouře; tisíckrát za vteřinu se zachví, zařve a zaječí. Na obou stranách zákopu se půda zmítá v křečích. Vzpíná se a třese tak dlouho, dokud lidé nezůstanou ležet na dně zákopů, ohlušení a nemyslící. Z rozmetaného náspu se na ně hrne písek.

Kousek dál dostali přímý zásah. Nějaký voják vřeští:

„Kriste Ježíši! Kriste Ježíši!“

Jiný voják volá saniťáka. Raněný nepředstavitelně skučí. A znovu ten úpěnlivě volající hlas:

„Pro živého boha! Vždyť mu vytečou střeva!“

Ječivý kov sviští za příšerného doprovodu výbuchů:

Bác! Vzí–í–í! Bác! Vzí–í–í!

Vzí–í–í–í!

Záblesky probodávají chuchvalce dýmu.

Matně se ozve lidské volání.

Bác! Bác! Bum! Vzí–í–í–í!

Zvuky slábnou. Pomalu se dají počítat. Ještě naposled se ozve ra-

chot a bombardování ustává.

Náhlé ticho je úžasné. Najednou je zřetelně slyšet vzlyky připomínající brekot dítěte.

Pak začne noční vzduch tlumeně dunět a rachotit. To duní postupující tanky. Za chvíli už se hrozivě vynořují asi sto metrů odtud, černé a obrovité, prudce se naklánějí a řinčí, a jak se valí blíž, nabírají na rychlosti. Tentokrát není pochyb o tom, co mají za lubem.

Jako veliká temná vlna se valí rovnou přes drátěné zátarasy. Všude kolem burácejí jejich motory, a už jsou na pěchotě. Bok jednoho se najednou vynoří u Dicka a Andyho. Sípavě na sebe křiknou a zalehnou na dno zákopu.

Svět jim před zraky mizí, když tank nahoře přejíždí a zpola je pohřbívá v písku.

Hned je všude plno těch obrovských černých potvor a za nimi se na Australany otřesené dělostřeleckým přepadem valí hordy nacistů. Měsíční třpyt se odráží na moři houpajících se přílb. Jak se Dick škrábe na nohy, vybřeskne vedle něho nějaký cizí hlas a dopadne bota zároveň s pažbou pušky. Dick hbitě zvedne svou a bodák vnikne do masa a zaskřípá o kost. Nacista zaskuhrá a křečovitě se chytí za slabinu. Dick stiskne spoušť a nacistovi vypadne puška z ruky. Střelil do další postavy na kraji zákopu. Svalí se na něho a strhne ho k zemi. Je to už mrtvola; z hrdla jí prýští krev, ale Dick šílený hrůzou s ní zápolí, kope a strká do ní, aby ji setřásl, jako kdyby ještě pořád byla živá. Znovu se postaví a bez míření střílí na každou postavu, kterou spatří. Andy už také vylezl z rozbořeného zákopu, pušku u boku a kolem sebe tři mrtvé nacisty. A pořád ještě se roztříštěným zátarasem hrnou vpřed. Jak je lehké kulomety provrtávají krupobitím střel, každý se vzepne, skrčí, vyjekne a padne. Andy právě vsunoval do pušky další zásobník, když se na něho vyřítil nacista s napřaženou puškou. Andy uskočil a udeřil ho pažbou do obličeje. Dooley stále ještě v zákopu tiskne kulomet a postřeluje se s německou „špandavou“ na padesát metrů. Crane stojí a chladnokrevně střílí z pistole do masy nepřátel. Dick koutkem oka zahlédl Lucase, jak vyprázdnil dávku ze samopalu do nacisty, který se přihrbil, aby vrhl granát. Pak sám, aniž o tom ví, drží v ruce granát, odjistí ho a mrští jím do blížícího se shluku nepřátel. Tři padli, další s rukou na zkrvavené tváři slepě vrávorá. Dick vyběhl a vrazil

mu bodák do břicha; bylo měkké jako máslo. Něco ho těžce praštilo do nohy a vykoplo mu ji nahoru, až jí vůbec nevládl. Když znovu stál, měl na pravé botě jenom vršek a v noze ho tupě štípalo.

Řady nacistů pomalu řídly. Andy se po břiše plížil k „špandavě“. Ruka opsala prudký oblouk zároveň s granátem. Granát třeskl před nepřátelským kulometem a po výbuchu k nim s rukama nad hlavou a s chraplavým křikem běžel nacista. Andy vstal a nelítostně mu vpálil dávku doprostřed těla. Další nacista se dal na útěk. V zákopu se Dooley zvedl a s lehkým „brenem“ u boku mu vypálil dávku do zad. Za Dooleyem se vynořil Tommy a nacistovi, který se zraněn svíjel u kulometu, prostřelil hlavu. Lucas před nimi vyrazil vpřed, stanul na okraji nepřátelského zákopu a vypálil dolů řadu ran. Nacisté, kteří zatím vyvázli se zdravou kůží, zaváhali, otočili se a dali se na útěk: Australané se s mohutným hurá škrábali za nimi.

„Zpátky na místa!“ zařval Crane.

„Zpátky!“ Lucas divoce mával pažemi k jejich zákopům.

Sto metrů na jejich boku zarachotila „špandava“ a světelné střely vyryly do vzduchu zářivé čáry.

Nalevo od nich hoj ještě zuřil. Z dýmu za jejich zády sc vynořili další Australané, vedení poručíkem.

„Která jste četa?“

„Šestá.“

„Kdepak je sedmá?“

„Támhle!“

Odběhli k postavení sedmé čety. Než zmizeli, křikl na ně poručík přes rameno v běhu: „Sedmou četu rozprášili. Skoro všichni padli!“

„Pojďme jim na pomoc!“ navrhl Tommy.

„Zůstaňte na místech, všichni!“ ostře zakročil Lucas. „Zpátky do zákopů! Vyčistěte je a připravte se na další útok!“

Na velitelství čety Percy Gribble, roztřesený jako sulc, hlídal sedm nacistických zajatců. Dick s Andym vytahali mrtvé nacisty z krytu a lopatami vyházeli písek, který jim tam nahrnul tank. Crane ve spěchu zjistil ztráty; tři mrtví, sedm raněných. Čtyři mohli chodit, zbývající tři leželi u velitelství roty na nosítkách.

Andymu odřela střela spánek a propálila mu brázdu ve vlasech. Střela, která urvala Dickovi botu, mu nevnikla do masa, ale chodit po

pravé noze ho bolelo. Dobelhal se ke krytu a svalil se vedle Andyho. Šla na něho lahodná ospalost. Potřásl hlavou a násilím otevřel oči. Víčka se mu nanovo proti jeho vůli zvolna zavřela. „Uvědomuješ si," říkal mu zrovna Andy, „že za námi je tankový oddíl na cestě k městu?"

„Ano," řekl tupě Dick. „Co na tom?"

„Co na tom!" zvolal Andy. „Já jenom doufám, že se už nevrátí!"

„Ať si přijedou, mně je to jedno."

Dick otevřel oči. Vyřkl ta slova, nebo si je jenom myslil?

Zburcoval ho hlas seržanta Lucase.

„Vpředu před námi se něco hýbe. Potřebuji tříčlennou hlídku."

„Já jdu," řekl Andy a vstal.

„Já taky," řekl Dick a zvedl se též.

„Sakra, nebuď blázen!" řekl mu Lucas, „Tu nohu si rozřežeš na hadry." Uchichtl se na Andyho. „Jak si vede tenhle holobrádek?"

„No, vybouch s nohama," řekl Andy.

„Zajdi si na velitelství roty a sežeň sis tam novou botu!"

Dick se odbelhal. Na velitelství roty našel Henryho Gilbertsona.

„Nazdar, mladý Brette! Ty taky?"

„Ne, prosím. Jen botu mi to ustřelilo. Poslali mě sem sehnat si novou."

Henry si povzdechl. „Ustřelená bota! To se dnes v noci staly horší věci. Pojď se mnou!"

Vedl Dicka zákopem do prostorného krytu a z hromady výstroje vytáhl pár bot.

„Pravou nebo levou?"

„Pravou, prosím."

Pozoroval Dicka, jak si zkouší botu.

„Sedí?"

„Docela dobře, prosím."

„Dostals to?"

„Málem."

„Raději se vrať, než ten neřád zas začne lítat."

„Díky!"

Ještě u východu chytil Henry Dicka na chvilku za rameno a řekl: „Těch hitlerovců bylo pětkrát tolik co nás. Vy, mládenci, jste sůl

země. Jsem hrdý, že s vámi sloužím. Na mou duši!“

Na odpověď se Dick nezmohl, příliš ho to udivilo a zmátlo, ale jak se belhal zpátky, cítil, že únava z něho padá. Najednou byl také hrdý.

O dvě hodiny později zaútočili nacisté znovu. Uvítala je lavina kulometné palby, a tak většinou pomřeli na drátěných zátarasech. Zbylí se obrátili a dali se na útěk a Druzí X vyrazili za nimi. Do svítání zahlédli ujíždět po ústupových cestách několik posledních tanků.

Slunce rudě vysvitlo, vyšplhalo se na nebe, a když zazářilo jasněji, nelítostně odhalilo bojiště hustě poseté mrtvolami nacistů. Na úsvitě měli Australané stále ještě pohotovost, k žádným dalším útokům však už nedošlo. Opodál na levém boku Druhého X se ozýval rachot kulometu. V dohledu však nebyl žádný živý nacista až na ty, které právě houfem hnali za frontu do zajateckých klecí.

Hlášení, která podávali té noci plukovníku Fitzroyovi polním telefonem, svědčila vesměs o vítězství. Na všech úsecích byli nacisté odraženi. Opojení z triumfu v něm opět vzbudilo zuřivou energii. Pomfret věděl, že zrovna teď vidí plukovníka vydávat ze sebe to nejlepší, a měl radost.

V časných hodinách pondělního rána bylo hluboko v australských opevněních asi třicet německých tanků. Směřovaly k městu. Telefon jen bzučel zprávami o jejich postupu. Zrovna před rozbřeskem opustil plukovník se štábem podzemní velitelství a obsadili nouzové zákopy na přesypu hned za ním. Fitzroy stál v zákopu vedle Pomfreta a zkoumali spolu blednoucí obzor. Nedaleko na jejich levém boku číhala skupina pětadvacetilibrových děl, připravena utkat se s tanky při otevřených průzornicích. Svítání zastihlo na obzoru několik tanků, obezřele tápajících vpřed. Jakmile se před nimi prostřel terén jako na dlani, shlukly se do útočné sestavy a prudce se stočily k postavením Druhého X. Přes obzor se přehouplo ještě víc těch ošklivých černých potvor. Celé ráno nebylo slyšet nic než rachot tanků.

Blížily se neuvěřitelně pomalu. Ty obludy vypadaly jako ztělesnění nezdolnosti. Celý svět jako by napjatě očekával nastávající srážku. Motory se rozburácely do jednolitého řevu. Plukovník poprvé v životě myslil na smrt.

Mrkl po Pomfretovi, ale Pomfretův ohličej nic neříkal. Vypadal jako vždycky. Plukovníka zavalil pocit neskutečnosti, podivná odevzdanost.

„Bude to každou chvíli," řekl Pomfret s chladnokrevnou bezcitností, jako by byl muž vedle něho položil hlasitou otázku. Sotva promluvil, kanonáda spustila.

„Támhle jsou," řekl Dickovi Andy. „Zase mají snahu upláchnout." Několik set metrů nalevo od nich se nacistické tanky valily zpátky k perimetru a dál za něj k vlastním liniím. Dva z nich byly zasaženy dvoulibrovými granáty; zastavily se a vyvalil se z nich kouř. Jeden se ještě otočil a z kanónu mu vyšlehl oheň; vystřelil na osádku protitankového děla. Ocel zaječela – dvoulibrovka dostala přímý zásah. Malé dělo leželo a vydechovalo kouř, maskovací plát ustřelen, štít na padrť, hlaveň trčící do vzduchu a mrtvý Australan zhroucený vedle trosek. Na obzoru se objevily dva britské tanky. Jejich kulomety bez oddechu rachotily.

Německé tanky Mark IV rychle zamířily k průchodům v ostnatém drátě. Jednomu překazil cestu granát z britského tanku, ostatní se vytratily a Australané se v zákopech postavili a doprovázeli je posměšky.

Andy se zazubil. „Jak jim asi bylo po těle, když za nima nešla žádná pěchota ani dělostřelectvo? Jen tak na vlastní pěst, a tady všude samé dvoulibrovky a pětadvacítky a navíc pálí s odkrytými průzorníky."

Na bojiště se sneslo poměrně ticho. Dick vyhlížel do pouště na roztroušené mrtvoly, roztříštěné drátěné zátarasy a zničené tanky. Už je ani nevnímal. Rty mu visely napolo rozevřené, v očích podlitých krví mu tupě bušilo, ruce i nohy jako kdyby mu křečí znehybněly. Zpitomělý vyčerpáním sledoval mizící německé tanky. Spal by, až by brečel. Spánek… krásný, čirý, bezesný spánek… Ach, nic nevnímat a nic necítit!

Pár dní nato se rozhlas rozplýval provoláváním slávy za vítězství v Tobruku. Hlasatelé oznamovali, kolik bylo zničeno tanků, kolik nepřátel bylo pobito nebo zajato. Nacisté poprvé poraženi na africké pevnině, hlásili světu. Ale jen málo toho jejich nevzrušené hlasy uměly povědět o lidech, kteří vítězství dobyli.

Hlasy ohlašující vítězství neuměly popsat, jak si vojáci vymývají prach z vousů a jak se holí, nebo jak znovu zřizují zákopy, rozhlodané kanonádou nacistických tanků; jak si láskyplně čistí a promazávají zbraně; jak si přihýbají z láhve s vodou nebo žmoulají sušené hovězí a suchary. Tito lidé tam nebyli a neviděli tedy mužskou postavu, jak v tom přízračném žáru zírá do pouště a najednou se otočí za sebe a hned zase zpátky, jako by čekala, že tam ještě uvidí padlého kamaráda. Jen vojáci věděli, jaké mívají trýznivé vidiny: manželka nebo milá, děti, zahrádky, psi, hospůdky, mořská pláž v slunečním jasu.

Z Evropy je výsměšně popichoval rozhlasový hlas lorda Haw Haw: „Vylezte, krysy! Vylezte se zdviženýma rukama!“

Oni však jméno, které jim uštědřil jako nadávku, přijali a nezřekli se ho. Za čas na ně byli hrdí:

Tobrucké krysy!

9

Vedle něho dopadne bota zároveň s pažbou pušky. Hbitě zvedne svou, bodák vnikne do masa, zaskřípá o kost… Nacista zaskuhrá… Dick stiskne spoušť, ale bodák ne a ne jít ven… spuštadlo také vypovědělo… s puškou jako přimrzlou k dlaním se dá do běhu a ječícího nacistu táhne s sebou… a už spolu uhánějí pryč „zemí nikoho…“

„Hej, Dicku, probuď se!“

Celý zadýchaný rázem procitl a střásl ze sebe noční můru. Matně si uvědomil, co se s ním vlastně děje. Leží v písku na dně zákopu, nad ním je Andyho tvář. Shora na ně bělavě svítí měsíc.

„Ty ses ale něco navrtěl a nahekal!“

Andyho hlas vyzněl trochu úzkostně a podrážděně. Shlížel na Dicka dychtivýma očima.

Dick odhodil plášť, který měl na sobě místo přikrývky, a vstal. Opřel se o stěnu zákopu a řekl:

„Už je mi zas dobře.“

Jeho hlas zněl slabě a zemdleně. Andy se odvrátil. Zahleděl se ven divokou změtí ostnatého drátu přes pruh minového pole na rovnou studenou poušť, tu a tam oživenou trsem bodláčí. Slyšel, jak kousek

opodál spolu hovoří Tommy s Dooleyem. Na chvíli se zahloubal.

„Vykašli se na to!“ řekl konečně, s pohledem stále ještě upřeným do pouště.

„Na co se mám vykašlat?“ Dickův hlas zněl uraženě.

„Na celý ten krám. Když kolem lítaj granáty nebo pumy, tak na tebe přijdou myšlenky, za které se stydíš. Když musíš někoho zabít, myslíš si, že to jakživ nevyhladíš z paměti. Jenomže je to tak: buď ty, nebo on! To je jeden ze životních zákonů. Proto ti říkám, vykašli se na to! Nemusíš se za sebe stydět – jsi dobrý voják. Na to ostatní nemysli! Tys to nespískal!“

„Skoro přesně takovou radu jsem si dával sám. Jenomže co sny? S těma toho moc nesvedeš!“

„S tebou je kříž,“ řekl mu Andy. „Sám teprve musíš poznat, jak marné je chtít se vzpírat.“

„A co ty?“ Dick se mu div nevysmíval. „Však jsem tě viděl, jak ses vzpíral!“

Andy bez rozhořčení odpověděl: „Víš, ty jediný u čety mě pořád ještě popichuješ za to, že jsem Groggymu odešel z nástupu.“

„Promiň, Andy!“

„Nevadí. Tehdy to byl nejzbytečnější kousek v mém životě.“

Zatím se už Andy otočil a usmál se na Dicka a v jeho úsměvu byl soucit i laskavost. „Ty se vlastně jenom trochu stydíš, protože víš, že vím, jak ti je.“

Ale jen jestli víš všechno, Andy? Včera večer jsme byli na průzkumu; ty a já a sedm dalších nás leželo v dolíku a ani ne patnáct metrů od nás kopalo asi dvacet nic netušících Italů. Víš, jak mi bylo, když jsem tam tak ležel a čekal na Lucasovo znamení, abych je začal masakrovat? Andy, ty minuty odkapávaly jako pomalé kapky z kohoutku… My jsme tam náramně tiše a trpělivě čekali, až je pobijeme. Oni se při prtáci tiše smáli. Jak zřetelně a poklidně zněl v nočním vzduchu cinkot jejich lopat. Pak jsme se najednou vztyčili a zkropili jejich smích smrtí. A co ten, co se rozběhl proti mně a chraplavě něco vykřikoval? V jeho obličeji se objevilo cosi komického, když jsem ho skolil. Zakoulel očima a nakonec je obrátil v sloup! Jak rychle se přes ně přetáhl skelný lesk! Vždyť zeskelnatěly, ještě jsem na ně hleděl! Měl jsem pocit, že jsem odsouzen zůstat tam navždy. Stát a civět na rozplývající

se rysy člověka, kterého jsem zavraždil.

Nad zemí nikoho se vznesla světelná raketa, pomalu se snášela k zemi a poušť v tom prudkém světle podivně zazářila. Světlice spadla, dohořela a svítil jen měsíc. V dálce zarachotil kulomet.

„Takhle šikovnou ránu do prdele," řekl Tommy. „To bych potřeboval."

„Škoda že ti někdo neustřelí frantíka," odsekl se škodolibým úsměvem Dooley.

„Trefu do prdele," vedl Tommy svou. „Tak akorát, aby za to jeden z týhle špinavý díry vypad."

„Moc toho zrovna nechceš!"

„Ať žije Tel Aviv!" Tommyho oči byly najednou zasněně roztoužené. „Alicante a arabskou děvku!"

„Ty jakživ na nic nemyslíš, leda na ten banďour a na to, co se na něm houpá!"

„A na co jinýho má mužskej myslet?"

„Nevím – zeptej se Crana! Ten ti začne vykládat, že je třeba udělat něco pro vlast."

„Pro vlast!" Tommyho hlas zazněl kousavě. „Copak udělala vlast pro mě?"

„Párkrát ti dala zadarmo najíst, ne? A podporu."

Tommy vyplivl z úzkých úst:

„Já vám z tý všivý pěchoty zdrhnu. Palestina, to je žrádlo! Kasárenský povaleč, to jsem já! Hezky každej den do Tel Avivu. Tady se jednomu skorem všechno promine. Doma v Austrálii bys za to byl nejmíň šestkrát popotahovanej. V Palestině si mě můžou nechat, jak dlouho budou chtít." Uchichtl se. „V Tel Avivu se budu za krále bít jako čert!"

„Ty jsi ale neřád!" řekl láskyplně Dooley.

Byla zrovna velmi tmavá noc. Poručík Crane hleděl na svítící ciferník svých hodinek. Za tři minuty devět. Z blízkosti zaznělo cvaknutí puškového uzávěru a šelest bagančat na písku. V dohledu se matně objevilo pět zvolna jdoucích postav. Mlčky stanuly a rozestoupily se

kolem velitele čety. Bylo to druhé družstvo, které vedl Percy Gribble: Andy, Dick, Tommy a Dooley.

„Všechno připraveno, pane poručíku!“

Ve tmě znenáhla bledě vyvstaly jednotlivé tváře. Měsíc ještě nevyšel. Vzduch byl chladný. V jejich tenkých košilích je to trochu roztřáslo. Crane oslovil hlouček tváří:

„Jde o průzkum bojem. Potřebujeme zajatce. Rozumíte?“ Mlčky přikývli.

„Ti tam mají něco za lubem a my musíme zjistit, co to je. Naším úkolem není zaútočit na opevnění. Budeme slídit po pracovní četě. Když se někdo z nás ztratí, ví, jak se dostat domů. Najde si Polárku a bude si ji držet po levé straně! Všichni spokojeni?“

„Jako prasata v žitě,“ zavrčel Dooley.

Crane si ho ani nevšiml. V nitru se jen chvěl libostí a vzrušením. Dick na něho tiše vyvaloval oči, když vycítil, jak abnormálně ten

člověk miluje násilné a dobrodružné věci. Ještě nás všechny, jak tu jsme, jednoho krásného dne připraví o život, napadlo jej. Dick sám se k tomu všemu cítil otupělý. Jeho obrazotvornost už nefungovala. Přijímal každou hodinu s tupostí nemyslícího živočicha.

Postřehl, jak Andy blýskl zuby a vrhl pohled na mlčícího a roztřeseného Gribbla, který stál vedle něho. Percy svíral pušku tak křečovitě, až byla horká a mokrá.

Crane znovu pohlédl na hodinky. Devět. Vytáhl kompas a svítící střelku nařídil na směr dvě stě pět stupňů.

„Zástupem vpřed!“ zavelel a vedl je pryč.

Opatrně si hledali cestu mezi změtí bunkrů a klikatících se spojovacích zákopů; průchodem ve zvlněném ostnatém drátě, kde stál strážný a tiše jim přál „hodně štěstí“. Okamžik stanuli na okraji minového pole, kde viselo prkno a na něm černý trojúhelník; zatím Crane našel cestu ohromující spletí sloupků a ochranného drátu. Prošli jeden za druhým, obezřele se rozhlížejíce na obě strany, kde jen pár centimetrů pod vrstvou prachu číhala hlučná a příšerná smrt. Crane se zastavil, přezkoušel si směr, a pak se nazdařbůh vrhli do černoty země nikoho.

Na čas nade vším zvítězila noc. Hvězdy, bezmocné a bledé, jako by pátraly po ztraceném měsíci. Dickovi se zdálo, že poušť žije jen pro návrat měsíce; toho bílého nezbadatelného kotouče, který přivábí

bombardéry a halívá poušť v neskutečný klid, zalévaje vše co je v ní nejšerednějšího, klamným a pokojným světelným rubášem. Této noci nevrhal měsíc klamné stíny a horký dech prachu vánkem zjemněl. V tomto znepokojivém klidu po bouři, jaký se na perimetr snesl, byli mrtví pohřbeni a vzduch tolik nečpěl jejich hnilobným rozkladem.

Průzkumníci beze slova prorazili nocí na tisíc kroků. Andy kroky počítal a při tisícím klepl Cranovi na rameno. Crane pokynul, aby zalehli, a pak tam nějaký čas s hlavou na zemi leželi a naslouchali. Kolem nich noc a ticho. Co to tu dělám? napadlo Dicka. Vnímal okolní tmu, díval se na bledé hvězdy, vrýval prsty do mrtvého prachu. Připadal si prázdný a opuštěný, nekonečně titěrný. Co to jen tady na tomhle místě pohledávám, roztažený jako ještěrka?

Absurdnost situace z něho vyrazila suchý trpký úšklebek. Opovrhoval sám sebou. Jeho počínání bylo směšné, nedůstojné, nesmyslně opomíjel své lidství. Zem by se měla otřást, napadlo ho. Měla by nás setřást jako mračno prachu. Zbavit by se nás měla, jednou provždy.

Leželi nataženi na zemi a jejich hlídkování nevedlo zatím k ničemu. Crane proto vstal a vedl je vpřed. Tentokrát zrychlil krok. Noc již dost pokročila a úkol stále ještě nebyl splněn. Ušli sotva několik set metrů, když Crane zastavil, jako když narazí do zdi. Zalehl. Ostatní klesli k zemi o zlomek vteřiny po něm.

To, že se Crane náhle propadl do země, znamenalo jen jediné, a tak se teď všichni, smysly dočista probuzené a rozechvělé, tiskli k zemi. Chvíli vnímali jen tlukot srdce a ono tajuplné niterné víření, jaké nastává po náhlém vyburcování smyslů. Několik vteřin bylo ticho, a potom zaslechli slabý cinkot, ocelového nářadí. Plížili se po břiše mezi nízkými křovisky. To už se do řinčení nářadí občas přimísil i hlas. Skupina mužů pracovala s krumpáčem a lopatami. Ozval se jeden německý hlas tak zřetelně, až se Dickovi okamžitě zazdálo, že přichází odněkud rovnou nad ním. Ale ještě pořád nic neviděli. Vtom Crane zahlédl přímo před sebou jakousi temnou pyramidu: na tucet úhledně složených pušek. Zcela blízko v písku zašustěla bota a Crane ztuhl. Kolem něho, pušku šikmo před sebou, zvolna kráčel nacistický strážný. Několik stop od Cranovy hlavy udělal čelem vzad a zapadl do tmy. Crane se ohlédl a podíval se za sebe, hledaje Percyho Gribbla, který mu měl být v patách. Kdo se však k němu tiše přiblížil, byl

Andy. Hovořil šeptem, hlavy svorně vryty do písku.

„Kdepak je Gribble?“

„Asi sto yardů za námi. Sotva jsem zaslechl hitlerovce, donutit jsem ho, aby tam zůstal.“

„Sakra, a proč?“

„Dostal hrozný strach. Není vůbec k ničemu.“

Crane neváhal. „Já vyřídím tohohle strážného. Vy je zadržíte, aby se nedostali k puškám. Frank nás může krýt; Collins s Brettem sc budou muset pokusit o toho zajatce. Chtít víc než jednoho, na to je moc velka tma. Jasné?“

Andyho postava se pokradmu odplížila. Crane počkal. Za pár minut se Andy vrátil.

„Hotovo.“

Crane vytáhl pistoli, vztyčil se před strážným a střelil ho do prsou. Andy se vymrštil a poklekl u složených pušek. Cosi černého se k němu hrnulo; střelil do toho. Nacisté začali ve tmě křičet, odházeli nářadí, a když se mezí nimi objevily postavy Australanů, pobíhali z místa na místo. Dick a Tommy se pověsili na nejbližšího a strhli ho k zemi. Jak ho drželi, slyšeli, jak ztrýzněně, prudce oddychuje. Tommy ho udeřil do úst: „Vzdej se, nebo tě zabiju!“ Ostatní nacisté utekli. Bylo po všem.

Crane nadšeně přiskočil k zajatci a zběžně si ho prohlédl.

„Důstojník. Výborně! A teď rychle odtud!“

Tommy s Dickem vytáhli zajatce na nohy a pomohli mu kopancem. Jako s břemenem, které museli táhnout, prchali se zajatcem tmou. Za nějakou chvíli se k nim přidal tichý, přihrbený Gribble.

Jak s vězněm postupovali, Dooley a Tommy mu prohledávali kapsy. Dooley mu vzal kompas, Tommy plnicí pero. Němec se vzepřel škubnutím ramen, ale další rýpanec do žeber mu připomněl, jak na tom je.

Crane je vedl domů a všechno v něm jásalo. Myšlenka, že měl úspěch, ho opájela. Div že nemuseli běžet, aby mu stačili, jak hnal. Vítězný, skvělý Kenneth Crane, vladař temné říše násilí.

Dick chvátal za ním, myslel však jenom na spaní. Pohled na Tommyho a Dooleye, jak zajatce rozjařeně postrkují a přitom obírají, nevyvolal v něm žádný komentář o chování tvorů, jejichž jméno je člověk. Všechno, co tu noc dělali, bylo ponižující. Kdopak si z toho co

dělá? On jediný na celém světě. K čertu s tím, že je takový citlivý bloud!

„Vykašli se na to!“ řekl mu nedávno Andy. Zanedlouho bude spát. Teď už jsou u vlastních drátěných zátarasů, stráž je zadržuje. Nyní už je přešli. Crane, Dooley a Tommy zůstali u nacisty, ostatní se odloučili a šli do svých děr v zemi.

Crane je zavedl na velitelství roty. Tam zastihl jenom štábního rotmistra Teda Olleye. Henry Gilbertson je prý venku a „hovoří s mužstvem“. Crane opatrně urovnal v krytu zatemnění z pytloviny a povytáhl knot z lampy, aby dávala víc světla. Když se otočil, přistihl Tommyho, jak nacistu zbavuje nárameníků, a Dooleye, jak se mu chystá odepnout se zápěstí náramkové hodinky. Nacista je pozoroval a opovržlivě se šklebil. Byl to ještě chlapec – nadporučík. Blond vlasy, mrazivé modré oči, úzká štěrbina úst. Jak jeho oči pozorovaly Tommyho a Dooleye, sršela z nich ztlumená zášť. Stál vzpřímeně a mlčky, úzké rty pokřivené ironickým úsměvem. Crana zavalil horký pocit hanby. Copak si o něm tento nepřátelský důstojník asi pomyslí, jestliže tohle dovolí?

„Ty věci mi dejte!“ nařídil.

„Proč?“ Dooley naň vzdorovitě pohlédl.

„Protože vám to nařizuji.“

„Hodinky jsou moje,“ vzpíral se Dooley. „Já je viděl první!“

„Jste voják,“ procedil Crane mezi zuby a snažil se ovládnout svůj vztek, „ne lupič!“

„Jsou naše!“ vzkřikl Tommy.

„Jestli ty věci oba hned neodevzdáte, nařídím štábnímu, aby vás dal zatknout!“

„Raději to vydejte, hoši“ nabádal zkormouceně Ted Olley. „Odkdypak je zakázáno sebrat všivému fricovi věc? dožadoval se Dooley.

„Naposled!“ zařval Crane. „Odevzdejte to!“

To už byl Crane vztekem bez sebe. Nacista se zřejmě opovržlivě usmívá také tomu, jak se ti dva vojáci vzpouzejí jeho autoritě. Cranově autoritě. S úžasem na něho třeštili oči. Tak zuřivého a rozlíceného ho ještě neviděli.

Chvíli na sebe Crane a ti dva hleděli beze slova; otázka poslušnosti byla na vážkách. Pak pohybem, do něhož vložili všechen možný vzdor

rozhořčení, Tommy i Dooley trofeje předali. Pálil je sice pocit křivdy, ale beztak už měli nashromážděnou pěknou kořist, a konec konců, budou další noci.

Crane se div neusmíval, když od nich předměty přejímal. Vytáhl pistoli a držel nacistu v šachu.

„Teď můžete jít!“ oznámil Tommymu a Dooleyovi.

„Pane štábní, zajděte, prosím vás, pro kapitána Gilbertsona!“

Sotvaže s nacistickým důstojníkem osaměl, vrátil mu náramkové hodinky i epolety.

„Omlouvám se vám za chování svých podřízených. Mluvíte anglicky?“

„Ano.“

Crane ztuhl v ramenou. „Jste mým zajatcem,“ pravil úředně.

„Bude s vámi jednáno tak, jak to vaše hodnost zasluhuje.“

Nacista na něj zíral bez odpovědi. Zatím mu výraz v očích odumřel v chladný lesk. Jeho tvář ztuhla v masku pýchy a tragédie. Stál náramně zpříma.

Crane se mimoděk sám trochu napřímil. Cítí to, pomyslil si. Padl do zajetí, a to ho ponižuje… Mně by bylo zrovna tak. Vzápětí ho napadla další myšlenka: Je stejný jako já. Raději zemře, než aby se před nižší kastou pokořil!

Zahleděl se na nacistu a byl to pohled plný obdivu a pochopení. Zde, pomyslil si Crane, je člověk nadřazený zrovna jako on, muž vychovaný v kultu násilí, nyní bezmocný a zbavený volnosti. Je to tragédie, a on, Kenneth Crane, ji přivodil. Ale taková je válka. Dnes v noci se utkali dva obři v bitvě, kterou on vyhrál. Jak vítěz, tak poražený nějakými milostmi zhrdají, a proto se bude jednat tak, jak to vyšším bytostem přináleží. Neboť duchovně, rozjímal Crane, jsou si s nacistou bratry. Ta chvíle opojného nadšení! Stojí si tu tváří v tvář jako nepřátelé zajatec i ten, který ho zajal, a žádný nenabízí ani nečeká slitování; a přece je mezi nimi jako mezi dvěma statečnými muži a vůdci lidí nevyřčená sympatie. A přitom bylo třeba nepřátelství, aby tato nádherná chvíle vůbec vzešla. A náhle mu znovu vytanula ta mysticky krásná slova: „Temná krása násilí…“

Percy Gribble se vrátil několik metrů za hlídkou. Nikým nepozoro-

ván se odplížil zákopem do jednoho nepoužívaného krytu. Tam klesl k zemi a zabořil hlavu do dlaní. Za chvíli mu ramena začala pravidelně pocukávat. Percy plakal.

„Ten pacholek!“ soptil Dooley, když vychází z krytu velitelství roty. ,,To všivé, hnusné zvíře! Mizerného nacisty se bude zastávat!“

„Dej si pokoj!“ napomenul ho Tommy. Byl unavený. Necítil, že by mu ukřivdili; vděčil už za ten lup; který měl, za to, že právo ponechat si jej nemusí vybojovávat. „Však máš kompas.“

„Já toho chlapa nenávidím!“

„Vojíne Franksi!“ posmíval se Tommy.

„Á, drž hubu?“

Příští den je jako mnoho předešlých. Na perimetr se snesla jednotvárnost, jen v noci vystřídaná střetnutím hlídek daleko vpředu v zemi nikoho. Za dne leží poušť v nelítostném slunečním úpalu němá a jako zmámená. Vojáci pospávají v temných krytech nebo sedí a povídají si na stinné straně zákopů. Písek se hemží malými černými blechami a mezi pytli s pískem žijí potkani, kteří se prohánějí po tělech ležících a spících vojáků. Jiní vojáci čistí a mažou zbraně, velkými loky pijí vodu z polních lahví, neradostně žmoulají sušené hovězí a suchary. Lucas nebo Crane co chvíli zkoumají dalekohledem tetelící se povrch pouště, neuvidí–li někde známku života. Nic se však nehýbá; jen ty šálivé vlny oparu.

Lucase navštívil v jeho stinné díře Andy Cain.

„Dobrý den, Andy. Posaď se, kamaráde!“

„Chci si s tebou promluvit o Percym.“

„Už jsem se za ním sám chystal.“

„Toho radši ještě chvili nech na pokoji.“

„Chudák, potvora malá!“

„Jdi s ním do háje – není na tom o nic hůř než my ostatní!“

Lucasův obličej vzhlédl v tom přítmí na Andyho a zašklebil se.

„Ty máš na něj spadeno, viď?“

„Hnusí se mi,“ odpověděl Andy netečně. „Je to náfuka a podlízavec a sprostý podfukář. Jak můžeš mít spadeno na polovičního chlapa? Ne, spadeno na něj nemám,“ pokračoval. „Musí to být strašné, když se člověk položí tak jako Percy. Ten by tu vůbec neměl bejt – proč ho

nepošlete zpátky?“

„Crane o tom nechce slyšet. Já to už navrhl, jenže Crane, ten s ním vůbec necítí. Ať prý tady zůstane, až ho to klepne, nebo až se trochu sebere.“

„Crane se v Percym shlížel. Podle mého zanevřel Crane na Percyho proto, že se v něm tak zklamal. Crane prostě nesnese, aby se zmýlil.“

Lucas se potměšile usmál. „Teď se shlíží v tobě. Říká, že jsi dobrý voják. Percy musí štráfky shodit a desátníkem máš být ty.“

Aby utajil, jak mu to dělá dobře, Andy nakvašeně zavrčel:

„Právem. Vždyť vedu družstvo od té doby, co Percy prvně slyšel padat pumu!“

„Dobrá, od nynějška jsi velitelem družstva doopravdy. Dávej si pozor a dotáhneš to daleko.“ A znova na Andyho potměšile, výsměšně pohlédl. „Nabídnout ti někdo povýšení v době, kdy jsem tě poznal, byl by ses nejspíš urazil. Málem jsem se v tobě zklamal.“ Andy se nevesele zasmál. „Dneska si už dost dobře rozumím. Já vždycky někoho zklamal. Otec byl duchovním – dal mi dobré vzdělání a přísnou křesťanskou výchovu. A víš, co jsem mu v jedenadvaceti proved? Dal jsem se vypsat; psal jsem protináboženské články pro racionalisty. Div z toho, chudák stará, neměl smrt.“

„Seš ty ale neřád a podivín!“ řekl mu Lucas. „Vsadím se, že manželka s tebou taky měla peklo.“

„To asi jo. Já prošel víc zaměstnání, než mám na rukou i na nohou prstů. Rozešli jsme se, zrovna než jsem narukoval.“

Andy pojednou ztichl a civěl do země vážnýma, nepřítomnýma očima.

Lucas poctil tuto zprávu náležitým mlčením. „No,“ promluvil konečně, „u tebe je ten věčný rebelant Dooley a to boží hovádko Tommy, tak máš vlastně nejhorší družstvo v celé četě!“

„Ani bych neřek. To sis nevšim, že časem je tu každý stejný? Tenhle perimetr, to je takový buchar. Všecko se tu splácne na stejno. Za chvíli to tady každýmu i stejně myslí: Klepne mě to? Pošta, kouření, holky, pivo. A jak se dostat z armády? Kdypak nám tu asi chlapi začnou onanovat?“

K průchodu v drátěných zátarasech roty B se ze tmy blížil zástup

vojáků.

„Stůj! Kdo tam?“ vyzval je strážný ze zvyku, ale o odpověď nějak příliš zájem nejevil.

„Skautky!“ ozval se Tommyho hlas.

„Sakra, kdo myslíš, že jsme?“ zeptal se Dooley.

„Ach tak, to jste vy grázlové od šestý čety? To vy jste tam stříleli?“

„My a pár hitlerovců,“ řekl mu Dick.

„Natřeli jste jim to?“

„Nepříteli byly způsobeny ztráty,“ protáhl Dooley.

„Dobrý večer, pane desátníku,“ vysmíval se strážný Cainovi.

„Jdi do prdele,“ řekl mu Andy.

Jeden za druhým prošli drátem, Andy první. Šli malátně, zemdleně. Jako by je život neměl už nikdy vylekat ani udivit. Byli svrchovaně zoufalí, svrchovaně obeznámení se smrtí; zároveň však věděli, jak neskonale pustý a odporný dovede být život. Odvaha, to už není něco, na co můžeš být hrdý. Rutina jejich válčení na ně dolehla s příšernou jednotvárností. Nadávky se z nich linuly bez škodolibosti a vtipy jim odumíraly na rtech. „Vy smradi musíte mít protekci,“ dobíral si je strážný. „ Tohle je už třetí vaše hlídka v tomhle týdnu. Jak to děláte?“

„Nedali jsme jinak!“ zavrčel Andy.

„Sakra, uhni mi z cesty!“ obořil se na strážného Tommy.

Kousek dál uvnitř drátěných zátarasů se vynořil a šel jim naproti Henry Gilbertson.

„To jsi ty, Andy?“

„Ano, pane kapitáne.“

„Něco zvláštního?“

„Ne. Sedm set čtyřicet kroků odtud ve směru 137 jsme narazili na nepřátelskou průzkumnou hlídku. Tři jsme zastřelili. Ostatní utekli. Tyhle papíry jsme našli u padlých.“

„Průzkum bojem?“

„No, pustili se do nás.“

„A byli po zuby ozbrojení,“ řekl Dooley.

„Dobře jste si vedli. U štábního jsem zařídil, aby vám u roty nechali něco teplého k jídlu. Jděte se najíst a pak se trochu prospěte!“

„Pašák!“ pochválil ho Tommy.

„Spát!“ pohodil Dooley. „Než jste to řek, ani jsem na to nevzpo-

mněl.“ Zívl.

Odešli do svých děr, odložili pušky a samopaly a jeden za druhým se s šálky na menáž ubírali vyschlým korytem. Myslili jen na žaludky, které se užuž třásly na guláš ze sušeného hovězího a na zeleninu z konzervy.

„Bodejť, ohromný chlap, ten Gilby?“ řekl jim Dick.

„Nejlepší oficír u týhle zasraný jednotky,“ otráveně přisvědčil Dooley.

„Tak prý Groggy je už zas vedle,“ poznamenal Tommy.

„Jak by moh?“ namítl Dooley. „Ten pije whisky jako vodu. Ta ho neporazí.“

„Nemyslím, že je zrovna kaput,“ vysvětloval Tommy, „ale slyšel jsem, že si notně přihýbá.“

„Kdo ti to povídal?“

„Ten spojař, co tu včera byl.“

„V těchhle končinách že je whisky!“ vykřikl zlostně Dick. „Škoda, že ji trochu neposlali sem.“

„Posílají,“ řekl Andy.

„Ale pro důstojníky. Crane má taky flašku.“

„Hlídka?“ ozval se hlas Teda Olleye.

„Ne, Spolek dobročinných paní a dívek.“

„Tak, holky, nechali jsme vám trochu guláše.“

„To víme.“

Zatím už došli k štábnímu rotmistrovi a stačili rozeznat, že se usmívá.

„Taky jsme dostali posilu,“ zvěstoval jim.

„Celou jednu posilu!“

Ze tmy je pozdravil hlas – hluboký, sytý, jásavý hlas:

„Jak se vede, hoši?“

Trhli sebou, otočili se a stáli jako zařezaní – neschopni slova.

„Slyšeli jste to?“

„To není možný!“

„Aje.“

„No, ať jsem blázen! Je to on!“

„Chipsi! Ty starej pacholku! Jak ses sem dostal?“

„Připlaval jsem,“ šklebil se Chips.

Toho dne dělal Cranovi spojku Dooley. Opřen o stinný svah řečiště poblíž Cranova velitelství podřimoval, když ho zburcoval nevýrazný tichý hlas:

„Kde je poručík Crane?“ tázal se major Pomfret.

„Zrovna támhle na velitelství roty.“

Dooley jen tak dloubl palcem a zas zavřel oči.

„Jak se jmenujete?“

„Franks.“ Dooley pootevřel jedno oko.

„Franks co?“

„Franks nic.“

„Vstaňte a postavte se do pozoru!“

Dooley otevřel druhé a vyjeveně naň hleděl.

Zazubil se, pomalounku se postavil na nohy a nedbale stál.

„Narovnejte se!“

Dooley o zlomeček centimetru pohnul rameny.

„Ták.“ Hlas byl pořád ještě bez výrazu, oči matné a nezúčastněné.

„Jak se jmenujete?“

„Vojín Franks.“

Dooleyův obličej ztemněl; oči se mu zúžily a ústa sešpulila. V pohledu, který na majora upřel, byl odpor a nenávist.

„Ještě pořád jste vynechal jedno slovo!“

„Jmenuju se vojín Franks – a basta!“

Vybičován k zuřivosti, Dooley ta slova téměř vyplivl. Zaťal pěst a vyrazil.

Pomfretovi oči ani nemžikly. Jeho obličej neprozradil ani atom vzrušení. Otočil se na podpatku a Dooleye nechal stát, kde byl. Pár minut nato se úvalem přihnal Crane, v obličeji hrom a blesky.

„Franksi!“

„Prosím!“

„Jste zatčen. Pojďte se mnou!“

„A – ha!“ vzdychl Dooley.

„Dooley už má zase průser!“ prohodil Dick.

„Co proved?“ zeptal se Andy.

„Měl výstup s Hovadem.“

„Co se stalo?“

„No, Hovado zřejmě chtěl, aby mu zasalutoval a řek ‚pane majore‘, a Dooley se pro to asi hned nenadchnul.“

„Půjde za to k raportu?“'

„Myslíme, že jo. Jestli to není k zbláznění! Představ si, jsme tady jako krysy v děrách, žijeme z hodiny na hodinu, nikdy nevíme, kdo je další na řadě chcípnout, a Dooleye povedou k raportu a budou ho soudit za to, že Hovado nepozdravil!“

„Tím větší pitomost od něho.“

„Jak to myslíš?“

„Měl pozdravit a říct mu ‚pane majore‘. Vždyť to nic nestojí. Ať mu zasalutuje třeba šestkrát a navíc jeden ‚Zdrávas‘. Nač z toho dělat vědu? To je blbost.“

„Co, blbost?“ S Dickem to už hrálo. „A oni podle tebe s celou tou jejich ukecaností nejsou blbí! Bejvaly časy, kdy by ses sám byl radši nechal poslat k raportu, než mu vyseknul pozdrav!“

„Člověk časem zmoudří,“ řekl Andy.

„Jo – to rozhodně,“ poznamenal Dick roztrpčeně a odcházel.

„Dicku!“ volal Andy.

Ale Dick mu neodpověděl.

Henry Gilbertson se polním telefonem domlouval s Pomfretem.

„Ohledně Frankse, Johne.“

„Ano,“ pravil hlas majora Pomfreta.

„To předvolání bych rád stornoval a sám mu vyčistil žaludek.“

„To nejde Henry. Úcta k hodnosti se musí udržet, zvlášť v poli.“

„Je tohle kázeň, Johne?“

„Byl na mě drzý.“

„Nemyslíš, že na frontě od nás vojáci očekávají drobet – ehm – méně upejpavosti? Vždyť ti lidé konec konců dobře vědí, že třeba zítra budou mrtví.“

„Nechápu, co tohle s tím má společného.“

„Vžij se do jejich situace! Představ si, jak jim je!“

„Jak jim je, mě nezajímá. Případ se musí projednat. Bojová činnost není žádnou omluvou pro drzost!“

„Bouchl sluchátkem a otočil se k Tedu Olleyovi.

„Nemůžu ho z toho dostat.“

„Jestli někdy někomu seděla přezdívka, pak je to on,“ poznamenal Olley a pokývl k telefonu.

Henry vzdychl. „Tak dejte Frankse předvést a ať to máme s krku!“

Byl nešťastný a styděl se, když mu Ted Olley přivedl do krytu Dooleye. Skoro jako by zrazoval jednoho z vlastních lidí. Dooley stál netečně a tvářil se znuděně.

„Tak už zase, Dooley!“

„Ano, prosím.“

Henry otevřel Dooleyovu vojenskou knížku. Její stránky byly štědře zkropeny červeným inkoustem, jakým se zapisovaly pokuty a tresty. „To je mi pěkná knížka,“ povzdychl si.

Dooley se zazubil.

„Jako lístek z frcu,“ přiznával. Henry zkoumal některé záznamy.

„Nesprávně ustrojen. Svévolně se vzdálil. Neuposlechl náležitého rozkazu. – Z té šlamastiky v Marsá Matrúh jsem tě vytáhl, ale tentokrát budeš muset před soud. Z toho kouká polní služba z trestu.“

„Bude to aspoň změna,“ protahoval Dooley. „Mně je to fuk, co se mnou, vy parchanti, provedete!“

Zasažen do živého, Henry zoufale vykřikl:

„Mne mezi ně nepočítej! Já přece pro vás vždycky udělám, co můžu! Jenže na tohle je vojenský soud. Já nemůžu nic, leda tě předat veliteli praporu.“

„No tak mě předejte! Vidíte, že si z toho houby dělám. To stojí za to, dělat z trestu polní službu, jen když vypadnu z týhle všivý díry!“

„Jen pomalu!“ varoval štábní.

„Tak dost, Dooley!“ Henry vypadal jako ztělesněná nešťastnost. „Koukej se,“ pokračoval naléhavě. „Tady na frontě jsem anebo se snažím být prostě jeden z vás. Pro mne za mne si mně říkejte třeba Gilby, pokud si každý pamatuje, že jsem velitelem roty… ale holubník z armády dělat nemůžeš. To přece víš,“ dodal nedůsledně.

„Ano, prosím,“ řekl nedbale Dooley. Pak se zatvářil trochu zahanbeně. „Na vás, pane kapitáne, vůbec nemám zlost. To nemá nikdo. Abyste věděl, na vás všichni držíme.“

Henryho to potěšilo i zmátlo zároveň. Aby to skryl, bouchl vojenskou knížkou o stůl a vzkřikl:

„Vyveďte ho!“

Při návratu vítala šestá rota Dooleye s radostí; shlukli se kolem něho a naléhali, ať jim řekne, jak to bylo. Dooley jim všechno popsal, jenom při líčení, jak si s velitelem navzájem vyznávali úctu, to trochu překroutil. V Dooleyově verzi se Henry div nerozbrečel a neprosil o prominutí. „Jako stará zmoklá slepice!“ zahromoval nakonec výsměšně.

Chips se pousmál a řekl: „Máma Gilbertsonová!“

Od té doby byl kapitán Gilbertson pro rotu B vždycky „Máma“. Tommy Collins ležel v pevnůstce druhého družstva a dospěl k závěru, že nevypadne-li co nevidět z Tobruku, zešílí. V době velikonočních bojů to nebylo nejhorší. Tehdy nebyl čas přemýšlet a člověk měl jen možnost dokázat, že má odvahu – což bylo pro Tommyho důležité, neboť právě osobní statečnost vysoce cenil. Teď se však jen čas od času strhla nějaká ta přestřelka a člověk měl kdy se nudit – a vzpomínat.

Až dosud znamenala vojna pro Tommyho volnost. Poprvé v životě se opíjel, obtěžoval ženy, které potkával, pouštěl se do rvaček a nemusel přitom jedním okem koukat přes rameno po policajtovi. Válka jako by uzákonila opilství a honbu za ženskými: pokud nosíš uniformu, nikdo se zřejmě nepozastavuje nad tím, co vyvádíš. Jeho nedělní dovolenky, jeho výlety do Jaffy a Tel Avivu bývaly bouřlivé a nesvázané, a poprvé měl pocit, že žije plným životem. Žen a pití je hojnost a za babku; vždycky je po ruce možnost ukojit náhlý chtíč. Ano, tam mezi plnými hrnci masa býval Tommy vděčný za uniformu, jejíž zásluhou ho lidé trpěli, nebo si ho i oblíbili.

Už po sté proklel frajerství, jehož vinou se tehdy dal k pěchotě. Kamarád Dooley si odpykával trest v Tobruku, a tak si ani těmi svými šaškovinami nemohou ulevit. Tommy hloubal a měl vidění – trýznivá, chtivá vidění.

Ulice a krčmy, mísy jídla a pokoje v nevěstincích. Ta macatá a poddajná těla prodejných žen v jaffských lokálech! Tmavě rudé palestinské víno, slabé pivo, ty opilé jízdy domů vzadu v náklaďácích!

A teď tohle? Poušť a ostnatý drát, bachraté černé mouchy, vyprahlé žhnoucí dny, studené pusté noci, dlouhé osamělé stráže, vše pod palbou děl, leteckých pum a palubních zbraní, sušené hovězí a tvrdé vy-

schlé suchary, krajní bezútěšnost a stálá hrozba smrti.

Tommy seděl a bohapustě proklínal život.

Potom na něj padl stín. Vzhlédl a spatřil Chipse Prentice. Hned mu bylo veseleji.

„Nazdar, Chipsi, hochu drahý! Co dělá třetí družstvo?“

„Zvedej zadek, Tommy!“

„Nač?“

„Průzkum.“

„Ále, vlez mi na hrb!“

„Vážně. Kde je Dick Brett?“

„Někde ve vádí.“

„Dva hoši z každého družstva ať se ihned hlásí u poručíka Crana!“

„Ty si ze mě střílíš!“

„Na mou duši. Je to pravda. Lucas je zpátky u roty, je v hrozném srabu, a já ho zastupuju jako seržant čety. Já s Cranem a šest mužů jdeme s kulomety v autech po dvou pevnůstkách, které si fricové postavili v noci před několika dny. Padesát nábojů na muže. Granáty dostanete na štábu čety. S auty máme sraz na konci vádí v šestnáct nula nula!“

„Kdepak je Andy?“

„Ten je taky ve srabu. Teď to jdu říct Dickovi.“

Chips odešel. Tommy znova usedl a zaklel. Potom vyskočil a zahulákal směrem k vádí.

„A tady bude hlídat kdo?“

„Gribble!“ dolehl k němu Chipsův hlas.

„No, pámbu nás potěš!“ vykřikl Tommy a zavile vyprskl. „A mě taky! Šmarjájozef, nějak z týhle díry vypadnout musím!“

Oba řidiči stáli na autech s lehkými kulomety a čekali na Cranovu hlídku. Jeden byl snědý, podsaditý; hezký mládenec. Jmenoval se Potts. U praporu mu však jinak neřekli než „Vyklouz“ protože utekl bez propustky víckrát než tucet jiných vojáků dohromady. Druhému mladíkovi bylo něco přes dvacet, zpola domorodec; vysoký, štíhlý, se svižnými pohyby, širokým obličejem a velkýma tmavýma očima. Jmenoval se Hughie Drover.

„Představ si, že bys tady měl žít natrvalo,“ prohodil Vyklouz.

„Tady by nemohla žít ani ještěrka," souhlasil Hughie.

„Mick Varney se mi snažil namluvit, že venku v poušti jsou zajíci a gazely," pokračoval Vyklouz. „Slyšel prý, že jich několik našli pobitých od dělostřeleckých granátů."

„To zas někdo starého Micka napálil," uvažoval Hughie. „Tomu stačí říct, že to slyšel od oficíra, a hned tomu uvěří jako bibli."

To Vyklouze pobavilo. Nejenže to byla legrace, taky to opravdu sedělo. Usmál se širokými pěknými zuby.

Tu spatřil, jak se k nim řečištěm blíží řada vojáků.

„Tady máme tu naši bojovou hlídku," ohlásil Vyklouz.

„Která je to četa?" otázal se Hughie a zaclonil si oči, aby líp viděl. Byl prostovlasý. Už dávno zapomněl, kde nechal svou ocelovou přílbu. Kde jen mohl, chodíval bos.

„Kenneth Crane a jeho zbojnická chasa."

„Ten pacholek!"

„Ahoj, Chipsi!"

„Ty kluku všivá!" zavolal Chips přátelsky na Vyklouze.

„To povezem do země nikoho pěknou chamraď!" posmíval se Hughie s náhlým úšklebkem na tváři.

Chvíli se častovali posměšky a jedni litovali, že nedostali lepší řidiče, druzí zas, že nedostali lepší pasažéry, a Crane stál opodál nepovšimnut a nepozdraven. Pár minut je při tom nechal, potom se zamračil, poručil, aby se utišili, a střelcům nařídil nasednout do aut. Vozidla se prudce otočila, v náhlém vzkypění prachu se nahnula na bok, vystrčila čenichy přes ploché úbočí vyschlého řečiště a hnala se po ploché poušti k zvlněnému drátu.

Jak tak stáli na autech, naskytl se šesté četě dosud nejširší rozhled po perimetru, který měli v moci. Po obou stranách se za klikatými závitnicemi zvlněného drátu a bludištěm minových polí táhly betonové pevnůstky jako ty jejich.

„Tak tohle je ‚Červená linie'," řekl kdosi.

„To bys měl vědět," poučoval ho Vyklouz. Dloubl palcem za sebe. „Támhle vzadu je ‚Modrá linie'. Pořád ještě kopaj jako diví. Ti ťulpasové sapéři nakladli tolik min, že o některých ztratili přehled, a teď, sakra, lítaj do vzduchu na vlastních náložích!" Průchodem v zátarasu projely vozy ven do země nikoho; drkotaly a vyskakovaly na tvrdém

plochém kamení a zase zapadaly mezi kopečky křovisek a proplétaly se mezi nimi. Rozjely se asi na sedmdesát yardů od cíle a chvílemi zastavovaly, aby si Crane kompasem zjistil směr a dalekohledem obhlédl tetelící se zastřený obzor.

Náhle se sklonil a napjatou paží ukázal před sebe na nějakou čáru. Vozy vyrazily prudce vpřed. Sotva se začaly rozjíždět, hvízdl kolem nich granát a asi padesát metrů za nimi černě vybuchl. Sehnuli se níž. Na boky vozů jim začalo bubnovat kamení a olovo. Přiletěl další granát, tentokrát na menší vzdálenost; na vozy to teď bubnovalo prudčeji a častěji. Ve vzduchu nad nimi zpívaly střely napřed tiše, pak ječivě a krutě. Nacističtí kulometníci se zaměřili.

„Teď to slíznem!“ zařval Vyklouz.

Rachot kulometné palby se nyní ozýval z jejich levého boku. Cranův vůz najednou prudce zajel do krytého terénu a Crane zamával na Hughieho, aby ho následoval. Sotva Hughie vůz stočil, předek jeho vozidla zmizel ve velikém řinčivém chuchvalci kouře. Vůz zůstal stát, předek granátem vražený dovnitř. To, co zbylo z Hughieho, bylo vymrštěno ze sedadla a leželo teď přes zadní pancíř – hlava a údy bezvládně visely na jednom i na druhém konci cukající se lesklé rudé masy.

Ostatní, kteří se s ním vezli, to nijak nepodnítilo k přemýšlení. Jejich oči vzaly krvavou podívanou na vědomí a jejich těla prchla před podobným osudem do bezpečí krytého terénu.

To už se ale k dělostřelecké palbě přidalo hvízdání min z minometu. Několik šílených minut, se tiskli k zemi a jejich těla se otřásala uprostřed výbuchů. Obestřela je mlha prachu a dýmu. Pak se palba zmírnila a nakonec všechno ustalo.

Vyplivli z úst písek a s úzkostí v očích se rozhlédli kolem sebe. Crane teď oslovil přímo Vyklouze:

„Já, ty a ještě dva muži se vypravíme na konec tohohle krytého terénu. S vozem vyjeďte jen natolik, abyste je mohli ostřelovat z kulometu! Vy, Prentici, vezměte ostatní a zaskočte je z druhé strany! Jak uslyšíte pálit kulomet, skočte na ně!“

Zatímco se vůz vzdaloval, Chips, Dick, Tommy a dva muži od třetího družstva leželi napjatě proti svahu. Hukot motoru zeslábl. Pak se rozštěkal kulomet.

„Na zteč!“ křikl Chips a přikrčen vyrazil vpřed. Rychle vyskočili a sehnuti běželi za zvukem kulometu. Tommy pálil od pasu. Nacisty už bylo vidět – přikrčená hromada těl se kupila kolem kulometu. Jejich paže opsaly oblouk a proti Australanům se sypaly ruční granáty. Dva vojáci z třetího družstva padli mrtvi k zemi. Chips hodil granát, zasáhl nacistický kulomet a na chvíli jej zahalil v mračno dýmu. Přilétl další granát, tentokrát na Dicka. Doslova ho zvedl ze země a oslepil. Dick pronikavě vykřikl a vrávoral, ruce na očích. Dopotácel se na okraj díry po dělostřeleckém granátu a Tommy ho do ní strčil. Jak Tommy stočil kulomet zpátky proti nacistům, vpálil mu jejich těžký kulomet dávku do těla. Svezl se do kráteru za Dickem. Chips, v každé ruce granát, postupoval kupředu sám a házel je přímo z běhu. Osádku kulometu skropil dávkami ze samopalu, chladně a neúprosně až měl načisto prázdný zásobník. Poslední granát mrštil mezi osádku minometu s výkřikem: „Tohle si rozdělte!“

Crane a ostatní, kteří se rozběhli za ním, to jasně slyšeli. Zůstal naživu jen jediný nacista a tomu Chips přílbou roztříštil lebku. Když Chipse jeho druhové dostihli, byl samojediný pánem nacistické pevnůstky.

Dick otevřel oči a spatřil noční oblohu. Vzhlédl přímo vzhůru na hvězdy: byly malé a matné. Obešel ho smrtící chlad. Pohnul očima, ale ucítil v nich palčivou bolest a musel je opět zavřít. Jen pomalu je zkusil znovu otevřít. V jeho podvědomí se cosi matně pohnulo a najednou kolem sebe hledal nějakou známou věc – něco jako ochranný násep kolem pevnůstky, podobu Dooleyova lehkého kulometu, po obzoru slídící hlavu Andyho nebo Tommyho. Nic z toho však nebylo: jen ostrý výběžek půdy nad ním se bělel v měsíčním světle. Zatěkal očima, a tu proti sobě spatřil Tommyho Collinse.

Pokoušel se na Tommyho zavolat, ale vydral se z něho pouze těžký sten. Zkusil to znova a tentokrát jméno vyloudil.

Tommy však neodpověděl, vůbec sebou nepohnul. Ležel na stěně kráteru, paže roztažené, jednu nohu ohnutou, s obličejem nehybně upřeným vzhůru. Měsíční záře ne že by na ten obličej svítila, spíš jako kdyby se do něho vstřebala, neboť obličej měl Tommy namodralý. Ústa byla černá a zarputilá, rty doširoka roztažené, zuby mezi nimi

zaťaté. Oči vypadaly jako samé bělmo. Nebyla v nich hloubka, světlo – ani život.

Tehdy si Dick uvědomil, že Tommy je mrtev. Zaživa býval Tommy jenom opovrženíhodný, teď však byl příšerný. To tělo, navždy ztuhlé ve své poslední zoufalé póze; ty oči s tak slepě vytřeštěným bělmem; ta ústa zmrzlá v posledním bolestném zaúpění. Pokoušel se vstát, odvrátit se, aby na Tommyho neviděl. Znova mu očima projela ta pronikavá bolest. V hlavě mu bušilo a vířilo; ale nakonec se ho zmocnil pocit, že se vznáší na vlnách.

V deliriu byl s Tommym, ale Tommy byl už zase živý. Dick do něho bušil pěstmi, protože se mu zhnusilo, co Tommy říkal. Tommy ležel na zemi, jeho tenká křivá ústa lapala po dechu. „Dobrá, prohrál jsem…“ říkal zrovna… „Promiň Tommy. Dovol, pomůžu ti na nohy.“ Tommy však k němu vzhlédl očima nepřítele, očima, jimž Dick nerozuměl. Hle, ty dva páry očí strnuly na věčné časy… aniž si porozuměly… Pak se tam octl Andy a pomohl Tommymu vstát. To už však Tommy není raněn – je opilý. „Alicante!“ chechtá se a potácí se pryč, mávaje lahví… „Takoví se tam líhnou!“ řekl Andy… „Sydney.“ Vtom se Tommy ohlédne a jeho tvář je mírná, dětská tragická… „Sydney“… Dick jede tramvají, hledá dům, kde Tommy bydlí. Musí o Tommym někomu něco vyřídit. Řady domů jako tahací harmonika, namačkané mezi továrnami… tady někde mezi těmi zapadlými černými doupaty Tommy bydlí… Tramvaj hřmotí… To k němu dolehl hukot motorů. Málem vykřikl, ale ještě se zarazil. Plně ho vyburcoval pud sebezáchovy, nabádaje ho, aby naslouchal. Teď už se octl v chladné skutečnosti, uši se snaží rozpoznat motory. Britské nebo nacistické? Motory se zastavily. Zaslechl hlasy.

Britské nebo nacistické?

Už byly velice blízko. Rozeznával vrzání bot na uvolněných kamenech. Zvuk se blížil, pak se stranou od něho vytratil.

V kráteru ho dusil čpavý, odporný pach. Z Tommyho těla se vinulo něco pomalého a lesklého a končilo u Dickovy boty. Tommyho vnitřnosti. Pomalu, kousek po kousku se přibližují.

Na hlasy zapomněl. Musí především uniknout téhle věci, jež vyhřezla z mrtvého těla a hledá styk s jeho vlastním. Trhl sebou a zasténal, pokoušeje se prchnout. Tělo měl tuhé a bolavé. Najednou ho na-

padlo, že ochrnul, a zároveň se ta věc, před níž se snažil utéci, k němu posunula o kus blíž. Zhroutila se v něm poslední síla odporu; hlasitě vykřikl a v bezvědomí se svalil zpět.

Pohyb. Konejšivý, kolébavý pohyb. Boty měkce došlapují na písek. Tlumené hlasy. Jeden nad ně vyniká. Chips!

„…tadyhle někde to muselo být, ale já měl za to, že Tommy je celý ten čas se mnou. Chudák malá!“

„Chipsi!“ snažil se volat.

Pohyb ustal. Nosítka zvolna dosedla na zem. Nosiči raněných je obešli a stanuli po jejich delší straně. Nad Dickem se sklonilo mohutné tělo Chipsovo.

„Chipsi,“ vydechl znovu.

„Jak je, Dicku?“ Ten hluboký, sytý hlas byl přitlumený a něžný. „Snad sis nemyslel, že na tebe strejda Chips zapomene?“

Ovzduší bezpečí, konejšivý hlas milého, hodného Chipse! Pocit, že se po dlouhé plavbě vrací domů!

Když ho dopravili na plukovní ošetřovnu, kapitán Barett prohlásil, že Dick utrpěl šok a má trochu horečku. Chipse ujistil, že Dick bude za pár dní v pořádku a že si ho na plukovní ošetřovně bude všímat. Píchl pacientovi morfium a uložil ho do krytu.

Jakmile doktor svou povinnost odbyl, vyšel ven a vdechoval chladný noční vzduch. Byl za něj vděčný. Měl totiž za sebou rušný den. Rota C se octla pod těžkým dělostřeleckým přepadem a jenom dopoledne měla sedmnáct raněných. Sotvaže je odsunul do zápolí, už mu přinesli mrtvé a raněné z Cranovy hlídky: mladého Bretta, který teď leží omámen v krytu, a tamhle, kousek odtud, je pět mrtvých, přichystaných na ráno k pohřbení.

10

Stanoviště velitelství šesté čety byla průrva v úbočí vyschlého koryta, zpevněná balvany a krytá starou stanovou celtovinou. Přímo nad ní, v poloze s dobrým rozhledem, bylo kulometné hnízdo, které v případě nutnosti obsazovali Crane, Lucas a Cranova spojka. Tou dobou už

vedly z velitelství čety k betonovým pevnůstkám zbylým po italské posádce – kde teď byla družstva – silné spojovací zákopy, zpevněné pytli s pískem. Dick spatřil velitelství po týdnu na plukovní ošetřovně a všechno mu tam připadalo divné, nedávné události jako by se byly sběhly bůhvíjak dávno.

To vzadu na velitelství praporu se žilo pomaleji a daleko příjemněji. Plukovník objevil na kousku krytého terénu malou jeskyni, dal si ji od ženijní čety rozšířit, z vyházené hlíny postavil dovnitř jakousi rampu a tam se usadil. Důstojníci, poddůstojníci a vojáci, přidělení k velitelství praporu, se zakopali s větším či menším pohodlím po úbočích prohlubně. Dickovi přidělili nosítka a místo pod osamělým fíkovníkem. Zbylo tam i kus kamenné zdi a mezi ní a dvěma úhelníky si Dick prostřel německou rohož a v jejím stínu proležel a prodřímal většinu dne. Ležel a skoro nepřemýšlel. Vychutnával klid a pohodu a naslouchal občasnému šelestění fíkovníku. Z doupěte vycházel jen v době jídla.

Velitelství praporu bylo malé společenství, v němž se nevyhnutelným terčem vtipu mezi osazenstvem stal štábní rotmistr Varney. Varney se totiž neúnavně snažil dodržovat denní řád jako někde v táboře. Že je prapor v novém prostředí, to se jeho vášně pro armádní formuláře, korektnost styku a pro přesnost nikterak nedotklo. V tom za ním stál major Pomfret. Personál štábu oba nenáviděl; neházel je však do jednoho pytle, protože Varney byl směšný, kdežto Pomfret, jak říkali, byl „prostě Hovado“. Varneyovi se posmívali, stíhali ho úsměšky, skrytě či otevřeně se mu stavěli na odpor. Jednoho dne si několik vojáků bez dovolení zašlo asi na půl míle dál ke skládce pro materiál na zpevnění svých „špeluněk“, jak říkali krytům. Varney si jejich nepřítomnosti všiml a vyptával se po nich, narazil však jen na zubivé úsměvy a neurčité odpovědi, že „nejsou daleko“. Když tak pátrání pohřešovaných ztroskotalo, zařval náhle: „Zjistit stav!“ Následoval výjev k popukání: nástup všech vojáků a poddůstojníků z velitelství praporu. Uprášení, špinaví, zarostlí chlapi v roztřepaných šortkách a košilích, pohmožděných kovových přilbách, od písku zbělalých botách, někteří bez košil a bez ponožek. Houf neholených, usměvavých otrhanců, které směšná podívaná na zjišťování stavu v tomto bohapustém zapadákově načisto vyřídila. Vandrovníci museli nastoupit zvlášť a slavnostně dostali důtku. A ještě dlouho potom se na velitel-

ství stávalo, že někdo zčistajasna vykřikl „Zjistit stav!“ a rozpoutal tak bouři smíchu.

Saniťáci vykopali svého času hlubokou jámu a nad ní zbudovali fešáckou latrínu se zvláštní, záclonou z juty a konopí oddělenou částí na ochranu pánů důstojníků, aby je při vyprazdňování neokouněl sprostý dav. Den poté, co ji dostavěli, zničila ji puma při náletu střemhlav útočících bombardérů: Podruhé vylítla do povětří, jak se aspoň tradovalo, když ji zasáhl zbloudilý šrapnel; mezi dobře informovanými vojáky se však cosi šuškalo o tom, že tam někdo „omylem“ hodil ruční granát. V zoufalství postavili saniťáci příští záchod nad pumovým trychtýřem – a bez jutové záclony. Plukovníka zahlédl Dick za týden, co byl na ošetřovně, jen jednou; zrovna něco zeširoka vykládal a Pomfret kráčel vedle něho mlčky, jen tu a tam pokývl. Fitzroy pořád ještě honil vodu v britské brigadýrce a připojil ke své výstroji i pár „tichošlápků“ – bot ze švédské kůže s tlustou podrážkou z mechové gumy – a černé brýle. U důstojníků britské dělostřelecké jednotky byl pravidelným hostem.

Dicka si v době, kdy odpočíval, dal předvolat pobočník. Byl snad o tři roky starší než Dick, seděl u improvizovaného psacího stolu a odměřeně, povýšeně položil Dickovi otázku, zda by nechtěl sloužit ve zpravodajském oddělení. Dick odpověděl: „Ne, děkuju.“

„Koukaj z toho dva pásky, Brette.“

Dick znovu odmítl.

„Chybí vám ctižádost,“ odfrkl pobočník a propustil ho. Dick se otočil a chystal se vyjít z krytu.

„Brette! Nezapomněl jste snad na něco?“

Na okamžik byl Dick zmaten. Potom zasalutoval. Odešel ponížen a potichu posílal poručíka ke všem čertům.

Venku se srazil s Vyklouzem.

„Máš nějakej průšvih?“ ptal se Vyklouz.

„Ne! Ten fracek se mě snažil zlákat k zpravodajcům. Nic víc.“

„Jak se cítíš holobrádku?“ zeptal se tiše Vyklouz.

„Už je mi dobře.“

„Chceš si někam vyrazit?“

„Kampak? Do Alexandrie?“

„Do Tobruku. Prohlédnout si pamětihodnosti. Zaplavat si. S poručí-

kem Templem jsme dostali zvláštní úkol. Zítra jsem zpátky. Chtěl bys jet? Tady nikomu chybět nebudeš.“

„Co tomu řekne Temple?“

„Co? Ach? Ten ani nepípne. To je náš člověk. S Cranem a podobnou sebrankou nepeče.“

„Dobrá! Jedu.“

Poručík Temple z transportní čety je očekával za volantem malého „kočáru pouště“; statný mladík, opálený skoro do černa, s nazrzlým knírkem uhrančivých rozměrů a hlavou dohola.

„Vedu si kamaráda, Archi!“ zvěstoval Vyklouz.

„Kdo je to?“

„Dick Brett od B roty. Byl v tom rumlu s Hughiem.“

„Těší mě, Dicku.“ Poručík Temple mu podával ruku. „Tak tys byl s Hughiem?“

„Byl jsem na jeho voze.“

„Hrozně hodný kluk, ten Hughie,“ prohodil Temple se zrakem upřeným rovnu před sebe. „Vyklouzi!“ houkl náhle. „Sakra na tebe se člověk ale načeká.“

„Neplaš se, Archie!“ radil Vyklouz s nosem v bedně na nářadí. Zvedl ji vzadu na vůz a začal zápolit s vetchou zadní opěrou.

„Vyklouz je nejpomalejší chlap v celém australském sboru,“ stěžoval si Temple Dickovi. „Promarní mi půl života.“

„Jdi do háje!“ odsekl Vyklouz a už se k nim usazoval. „Ten zas na mě sedí,“ svěřoval se Dickovi. Vůz vyrazil se zavilým trhnutím a Vyklouz dosedl prudce a bolestivě. „Ty pacholku!“

Poručík Temple měl nehoráznou radost.

Na vozovce, po níž se rozjeli, rozdrolila kola nákladních aut prach až na jemný prášek. Zvedal se jako dusivé žluté mračno a válel se kolem, až jim načisto zastřel okolí. Připadali si jako ztracení v husté zlaté mlze, slunce v ní cítili, ale neviděli. Prach vířil kolem; usazoval se na všem, pronikal jim až ke kořínkům vlasů, do uší a do bot, smíchal se s potem a ležel jako strup. Aby si chránili oči, nasadili si protiplynové brýle, a i ty museli utírat, jak se na nich usazoval mlhavý kal, a oči je pod nimi od potu štípaly. Ze směru nevybočil vůz jen proto, že jel v kolejích vyježděných už mnoha jinými vozidly, a v těch se kymácel, kolébal, nadskakoval, jako by z nich chtěl mermomocí vysko-

čit. Náhle se po obou stranách vynořila změť kůlů a ostnatého drátu.

„Minové pole," upozornil Temple Dicka, překřikuje rachot vozu, „onehdy v noci tam zbloudili dva mládenci. Jednoho to zabilo, druhému to utrhlo nohu. Kolem je tolik minových polí, že by stačily vyhodit do povětří celý Rommelův ‚Afrika Korps'!"

„Takhle by se dala válka vyhrát," skočil jim do řeči Vyklouz. „Vyhodit všechny mizerné Germány do povětří na jednom velikánském minovém poli. Přesně to nám tu chybí. Jedno ohromné minové pole!"

Temple se smál, až se mu třásly kníry.

„Vyklouz má pořád nějaké skvělé nápady, jak skončit válku jediným drtivým úderem."

Vyklouz napolo vážně začal své vojenské teorie hájit.

„Jo, a já mám lepší nápady než někteří moulové, co nám poroučej. Ti se nehodí ani na to vést bordel – nechci nikoho jmenovat," dodal a úkosem vrhl zamračený pohled.

Templův knír se doslova natřásal. Pod ním mu v úsměvu probleskly zuby, zatímco oči sledovaly vozovku.

„Tak proč se nevyšineš až nahoru a neukážeš nám, jak se má řídit armáda?" Otočil se k Dickovi. „Sám jsem mu nabídl dva štráfky a on mi na to řek, ať prý si je strčím kamsi – sprosťák!"

„Dva štráfky!" Vyklouzův hlas div neklokotal výsměchem. „Slyšíš ho, mizeru!" A hned spustil ničivý, neúprosný rozbor desátnické hodnosti. „Kaprál, to je v armádě úplný hovno. Je to mizerný všivý zprostředkovatel, kterýho nemá nikdo rád. Oficíři a seržanti se vozí po něm a on se zas vozí po mužstvu. Svinstvo, který rozdávaj oficíři a seržanti, musí kaprál dávat dál a při tom si nechat nakopat od vojáků. Musí si nechat líbit, když mu mužstvo nadává, protože on od nich není oddělenej, jako jsou páni oficíři a seržanti. S mládenci, nad kterýma ho udělaj kápo, musí jídat a spávat. A to všechno za pár šilinků denně navíc! To pro našince není!"

Dick si uvědomil, že se náramně baví. Poprvé od doby, kdy ho přinesli z bojiště do týlu, měl pocit, že mu záleží na životě a že pořád ještě stojí za to žít. Jeho nejniternější já se s vděčností dralo na povrch a všímalo si, co se kolem něho děje.

„To na našich desátnících u šesté čety se nikdo nevozí," ohradil se. „Mít je musíme, a máme náhodou dobré kluky „

No, budiž,“ uznával Vyklouz, „u střeleckých rot je to třeba jinačí. Tam když ze sebe desátník udělá vola, tak většinou dlouho nevydrží. (Dick se málem rozpomenul na Percyho, který je už zas obyčejný vojín.) Ale většinou…“ uzavřel Vyklouz nejistě a jeho argumentace najednou shořela.

„Desátník může být na vojně opravdu nejhorší hodnost,“ pravil. „Sám jsem se tenkrát měl prachbídně. Ale u B roty máte samé dobré poddůstojníky,“ řekl Dickovi. „Takový Chips Prentice; to je voják k pohledání. Čistě mezi námi, má návrh na vyznamenání.“ Dicka to neudivilo. Chips s vyznamenáním, to je v pořádku. Pro takové pocty je Chips přímo stvořený. Ohromný Chips! Nezdolný Chips!

Vozovka se stáčela do širokého půlkruhu a Dick viděl, že se po levém boku táhne dlouhatánský pruh ostnatého drátu, který jako by byl naráz ztuhl při jakémsi strašlivém vzedmutí.

Tady už nebyl na vozovce na prášek rozmělněný písek, ale tvrdý, rovný povrch posetý kameny a poďobaný trychtýři od granátů. Sto metrů napravo od nich se celý kraj proměnil v minová pole. Okolní krajina ti připadá neskutečná, něco nahozeného na mihotavé filmové plátno vzduchu. Ta změť kůlů a ochranného drátu je jako spleť čar načmáraných sépiovou hnědí, o to hmotnějších, že jsou tmavé; zlověstných, hrozivých a nepřístupných. Tady to nikoho nešetří. Sem lidská noha nepatří. Čas tady nic neznamená. Vládne tu smrt.

Za zvlněným drátem viděl Dick palebná postavení obložená pytli s pískem, pevnůstky a klikaté spojovací zákopy. Všechno mu tu připadalo zbrusu nové. Slunce dosud nevybílilo pytle v špinavou běl, ani je neroztřepily střely a granáty. Když projížděli kolem, několik vojáků vstalo a dívalo se za nimi. Vzápětí minul vůz jednu z pevnůstek. Podsaditý chlapík v košili, kterou měl v pase vykasanou, ocelovou přílbu posazenou až načisto do týlu, s chomáčky nazrzlých vousů a s rukama v bok tam stál a volal něco na pozdrav. V tom, jak tam stál a jak si odplivl, bylo cosi uličnického a veselého. Člověk, který si vždy a všude najde radost ze života. V okopu se zvedl ještě jeden bez košile a na hlavě měl těžkou italskou přílbu. Byl osmahlý, měl orlí nos, dlouhé nohy a kulaté plece. Zuby mu ve tváři, opálené do čokoládova, svítily úsměvem a on při tom vypadal protřele, houževnatě a mazaně. Na opasku mu visela „beretta“. Celou výstroj této pevnůstky jim vlastně

věnoval nepřítel. Vedle vojáka stála v palebném postavení německá „špandava“ a poblíž těžká italská „breda“.

„Kočár pouště“ je s rachotem nechal za sebou. O padesát metrů dál na ně zamával nějaký voják a podle postavy i ustrojení Australané rázem poznali, že je to Angličan. S opovržením si všimli jeho punčoch, vytažených až nahoru a ohrnutých rovnou pod koleny, širokých sukňovitých šortek, černých vysokých bot a ovinovaček. Dokonce měl přes ramena přehozenou plynovou masku. Byl pomenší, ale široký a statný, s tlustýma nohama a bezvýrazným přívětivým obličejem. Desátník.

Temple zarazil vozidlo vedle něho. „Dobrý den, Tommy.“

Tommy ho po vojensku pozdravil a Temple, který si už přilbu sundal, jenom pokývl.

„Pane poručíku, mohl byste mě svézt až k silnici?“ otázal se Tommy se severoanglickým přízvukem.

„Naskoč si, kamaráde!“ zazubil se Vyklouz.

Tommy se tvářil poněkud zmateně, ale vylezl nahoru a dřepl si vedle nich. Vůz vyrazil dál.

„Chceš na hlavní silnici?“ otázal se Temple.

„Když budete od té dobroty, pane poručíku. Musím ukázat autu s proviantem, kudy jet k našemu bunkru.“

„Ty patříš k té kulometné bandě?“ zeptal se s oživeným zájmem Vyklouz.

„Ano, to jsme my. Northumberlandští střelci. Děláme podpůrnou palbu Druhému X.“ Angličanův obličej se najednou rozjasnil úsměvem a napětí v jeho těle i chování polevilo, jako by konečně nabyl jistoty, že je mezi přáteli. „Jenže,“ dodal vesele, „my si teď říkáme ‚Australští střelci‘.“

„To jste pašáci,“ řehonil se Vyklouz. „Tommy, já se z tebe zjevím, ‚Australští střelci‘.“

„A s Australany sloužíte rádi?“ tázal se Dick.

„Dobře se snášíme,“ svěřil se mu Angličan. „Ze začátku jsme jejich způsobům nemohli přijít na chuť. Jakživ jsme nepoznali, kdy co míní vážně a kdy ne. A přitom dělali takové psí kusy. A potom, jak si dovolují na důstojníky a poddůstojníky!“

Temple se zašklebil. „Ano, to je strašné. Nemají před námi žádný

respekt. Ani trochu. Ke mně se chovají – no raději nemluvit!“

„Ty chudáčku,“ zvolal Vyklouz. Poklepal Templovi na rameno. „Nic si z toho nedělej, Archi! Ode dneška na tebe budu opravdu hodnej.“

Angličan se teď usmíval jinak; zpola nedůvěřivě, zpola rozjařeně nad něčím, co pro něho bylo fantastické. Australané s těmi jejich kousky byli ještě pořád trochu legendární.

Když dorazili na cestu, jež byla zřejmě hlavní silnicí, Angličan seskočil a poděkoval jim. Dick zahlédl telegrafní tyč a potrubí. Provoz oběma směry byl zrovna dost rušný: „kočáry pouště“, dodávková auta, jedenapůltunky, motocykly a několik obrněných vozů.

Temple ukázal zpátky, směrem odkud přijeli. „To jsou pevnůstky ‚Modré linie‘. Táhne se zhruba rovnoběžně s ‚Červenou linií‘. Přes tyhle dvě obranné linie se Němci musí probít, chtějí–li se dostat do Tobruku. Dvě linie pěchoty s podporou vickersek, spoustou minových polí, plno dělostřelectva, slušný počet protitankových zákopů, kamenné mohyly. Jsme vlastně tvrdý oříšek, když se to tak vezme.“

„Kolik mužů to tady drží, co myslíš?“

„Prý skoro dvacet tisíc. Kromě nás tu mají ještě anglické dělostřelectvo a kanonýry s lewiskami, obrněné vozy a ‚I‘ tanky a pár Indů. A spoustu protiletadlových kanónů. Těm štukám a henschelům bývá nad městem pořádně horko. Tahleta silnice vede přímo do města.“

Temple znovu nastartoval vůz a vjel s ním na stanici. Po levé straně ukázal na dvě tmavé tuponosé hromady. „Nacistické tanky Mark III, vyřazené za velikonočních bojů. Co nevidět pojedem kolem klece s válečnými zajatci. Je to zrovna kousek od křižovatky téhle silnice se silnicí na Bardiji. Chcete zastavit a kouknout se na zajatce?“

Dick se samolibě usmál. Poprvé měl pocit, že je něco víc než tihle lidé. Je ve střelecké četě. Sám už do nacistů a Italů střílel. Má už něco za sebou; ví, co je to být pod dělostřeleckým přepadem, až to tebou třese, ví, jaké to je, když se přes tebe valí tanky, když tě slepě ženou do kulometné palby, když tě smete tlaková vlna pumy.

„Díky, já už viděl Germánů až dost.“

„To jistě,“ souhlasil Temple, „ale ne v kleci. To bys měl některé vidět, jak se mračí!“

„Tak se jdu podívat,“ odhodlal se Dick. Jeho dlouho tlumená ješit-

nost postřehla příležitost vytáhnout se, koukat na nacisty unuděně, trochu se před Vyklouzem a Templem ukázat. „Dobrá!“ křikl Temple a vzápětí strhl vůz stranou. Kolem nich se mihla těžká třítunka; žluté blatníky řinčely jako divé, celtovina jen poletovala, vzadu se vojáci ze strachu o zdravé kosti úporně drželi.

„Šílenci!“ houkl Temple.

„Ty máš co povídat!“ posmíval se Vyklouz, protože dobře věděl, jak bezhlavě jezdí Temple sám. „Vidíš ty chlapy, co seděj támhle na bobku?“ zeptal se Dicka. „To jsou ‚sváteční kanonýři‘. Mají taliánské kanóny a přivázali si na ně dlouhá lana. Nabijou, kryjou se, zatáhnou za lano a doufaj, že to nějak dopadne. Pámbuví, kam ty granáty lítaj. Na kanónech nemají žádný přístroje a polovina obsluhy u nich jsou bývalí kuchaři, pucfleci a tak. Bóže, to je ti švanda na ně koukat! Někdo třeba zařve: ‚O dvě telegrafní tyče doprava! Bille, zvedni to o půl metru! Hotovo! Zalehnout!‘ Bác! Udělá se zatraceně velký mračno prachu a starej kanón poskočí jako klokan! Ti šílenci se jednoho krásnýho dne sami roztřískaj na sračku a budou mít pokoj!“

Dick se tiše zasmál. Ve Vyklouzových nadávkách bylo cosi sytého a vřelého. Už jen to, jak při vyprávění moduloval hlas, vyvolávalo vidinu řvavého a nevázaného chlapství.

„Kampak tahle silnice vede?“ zeptal se.

„Do El, Ademu, holobrádku.“ Vyklouz ukázal na jinou silnici, která k nim vedla zprava. „Tamtudy se jede na Bardiji. Zajatecký tábor je kousek dál po levé straně.“

Temple zrovna prudce stočil vůz ze silnice na polní cestu. Zajatecký tábor byl už v dohledu: asi deset stop vysoké kůly se šesti pásy ostnatého drátu a na každém rohu strážný. Temple zastavil, všichni tři vylezli a stoupli si k drátu. „Skoro samí Taliáni,“ řekl Vyklouz.

Od nacistů bylo tyto Italy snadno rozeznat, nehledě na to, že jich bylo víc. Všechno na nich upoutávalo. I povahy, kmitlo Dickovi hlavou. Někteří se dokonce přátelsky usmáli, když zachytili pohled zevlujících Australanů – jako by se společně smáli nějakému vtipu. Jiní, duše praktičtější, postávali kolem s jídelními šálky; jako by čekali, že něco dostanou, Živé snědé tváře, překotné brebentění, zelené stejnokroje, poseté křiklavě vybarvenými odznaky, celý ten usměvavý repetící dav svou pestrostí připomínal bezstarostné hejno papoušků. Jak

úděsným anachronismem jsou tihle veselí cyničtí odvedenci, valící se houfně a o překot širými pláněmi, aby se vzdali, zatímco Brit s nacistou bojují o hlavní pevnost území, jež Mussolini kdysi prohlásil za své impérium. Jedno je zřejmé – míň jim na Mussolinim a jeho impériu už ani záležet nemůže. A také je nepochopíš, budeš–li jimi jen pohrdat. Snad to pozvedá morálku říkat si, že se vzdávají po desetitisících proto, že jen vyřkneš jméno „Australiano“, tak se jim hned srdce sevře strachem. V šílené bitevní vřavě se tomu dá věřit a je to právě zpupný sebeklam, jaký podporuje třeba Crane. Dick si pamatuje, jak několikrát, když je to popadlo, kladli Italové stejně rozhořčený odpor jako nacisté. A jak je teď pozoroval, nijak nezdeptané zajatce, kteří v sobě zjevně nevidí nepřátele Australanů, napadl Dicka konečně pro Italy přídomek – jsou chytří! Ano, to je ono. Tihle bodří prostí lidé vědí, že v Libyi jim žádné štěstí nekvete. Srdcem jsou doma v Itálii. Před ním nestojí samí fašisté!

„Tihle neřádi nevypadaj moc pěkně!“ říkal právě Vyklouz. Očima ukazoval na nacisty. Seděli nebo postávali v malém semknutém hloučku, hodně stranou od Italů, které přezírali. Obličeje měli buďto bezvýrazné, nebo zamyšlené. Většinou to byli urostlí chlapi; oči bez smíchu, ústa bez plnosti či soucitu. Ztvrdlé, hrubé tváře s krutými rýhami. Hitler svůj zločin zřejmě připravil důkladněji než Mussolini. Jedna válka je zrodila a uměl sis představit jejich mysl, zdeptanou a pokřivenou – zvířecí horda, dokonale připravená na další válku a na všechny příští.

„Pojďme!“ řekl Vyklouz. „Už jsem se nadíval ažaž.“

Vůz se vyhoupl zpátky na silnici a zamířil k Tobruku a Dickovi vytanula slova Henryho Gilbertsona: „…gigantické spiknutí proti demokracii a prostému člověku, jehož útočným čelem je nacistické Německo… jenže teď je to skutečně ta pravá válka – válka proti fašismu!…“

A jak vozidlo ujíždělo dál, nastavil tvář náporu větru a najednou se zaradoval, že se octl právě v těchto končinách.

„Támhle!“ oznámil Vyklouz. „Tobruk! Navštivte překrásný Tobruk!“

„Královnu měst ve Středomoří!“ deklamoval Temple. „Vyhřívejte se tam na plážích mezi troskami a mrtvými rybami! Zhlédněte napí-

navé divadlo každodenní přehlídky štuk! Procházejte se v chládku ulic, posetých rozmetaným zdivem! Pravidelné zájezdy na perimetr pokochat se pohledem na proslavené benátské noci! Prožijte příští dovolenou v malebném Tobruku! Přihlaste se ihned a ušetříte si zklamání!“

Silnice udělala dlouhý zákrut a opět narazila na vodovodní potrubí, které ji přetínalo hned tím, hned oním směrem. Teď už byli úplně na pobřeží a Dick poprvé po dlouhé době zahlédl třpyt Středozemního moře. V dálce visel lehký opar a obzor jako kdyby se posunul až k nim. Sytě modré moře se lehounce kolébalo, ale sluneční třpyt na něm plál jako ohnivé čepele. U pobřeží kotvily dvě lodi, způli potopené. Nevypadaly jako lodi, které už dosloužily, ale spíš jako koráby, které se tu na čas provalovaly a měly se už záhy zvednout a znova si proklestit cestu na moře. Vzdálený břeh přístavu se táhl, až zmizel v mlze. Naproti sobě měli městečko, úhledně bílé a na pohled bezútěšné. Budovy, podobné bílým krabicím, nesly mnohem menší stopy bojů, než si Dick představoval. Přesto se tu a tam objevila rozeklaná zeď, přervaná hrana nebo zbouraný roh – jako ohlodané krajíce chleba. A ve stínech mezi nimi, někdy vyhřezlé i na chodníky, hromady sutin. A tam na pobřeží u zaneřáděného přístaviště, zastřená maskovacími sítěmi a skrytá hemžícími se lidmi, kotvila malá loď. Právě ji vykládali. Vojáci pracovali jako mravenci; holá záda měli zatížená bednami, paže napjaté tíhou bedýnek se střelivem, a proudili sem a tam v klikatých řadách mezi nákladními auty a miniaturní lodí. „Ti aspoň nic neprozahálejí, když vykládají,“ prohodil Temple k Dickovi. „Námořníci se rádi zdejchnou, než přiletí štuky. Na nábřeží bývá za náletu nezdravo, a tak vykládací čety pochopitelně dřou jak nádeníci.“

Když se Dick vynadíval, Temple znovu nastartoval vůz. Projel s ním po nábřeží a pak zabočil do úzké uličky a zastavil v místě, kde veliký kus rozpadlého zdiva nechtěně vytvářel slepou uličku. Nad nimi, celkem nedaleko, strměla věž kostela. Strom, nakloněný napříč přes chodník, napolo zakrýval vchod do domu, kde místo závěsu visela vlněná přikrývka. Nějaký muž, na sobě neměl nic, než šortky, ji prudce odhrnul a zamračil se na ně:

„Vy si ale dáte načas, co?“

Vyklouz slezl dolů a výtku přešel jakoby nic. „Na hrnek čaje jsme přijeli včas? Tak to je hlavní.“

Morous dal najevo, že hubování není na újmu jeho pohostinnosti.

„No, nějakej pro vás snad splašíme.“ Oslovil Dicka. „Chceš hrnek čaje, kámoši?“

„To je Dick,“ řekl mu Temple. „Dicku, tohle je Happy.“

„Zdravím tě, Dicku!“

„Nejmizernější neřád pod sluncem,“ ukázal Vyklouz na Happyho. Happymu zasršela zloba z očí a odsekl: „Jo? Tak prosím, vzádu čeká na vybavení tolik všivých kulometných vozů, že nevím co dřív! Tak si tady nějakej ten den posedíš na prdeli, to ti povídám, ty všiváku vypasená!“

Temple mrkl na Dicka. „Ale mládenci!“

Vyklouz plácl Happyho po rameni. „Jak žiješ, stará vojno?“

„Stojí to za prd,“ odpověděl Happy. Mrkl neohrabaně na Dicka: „Pojď dál, Dicku!“

Místnost, kam vstoupili, měla citrónově zelené stěny. Stály tam dvě naparáděné rozviklané postele, mezi nimi veliká dřevěná bedna a na ní haldy všeho možného: cigarety, holicí potřeby, jídelní misky, bodák, psací blok s obálkami, italská pistole, fotografie nějaké ženy v pozlaceném rámečku, konzerva sušeného hovězího, velký kus bělavého kovu vyřezaného do tvaru krysy. Žebříkem se lezlo k otvoru ve stropě, jímž pronikalo do místnosti světlo. Stěny byly tak hustě počmárané a pokreslené, že řádky se křížem krážem překrývaly a obrysy kreseb se navzájem prolínaly. Desítky Australanů tam vepsaly svou hodnost, jméno a číslo a název města, odkud pocházejí – lakonické doklady o jejich tažení: jediné svědectví jejich účasti na jedné kapitole dějin. Někteří jsou snad mrtví, nebo leží ranění v týlu v nemocnici anebo i doma ve městě, jehož název tam napsali; vojín Fred íkGinnis, VX – – –, Orbost, Vic.; QX – – –, vojín G. W. Wilson, Charters Towers; SX – – –, vojín H. Spencer, Mt. Gambier. Nejlepší pivo v Austrálii. Nad vchodem kdosi načmáral: Vstup od desátníka dolů! Byla tam skica nahé ženy s notně zdůrazněným poprsím a rozkrokem. Uprostřed místnosti stála lihová kamínka a na nich zčernalá plechovka. Happy vylovil z útrob kufru tři plechové hrníčky a podal je návštěvníkům. K Dickovi prohodil: „Majitel tohohle hrnku má syfla. Vadí ti to?“

„Ne," řekl Dick.

Seděli na vrzavých postelích a popíjeli čaj, který jim Happy nalil. Vyklouz dost podařeně napodobil vodovodní kohoutek, ale zrovna uprostřed přestal a prohodil k Templovi:

„Čaj ale dělá dobrej, všivák stará." Dřív než se Happy zmohl na odpověď, v rohu místnosti se vyzývavě rozřinčel polní telefon. „Promiňte, pánové! Haló. Neříkej. Děkuju za vyřízení… Už je to tu," zvěstoval návštěvníkům. „Červený letecký poplach!"

Zamířil k přikrývce, odhrnul ji a vybřeskl: „Červený letecký poplach!"

Zdálky mu nějaký hlas sotva slyšitelně odpověděl. Dřív než přikrývka spadla zpátky a hlas ztlumila, zaslechli hukot motorů a ojedinělé vzdálené rány z děl.

Happy zašátral pod postelí a vytáhl ocelovou přílbu a boty. Přílbu si posadil na temeno hlavy a boty si nazul.

Temple vstal z pryčny a lezl po žebříku.

„Pojďte nahoru, koukneme se na tu legraci!"

Dick s Vyklouzem šli za ním. Dick se podíval dolů a pátral po Happym, jestli za nimi také leze, ale Happy byl ten tam.

Nahoře na ploché střeše je oslnila pronikavá sluneční záře a několik vteřin vůbec neviděli. Lehký kouřový opar z oblohy vymizel. Byla jasná a nekonečná. Na východě ve velké výšce zahlédli útvar černých teček. Ověnčeny chomáčky bílého dýmu jako girlandou si poklidně pluly po modrém nebi. Prozatím po nich šla jen těžká děla. Pro lehké protiletadlové „boforsy" byly ještě příliš vysoko. Pak náhle jako by se zastavily a spustily šikmo k zemi. Jejich hučení přešlo v šílený řezavý jekot. Každý „bofors" v celém Tobruku metal k nebi spousty olova.

Štuky klesaly stuhovitě k zemi clonou prskajících granátů. Všechno kolem skučelo, rachotilo a hřmělo. Jeden z letounů dostal zásah. Letěl vstříc svému osudu, kroutil se a otáčel, jako by se chtěl zbavit dýmu, který se mu valil z ocasu. S ohlušujícím žuchnutím a obrovskou horou vodní tříště padl do moře.

Zemi zasáhla první dávka pum: Dum! Dum! Dum!

Na mnoho mil směrem k východu bylo v těžce se valících mračnech černého dýmu vidět plameny.

„Koukni na toho smrada, jo?"

Vyklouz ukázal. Po levé straně se k nim střelhbitě a nízko hnal letoun. Zrovna kousek před ním po něm pořád ještě pálil jeden „bofors“. Z ocasu letadla ulítlo cosi černého a roztřepeného a líně zavířilo ve vzduchu. Ze štuky se vyvalil kouř. Letěla však dál a „bofors“ po ní pořád ještě prskal. Viděli, jak jí zespod vylítla puma a jak se snáší k zemi, rovnu na „bofors“!

Dum!

Všichni tři na střeše instinktivně padli k zemi. Potom pohlédli vzhůru. Na nacistickém letounu bylo teď vidět každou podrobnost, jeho značky se matně leskly. Kormidlo z něho viselo v cárech. Odkudsi zblízka po něm pálil lehký kulomet. Z letounu se čím dál víc kouřilo. Pak se ztratil v dálce za vrcholky střech. Čekali se zatajeným dechem. A pak přišlo to, nač nastražené uši čekaly: Obrovský krach! K obloze vytryskl černý sloup dýmu. Z kouře a prachu kolem „boforsu“ povyskočila nějaká tančící postava, nahá až do pasu, a sama si gratulovala: Dělo a jeho osádku puma minula.

Vzadu u přístaviště zvolna klesala řada bílých deštníků vodní tříště a padla rovnou na příď malé lodi. Sama loď však zůstala netknuta. Na zádi někdo pálil z „lewisky“.

To už však příšerná orchestrace boje skomírala. Do ruda rozžhavené hlavně jedna za druhou utichaly. Útočníci zamířili nad moře a boj ještě několikrát vzplál v zavilých křečích. Za pár minut letouny zmizely a jejich hukot se rozplynul vniveč.

Na město padlo neuvěřitelné ticho. Znovu se tetelilo a jiskřilo v ohnivém slunečním žáru. A nahoře nad Tobrukem se jako obrovitý smuteční věnec klenul dlouhý přeslen temného dýmu.

Když Dick druhý den ráno dorazil na velitelství praporu, zaskočil ho štábní rotmistr Varney.

„Vojíne Brette, už od včerejška odpoledne se po vás shání lékař. Kde jste byl?“

Dick zaryl pohled do osmahlé, masité Varneyovy tváře. Ten otrava, ten omezenec! Jak dokonalý nástroj pro chlapa, jako je Hovado! (Vykašlu se na to, abych mu lhal!)

„Zajel jsem si do Tobruku.“

Rotmistrovy rysy zčeřil sotva znatelný náznak uspokojení: „Na

černo!“

„Správně – načerno!“

Varney tupě a zálibně rozvažoval, pokoutně vychutnávajíce příležitost použít předpisů. Jako se venkovan modlí růženec, zrovna tak si Varney přeříkával vojenský řád. Zhluboka povzdechl.

„S mužstvem od B roty mám větší trápení než se všemi ostatními dohromady. Takhle to myslím vypadá, když máte velitele roty, kterej vám polovinu času nevelí.“

Dick se pekelně zaradoval. Tohle cvok Mick zjevně papouškuje po Hovadu! Jenže…

„Pane štábní rotmistře,“ odpověděl úředně, napřímen náhle do pozoru a vkládaje do hlasu co nejvíce spravedlivého rozhořčení; „Nemáte právo se takhle vyjadřovat před prostým vojínem o chrabrém a zdatném důstojníkovi. Nevím, nemám–li mu hlásit, co jste povídal.“

Varneyovi naběhlo tlusté obočí a tváře, až mu malá očka zírala jako z prohlubní a celý zrudl.

„Vy, vy…!“ zachrochtal svým buršáckým hlasem. „Hlaste se u doktora!“

Takhle se musí na lidi Varneyova typu! Vyrukovat na ně se služebním řádem! Nahnat jim strach z ďáblů, které sami vyvolali. Kapitána Baretta zastihl na plukovní marodce. Bylo těžké uhodnout, je-li kapitán cynický, unuděný či nemocný. Snad měl všechny tři neduhy najednou. Byl to malý, otylý muž, napolo plešatý. Otylost zasáhla i jeho rysy, takže vypadal neslaně nemastně. Nosil zcuchaný jemný knírek; oči měl bledé, plné beznaděje. Jeho metody, prohlídky a diagnózy byly jednoduché. Vycházely z předpokladů, že každý, kdo se hlásí jako nemocný, buďto simuluje, nebo své neduhy zveličuje. Jedna ani druhá možnost v něm nebudila vztek ani hnus; jen ho unavovalo, že je nucen pacientův podvod odhalovat. V Palestině kdysi jednomu vojákovi, který k němu často chodíval se stížnostmi na bolení žaludku; vynadal do simulantů a pohrozil mu, že ho pošle před vojenský soud, přijde-li k němu ještě s něčím. Za několik hodin vojáka bleskově odvezli s prasklými žaludečními vředy do nemocnice a jen stěží mu zachránili život. Když se to rozneslo po Druhém X, vyneslo to vojenskému lékaři přídomek „řezník Barett“. Jeho však ani neštěstí, ani přízvisko nevyvedly z míry. Voják měl smůlu, že musel pykat za hří-

chy četných jiných simulantů. Jak také rozpoznat občasný pravý případ mezi tolika předstíranými nemocemi? Když jednou Henry Gilbertson navrhl důkladnou prohlídku u celé jednotky, odbyl ho Barett, že vojenský lékař není na to, aby odhadoval, co komu je, nýbrž na to, aby mužstvu prakticky znemožnil vyhnout se ze zdravotních důvodů službě.

Když Dick vstoupil, chystal se zrovna Barett prohlédnout jednoho vojáka, člověka s neduživou pletí a kalnýma očima.

„Už zase, Cummingsi?“

„Ano, už zase, pane doktore.“

„Pane kapitáne, Cummingsi, nevadí–li vám to. Na vojně nejsou žádní doktoři.“

„To mi nemusíte povídat,“ řekl trpce Cummings.

„Tak dost, Cummingsi! Ještě vás pořád trápí ta záda?“

„Ano, pane kapitáne.“

Lékař se uráčil malinko pozvednout zrak. „Ten váš hřbet! Kdepak to bolí, Cummingsi?“

„Na stejným místě jako minule.“

„A kdepak to bylo?“

„Tadyhle,“ ukázal Cummings.

„Heleďte, pane kapitáne,“ Cummingsovi se třásl hlas. „Ty tablety jsou pro kočku. Pořád nemůžu bolestí spát. Jak zvednu krumpáč, vždycky to pekelně zabolí. Musím mít něco s ledvinama.“

„Ledviny máte daleko od toho, kde jste ukazoval, jen ty tablety berte dál! A nemějte strach ohánět se krumpáčem. Další prosím!“ Když voják procházel kolem Dicka ven, vypadal zdeptaně a tiše reptal. Hned po base, pomyslil si Dick, je marodka místem, kde na vojně člověka nejvíc ponižují. Není divu, že voják raději nic neřekne a snáší bolesti, než aby takové ponižování zakoušel příliš často. Svůj úkol – tak jak ho sám chápal – plnil Barett obdivuhodně. V řadě vojáků, kteří se na ošetřovně hlásili, sis připadal jako mizera, podfukář, zvrhlík.

„Vojín Brett, pane kapitáne,“ oznamoval desátník, který Dicka poznal.

„Tak co, Brette? Líbí se vám ta vaše dovolená?“

„Ano, děkuji pane kapitáne.“

„Škoda že musí skončit.“

„Já už se těším zpátky.“

Lékař se lehce ušklíbl nad takovou pitomostí. Naškrábal něco přes zdravotní záznam; potom vzhlédl k Dickovi, který tam ještě pořád stál. „Můžete jít.“

Dick šel a v duchu Barettovi zuřivě nadával.

Ten jedovatý skrček!

Ano, pomyslil si Dick, když se vlekl vyschlým říčním korytem k velitelství čety, mám pocit, jako bych byl pryč už půl roku. Div že se ho nezmocnilo radostné očekávání, když před ním vyvstaly některé povědomé význačné body. Bože dobrý – vrací se domů! Na druhém konci vádí chraplavě vyprskl malorážní granát a Dick prudce zalehl na kamenitou zem. Celých sto metrů od něho – copak to s ním jenom je? – Ano, je opravdu doma.

Venku, kousek před velitelstvím čety, padl Dick na Lucase, Chipse a Andyho; povalovali se tam na zádech v úzkém pásu chládku na okraji vyschlého řečiště. Zahlédli ho všichni skoro současně a každý něco zakřičel na pozdrav. Dick se usmál a zdálo se mu, že se culí jako malé dítě, protože ho to uvítání těší. Vyptávali se ho líně, ledabyle a Dick jim odpovídal podobně, protože vycítil, že na jeho odpovědi nejsou příliš zvědavi. Perimetr, či spíš tahle pevnůstka, to je jejich svět. Nějakou chvíli počkal, a potom se zeptal na to, na co se zeptat chtěl a musel.

„Jak to tady vypadalo?“

Nastalo ticho, až potom promluvil Lucas: „Až moc živo. Zrovna před hodinou nás tu rozstříleli na hadry.“

„A… zranili někoho?“

„Clem Dawson to dostal.“

„Clem!“ Dick se na něho snažil upamatovat. Na okamžik mu Dawsonovy rysy jasně probleskly hlavou, ale potom už ne a ne si je vybavit, třeba jen matně. Ale nic moc o Clemovi. Je mrtev. To je vše. Zase další pro denní situační hlášení.

„Chudák Clem!“ řekl konečně.

„Jo“ hlesl Chips.

„Včera jsem se načerno zajel podívat do města.“ Mluvil s těmi třemi poddůstojníky nedbale, docela jako jeden z nich.

Vyprávěl jim o městě a o náletu.

„Dooley se vrátil," řekl mu Lucas.

„Jo, co dostal?"

„Čtrnáct dní polní služby z trestu."

„Co říkal na Tommyho?"

„Nic."

„Myslím, že si k němu skočím na kus řeči. Berte to, jako že jsem hlásil nástup."

„V pořádku, pane desátníku!"

„Cože?"

Lucas se usmál. „Bodejť – zapomněl jsem ti to říct. Andy přebírá Clemovo družstvo a ty převezmeš dvojku."

„Já?"

„Ano, ty."

„Dobrá!" řekl Dick klidně:

Dooleye našel v pevnůstce, starostlivě skloněného nad lehkým kulometem.

„Ahoj, Dooley."

Dooley zvedl oči a usmál se na něho.

„Dobrý den, Dicku! Choď s ohnutou hlavou; kamaráde! Před chvilkou si mě vzal na mušku nějakej snajpr."

„Jak ti to šlo v lochu?"

„Á – první týden to bylo blbý. Jeden dozorce, co sem se s ním posekal v Tel Avivu, na mě štěkal rozkaz za rozkazem. Kristepane! Ten všivák mi dal zabrat! Byl to syčák. Zato druhý týden jsem dostal slušnýho chlapíka. Ten mě vždycky odved někam z dohledu a sedl si a klábosil se mnou. Já se ho ptal, co mezi polníma četníkama pohledává, a on mi to vysvětlil. Sloužil prý svého času u kanonýrů. Táhl to s jednou sestrou z australského ústředního špitálu. Zkrátka a dobře, jednou večer se namázne, sebere od dopraváků dodávku, holku odveze do Tel Avivu, pořádně ji nalinkuje a potom ji časně po ránu veze zpátky do špitálu. Zkrátka, má ji vzadu v auťáku a vtom je lampou zastaví velitel stráže, posvítí si baterkou a chce vědět, kdo to s autem ujel a koho to tam vzadu má. Kanonýr křikne na ženskou, ať zdrhne. Ta se vyškrábe ven a uhání jako štvaná a kanonýr rotnýmu jednu střelí, aby nemoh zjistit, kdo to je. No a tak mu dají na vybranou, buď se nechat s ostu-

dou propustit z vojny, nebo se dát k polnímu četnictvu. A tak se dá k četníkům.“

„To teda měl na vybranou!“

„Já bych dal radši vojně vale. Že to je s ostudou, z toho bych si hlavu nedělal.“ Chvatně zvedl oči a dodal: „Tys tam byl s Tommym?“

„Jo.“

Dooley se odmlčel a nakonec řekl:

„Jak ti je, Dicku?“

„Zrovna teď docela dobře, Dooley. Už jsi slyšel, že ztrácíme Andyho? převezme družstvo po Clemovi.“

„A kohopak dostaneme?“

„Férového hajzla.“

„Ale koho!“

„Mě.“

Dooley se zase sklonil nad kulometem a usmál se.

„S tebou to půjde, kamaráde,“ řekl.

Z konce řečiště zavýskl někdo jako u vytržení: „POŠTA!“

Henrymu Gilbertsonovi píše babička:

Ano, zrovna jak sis myslel, nálada se tu změnila. Všeobecně panuje přesvědčení, že máme před sebou dlouhou těžkou válkou. Lidé už nejsou zdaleka tak zmatení. Spousta našich známých, kteří si dříve kladli otázku, copak asi ten Chamberlain – a ostatní britští toryové – mají za lubem, to teď ví a drobet se stydí, že snahy zatáhnout impérium do spolku s Hitlerem neprohlédli. Henry, neměli bychom jimi pohrdat; sami – i s celým tím naším liberálním postojem – jsme nebyli o moc lepší. My oba, Henry, Ty i já, jsme žili příliš daleko od prostých průměrných lidí. Vždyť oni to jsou, kdo v každém dějinném údobí nakonec rozhodnou poslední bitvu. Volali po válce proti Německu. Odpověděl jim Churchill. Tady u nás Curtin. Toho Tvůj otec v úvodnících pilně ostouzí. Literární rubrika Tě postrádá: už není to, co jsi z ní udělal Ty. Dnes už v ní mladá levice nemá svůj koutek kde by mohla zazářit. Jsou teď i k Tvé rubrice trochu podezíraví. Miller je chytrý, ale je to diletant…

Dooleyovi Franksovi píše otec:

…láhev whisky, strčil jsem ji do vyhloubeného bochníku a poslal Ti ji. V práci to teď vzhledem k válečným zakázkám dostává trochu švunk a je spousta přesčasů. Poprvé za deset let se na starý výplatní obálce objevily dvojciferný čísla. Nemysli si, že zase začnu s tím, jaký jsi byl, synku, janek, žes tak brzo narukoval. Podle toho, jak se situace vyvinula, jsi snad jednal správně, i když sis toho v té době třeba nebyl ani vědom. Onehdá povídal v rádiu Curtin…

Andymu Cainovi píše manželka:

…ne Andy, nemůžu uvěřit, že ses tak najednou změnil, a i když ses třeba změnil, stejně vždycky uděláš všechno pozdě. Bude se s tím muset počkat, Andy, až se vrátíš, až Tě sama uvidím. Och, Andy, víš přece, žes všechno dělal z okamžitého popudu a nikdy ses přitom neohlížel na mne, ani na to, co z toho vzejde. Když jsi tenkrát nechal zaměstnání, já doopravdy věřila, že to mezi náma bude lepší. Povídal jsi, že od té chvíle budeš myslet jenom na nás dva, a hned nato se dovím, že ses dal na vojnu. Nerozumím tomu, ale Tebe vždycky něco popadne, a stejně jakživ u ničeho nevydržíš. Za čím se jenom žene? říkala jsem si, co asi chce? Buď sám nevíš, nebo máš strach vzít si to, oč stojíš. Bývaly časy, kdy jsi říkal, že stojíš jen o mne…

Dicku Brettovi píše otec:

…Abych taky přispěl svou malou hřivnou k válečnému úsilí, Dicku, dělám vládního inspektora! Mou povinností je kontrolovat zboží, které na základě vládních objednávek vyrábějí soukromé firmy. Ano – uhodl jsi: má stará branže. Boty pro naše vojáky…

A matka:

…a dáš na sebe pozor, drahoušku, viď? Pumy a kulky se neohlížejí na to, koho zasáhnou. Nedávno jsem se v kantýně dostala do řeči s jedním vojákem, a ten mi povídal, že prý dělostřelci jsou na tom hůř, co se týče nebezpečí, než pěchota. Nevzpomínám si už, čím to zdůvodňoval. Posílám Ti kapesní vydání Ruperta Brooka. Byl to mladý básník, psal za minulé války, a tak mě napadlo, že tě tam třeba trochu potěší. Začínám drobet spořit, aby něco bylo, až se vrátíš z vojny…

Kennethu Cranovi píše bratr:

…už co nevidět tam budu s vámi, s nějakou tou podpůrnou palbou pro vás všivé infanteristy. Nemrzí mě, že jsem se dal k dělostřelectvu. V důstojnické jídelně máme skvělou partu. Spojovacím důstojníkem není u nás nikdo jiný než starý Tubby Evans! Nechal si narůst velikánský knír, říká mu „kanonýrský“. Jediný otrava mezi všemi důstojníky je doktor – všivý Žid, typický všivák židovská. Jednu dobrou věc ten Hitler udělal že je vyhladil. Však jsi v Palestině, tak to víš asi lepší než já.

Ve Scobii se všechno zdárně vyvíjí. Julietta se co nevidět zase ohřebí, ale to hříbě se mi nechce posílat s ostatními na trh jednoročáků. Nechám si je a budu na něm závodit.

Dva z našich nejstarších zaměstnanců, Jones a Finey, minulý týden zdrhli a narukovali. Mají samozřejmě mé sympatie, ale všichni se zas nemůžeme sebrat a jít bojovat. Ostatním dal táta výstrahu, že kdo narukuje bez jeho svolení, může si jít hledat po válce práci jinde. Když tak pomyslím na všechny ty ulejváky, kterým se nechce na vojnu a kteří by mohli! S takovými si už ale určitě budeme vědět rady, až to všechno skončí. Cena vlny…

Chipsi Prentincovi jedna z několik dívek:

…Nezapomněla jsem, Chipsi, na naši poslední noc. Ani trošku ne. Pamatuji si všechno, co jsi dělal – na všecičko. Bylo to nádherné, Chipsi, miláčku můj! A já se budu šetřit pro Tebe. Žádný muž se mne ani nedotkne, dokud se nevrátíš Ty…

„Šmarjá!“ vykřikl Chips.

„Prima dopis, Chipsi?“

Bublavý smích. „Hotovej skvost!“

„Můžu slyšet sportovní stránku?“

„Jsou to samý sportovní stránky.“

Lucasovi nepřišly žádné dopisy. Vůbec dostává velmi málo pošty. Ani kamaráda nemá. Je dosti příjemný, ale zůstává sám. Kolem pravého Lucase je jakási ohrada. Můžeš se s ním smát, můžeš s ním pracovat, k jeho myšlenkám se však nikdy nepřiblížíš. Nikdy nevyčteš jeho náladu. Je pořád stejný.

Lucas stojí a pozoruje četu, jak čte dopisy. Sedí či polehávají, obličeje připoutané k třepotavým bílým listům. Ale každou chvíli sebou některá hlava škubne a ozve se výkřik radosti, hněvu či údivu. „Poslechni si tohle, jo?“ Anebo zcela beze slov: jen všelijaké zvuky vydávají ve svém zahloubání. Myšlenkami jsou daleko odtud… Je jiskřivý letní den. Jsou v plavkách, ručník kolem beder, a scházejí po úbočí na pláž. Horký asfalt pálí do bosých nohou, ale lehký vánek sem přivívá horký pach moře. Je to moře lehce zamžené, moře emailové, a hutný třpyt jeho hladiny se na slunci líně kmitá. Norfolkské pinie u jeho bližšího okraje jsou jako vlys z tmavé krajkoviny… Teď zas sedí někde na venkově v hospodě, v chladném přítmí výčepu s odřenými cínovými džbánky a mušinci zaneřáděnými obrazy dávno mrtvých dostihových koní, a rozhlížejí se po hlavní třídě. Horko pere do sytě rudé dlažby a opět se tetelivě vznáší. Je to ulice rozlehlá, ulice bez cíle, takových sedmdesát metrů široká, a verandy obchodů je za pepřovníky a kvetoucími gumovníky vidět jen zčásti. Den se chytil do tenat letargie a pivo je řízné, mučivé a lahodně chladné a v nálevně to voní chmelovinou a dřevem… A teď projíždějí v loďce podél Svatodušní promenády kousíček od běložluté pláže a štíhlých šedých načechraných palem. Voda je tak čirá, že vidíš dolů do zelenavých hlubin mořské sluje, jakéhosi sklepu v mořském dně, kde barvy jsou tak krásné a tak sladěné, že zahledět se na ně trochu déle znamená nevnímat nic jiného. Zrovna jsou tam vidět veliká masitá morousovitá ústa, ryba australských mořských tůní. Teď zas jsou venku na pláních s černozemí, kde pastva je nejzelenější ze všech zelení a půda jako černá ovesná kaše, a zabrzdíš-li auto příliš prudce, „otočí se a kouká na tebe“. Pláně, kde se k vám těžce loudá veliké ulízané polodivoké stádo dobytka a stoj í a upřeně vás pozoruje… A teď zas jsou pod prahnoucím nízkým nebem na třtinových polích severní Austrálie a podsekávají shluky zakřivených třtinových stonků. Nahá hnědá blyštivá záda, podřízená rytmu nožů. Krouh, prásk… Teď je každý v hřmotných ulicích rodného města, tam kde jsou blýskavé neóny, kypré žádoucí holky, lákavé biografy a hlučné zakouřené hospody… Dohromady překlenuli v duchu celý světadíl a z jejich vidin vzešly touhy, z nichž se jim divoce rozbušilo srdce.

Město Tobruk, pomyslil si Lucas, obležené město Tobruk v libyj-

ských pouštích, palebné postavení 96 na jeho obvodu – tady teď jsme. Jenže pro vojáky už hodinu, jednu celou hodinu neexistuje. Lucas si zavzpomínal, ale vzpomínání ho nebolelo ani nedeptalo. Takovému obchodnímu cestujícímu se dobře žije. Máš auto, znáš kdekoho, pořád jsi v pohybu, potkáváš nové tváře, s tajným pobavením pozoruješ věci kolem sebe. Pokaždé nové město, nový hostinec, zase další žena, opět nový kamarád. Jakživ však nejdi příliš do hloubky, jakživ se příliš nezaplétej! Žádná citovost, žádné ústupky. Za srdečností se skrývá pohnutka, ta jedna všem lidem společná pohnutka: něco z tebe vymámit. Za ženskou něhou touha tě lapit, ovinout se kolem tebe, před světem tě vlastnit. Na to pamatuj a pak můžeš v životě hodně užít. Na přetvářce se udělá povlak osobního kouzla. Muži ti pak důvěřují a obchodují s tebou a ženy ti padají do náruče. Jakživ žádnému muži nevěř, ženě dělej pomyšlení, ale nikdy příliš dlouho…

Andymu Cainovi píše neznámý muž:

Vážený pane!

Rád se starám jen sám o sebe, říkávám si „žít a nechat žít!“, ale když je nějaký mužský pryč a bojuje za vlast a žena mu za zády dělá neplechu a je to veřejný tajemství, pak je to povinnost, aby mu to někdo napsal a nejsou to jenom nějaký drby, já to viděl na vlastní oči, podrobnosti uvádět nebudu, jen tolik vím, že tam chodí skoro každej večír a vždycky zůstane přes noc, mlíkař ho vždycky vidí brzy ráno, jak odchází a na rozloučenou se s ní líbá a ona je ještě v noční košili. Jmenuje se Butler a je to lajtnant z povolání, víc vo něm nevím. Doufám, že jsem jednal správně.

„Přítel“

Při čtení dopisu od staršího bratra si Crane uvědomil, že sám zasáhl do bojů v této válce první, a pocítil hrdost a sebeuspokojení. Jako by ho to odškodnilo za dlouholetou trýznivou vzpomínku, že se před bratrem odjakživa cítil nesvůj; na to, jak měl podezření, že se mu bratr potají vysmívá. Ta pokoření z dob svého chlapectví si teď schválně připomněl a vítězoslavně proti nim vmetl nezměnitelnou skutečnost, že on bojuje u Tobruku, zatímco bratříček si lelkuje v Austrálii. Vtom ho posedla jen zpola zrozená naděje, že bratra Huga si tam nechají

třeba celou válku.

Nejživěji si pamatoval na jedno odpoledne; četl si na verandě jejich věhlasného dvoupatrového sídla ve Scobii. Bylo mu dvanáct let a knížka se jmenovala „Čtení pro chlapce o slavných hrdinech“. Vtom, zrovna uprostřed kapitoly o Richardu Lvím Srdci a o křižácích, vzrušeně vyskočil a hlavou mu bleskly vidiny slavných činů. Rázem se z něho stal nepřemožitelný vůdce zástupů. Utekl z verandy a ve svém vytržení si připadal jako vojevůdce a šel po bojišti posetém mrtvolami nepřátel. Hledal armádu, aby ji vedl do dalších bitev. Jistě budou škemrat o oddech, ale on se na ně s nesmírným opovržením zamračí a oni hned zase vyrazí vpřed. Zastihl tenkrát na zahradě dva domorodé chlapce, Coomera a Pillieho. Za půl hodiny nato jej bratr spatřil, jak ozbrojen dlouhým stromkem vede přes pastvinu a stáje Coomera a Pillieho, oba v ruce malé kopí, přes rameno na ně huláká povely, vyčítá jim zbabělost a že se loudají; jak zběsile seká do křovin – to jsou nepřátelé – a kolem něho se smíchem křepčí oba černoušci a občas píchnou do listi kopím. Úžasná bitva, kterou svou chrabrostí sám vyhrál. Jakživ nezapomněl, jak si z něho tehdy bratr utahoval. Hugo už jako dvacetiletý byl poťouchlý cynik. Když se mu bratr tehdy vysmíval, Kenneth se neodvážil ani otočit; postřehl, že i Coomer s Pilliem se uculují. Celý ten čas jim byl pro smích. V tu chvíli z něho nebyl hrdinný dobyvatel, ale jen osamělý, pokořený malý kluk; zůstal však zarputile stát na místě, stále ještě třímaje stromek, a jako mrak ho obestřela krutá zášť. Pillieho později dopadl za kůlnou a tak ho zmlátil, až chlapec ani vstát nemohl.

Chvíli byl tou nadějí, že se bratr nedostane z Austrálie, jako posedlý. Už se viděl, jak se po válce vrací domů s nesmírnou důstojností; hruď samá vyznamenáni. Nenávistně si vzpomněl na Chipse Preniice: ten už má aspoň jedno.

„Co je, Andy?“ otázal se Chips. „Nějak divně koukáš.“

„Zrovna jsem dostal špatnou zprávu.“

„Něco vážného, kamaráde?“

„Moc, stará má nájemníka!“

„Ten lump! Člověk je tady a…“

Chipsovi odumřela slova na rtech. V očích se mu objevil soucit. Pak se vytratil a nechal Andyho s jeho myšlenkami o samotě. Šel za Luca-

sem a řekl:

„Chudák Andy. Manželka mu zanáší.“

Lucas pokrčil rameny. „Rozhodně není sám.“

„No, to je ohromná útěcha!“

Andymu vyvstal před očima obraz jeho ženy – tak zřetelný, spanilý a drásavý, že ho náhlá úzkost div nezabolela. Za to, že ji ztratil, zíral teď muž, v jakého se změnil, se záštím zpátky na muže, jakým býval. Vidí–li v něm žena hlupáka, pak proto, že jím skutečně byl. Žena má pravdu. Odjakživa se zmítal ve víru plánů, teorií a ideálů, vrhaje se nečekaně bez bázně a bez rozmyslu na nějakou novou cestu – a po žádné cestě jakživ nedošel daleko. Pořád ten pud být pánem něčeho… pokaždé se mu to všechno zprotivilo – byl stále nespokojený, zatrpklý, jako když tu jeho mysl trápí jakýsi neukojitelný hlad.

Jak živě se teď sám viděl! Nutkání, které ho zahnalo do války, jej postavilo na cestu ze všech nejposlednější. Už nelze couvnout. Zastavit ho může jen zranění nebo smrt. Ale chce také vidět, co je tam na jejím konci. Něco chce umět dokonale a důkladně. Octl se tady, kde nelze najít odpověď na něco, co se stalo půl světa odtud – lze pouze jít svou cestou dál. V Tobruku je odpověď na jeho minulost. Najednu byl až divně vděčný, že tam je. A pak ho přepadla zvlčilá touha být zase v bitevní vřavě – být vzorný voják Andy Cain, jenž rychle a dobře zabíjí. To a nic jiného. S velikým křečovitým vzepětím vůle se pokusil zapudit myšlenky, které ho táhly zpět k ženě.

Za soumraku dne 30. dubna začala úsek Druhého X praporu postřelovat bubnová palba. Zalehli ve svých postaveních a půda kolem nich se třásla a běsnila. Tehdy už byli zocelení; trpělivě čekali na útok, který měl přijít. Percy Gribble si držel prsty na očích a tiskl je, až mu klouby na lících bělely. Když je potom stáhl, těkaly mu oči bez ustání z místa na místo, jako by chtěly vylítnout z důlků. Henry Gilbertson klidně podával telefonická hlášení plukovníkovi. Dickovo nitro znovu schvátila mrazivá křeč; v jejích hlubinách jako v temné sluji číhaly strach a děs. V občasných záblescích myšlenek zatoužil Andy po smrti. Jenom Chips byl stejný jako jindy.

„Nechte toho, vy bando šílená!“ vykřikl. „Jsou tady lidi!“ Soumrak

zaplnil valící se mračna. Šrapnelů ponenáhlu ubývalo, ale postavení kropila palba z dalekonosných kulometů. Střely zavile svištěly a pleskaly do pytlů s pískem nebo se nesly se zběsilým vytím dál. Ranění leželi na stěnách zákopů a cítili, jak jim obvazy prosakuje teplá krev.

„Už jsou tady!“

Náhle se z temné půdy do hasnoucí oblohy vynořily ještě temnější obrysy tanků. V houstnoucím šeru se líně rozvinuly a jejich motory chraplavě chrochtaly jako stádo vepřů. Z dvoulibrovky vyšlehl oheň, jeden tank sebou trhl a ustal v pohybu, vzápětí však dva další namířily kanóny na místo záblesku a pražily do dvoulibrovky, až ležela na padrť rozbitá a obsluha kolem ní rozmetaná k nepoznání. Tanky postupovaly za palby kanónů a kulometů. Co chvíli seskákali nacističtí pěšáci s tanků, vždy zalehli a australské postavení prudce postřelovali z pušek a kulometů.

Po setmění ležely některé tanky rozbité v minových polích, jiné ušly zkáze, pronikly přes drátěné zátarasy a ujíždějíce mezi kulometnými hnízdy mířily do týlu ‚Červené linie‘. Druzí X slyšeli za sebou výbuchy min, smíšené s rachotem děl nacistických tanků. Temnotu teď protkávaly třpytné dráhy světlic. Země se třásla a duněla a vzduch nad ní trhala mračna řítících se střel. Tu a tam proklály jekot výkřiky lidí.

Nacističtí pěšáci se zvedli a na vlnách chraplavých zvuků, prýštících z jejich hrdel, pádili k drátěným zátarasům. Proudy kulometných střel se přes ně smýkly sem a tam. Každý vymrštil paže k nebi, zavřískl, chytil se za břicho, trhl sebou, zakolísal, zhroutil se, padl. Jejich stíny se třásly, mávaly rukama, vrávoraly. Byly to postavy na jevišti ozářeném reflektory dělových salv. To už mezi ně začaly dopadat granáty australského protiútoku. Zaváhali, dali se na ústup, ale ti, kteří jim šli v patách, je pustošivě hnali a tlačili vpřed.

V křečovitých záchvatech zuřil útok celou noc. Úsvit vzešel za rachotu kulometů.

V tiché neúprosné šedi prvního rozbřesku stála jednotka v pohotovosti a přehlížela svůj úsek. Z temnoty se vyhouplo žhavé slunce a z lůna tmy jako když se zvedne vítr. Kulomety sice ani na chvíli neustaly, ale nacistu nebylo vidět ani jednoho. Vojákům už cukalo v očích, jak napjatě je vyhlíželi.

„Proč už nejdou?“ hlesl Percy. A ještě jednou to opakoval hlasitěji: „Proč už nejdou?“

„Však tu budou co nevidět,“ prohodil Dooley.

Percy třeštil oči na plameny před zákopem, a i když ze sebe nevydal jediný hles, jeho rty stále drmolily nevrlým, žalobným tónem, jako by mu tím nacisté bůhvíjak křivdili: „Proč už nejdou?“

Na pravém boku zařinčel tank a z hlavně jeho kanónu vyšlehl plamen. Dvoulibrovka odpověděla a jej í granát prudce zvířil před nacistickým tankem prach. Čím více přibývalo světla, tím ostřeji fičel vítr a začínal jim zvířený prach metat do obličeje.

Náhle Andy ukázal: „Koukněte se!“

To už se dívali na zákop na pravém boku, kde se terén začínal zvedat, a zřetelně viděli, jak se klikatí. Zákop byl plný nacistů. Mrtvoly asi deseti Australanů vyhodili ze zákopů na náspy. Potom začala šesté četě zastírat pohled vysoká přehrada prachu a dýmu. Ostřeloval je minomet z dobytého postavení.

Henry Gilbertson volal do telefonu: „Freddie číslo tři v rukou nepřítele. Freddie číslo jedna držen v šachu palbou zpředu a z pravého boku.“

V telefonu se ozval klidný hlas Pomfretův: „Freddie číslo jedna musí vydržet co nejdéle.“

Henry zazvonil na šestou četu a tam mu odpověděl Cranův hlas:

„Zde Freddie číslo jedna.“

„Zde Freddie. Máte vydržet. Jak vypadáte?“

„Dva mrtví, sedm raněných. Můžeme vydržet. Můžete nařídit dělostřelectvo na Freddie číslo tři?“

„Ano. Vydržte! Za chvíli to tuším bude ještě horší.“

Percy Gribble spustil sám se sebou hašteřivou samomluvu.

Vojáci, kteří přežili dobytí pevnůstky po pravém boku šesté čety, se stáhli do náhradních zákopů o dvě stě metrů nazpět. Celé odpoledne se utkávali v kulometném a minometném souboji s nacisty, kteří obsadili postavení, z něhož šestou četu vytlačili. Mírně stoupající terén vystavil nacisty v jejich nově dobytém stanovišti palbě australských lehkých kulometů.

Ze zákopu nad velitelstvím čety do nich pálil Lucas z těžké „bredy“. Do oběda podpůrná dělostřelecká palba nacistické minomety dočasně umlčela.

Dick jako velitel druhého družstva nakonec pocítil novou hrdost a vytržení. Byl sebevědomý, úsečný, bezhlavě odvážný. Viděl se odkudsi zvysoka: zachmuřený voják se zarudlýma očima, velitel jedné pevnůstky, na pokraji smrti klidný a obdivuhodný. Co když umřu? pomyslil si. Umřít musí každý. A hlavně všelijak. Jde o to, jakou zanecháš vzpomínku – jde o to zemřít statečně. „Byl to dobrý voják a srdnatý jak Ned Kelly!“ Skoro jako by to slyšel někoho říkat. Ale jen ať mě to neoslepí nebo nezhyzdí! Milosrdné nebe –jenom to ne! Na jediný kratičký okamžik vyvstala v temné změti jeho myšlenek šerá vyděšená bytost s pronikavým hladem po životě. Zuřivě, s panickým škubnutím v útrobách ji v sobě zahladil.

Percy Gribble pravidelně pálil z pušky; beztvarý drmolící automat. Veškerá barva a výraz mu z obličeje vyprchaly. Byla to rozmazaná skvrna, v níž ani rty nezachovaly svou výraznost. Oči jako by mu někdo vrazil zpátky do důlků; vypadaly jako chomáčky černého hedvábí. Už předtím si v návalu hrůzy pokálel oblek. Nohy měl potřísněné a mezi ostrými poryvy výbuchů se od něho nesl odporný puch.

Byl to dosud jejich nejhorší boj – hrůznější a prudší ještě nezažili – a až na Crana, Lucase a Chipse se jich začala zmocňovat beznaděj. Dooley teď pálil z lehkého kulometu delší salvy, v jednom kuse vystrkoval na celé minuty hlavu a za kulometem zoufale a zavile vykřikoval: „Tumáš, ty neřáde germánská. Ty mordýři žen! Ty svině nacistická!“

Vtom ho cosi prudce otočilo jako list ve větru. Svalil se jako pytel a košile se mu u ramene jen třepetala. Oddychuje jako kovářský měch, ležel a klel jako pohan. Dick pustil pušku, sklonil se k němu a rychle mu rameno prohlédl. Bylo rozryté na dva velké cáry živého masa, z nichž prýštila krev. Dick vytáhl Dooleyovi z košile polní obvaz, ránu jím stáhl a konce zavázal v podpaždí.

„Kost to nevzalo,“ vydechl Dick. „Jak se cítíš?“

„Krucinál – to nic není. Počkej, jen co to přestane krvácet, hned se zas do nich dám!“

„Vem si raději mou pušku! S kulometem teď nic nesvedeš.“

Dick skočil ke kulometu. Jakmile měl nacistické postavení v obloučku na zadní mušce, nedbal na svist střel, které mu hvízdaly kolem uší, a vypálil krátkou salvu. Vyměnil zásobník, znovu zamířil, stočil hlaveň a zkropil postavení nepřítele dlouhou dávkou. Odměnou mu bylo, že se kdosi složil a prudce vymrštil paži. Dooley už zase stál vedle něho a střílel z pušky, pomalu a nemotorně. Percy se po nich za celý čas ani nepodíval.

Henry Gilbertson položil sluchátko, otočil se k Tedu Olleyovi a pravil: „Dobyli kótu 209."

Štábní rotmistr se zachmuřil. Postavení na jejich pravém boku, nyní obsazené nacisty, je úpatím nevysokého pahorku. Takže jim teď patří celý kopec. Jediný kousek vyvýšeného terénu v okolí. „Prokrista!" hlesl.

„Od západu slunce do svítání proniklo nejmíň padesát tanků. Kolik jich zadržela minová pole?"

„Doufám, že všecky." Štábní se zatvářil trochu veseleji.

Venku pod těžkou dělostřeleckou palbou přinášeli nosítkáři korytem vádí raněné.

Ani šest hodin nepřetržité palby nevystrnadilo šestou četu z jejího postavení. Kolem třetí hodiny odpolední se proti nim rozjely tři tanky. Jediné zbylé protitankové dělo, kryjící stanoviště 96, do nich začalo s bezhlavou odvahou pálit a jeden tank zarazilo. Zbývající dva zasypali granáty britští dělostřelci, a tak je nakonec zahnali zpět. Na šestou četu se znovu snesl hřímající příkrov dělostřeleckého přepadu. Jakmile ustal, přihnala se nacistická pěchota. Na jejich křídlech, postřelovaných po délce Lucasoveu „bredou", řady nacistů klopýtaly a padaly, další z Němců však pronikli do postavení třetího družstva, ručním granátem zabili Chipsova kulometníka a s vítězným pokřikem se hnali spojovacím zákopem ke kulometnému hnízdu. Chips se jim postavil čelem a prvního skolil výstřelem ze samopalu. Pak vrhl ruční granát a sám se přitiskl k stěně zákopu, aby se v tom úzkém prostoru kryl před jeho mohutným výbuchem. Dva nacisté, kteří ještě zůstali naživu, letmo pohlédli na znetvořené pozůstatky svých druhů a vzdali se. Řadou přikrčených, střelhbitých přískoků je hnal zákopem před sebou na velitelství čety. Teď, když padli do zajetí, budila v nacistech každá

rána děsivý strach. Nahrbené strachem je Chips převedl na bezpečnější stranu vádí a Cranova spojka vyšla a převzala je. Chips běžel zpátky na stanoviště družstva. „Příště nás tu zavalí," pomyslil si Crane. Přiskočil k sluchátku, ale telefon byl mrtvý. Zkoušel to znovu a znovu. Nic. Telefonista byl už před několika hodinami raněn a odnesli ho do týlu. Crane křikl na spojku a k ohlídání nacistů si dal z kulometného hnízda zavolat Lucase.

Spojce strčil Crane do ruky telefonistovu brašnu. „Tumáš – jdi po lince a oprav poruchu!"

Voják brašnu beze slova vzal a začal sledovat tenký kabel. Kabel běžel nejprve korytem a pak do otevřeného terénu, rozrytého dělostřeleckou palbou. Ostatní – Lucas s Cranem z vádí, Chips z nedalekého stanoviště třetího družstva – sledovali spojku, jak se plíží dál a dál a prohlíží drát. Když voják dospěl do otevřeného terénu, zatajil se jim dech. Plížil se po břiše, drát mezi prsty. Kolem jeho malé postavy vybuchovaly granáty, až ji docela vymazaly z dohledu. Přihnala se k nim spojka od Henryho Gilbertsona. „Nejde vám telefon. Šéf chce situační hlášení."

Lapal po dechu. Košili někde ztratil; hrudník měl odřený a rozdrásaný, celý od prachu. „Prokrista! Tam je to příšerný!"

Crane ho poslal se vzkazem zpátky k Henrymu Gilbertsonovi a oba nacisté uháněli před ním.

Asi sto metrů ve volném prostoru našla Cranova spojka přetržený drát. Voják se natáhl na bok podél drátu a prsty mu pracovaly. Ve chvíli, než ho zavalil další oblak kouře, na ně zamával. Lucas odběhl do krytu a přezkoušel telefon. Hned vyšel ven a vojákovi v dálce zamával; ten se začal plížit nazpátek. Třicet metrů od okraje vádí se zvedl a dal se do běhu. Náhle před ním vybuchl granát a jeho tělo se v mračně výbuchu svezlo k zemi jako zjevení člověka, jemuž bylo souzeno zemřít. Když se dým rozplynul viděli, jak leží na zemi a jeho tělo sebou škubá.

Dolíkem po vyschlé řece se najednou hnala obrovská postava Chipse Prentice. Ohnut běžel k raněnému. Sklonil se, naložil si vojáka přes rameno a plahočil se s ním zpátky. Dělostřelecká palba se teď šíleně zrychlila a vypadalo to, jako když zem tryská černě vzhůru ve všech místech kromě těch, kde kráčí Chips Prentice se svým břeme-

nem.

Lucas mu vyběhl na pomoc, ale sotva se octl v otevřeném poli, padl k zemi, převalil se, napůl se zvedl a začal se ztěžka plížit; nohu s rozdrceným stehnem za sebou bezvládně vlekl. Za několik vteřin byl u něho Chips a chytil ho kolem pasu; táhl s sebou i Lucase. Když dospěl na okraj vádí, Lucase pustil, klesl na kolena a i raněného vojáka položil na zem. Hruď se mu prudce zvedala, obličej měl šedý, a přece se usmíval. Zbývající kus cesty dopravili pak oba raněné spolu s Cranem.

Pozdě odpoledne vylezli nacisté z dobytého postavení a zaútočili na Australany v nouzových zákopech o dvě stě metrů dál. I pod dělostřeleckou palbou vojáci šesté čety pořád ještě dokázali nenechat křídlo nacistů na pokoji. Útok se rozplizl. Nacisté zalezli zpět.

Za půl hodiny se objevil tank a přikradl se na půl cesty k nouzovým zákopům. Vyskočili z něho tři nacisté, jenom jeden měl zbraň. Druzí dva nesli na zádech jakýsi objemný přístroj. Plížili se kupředu. A v příštím okamžiku sevřela australské zákopy hradba plamenů a obrovitá vlna čmoudu. Na okraji ochranného násypu se ze zákopů vynořila nějaká postava; zasáhla ji další plamenná stěna a člověk byl pryč. Percy se začal smát, tiše a bez veselosti, a tvářil se děsivě rozumně a soustředěně. Šestá četa řičela záští. Dick vzlykal a vykřikoval, ani nevěděl co. Dooley ležel vyčerpaně na dně zákopu a visel Dickovi na nože pro případ, že by se Dick chtěl škrábat ven.

Henry Gilbertson držel sluchátko telefonu a poslouchal. Pak je položil a se sklíčenou tváří řekl Tedu Olleyovi:

„Proti sedmnácté četě použili právě ohňometů!“

Voják, který mu dělal spojku, v koutku tiše vstal, vzal pušku a chystal se odejít z krytu. Henry ho těsně u vchodu popadl a s výrazem úžasu a zděšení ho strhl zpátky. Hned před vchodem seděli dva Chipsovi zajatí nacisté.

„Ne, to neuděláš!“ vydechl Henry Gilbertson. „My zajatce nestřílíme!“

Vojákovi vypadla puška z ruky. Jako když ho rázem opustí veškeré síly. Jen tiše hlesl:

„Mám u sedmnácté čety bratra!“

„Já vím,“ řekl Henry a vyhnul se vojákovým očím.

Po setmění telefonoval Crane Henrymu své situační hlášení.

„Pět mrtvých, jedenáct raněných. Pět set zásobníků do pušek, dva tisíce v sumkách. Stav: jeden důstojník, čtyři poddůstojníci, dvacet mužů.“

Šestá četa byla sevřena ze tří stran. Ustoupit se dalo jen úzkým pásem minového pole, na němž nacistické tanky prozatím většinou došly k úhoně. Ty, které se minám vyhnuly, byly vyřazeny britskými tanky. Crane věděl, jak blízko má jeho četa k zajetí nebo zničení. Podaří–li se snad nacistickým ženistům zdolat minové pole a jejich tankům vyřadit zbylá australská protitanková děla, padne postavení 96 nacistům do rukou a zbytky jeho čety budou buď upáleny jako ti na jejich pravém křídle, nebo – to spíš – odvedeny do zajetí a chladnokrevně postříleny.

Sám se smrti nelekal. Pevně se odhodlal, že jakmile bude situace beznadějná, vykoná něco šíleného a skvělého, co mu získá posmrtný „Kříž královny Viktorie“. Už viděl, jak jeho ovdovělé manželce slavnostně předávají vyznamenání, jak úctyplně se o něm píše v novinách, viděl i svůj pomník, loď nesoucí jeho jméno. Představy mu vířily mozkem nejasně, jako v horečce. Henry, vyděšený ztrátami roty, ale ještě pořád plný sebedůvěry a nesmiřitelné nenávisti, podal hlášení na velitelství praporu. Hlášení přejímal pobočník, potom se na drátě ozval plukovník: „Bravo, Freddie! Vydržte! Johnnie přijede dnes v noci s kočárkem! Vydržte!“

Vydržte! Ta slova se po velitelství praporu rozléhala celý den. Tak odpovídal plukovník na všechno; tak dával najevo svůj panický strach, svůj pocit nesmírné bezmocnosti.

Když se zbytky sedmnácté čety stáhly do nouzových zákopů, postřehl Pomfret hned několik věcí: že tyto zákopy se nedají držet a že ani za to nestojí, protože za nimi jsou nejsilnější minová pole a kulometná hnízda na celém perimetru a mohou nacisty zdržovat až bůhví jak dlouho, a viděl také, že šestá četa dokáže nacistům jejich nové postavení natolik pocuchat, že se za pár hodin neudrží. Zbylé mužstvo sedmnácté čety by proto mělo být odvoláno, přesunuto a přičleněno k šesté četě. Nechat je v náhradních zákopech znamená jen zbytečně je obětovat. Pro šestou četu to bude neocenitelná posila.

Když plukovník poprvé dával příkaz vydržet, Pomfret svého nevyspalého, vybičovaného velitele na tyto věci upozornil. Plukovník jeho nápady šmahem zamítl.

„Johne, ani o píď země, když nemusíme, neustoupíme."

„Orme, tady nejde o nějaký ústup – šestá četa může to stanoviště po délce postřelovat – a budeme-li do nich pražit před setměním, nacisté se neudrží. Necháme-li je tam ovšem přes noc, pak se jim to třeba povede."

„S tím nemohu souhlasit."

„Poslouchej, Orme! Tihle lidé od sedmnácté čety je stejně neudrží. Jsou otřesení, nepřítel je v přesile, dochází jim střelivo. Nevěřím, že to dokážou."

Plukovník zvedl bradu a příkře ho odbyl:

„Tohle je Druhý X, Johne, prapor, který jsem postavil já! Ti dokážou všechno."

Pak přišlo poslední hlášení od sedmnácté čety – těsně předtím, než jejich telefonní linka nadobro zmizela. Pomfret zvedl sluchátko a pokorně žádal plukovníka:

„Orme, nech mě dát rozkaz, ať to tam vyklidí!"

Fitzroy mu vytrhl sluchátko. Zpupně napřímil ramena a vyštěkl do telefonu:

„Vydržte!"

Pomfret se odvrátil. Pobočníka ohromil výraz v jeho tváři. Hořel zlostí.

Půl hodiny poté volala B rota. Telefon zvedl tentokrát pobočník. Zděšeně se obrátil na plukovníka:

„Proti sedmnácté četě použili ohňometů. Ani známky života."

Plukovník se posadil na bednu a zabořil tvář do dlaní.

„Johnnie přijede s kočárkem," to byla pro Henryho Gilbertsona dobrá zvěst. Radostně vysvětlil štábnímu:

„Díky bohu! C rota podnikne dnes v noci protiútok."

C rota se proplížila průchodem v minovém poli a zahájila protiútok těsně po setmění. Boj zuřil několik set metrů napravo od šesté čety, ale vojáci sami z něho viděli málo. Skrčeni na dně svých zákopů slyšeli jen jeho zvuky, rachot a vřeštění, které teď jejich uši přijímaly jako běžný zjev, zrovna jako se v blázinci stává něčím normálním

šílenství.

Avšak na úsvitě byly přílby v postavení po pravici šesté čety stále ještě přílby nacistů. Země kolem byla poseta mrtvými těly Australanů. Protiútok se nezdařil.

Potom postřelovalo nacisty v jejich nově dobytém postavení dělostřelectvo. Před očima Australanů vyrostl veliký černý les dýmu.

Pak přišla písečná bouře a trvala dva dny.

11

Je srpen téhož roku. Sklání se podvečer a na Tobruk a míle jeho zákopů padlo na chvíli ticho. Dno vádí je široké a rovné; je to chvalně známý kout. Leží několik mil za ‚Červenou linií' a říkají mu tam ‚Šťastné údolí'. Někteří tvrdí, že by to mělo být ‚Šťastné údolí pum'; neuniká totiž pozornosti střemhlavých bombardérů ani nacistických děl. Snad to i původně bylo, ‚Šťastné údolí pum'. Kdo ví? Tolik se toho už o něm navyprávělo, neboť jako všechna místa, kde lidé spolu pracují, žijí a umírají, i ono má své legendy.

Dolíkem vyschlého řečiště jde zrovna zástup vojáků. Jdou pomalu, nedrží krok a většinou mlčí. Ve večerním vzduchu je jasně slyšet tichý cinkot jejich zbraní. Zprvu vypadají všechny obličeje stejně: opálené do tmavohněda, zarostlé několikadenním vousem, oči se zarudlými víčky a blýskavými bělmy, líce vpadlé, rty rovné a přísné. Košile a šortky jim směsicí prachu a potu ztuhly v plachtovinu a stružky dnešního potu je zmáčely znovu. Nohy mají holé a opálené skoro do černa; boty jim od písku načisto zbělely. Ti, kterým ještě zbyly pláště, je mají na sobě, protože co nevidět se vražedně ochladí; hlavy jim jako předtím kryje všelicos: ocelová přílba, pomuchlaný širák nebo měkce vystlaná přílba po Italech. Batohy, tlumoky a zásobníky jsou už zrovna tak bílé jako boty, a zbraně se v místech, kde se již ohladily, matně blýskají; mají za sebou pět měsíců služby.

Je na ně divný pohled. Kdysi to bývali lidé jako jiní, dnes však už mezi obyčejné lidi nepatří; ve městě by vypadali jako zjevení. Nejsou stejní jen proto, že mají stejné tváře, že stejně mlčí, že jsou stejně vysíleni: tito lidé spolu po řadu měsíců sdíleli nejpropastnější, nejděs-

nější lidské prožitky; každý střídavě a po svém byl hrdinou, ufňukaným zbabělcem, bytostí, jejíž mysl kvílela úzkostí a strachem ze smrti. Každý sice odhalil své nejniternější já, ale úporně a žalostně lpí na tom, co ještě zbývá. Ani jeden už jakživ nebude takový, jako býval.

Když Henry Gilbertson dorazí k místu, kde se koryto zatáčí, zastaví se a zavelí: „Roto – zastavit stát!“

Všichni se srazí v těsný hlouček, protože je už velká tma.

O pár hodin později vyšel měsíc a svítí rovnou po směru vádí. Hlubiny úzkých zákopů a lidské stíny, to vše je nejčernější tma. Z roty B už jich mnoho spí, ale zář cigarety a šum hlasů, který občas propukne v smích či zaklení, ukazují, že ne všechny zdolala zemdlenost.

Dick s kamarádem Dooleyem sedí opřeni o stěnu vádí. Dooley zrovna kouří. Dick nekouří, a tak při každém výdeji cigaret dostane Dickův příděl Dooley. Nablízku je pod dekou roztažen Andy; nehýbá se ani nemluví, zřejmě spí.

Přijelo auto s jídlem a přivezlo horké a překvapivě chutné dušené maso. Všichni se dosyta najedli a kuřáci si s chutí zapálili cigarety, které jim auto přivezlo s večeří. Tento malý luxus je utišil a přinesl uspokojení; ulehli s vědomím, že je čeká týden nečinnosti. Rota B je stažena z fronty a má „oddech“.

Už deset minut Dick i Dooley mlčeli. Dooley bere cigaretu mezi prsty, zhluboka a labužnicky zabafá, vytáhne ji z úst a povídá: „Teď by tak sedlo pár piv, co?“

„No ne, kámoši.“

Slovo „kámoš“ teď už i na Dickových rtech vyzní samozřejmě. Je velmi hubený. Vypadá starší; rysy v obličeji zpřísněly. V očích už nemá tolik jasu jako kdysi, a jako by už nekladly otázky; Dickovo chování však neukazuje, že je jiný proto; že mu na ty otázky někdo odpověděl. Je z něho dobrý desátník – velitel družstva.

„Jestlipak je na té šeptandě něco pravdy?“ přemítá Dooley.

„Na jaké šeptandě?“

„O tom, že divizi do měsíce vystřídají.“

Dick cynicky vypočítává pověsti, které s sebou přinesl řidič zásobovacího vozu:

„Na velitelství vypracovali seznam stříd na dovolenou do Káhiry a

do Alexandrie; do měsíce se probijeme ven; v přístavu kotví dvě lodi piva; Groggy se zbláznil. Račte si vybrat!“

„Já beru poslední,“ Dooley na to, „ta je nejpravděpodobnější.“ Chvíli sedí oba mlčky.

„Já bych taky dělal pominutýho, jen kdyby mi to pomohlo dostat se ven z tohodle podniku,“ zauvažuje opět Dooley.

„Houby bys dělal,“ odsekne Dick a zvedne oči. Padl k nim stín.

„Vy dva zajíci jste ještě vzůru?“ ptá se seržant Chips Prentice, který vystřídal těžce zraněného Lucase.

„Ne, chrníme,“ zavrčí Dooley.

A už si vedle nich sedá Chips, první u praporu, kdo získal medaili za chrabrost před nepřítelem.

„Něco nového, Chipsi?“ ptá se Dick.

„Zrovna jsem mluvil s Cranem. Má plány.“

„To je mu podobný, parchantovi!“ zavile prskne Dooley.

„Není spokojenej, náš malý Ken,“ zazubí se Chips.

„A kdypak byl?“

„Je pekelně naštvanej na Mámu,“ říká Dick.

„Máma vydá za deset takových, jako je on,“ tvrdí Dooley.

„A víte, proč se asi tak vzteká?“ pokračuje Chips důvěrně. „Máma dostal Válečný kříž. Dejte si říct, ten chlap je něco jako přestárlý skautík. Sám se může za metálem roztrhat, a místo něj ho dostane Máma.“

„A taky právem!“

„Kruci, na mou duši jo!“

„Crana asi vyděděj,“ vysmívá se Dooley, „jestli si nepřitáhne domů nějaký ten řád za vynikající služby či co. Zeman ze Scobie!“

Odplivne si.

„Jeho manželku jsi někdy viděl?“ ptá se Chips. „Já ji s ním viděl jednou v kasárnách v Austrálii. Přijede si pro něho v ohromným packardu! Ale je to sekanda!“

„Jistě si teď, když je pan zeman z domu, hraje s chlapama,“ ušklíbne se Dooley. „Každá ženská z lepší společnosti má kočičí morálku.“

„Já bych si s ní pohrál,“ vzdychne roztouženě Chips.

„Zaplať pámbu, že nejsem ženatej!“ vykřikne Dooley. „Už tak je

všady dost hochů, co jim paničky zanášejí.“

Všichni se zarazí, pootočí se a mrknou po mlčící postavě Andyho Caina. Andy se však nehne, neozve se. Leží k nim zády, jinak by viděli, že má oči zcela otevřené, plné trpkosti a zasněné.

„Copak to na nás Crane šije'?“ zeptá se Dick Chipse.

„Přednášky o maskování!“

Sedí tam a ani nehlesnou; fraškovitá nestvůrnost tohoto nápadu jim vzala řeč.

Je už po půlnoci, ale Dick ještě spí. Měsíc zašel. Dick leží zkřehlý zimou, zabalený do přikrývek, a snaží se zastavit myšlenky, které mu víří mozkem jako mouchy v úzké láhvi. Nějak se dnes v noci nad ně nedokáže povznést a najít klid. Nedokáže v obraznosti stanout opodál a vidět se z nedozírných výšin, jak tu leží v tom temném širokém vádí a nespí. Pokouší se vykouzlit Tobruk, ale nejde to. Dříve pod sebou často vídal malé bílé město, tu pustinu: po plochých kamenných výstupcích stoupá k pahorkatině, vyschlá koryta řek ji brázdí jako vrásky starochovu tvář; lemuje ji krajkoví silnic a polních cest a vroubí nekonečné míle ostnatého drátu, je protkaná systémem zákopů.

Pokouší se vidět sám sebe tak, jak zrovna je, upřeně zahleděný do tmy, jako by z ní chtěl vyčíst, co vzejde z těchto právě uplynulých měsíců – nějaké poselství. Vidí však jen svůj zevnějšek, vyzáblého pěšáckého kaprála, který začíná vypadat ošuntěle.

Je už časně ráno, než konečně usne.

Zbylí příslušníci šesté roty leží v malých hloučcích porůznu ve vádí a vyhřívají se na slunci. K Dickovi, Dooleyovi, Chipsovi a Andymu se přidal váhavý Percy Gribble; bázlivě se na skupinu pousmál a přisedl si k Dooleyovi. Dooley si ho už dávno nedobírá. Percy mu už není trnem v oku. Percyho teď spíš každý lituje a Dooley se k němu chová přívětivě. V Percyho hrůze vidí všichni něco, nač je nutno brát ohled. Teď, když už je všechny zkrušil děs, ta náhlá slepá, pudová touha prchnout, která v ohni palby posedne jednou každého vojáka, a kdy každý ví, jak blízko měl sám k tomu, být jako Percy, necítí opovržení ani odpor. Je to pro ně zdeptaný člověk. Už i Andy ho snáší.

Chips, roztažený na zádech, zašilhá po polních novinách, které jim tam poslal Henry Gilbertson, a začne nahlas číst:

„Další veliký nálet na Londýn. Sestřeleno dvacet německých bombardérů.“

„Než bude po válce, už žádnej Londýn nebude,“ míní kdosi.

„Ani žádnej Berlín,“ opáčí Chips.

Řekl to bezvýrazně, příkře, a všichni se na něj podívali, protože za celou tu dobu, co si ho pamatovali, měl tentokrát nejblíž k hněvu. Pete Barrow se překulil a upřel na Chipse mladistvý zanícený pohled. Pete mluvíval tak zřídka, že ho teď všichni pozorně poslouchali. Byl kulometníkem v Andyho družstvu.

„Co to pomůže, když vymažeme z mapy pár jejich měst? Hlavně je budeme muset porazit na bojišti.“

Andy se vytrhl ze svého mrzoutského hloubání a posměšně a příkře se ho zeptal:

„Však Londýn je teď bojiště, ne?“

„Pak teda jsou ženy a děti vojáci,“ odrazil ho Pete a zatvářil se uraženě a zatvrzele.

„Správně,“ pravil Andy. „Máme to ale pěknou civilizaci, že jo?“

„Vždyť právě civilizaci se snažíme zachránit,“ řekl mu Dick. Sekli po sobě bojovými pohledy – a nebylo to poslední dobou poprvé. Náhlou napjatost ovzduší roztříštil Chips, který zahřímal: „Krucinál, hleďte si každý svýho! Tak chcete slyšet, co je nového, nebo ne?“

„Jen čti dál, kamaráde,“ vyzval ho Dooley. „Pan profesor Brett přednese komentář ke zprávám až na konci zasedání.“

„Tak kdepak jsem to byl?“ navázal Chips. „Jo, tady! Rusové dobyli zpátky tři osady. Tu a tu… tu a tu – no zkrátka, dobyli zpátky tři osady:“

„Bravo!“

„To jsem rád, že nebojuju v Rusku!“ Petovi zírala z očí posvátná hrůza. „Voják padne a za tři minuty zmrzne a je tuhej jak deska.“

„Ti umírat nemusej,“ opravil ho Chips. „Upadaj jim prsty ještě zaživa!“

„Jestlipak Rusové berou vůbec zajatce, když jim fricové vraždí ženy a děti!“

„Přísámbůh, já bych nebral!“

„Strýček Joe to vyhraje,“ prohlásil Dooley. „Co říkáš ty, Andy?“ otázal se Chips. „Ty jsi přece dělal do politiky či co – ne? Co říkáš

rudým?“

„Vyhrajou,“ řekl Andy netečně a znovu se zadumal.

„Kdypak přistane britská armáda ve Francii? To bych taky rád věděl.“

„Den předtím, než válka skončí,“ řekl Andy a opět zvedl hlavu.

„A kdypak skončí válka'?“

„Jo, kdy vypadnem z týhle díry?“

„Nikdy. Dejte si říct, nás tu nechaj ztvrdnout!“

„Krucinálfagot, kdo si z toho co dělá, co bude s Tobrukem? Vraťme se domů k mámě!“

Takto ještě chvíli pokračoval tento napolo humorný, napolo rozhořčený refrén nespokojenosti; čišela z něho nedůvěra ve vyšší velení, opovržení k důstojníkům a nevíra ke všemu, co jim kdy důstojníci říkali, a zároveň hluboká pochybovačnost o tom, proč tu vůbec jsou. Nakonec se jako vždycky rozplynul v uštěpačné a roztoužené mlčení.

Konečně někdo promluvil: „Chipsi, co chceš dělat po válce?“

„Vzít si milionářovu dceru a stát se ctihodným občanem.“

Všichni se dali do smíchu a rázem byla z nedávného pesimismu řada rozpustilých předsevzetí. „Já si koupím místní lázně, dám do nich napustit pivo, skočím tam po hlavě a budu pít, pít, až tam nic nezbude!“

„Dooley, co budeš dělat ty?“

„Rozpoutám revoluci! Pověsím všechny bachaře a vojenský policajty, nechám zabásnout Groggyho a Crana a Hovado a Zparchantělýho kluka a nechám je nadosmrti kopat latríny!“

Hulákali a.klátili se v záchvatech bujarého veselí. Jeden za druhým navrhovali Dooleyovi hrůzostrašná vylepšení jeho plánů.

Vyburcován ze své zamlklosti, Pete se zasmál a vykřikl:

„Vy jste ztřeštěnci!“ Trochu se zastyděl, ale už se zase tvářil jako horlivý školák, když zasněně řekl:

„Já zas budu pěstovat stádo nádherných krav. Kulatých jako sudy a s vemeny až na zem. Kdybyste věděli, mám doma krávu, je to opravdu výstavní kus, a tu, až se dostanu z vojny, zavedu k Aberfeldie Alexandrovi.“

„Ke komu?“

„K Aberfeldie Alexandrovi.“ Pod palbou zubivých úsměvů se Pete

prudce zarděl. „To je slavný plemenný býk.“

„Jako Chips,“ řekl kdosi.

„Krucityrkl!“ zařval Chips s nádherným napodobením vzteku.

„Kdo to řek …“

„Nějací marodi?“ otázal se nový hlas.

Najednou tam stál štábní rotmistr, v ruce formulář.

„Nějací marodi?“ opakoval. „Auto čeká.“

„Vojna nám leze krkem!“

„Jak to máš s ramenem, Dooley?“ zeptal se štábní.

„V pořádku… a moc mě to mrzí.“ Plytký průstřel svalu mu vynesl pouhé tři neděle v nemocnici na tobrucké pláži.

„S tímhle bych asi měl jít na prohlídku,“ řekl Pete a zvedl se, aby ukázal na nohy poseté boláky.

Spolu s Tedem Olleyem odcházeli vyschlým korytem. Percy beze slova vstal a šel s nimi.

„Aberfeldie Alexander!“ řehonil se Chips znovu.

„Kampak si to šine pan zeman?“ zeptal se pojednou Dooley. Nedbale, nevraživě sledoval očima mužnou postavu Kennetha Crana, jak si vykračuje podél úbočí.

„Kampak, kampak, pane zemane?“ vykřikl pojednou, ale ihned sklopil hlavu a civěl do země. Ostatní se dívali všude, jen ne na vzdálenou postavu Cranovu, která se na okamžik zastavila, změřila je pohledem a znovu vykročila.

Vzápětí se ozve dunivý řev, na kamenech kolem nich něco hlasitě zapraská a nad jejich v mžiku zalehlými těly se mihne obrovitý stín. Korytem až skoro u země přelétne nacistický letoun a jeho kanóny jen chřestí. Dooley se převalí na bok a kouká na letadlo, z něhož je už jen mizící skvrna nad obzorem.

„Šťastné údolí!“ řekne zahořkle, sklesle.

Po chvilce vešel štábní rotmistr pomalu do krytu velitelství roty.

Usedl na plechovku s vodou, našpulil rty a zavrtěl hlavou.

„Koho to dostali?“ otázal se Henry.

„Mladého Pete Barrowa. Urazilo mu to temeno hlavy!“

Henry si zhluboka povzdychl a zkřivil obličej.

Štábní seděl bez hnutí, a jak se zdálo, civěl do prázdna.

„Co teď bude asi s tou krávou…“

Percy se vrhl k zemi, sotva na sebe postřelující letoun upozornil. Přimáčkl se k zemi napolo šílený strachem. Při pomyšlení, že má záda vystavena ječícím kulkám, zaryl zoufale prsty do písku; ležel vypjatě a drkotal se hrůzou. Za pár vteřin bylo po všem. Byl slabý a zkřehlý. Chvíli tam zůstal ležet, než ovládl své vzezření a ucítil, jak mu do údů proudí zase trochu síly. Potom se vyhrabal na kolena a spatřil vedle sebe rozbitou hlavu mladého Pete Barrowa. Příštích několik hodin znamenaly snad nejkrutější chvíle v Gribblově životě. Zatímco štábní rotmistr sundával z Barrowy mrtvoly poznávací štítky a odešel pro nosítka, aby na nich tělo odklidili, Percy stál a zíral na mrtvého. Poprvé za mnoho měsíců byl klidný. Opanovala ho smyslová vyčerpanost člověka; který dobojoval.

Mnohokrát předtím Percyho posedla touha prchnout, zvedla ho jako křídla do výše a strachem roztřeseného jej přikovala k místu, kde zrovna byl. Nyní však dospěl k blahému a rozumnému závěru, že buď se odtud musí dostat, nebo prostě zešílí. Měsíce a měsíce žil v hanbě za svůj příšerný strach, v opovržení svých druhů, pak zahrnut jejich soucitem a nakonec jejich vlídností. Dočkal se ponížení, když se musel vzdát své desátnické hodnosti, když poznal, že on, který si dřív o sobě myslíval, že je ostatním příslušníkům šesté čety takřka ve všem nadřazen, nedokázal svůj strach zvládnout tak jako oni. Teď však na ničem z toho nezáleží. Štábní rotmistr se vrátil s nosítky a s přikrývkou přes rameno. Položil nosítka na zem, pátravě se zahleděl na Percyho a nejistě se ho otázal:

„Co, Percy, moh bys mi s Petem pomoct?“

Percy přikývl a vzal mrtvého za nohy. Společně jej zvedli na nosítka. Hlava visela bezvládně a štábní rotmistr se nevydržel dívat na stopu, kterou zanechával v písku. Potom zakryl hlavu dekou a stoupl si mezi držadla na jednom konci nosítek.

„Máš to tam dobře, Percy?“

Percy znovu přikývl; zvedli tedy nosítka a zamířili s nimi k vozidlu, které před chvílí přijelo pro nemocné, aby je odvezlo do týlu na plukovní ošetřovnu, a teď čekalo na zbabělce Percyho a na mrtvého chlapce, který chtěl pěstovat nádherné krávy. Řidič spustil zadní

prkno a sledoval nosítka.

„Kdo je to?“ zeptal se.

„Mladý Barrow,“ odvětil Ted Olley.

„Byl ještě dítě,“ řekl řidič s odporem v hlase.

„Ano,“ pravil štábní. „Naskoč si, Percy!“

Percy poslechl a štábní mu podal svazek listin. „Tohle dej doktorovi, ano?“

Vozidlo se prudce rozjelo a štábní rotmistr se otočil a vykročil zpět k velitelství roty.

Vždycky když se vůz prudce naklonil, tělo Pete Barrowa nadskočilo, jako by bylo ještě živé. Percy je pozoroval bez vzrušení. Myšlenkami byl daleko odtamtud.

Jak neskutečné jsou okolnosti, které ho ve svém konci přivedly do Tobruku, do kousku zákopu, odkud na něj čiší děsivé vzpomínky. Že všechno původně povstalo z toho, co si sám spískal, to jeho krutou sebelítost jen zvyšovalo. Oč jinak se mu teď jeví mnoho věcí z jeho minulosti – jak falešně! Percy přemítal o ironii svého postavení. Vlastně tu vůbec nemusel být: na vojnu ho žádný nenutil. Doma měl spoustu věcí, pro které stálo za to tam zůstat. Ženu, desetiletého synka, malé auto, domek, dosud plně nesplacený. Předměstská usedlá bezúhonnost Percymu vyhovovala. Banka – jeho postavení v ní – na tom stavěl svou bezpečnost. Je to krutá ironie, že právě v bance začal řetěz událostí, které ho nakonec zavedly do Tobruku – do této tragické šlamastiky. Percy si připadá jako oběť nějakého vychytralého úskoku, jehož strůjcem byla banka. Jednoho dne totiž, nedlouho po vypuknutí války, dala správní rada svolat veškerý mužský personál a promluvil k nim jeden z ředitelů, generál na odpočinku sir Timothy Betts. Sir Timothy se tehdy tvářil slavnostně a vlídně zároveň. Jeho přáním bylo dát jim vědět, že až narukují, banka jim uhradí rozdíl mezi jejich současným platem a vojenským žoldem. Tak prosím! Copak si o tom myslí? Banka splní svou vlasteneckou povinnost k hochům v uniformě! To je přece něco! Z chování sira Timothyho bylo zjevné, že mluví proto, že – jak přepokládá – všichni úředníci pod padesát let – aspoň ti, které budou moci postrádat – už každým okamžikem narukují. Bylo zřejmé, že v nich vidí chrabré australské vlastence, kteří jen

hoří touhou odejít do boje. Že by se sám mohl dát na vojnu, to Percyho až do té chvíle vůbec nenapadlo. Sir Timothy však neopomněl zdůraznit, že armáda potřebuje důstojníky a že z bankovních úředníků budou důstojníci takřka automaticky. Inu, u některých to tak dopadlo. U těch, kteří nastoupili k intendantům. Jenže Percymu učarovala myšlenka, že takový vynikající voják jako sir Timothy si o něm myslí, že je bezesporu chrabrý junák a vlastenec. A tak hnán týmž pudem, který z něho kdysi udělal věrného služebníka banky, nastoupil chrabrý junák Percy k bojové jednotce, k Druhému X. V klidném a moudrém rozpoložení mysli, jaké se ho teď zmocnilo, si Percy plně uvědomil, že tehdy narukoval jen proto, že ho ani nenapadlo zachovat se jinak. Vždyť promluvila banka!

Tohle tedy banka provedla jemu, Percymu Gribblovi a k tak divným koncům vedl proslov sira Timothyho. Percy se poprvé v životě vzbouřil. A jak ho náklaďák unášel kamenitými pustinami kolem Tobruku, seděl a trpce proklínal sira Timothyho, banku i celou válku.

Kapitán Barrett se postaral o mrtvolu Pete Barrowa a vrátil se na plukovní ošetřovnu, kde na něho čekal Percy.

„Tak co, Gribble?“

Percy se mu podíval do očí a řekl prostě: „Mám pryč nervy, pane kapitáne!“

Lékař se bez jediného slova k Percymu nahnul a položil mu prst na tep. S očima na hodinkách prohodil:

„Tohle mi neříkáte první.“

„Slyšel jsem o tom,“ odtušil vyrovnaně Percy. „Bylo prý jich už několik – i důstojníci.“

„A to jste neslyšel, že z Tobruku se z nich dostal jen jediný?“ V doktorově hlase zazněl prazvláštní náznak uspokojení.

„Já jenom vím,“ odpověděl Percy, „že mě už pět měsíců ničí muka prokletých. Za bitvy ve výběžku jsem napolo zešílel a jen taktak jsem se donutil aspoň v tom zákopu stát a trochu ovládat ruce a nohy. Několik Němců jsem dokonce zabil. Dneska ráno nás postřelovali z letadel a kamaráda, který ležel vedle mne, vojína Barrowa, to zabilo. Podle vaší terminologie jsem asi zbabělec. Nemůžu za to. Sám jsem se s tím docela smířil. K sobě jsem musel a musím být upřímný. Ať jsem tedy upřímný i k vám.“

Lékař mlčel. Kolik už jich za ním přišlo takhle jako Percy, někteří podlízavě, jiní s nářky, jiní zase s podfukem. Doktor jim svým vychytralým uhlazeným způsobem nastražil léčky, nedal na jejich škemrání nebo jim pohrozil raportem pro simulanství. S jistým podivem v sobě vypozoroval jemný náznak sadismu, neboť funkce, která ho dřív nudila, ho najednou začala opravdu bavit. Percy mu zkazil radost. Ten člověk se smutnýma očima, který tu zrovna stojí před ním, neškemrá ani nic nepředstírá. Tomu, který by ho rád potýral, pohleděl zpříma do očí a řekl o sobě pravdu. Lékař si uvědomil, že právě vyslechl člověka, který před ním obnažil duši. Trochu ho to přivedlo z míry; nechtěl už nic slyšet, a přece na Percyho vzhlížel div ne s obdivem. Percy, jenž tak často důstojnost předstíral, jí najednou měl tolik, že to otřáslo i člověkem, jako byl Barrett. V hlubinách své hanby nalezl Percy něco, co nikdy předtím nemíval.

Lékař vzal pero a začal psát. Percy ho při tom sledoval a věděl, že jeho kariéra bojujícího vojáka je u konce.

V Šťastném údolí je už zas noc. Spící těla příslušníků roty B náhle vyburcuje dunění vzdálené bitvy. Na obzoru se blýská a duní. Kulomety nepřetržitě repetí. Několik vojáků se prudce posadí, pak se upamatují, že tam do té bitvy jim nic není, oni jsou mimo, mají „oddech“. Chvíli poslouchají, pak se převalí a snaží se znovu usnout.

A někdo prohodí:

„To zas nějaký chudák dostává to těla!“

KNIHA TŘETÍ

neklid na bojišti

12

Hlubokým spánkem a sny se tiše linul hlas ranního budíčku. První tóny zněly roztřeseně, jako by se trubač chvěl zimou. V dálce troubil budíček pro sesterský prapor. Vojáci ve stanech si s klením a pokašláváním sedali a zapalovali cigarety. Vzduch ve stanech byl zkažený a těžký. Jak odhodili cípy, vtrhl dovnitř chlad, který se zařezával až do morku kostí. Šátrali po svetrech, blůzách a pláštích.

Shora z ležení roty k nim dolehl hlas štábního rotmistra: „Rota B, nástup!“

Ze stanů se do bezútěšné mrazivé tmy vynořilo několik zachumlaných postav. Postávaly před stany, pofrkávaly, kašlaly, mnuly si ruce a tu a tam někdo z nich něco zahuhňal. Po jednom po dvou se zvolna trousili do svahu na nástupiště roty.

„Rota B, hněte sebou!“

Než se tři čety roty B seřadily, zjasnila se tma v šeré mrholení. Celou změtí stanů, jež rota B obývala, se ozývaly břeskné povely, pobídky a nadávky. Tábor se probouzel.

Rotu B očekával její zastupující velitel Crane v šortkách, plážových střevících a ve svetru, obličej zrudlý námahou.

Zachumlaní do nejtlustšího šatstva a podupávajíce v bagančatech vojáci roty B na něho otráveně civěli a prahli po tom, aby se jim. už od výcvikového praporu vrátil Henry Gilbertson. Crane se totiž před nedávnem ujal velení roty B jako někdo, kdo se konečně domohl dlouho odpíraného práva. Mluvil na ně tak zpupně a otravoval jim každou chvíli bdění tak závratnou horlivostí, že mnozí, kdo se o něm dříve tolikrát z uštěpačnosti vyjádřili, že je poděs, si začínali říkat, že se fakticky pominul.

Při vyvolávání jmen odpovídali nevrle. Teď už se hlásil poslední. Každý věděl, co přijde.

„Pláště dolů!`` křikl Crane.

Sám si zároveň stáhl svetr přes hlavu a obnažil překrásný hrudník. Z řad mužstva se vychrlily zoufale sprosté nadávky. Někdo zpola hněvivě, zpola výsměšně vykřikl:

„To je nádherný torzo!“

Nastoupené mužstvo se rozburácelo smíchem. Crana to ťalo do ži-

vého. Vztekem skoro bez sebe nad tím náhlým výsměchem zařval: „Ticho,“ A znovu: „Ticho!“

Veselost opadla a štábní po Cranovi nejistě mrkl. Cranovi obličej od vzteku do syta znachověl a tělo se mu lehce chvělo.

„Kdo to řekl?“

V rotě se ozvalo mručení a výkřiky úžasu. Tohle přece snad ani Crane nepožene dál! Otázka zazněla znovu:

„Kdo to řekl?“

Zavládlo dlouhé mlčení. Potom, skrčená do pláště, jenž na ní neforemně visel, vystoupila z nastoupených řad hranatá postava. Z límce se vynořila dlouhá paňácovitá hlava, úzké oči a zobcovitý nos Dooleye Frankse.

„Já,“ zaculil se Dooley.

Crane stál v pozoru a ani na něj nepohlédl.

„Po snídani se hlaste v rotní kanceláři!“

Sotva se Dooley znovu zařadil, Crane jedovatě zavrčel:

„Ten plášť – dolů!“

A pak to začalo. Rozcvička. Jako skoro každé ráno od návratu do Palestiny a příchodu do nového tábora „Kóta 57“. Za doprovodu Cranova řvavého vyzpěvování:

„Poklusem na místě – připravit – teď! – Stát! Vzpažit! Na špičky vystoupit – teď! Dřep – teď! Pohov! Rozpažit – teď!“

Patnáct minut je tak honil v tom přísterném mrazivém ránu. Něco tak šíleného za „Mámy“ jakživ nebývalo!

Skončilo se to dalším poklusem na místě, po němž dostali rozchod. Potácejíce se zpátky do stanů, kašlali, prskali a Crana proklínali. „Já toho mrzáka nemůžu cejtit!“ zavrčel Dooley. „To jeho velkopanské frajerství mi leze krkem!“

„Co myslíš, Chipsi, pošle Dooleye k raportu?“

„Takový cvok je všeho schopen,“ řekl Chips.

Nad nízkou pahorkatinou se pomalu prodíralo chabé slunce a spoře osvěcovalo rozježděné černé bahno a tisíc šlápot, každou plnou vody až po okraj.

Vojáci, ručníky přehozené přes ramena, se hrnuli do umýváren. Z ledové tvrdé vody se snažili udělat pěnu a tupými žiletkami škrábali zjitřené obličeje, až je měli odřené a zkrvavené. Zpívali, povykovali,

dováděli. V umývárně zavládla vřava. Od té doby, kdy je torpédoborce vyvezly z Tobruku a kolony nákladních aut je vysadily zase v Palestině v novém táboře, na míli cesty od toho, kde tábořili předtím, uplynul týden. Jednotku zaplavily posily od výcvikového praporu. Byly vyvěšeny střídy dovolenek: pět dní do Jeruzaléma, čtyři dny do Haify a Tel Avivu, týden do Káhiry. První měli odjíždět už nazítří.

„Tady máš volno, mrňousi!“

Od jednoho kohoutku odskočila podsaditá postava s černou kudrnatou hlavou Vyklouza a přenechala vodu Dickovi.

„Vyklouzi! Jak žiješ, ty lotře stará?“

„Ujde to, mrňousi! A ty?“

„Báječně. Co to bylo za kecy, že jsi vylít do vzduchu?“

Vyklouz si prudce třel paže a pomalu, ledabyle odpověděl:

„Maličkost! Pár dnů předtím, než jsme vypadli z Tobruku, jsme se s Archem Templem nachomejtli ve výběžku. Levé kolo nám přejelo přeš zbloudilou minu, a hned jsme byli na prdeli!“

„A to se vám nic nestalo?“

„Ne, mrňousi.“ Vyklouz se krotce podíval Dickovi do očí a tiše, ďůvěrně pravil: „Starého Vyklouze přece nemohli zabít!“

„Bodejť že ne, to si taky říkám! Co by si Druhý X bez tebe počal?“

„Svatá pravda,“ souhlasil s rozumným výrazem na tváři Vyklouz. „Jen považ, kolik toho z těch mých pokut armáda shrábne!“

„Ty ještě skončíš v Jeruzalémě!“ zasýčkoval kdosi.

To si Happy zrovna mrzutě třel napolo zmrzlý obličej. Jeho oči zíraly stejně nevrle a nešťastně, jako když ho Dick viděl poprvé.

„Ahoj, Dicku!“

„V Jeruzalémě!“ vpadl do toho Vyklouz. „I odtamtud bych jim zdrhl!“

Happy jen několikrát prudce zakýval hlavou, jako by se mu rozhořčením zadrhla řeč.

„Ten se ale vytahuje!“ vyprskl konečně. „Hoši, co tam byli, říkaj, že jeruzalémský garňák je desetkrát, hoiší než Pentridge, Boggo a Road a Long Bay dohromady. Zmlátit tě, to je pro tamnější bachaře jako zapálit si cigaretu…“

„Však to taky jsou skoro samí bývalí poldové!“ vyštěkl kdosi nenávistně. Co jinýho se dá čekat?“

„A zločinci!“ dodal jiný.

„Sadisté!“

„Čokli zparchantělí!“

„Nejhorší pákáž!“ shrnul to Happy.

K přívalu záští proti vojenským žalářníkům se svorně přidala celá umývárna. Leckterý se rozpovídal jak se sešel s vojáky, kteří v jeruzalémské věznici seděli, co ti všechno vyprávěli a jaké jim ukazovali jizvy na těle.

„Tady máme hlavního adepta na Jeruzalém,“ zvěstoval umývárně Dick, když vešel Dooley.

Vylíčil jim, co se časně zrána při nástupu strhlo. Dooley nehnul brvou a nechal si jejich dobírání líbit.

„Ahoj!“ suše pozdravil Vyklouze. „Ty jsi ještě v táboře? Já měl za to, žes už dávno vyklouz!“

„Čekám na výplatu,“ vysvětloval Vyklouz.

„Kolikpak pokut jsi už měl?“ zeptal se ho Dooley s výrazem znaleckého zaujetí.

„Nó, asi dvacet!“

Okolostojící vojáci je poslouchali a zeširoka se ušklebovali.

„Za to, že jsem poplival Crana, mi zatrhnou dovolenku,“ rozvažoval Dooley. Pokrčil rameny. „Zas budu muset zdrhnout.“

Řekl to tak, jako by vyjít si na černo na dovolenku bylo něco tak běžného jako oholit se, což zrovna dělal.

„Vyrazím si třeba do Haify,“ zamumlal přes mýdlovou pěnu a pohlédl významně na Vyklouze.

Vyklouz si přes hlavu natáhl nátělník. Našpulil rty a jeho široce otevřené oči vypadaly najednou zasněně.

„Zkusím si sehnat nějaké finance,“ řekl. „Pár večerů si zahraju sviňku. Proč to nezkusíš taky?

„Člověk by měl!“

„Tak do toho!“ ponoukal Vyklouz.

„Dobrá. Na shledanou večer v ‚akádě‘!“

„Výborně!“ zvolal Vyklouz.

Posbíral si toaletní věci a odešel.

Z umýváren se Dick a Dooley vraceli s jednou posilou šesté čety. Byl to muž o hodně vyšší než střední postavy, maličko přihrblý a vy-

padal dosti křehce. Lícní kosti měl vysedlé a v obličeji pihy. Vlasy měl nevýrazné, zato oči matně modré, malé a náhlým zášlehem ustavičně měnily jeho jinak střízlivý výraz. Jmenoval se Sullivan a říkali mu tam Slim.

„Crane mě na seznamu dovolenců určitě vynechá," posteskl si Sullivanovi Dooley. „Jsme spolu už dávno na kordy."

„Proč něco nepodnikneš, aby ti dovolenku nemohl jen tak zarazit?" „Jak to myslíš?"

Dooley se na něho pátravě zahleděl.

„Omluv se mu! Řekni, žes to tehdá jen tak vybleptl a žes to nemyslel zle!"

„Tomu hovadu se mám omlouvat?"

„Dbej na to, abys při tom měl svědka! A jestli ti i potom dovolenku zatrhne, pak je to sekýrování. Budeš mít na co si stěžovat."

Sullivan mluvil dál, nic nedbaje na Dooleyův vzpurný pohled.

„To mi radíš," vyhrkl Dooley pobouřeně, „abych se Cranovi omluvil?"

Sullivan vážně přikývl.

Dooley si čahouna nebezpečně změřil.

„Tomu smradovi bych nepodlízal, ani kdybys mi hned dal tisíc liber!"

„Však já ti neradím, abys mu podlízal! Jenom abys ho odhalil!" Dick se Sullivanovi nehorázně vysmál.

„Až Crana trochu líp poznáš, pak takhle mluvit nebudeš!"

„Poslouchej Slime," řekl Dooley vážně a hněvivě, „jestli chceš mít u čety klidný život, nepodlízej Cranovi!"

Když pak došli k Sullivanově stanu, Sullivan se otočil. Podíval se na Dooleye, uvážlivě se usmál a na okamžik se mu rozjasnily oči. „V životě jsem nikomu nepodlízal, Dooley!"

Vesele jim zamával na rozloučenou.

Stačila pouhá zmínka o výcvikových praporech a vojáci hned bohapustě kleli. Některé z nich byly umístěny v ponurých zaprášených táborech na návrších kolem města Gazy. Jimi musely procházet posily, které přibyly z Austrálie, i vojáci vracející se z nemocnic a vojenských trestnic. Henryho Gilbertsona poslali, aby se ujal velení výcvi-

kové jednotky pro Druhý X. Být odvelen do výcvikového tábora bylo pro nejednoho důstojníka potupou nebo neštěstím. Zvlášť důstojníkům, kteří již bojovali na frontě, bývalo proti mysli odejít od roty a dát se vyhostit do tábora, který úpěl ve spárech bezduché výcvikové rutiny. Nadto byly výcvikové tábory daleko od Tel Avivu i jiných měst, kde se dala najít zábava. Většinou byli vojáci ochotni udělat všechno, jen aby se dostali od výcvikového praporu pryč, k řadové jednotce.

Sotva se plukovník zmínil, že rozvažuje, koho poslat k výcvikovému praporu, Henry téměř najisto čekal, že myslí zrovna na něho, i když se pan plukovník okázale tvářil, jako když se bůhvíjak rozmýšlí. Henry až moc dobře věděl, že mají u jednotky řadu ustrašených a nanicovatých oficírů, kteří už dávno měli být zpátky ve výcvikových táborech, nebo ještě lépe, rovnou pryč od pěchoty. Jenže ti zas měli většinou tu výhodu, že v míru byli s plukovníkem jedna ruka, a když mu nyní oddaně pochlebují, dočasného přidělení k výcvikovému praporu zůstanou nepochybně ušetřeni. Když se tehdy odpoledne Henry rozloučil s Cranem a předal mu velení roty B, postál okamžik před vchodem do stanu a zahleděl se zpátky. Crane na něho už zapomněl. Seděl soustředěně za Gilbertsonovým stolem, obličej schýlený nad situačním hlášením, a samolibostí a s uspokojením jen zářil.

„Hrom do té jeho otrlosti!“ pomyslil si Henry. „Na něco takového zrovna čekal. To se teda mají mládenci na co těšit!“

Odešel tehdy rozpálen opovržením a s trpkým pocitem ztráty. Vojáci jeho roty mu už dávno přirostli k srdci.

Bývalé příslušníky praporu, kteří se k němu vraceli, seskupili v táboře do jedné čety a každý jim říkal „staří mazáci“. Téměř neustále s nimi byly potíže. Otrávení, že ještě nejsou zpátky u praporu, a přezírajíce důstojníky, kteří přišli na doplnění a o pěchotním výcviku toho věděli méně než oni sami, bývali u nováčků, kteří toužili dostat se k pořádné jednotce, předmětem závisti a obdivu.

Jednoho dne cvičil četu starých mazáků a dvě čety „zelenáčů“, jak říkali ostřílení vojáci posilám, záložní důstojník Hollis. Bylo mu něco málo přes dvacet a měl jinošský hlas; svou nervozitu zakrýval sekýrováním a nesnesitelným přezíráním. Mazáci se mu smáli, dělali si z

něho blázny a vynakládali veškerou svou mazanost ostřílených válečníků na to, aby na něj vyzráli. Hollis sám na ně pochopitelně zanevřel a záměrně je týral.

Tehdy dopoledne bylo ovzduší napjaté vzájemnou nevraživostí. Zelenáči, kteří Hollise měli už bůhvíkolik měsíců, se vzteky div nezalkli a staří mazáci poslouchali jeho povely loudavě, otráveně a s opovržením.

Čím hlasitěji na ně vřeštěl, tím hůř cvičili. Nechal je pochodovat, zatočit vpravo a vlevo, zastavovat, pochodovat v rozestupu, cvičit se zbraní, velel pohov, hystericky je stavěl do pozoru. Vojáci cvičili jako v mátohách.

Celý bledý a roztřesený vztekem konečně honění nechal a s největším sebezapřením se před ně postavil. Chvíli na ně jen zuřivě hleděl. Potom vybuchl:

„Jste jako banda všivých trestanců! Cvičíte jako stádo dobytka!“

Třemi četami roty proběhla vlna tlumeného mručení. Pak rázně a nalevo cd velitele, jak to žádal cvičný řád, vystoupil vyčouhlý Sullivan a klidně pravil:

„A vy taky!“

Znovu se zařadil.

„Co jste to řekl?“ chabě vykoktal Hollis a z očí mu čišel až trochu strach.

Sullivan svůj přesný nástup opakoval.

„Řekl jsem: ‚A vy taky.‘ „

Hollis se rázem uklidnil a zkrotl.

„Hlaste se v rotní kanceláři!“ nařídil.

Odtrhl se od svých tří čet a vykročil za Sullivanem.

Vtrhl za ním do kanceláře a vyzval seržanta:

„Štábní! Vyndejte formulář! Určuji tohoto vojína k raportu!“

Právě tehdy vstoupil ze své přilehlé kanceláře Henry.

„Co se tu děje?“

„Drzost! Porušení kázně!“ hlásil Hollis. A potom dodal: „Urážlivě se choval.“

Vylíčil Henrymu, co se zběhlo. Henry si povzdychl.

„Ano. Připravte formulář, štábní!“

„Vezměte rovnou dva!“ žádal Sullivan. „Jeden pro mne!“

Vytřeštili na něho oči.

„Chci vznést stížnost na poručíka Hollise," vysvětloval Sullivan. „Nadával nám, že jsme banda trestanců. Tak se důstojník nechová. Nevzpomínám si, bohužel, pod který oddíl vojenských předpisů to spadá."

„Taková stížnost je skutečně možná," souhlasil trochu zmateně a polekaně Henry.

„Vy si budete na mne stěžovat?" vřískl Hollis.

„Vojín má právo stěžovat si na každého důstojníka," odpověděl stále tak vážně a nenuceně Sullivan.

Henry potlačoval úsměv, áž musel trochu zkřivit tvář.

„Pana poručíka Hollise jistě mrzí, jestli se vás mládenců nějak dotkl," řekl. „Tady v táboře člověk snadno vyletí jako sršeň. Podívejte se, Sullivane, když přemluvím pana poručíka, aby to nechal být, jste ochoten udělat totéž?"

„Milerád, pane kapitáne. Mrzí mne, jestli jsem se pana poručíka nějak dotkl."

„Můžete jít, Sullivane."

Hollise odvedl Henry k sobě do kanceláře a zavřel dveře. Z toho, co se uvnitř odehrálo, seržant sice nezaslechl nic, ale za deset minut vypochodoval Hollis ven, vypadal náramně schlíple a seržantovi Henry s potutelným úsměvem řekl:

„Ty formuláře nebudeme potřebovat."

Když pak Henry za sebou dveře kanceláře zase zavřel, musel se sám pro sebe ještě jednou vychechtat.

Štábní se vytasil s historkou při obědě v poddůstojnické jídelně. Příkazník odtamtud chvátal do jídelny mužstva a předal to dál. Jídelna zaburácela vítězným pokřikem.

V kantýně bylo zrovna ten večer lahvové pivo a v ležení se pilo na Sullivana. Co se Sullivana týče, ten trpělivě vysvětloval, že celá příhoda jen názorně ukazuje, jak je důležité uvědomovat si své právo, a to i na vojně; jenže na jeho nabádání dal jen málokdo a skoro všichni se opili.

„Pra – po – r-é-é," zahřímal štábní rotmistr Varney.

Nastalo napjaté ticho. Řady Druhého X znehybněly a stály bez za-

chvění.

„Pó – zor!“

S jediným mocným, dutým cvaknutím bot se Druhý X postavil do Pozoru.

Štábní udělal čelem vzad. Pochodoval k plukovníkovi, jako by měl klouby spojené drátem. S prudkým sražením podpatků se zastavil, chviličku počkal, pak vymrštil paži k pozdravu, až vyskočila jako pružina a prsty se mu zachvěly na zlomeček palce od kraje čapky. Plukovník mu pozdrav vrátil a převzal velení. O inspekční prohlídce dostali u praporu včas výstrahu. Vyleštili si bagančata, vyčistili a promazali pušky, nachlup přesně upravili popruhy. Plukovník kráčel podle nastoupených řad a každého vojáka přeměřil očima nahoru a dolů, od stuhy na klobouku až po špičky bot. Oči to byly břitce kritické a jejich výraz byl tvrdý, jako by si prohlížel dobytek. Nahoru a dolů jezdily ty handlířské oči, nahoru a dolů. Když prohlídka skončila, nařídil plukovník rotám, aby se seřadily do čtverce. Pak jim dal pohov a zahájil k Druhému X proslov. Jak tam stál s hůlčičkou pod paždí a mluvil k nim, vypadal švihácky a zas už jako ze škatulky:

„Prapor je opět v plném počtu. Mezery, vzniklé v našich řadách po dlouhém a svízelném obležení u Tobruku, zaplnili vojáci, kteří mají boj teprve okusit. Snad si kladou otázku: k jakému praporu jsme se to dostali? Dovolte, abych jim na tuto otázku odpověděl. Dostali se k nejlepšímu praporu a já jej jako nejlepší hodlám taky udržet. Žádnou ledabylost v chování ani v ústroji trpět nebudu. Nedostatek úcty k důstojníkům budu trestat s největší možnou přísností. Nebudou se tu trpět nevojenské návyky. Ani na okamžik si nepředstavujte, že se nějak uvolní kázeň jen proto, že jste právě prodělali dlouhé tažení. Čekají nás další boje. Němec ještě zdaleka není v koncích. Musíme být stále ve střehu…“

A tak to šlo dál. Nováčci mu naslouchali s jistým zájmem, zato „stará máza“ stála a civěla přímo před, sebe: slyšeli, ale nedbali.

Po prohlídce se prapor rozčlenil na roty a ty pak dál do čet.

Sedmnáctou četu vzal na krátký cvičný pochod nový důstojník, poručík Manning. Dělal, co mohl, aby se s vojáky seznámil a získal jejich přízeň. Sloužil předtím jako seržant u Druhého X. Věděl, že v sedmnácté četě je těch šest mužů, kteří jediní přežili boje u Tobruku.

Doslechl se, jak jejich četu vzal nepřítel útokem, jak ustoupila a plukovník jim nařídil „vydržet“, a tak místo aby jim umožnil se zachránit, nechal je padnout do obklíčení, až jejich zbytky sežehly německé ohňomety. Po padesátiminutovém pochodu dal povel zastavit. Vojáci se rozprchli a natáhli jeden vedle druhého do trávy na okraji silnice. Z vlhkých šedých zdí arabské vísky kousek před nimi začínala ve slunci stoupat pára. Sluneční zář jiskřila po vršcích pomerančovníkových hájů a na silnici, jež se blyštěla jako voskové plátno.

Poručík poslouchal, o čem se vojáci baví, aby se mohl nějak vmísit do jejich rozhovoru. Přímo ho to nutkalo dát se s nimi do řeči. Jako důstojník se teď cítil osamocen, ztratil půdu pod nohama. Těch šest, co přežilo Tobruk, leželo blízko něho. Vždycky drželi spolu a vypadali jako parta ostřílených zarputilců. Zrovna vedli o čemsi tichou a opovržlivou debatu:

„To se tam postaví a namlouvá nováčkům, jaký je pašák! Však jim hoši potom leccos povědí!“

„Škoda, že ho to nekleplo!“

„Cože? To by nám pak veliteloval Hovado.“

„No a co? Hovado je aspoň dobrý voják.“

„To jo, já toho chlapa nemůžu ani cejtit, ale voják je to prvotřídní. Groggy, ten umí tak ještě chlastat whisky a řečnit.“

„Člověk by se měl nechat přeložit k Druhému Y.“

Jeden z nich zvedl oči a oslovil Manninga:

„Pane poručíku, copak je to za partu, ten Druhý Y?“

„Sakra dobrá parta. Ale ani tam byste neudělali o nic větší štěstí, když tak pomlouváte plukovníka.“

„Kdo ho pomlouvá?“ odplivl jeden.

„Vy jste to slyšel?“ zeptal se druhý.

„Žádné strachy,“ usmál se Manning. „Tohle nikam dál nepůjde. Ale tyhle štvavé sedánky, co z toho máte? Čímpak si to zasloužil? Nemůže být tak zlý, jak ho děláte!“

Voják se na něho díval smutnýma očima a prostě, ale moudře pravil:

„To jste s námi nebyl u Tobruku!“

Rota B stála v dlouhé klikaté řadě venku před rotní kuchyní. Každý

z procházejících se vojáků nastrčil hranatou jídelní misku a příkazníci za dvěma velikánskými kouřícími polními kotly jim do nich nalévali guláš. Stoje u čoudícího polního sporáku, dohlížel na zástup rotní kuchař Baxter.

Byl to nechutný exemplář. Vlasy krátce přistřižené, ale všude mu trčely ven, jako by v životě neviděly kartáč ani hřeben. Pleť měl bledou a nezdravou jako kůže čerstvě oškubané slepice, a jak se mu obličej potil špínou, každý pór na ní byla černá tečička. Oči zarudlé, zhýralé, a plné zloby. Byl pověstný kousavým vzteklounstvím a nadávkami. Většinu noci promrhal chlastáním piva; jehož měl zřejmě nekonečné zásoby, a když ho potom v pět nebo šest hodin ráno budil strážný, bývalo to často krátce poté, co Baxtera zmohl opilý spánek, a to pak strážného posílal do horoucích pekel a častoval ohavnými nadávkami. Příděly roty nelítostně šidil a potraviny prodával Arabům v nedaleké vsi. Co utržil, většinou propil, ale tu a tam přece jen natrefil nějakou Arabku, ochotnou dát se mu za náruč jídla. Tím se stalo, že už byl dvakrát v nemocnici s pohlavní nemocí. Jednou však ho žárlivý Arab div neprobodl, a tak se na čas tehdy vesnice stranil. V hubě věčně žmoulal slinami zplihlého špačka. Zástěru měl od dlouho zažrané špíny tak tlustou, že se blyštěla jako gumák.

Vojákům šel na nervy a jeho vaření nemohli vystát. Při sebemenší stížnosti hned vyletěl a soptil vztekem. Jednou se v opilém záchvatu zavilosti do kotle s gulášem, který zrovna chystal, dokonce vymočil. Mnozí přísahali, že Baxter si v jejich guláši vyvařuje zástěry. Při kuchařině se udržel tak dlouho jen proto, že jeho pomocník byl poctivý a svědomitý kuchař, který se Baxterovy prohřešky snažil nahradit, a také proto, že stížností mužstva na stravu si páni důstojníci jen zřídka nějak zvlášť povšimli.

Kapitán Barett zpravidla jen lhostejně pokrčil rameny a řekl:

„I když bude strava sebelepší, vždycky budou brečet. Mají právo stěžovat si dozorčímu důstojníkovi, jenže té výsady zneužívají. Stěžují si pro ni za nic."

Jak se tak šinuli v zástupu kolem a bavili se, smáli a dobromyslně častovali nadávkami, Baxter je mrzoutsky pozoroval.

Z guláše stoupala těžká a mastná vůně. Byl našedlý a plavaly v něm velké světlé hrudky zeleniny.

Jeden voják bouchl šálkem a povytáhl si kalhoty:

„Co je tohleto? Velbloud?“

„Ne,“ zaškaredil se Baxter. „Šakal.“

„Je k mání papežův nos?“ zeptal se kdosi.

Strhl se řehot.

„Kdypak se, Baxtere, umyješ?“ zeptal se ledabyle jiný.

„Až se vrátím domů,“ odvětil Baxter. Ani to s ním nehnulo.

„Jakživ se domů nevrátíš – – tobě hnědoši podřežou krk!“

„Víte,“ prohodil někdo, předstíraje největší vážnost, „takhle roztrousit Baxterovi po ksichtě trochu podhoubí, to by se, počítám, druhej den sklidilo pěknejch pár hřibů.

Baxterova očlča zarputile pozorovala, jak se chechtají.

Někteří guláš odmítli a prohlásili, že si raději vezmou chleba s čajem. Do jídelního stanu se nevešlo víc než polovina roty a ostatní dřepěli na bobku venku na studené blátivé zemi. Ve velkých kotlích ještě plno guláše zbylo.

„Chce někdo nášup?“ vyvolával příkazník.

„Stojí to za něco?“

„Jak by ne!“ vykřikl provokativně příkazník.

„Tak si to strč do prdele! Dobrým si neuškodíš!“ A tomu nestárnoucímu vtipu se všichni s chutí zasmáli.

„Jídelno – pozor!“ vřískl hlas dozorčího seržanta praporu.

„Pohov!“ řekl dozorčí důstojník. Byl to poručík Temple. „Nějaké stížnosti?“

„Tenhle všivý guláš!“ ozvaly se sborem tak dva tucty hlasů.

„Co je mu?“

„Někdo tam hodil chcíplého psa,“ nadhodil Dooley.

Temple zvedl misku s gulášem k obličeji:

„Mně se zdá dobrý.“

„Tak ho ochutnejte!“ vybídl ho Sullivan a podal mu vidličku. Poručík se ošíval, ale vzal si. Poválel kousek mastnoty po jazyku a měl co dělat, aby to spolkl.

„Zrovna nejlepší to není,“ uznal. „Podám stížnost dal.“

Uvítali jeho výrok ironickým hurá.

Temple i seržant se jen zašklebili a z jídelny odešli.

„Jdu do ‚akády‘,“ oznámil stručně Dooley společníkům ve stanu, a prolétnuv ležením, zapadl do olivového hájku na kraji tábora. Tam na mýtině, na zemi do rovna a do leskla zdupané, se večer co večer hrávalo o peníze.

„Ahoj!“ pozdravil ho Vyklouz. „Zrovna padaj samý hlavy.“

„No tak, na co čekáme?“

„Za chvilku bude vrtět. Už to sved čtyřikrát za sebou!“

„A nakonec otočil orla!“ prohlásil čísi hlas.

U Druhého X řídil hazard s mincemi Tony Horne, urostlý a přihrbený hromotluk s bělavým obličejem a dlouhým orlím nosem, asi tak čtyřicátník. Oči měl žluté a bezcitné. Jako by byly z jemných zlatých čar, které se sbíhají v ohnisku panenky, dokážou se na vás dívat nekonečně dlouho a pronikavě a ani nemrknou. Vypadal jako dravec nad kořistí a zřejmě mu nic neušlo. Říkali mu Sup. Měl pověst náramného boháče a sám se tím nijak netajil, že narukoval proto, aby si v hazardu nadělal peníze.

„Potřebuju vrtiče!“ vybafl drsně.

„Dobrá!“ řekl Dooley a vzal „prkýnko“. Hodil do kruhu zmuchlanou librovou bankovku a na prkýnku seřadil tři lesklé mince.

„Doprostředka potřebuju libru!“ vykřikl Tony Horne. „Libru doprostřed!“

Někdo tam hodil pětisetmilovou bankovku.

„Ještě pětistovku do banku!“

Snesl se tam další peníz.

„V prostředku obsazíno! Obsazovat kraje!“

Kolem kruhu chvatně přiléhaly peníze.

„Já si s ním vsadím na hlavu!“ oznámil Vyklouz.

„Dobrá, kámoši! Libru?“

„Máš to obsazený!“ řekl Vyklouz.

„Už si každý vsadil?“

„Tak dělej, vrtiči!“

Dooley si stoupl doprostřed kruhu. Prkýnko držel rovně před sebou a pak najednou stylovým švihem zápěstí vymrštil roztočené mince do výšky. Jejich let sledovaly všechny oči a každý natahoval krk, až konečně dopadly na zem.

Tony Horne si je prohlédl.

„Hlava vyhrává! Potřebuju doprostřed dvě libry! Pánové, přeju si dva papíry do tý starý směšný díry!“

Dooleyovi padly hlavy sedmkrát za sebou a pokaždé nechal výhru v banku jako další sázku. Při osmém vrhu ponechal v banku jen to, co vsadil poprvé. Podle chvalně známého zvyku velkých výherců dal pět liber Tony Hornovi a vyšel si z kruhu s nějakými sto librami v kapse.

Na kraji hloučku se k němu přidal Vyklouz a radostí bez sebe mu zvěstoval.

„Ty kluku náramná! S tebou jdu vždycky do party. Vyhrávám osmdesát!“

„S tímhle se už dá někam vyrazit, co říkáš?“ zubil se Dooley; vyhrál, a proto tím víc mluvil naoko ledabyle.

„Bodejť že jo! Za tohle a za žold si koupíme Jeruzalém!“

„Proč čekat na výplatu?“ dychtivě naléhal Dooley. Rty se mu sevřely, v očích mu chtivě zajiskřilo, jako by jeho duch pádil pryč dřív než tělo. „Nač čekat?“ řekl znova. „Vyrazme ještě dnes večer!“

„Já teda ne!“ namítl Vyklouz. Do výplaty chyběj už jen dva dny a já na té své knížce mám pěknou sumičku.“

„Tak budiž,“ podrobil se Dooley. Najednou vypadal roztržitý, divně zneklidnělý.

„Tak ahoj zejtra!“ vykřikl a odchvátal, ne jako jindy nahrbený, ale skoro úprkem.

Doběhl do stanu a sedl si; ruce si položil na kolena a díval se přímo před sebe, jaksi divně proměněný, jako by náhle dostal slabou horečku. Oči se mu leskly a světélkovaly jako povrch dmoucí se mořské vlny. Hlavou mu vířila chorá změť lákavých představ: kouřilo se z bohatých jídel, divotvorné nápoje se perlily a kdesi čekaly klíny žen.

V Tobruku Dick na Naomi skoro zapomněl, ale teď na ni začal znovu myslet. Většina z toho, co se mezi nimi před časem událo, se mu nyní jevila jako něco vzdáleného a titěrného. Vytanul mu pocit bezpečí, který u ní míval, i to, jak s ním jednala málem mateřsky, protože jí vypověděl tragédii svého dětství a ona pochopila. Pak pocit přátelství; polibek. To všechno teď neznamenalo nic. Jeho myšlenky a pocity směřující k ní byly najednou přímé a smělé.

Na shledání s Naomi se těšil proto, že to byla žena, přitažlivá žena.

Sám sobě se už dávno vysmál, že si nevzal její tělo. Je přece starší než on, zralejší. Nejspíš na to čekala. Jistě se mu za ty uctivé ohledy potají smála!

Rozpomenul se na křivky jejího plného těla ve vybledlé modré sukni a vybájil si vidinu nadcházejících slastí.

Zatím se z Dicka stal prvotřídní poddůstojník a Crane prohlásil, že z něho brzy bude seržant.

Plukovník už byl zas obklopen vymoženostmi civilizace, jaké skýtá důstojnická jídelna, a proto znovu dosáhl své bývalé sebedůvěry. Nehorázně pil, obklopil se přáteli, lichotil jim, jací jsou skvělí důstojníci, a oplátkou si cudně nechával líbit jejich vychvalování. Za to, že za „bitvy o výběžek“ – za bitvy, v níž sám plukovník zbytečně poslal na smrt sedmnáctou četu – hájil prapor hrdinsky tobrucký perimetr, shrábl Fitzroy Řád za vynikající služby. V den, kdy si poprvé připjal stužku, se v důstojnické jídelně pilo na jeho zdraví a on sám pronesl umírněnou a mužnou řeč, že stužku nosí ve jménu praporu a na paměť „těch skvělých mládenců“ kteří při obléhání Tobruku položili život.

„Zvlášť sedmnáctá četa!“ pomyslil si Henry. A zhnusen i ohromen ironií všeho kolem sebe odešel.

Major Pomfret, chlap bez duše, schopný a trpělivý, stále ještě konal své povinnosti v pozadí. Když se mu Temple zmínil, že si mužstvo stěžuje na stravu, odpověděl:

„Doktor povídal, že se to jíst dá. Co by tak chtěli? Vždyť je válka!“ Cranuvi se Pomfretův poslední výrok zalíbil a hned si jej zapamatoval. Jednou ráno při vynucené rozcvičce rotu hněvivě pobízel k lepšímu výkonu výkřiky: „Vždyť je válka!“

Řvát něco takového na houf bojem zemdlených mužů, kteří v ponurém ránu poskakují jako kašpaři, bylo tak směšné, že celá rota vyprskla v hlasitý smích.

13

Lucasova rána do stehna byla ošklivá, ale ne tak zlá, jak se zprvu obávali. Střepina granátu mu provrtala sval a zčásti roztříštila kost. Čtyři měsíce si poležel ve vojenském lazaretě v Palestině s nohou v sádře. Sádrou mu ponenáhlu prosákl krvavý hnis, až z tuho byla veliká nažloutlá skvrna s rudým okrajem. Vypadá to jako mapa, říkával si v duchu Lucas, když na skvrnu rozladěně upřel oči.

Začala nevýslovně páchnout. Pach vlhké hniloby mu obracel žaludek. Po čase si zvykl a někdy se přistihl, že puch odumírajícího masa vychutnává jako nějaké zvíře.

Po jeho levici ležel voják s průstřelem plic a často si tenkým hlasem stěžoval, jak páchne. Byl od sedmé divize a v Sýrii ho střelil nějaký pétainovský Francouz. Půl roku tam ležel podepřen polštáři a pyžamo mu na kostnatém vychrtlém těle schlíple plandalo. Obličej, bílý a lesklý jako vosk, měl stažen v zoufalý, vyjevený, trpitelský výraz. Co chvíli se otočil k Lucasovi a koulejc očima nedůtklivě zasípal:

„Bože můj, ty smrdíš!“

Lucas se na něj podíval bez útrpnosti a potutelně se usmál. Napravo od Lucase ležel dvacetiletý chlapec, kterému tu utrhlo obě nohy. Ten ležel tiše, oči upřené vzhůru s krotkým, vylekaným, tázavým pohledem. Často krvácel, a to vždycky sestry přichvátaly s transfúzemi a injekcemi na utišení bolesti. Mluvíval jenom tehdy, když mu něco bylo, a ústa při tom otvíral i zavíral hezhlasně jako ryba. Lucas se k němu vždycky naklonil a zeptal se ho:

„Chceš zavolat sestru, synku?

Kudrnatá hlava pranepatrně přikývla, a když pak sestra přišla, chlapec s ní hovořil starým, unaveným hlasem.

V noci se svíjel bolestí. Šíleně skučel a vysokým tklivým hlasem vyl jako pes. Budil křikem ostatní a pak bylo slyšet reptání a stony. Přiběhla sestra a dala mu injekci. Jeho výkřiky znenáhla slábly a ztišily se na dětské fňukání. Pak vždycky vyrazil hluboký sten a ztratil vědomí.

Pumpovali do něho krev a ta stejně rychle, jako mu do těla vtékala, zase roztříštěnými pahýly crčela ven.

Jednou v noci bez hlesu zaplavil postel krví a zemřel. Ráno měl ob-

ličej jako kus bílého mramoru. Utrpení naočkovalo vojákovi, s průstřelem plic zlovolnost a malichernost. Hekal, fňukal, durdil se a sebelítostně koulel očima. Lucase přešla trpělivost a ten sípavý, kvílivý hlas ho k smrti unavoval.

„Kde ta sestra vězí?“ štětíval se voják. „Já něco potřebuju. Člověk by si tu klidně moh umřít, jim je to jedno. Zavolejte tu potvoru! Mám bolesti!“

Nakonec se přidružil zápal plic a lůžko mu obstavili plentami, aby moh umřít v soukromí. Když mrtvolu odklidili, cítil Lucas jenom úlevu.

Nějaký týden před tím, než mu prořízli sádru, směl Lucas z postele, aby se znovu naučil chodit. Když se poprvé za čtyři měsíce s pomocí sestry, která ho podpírala, postavil, měl dojem, že je strašně vysoký. Navíc nevěděl kam s nohama. Chodidla a nohy mu připadaly malé a slabé, zatímco ostatek těla jaksi ohromný a těžší nahoře než dole. S podporou ošetřovatelky udělal pár váhavých kroků a pak se složil. Sádra na stehně byla těžká,jako olovo. Pak ho uložili zpátky do postele.

Touto trpkou zkouškou procházel několik dní, nežli údy zas nabyly síly a jistoty. Do týdne už pajdal po světnici sám.

Když mu sádru odřízli, ukázala se ve stehně pořádná nachová dolina. Chirurg prohlásil, že kost je už zas docela v pořádku a rána že se skvěle zahojila.

Zavilá zádumčivost, která Lucase posedla v těch posledních čtyřech měsících, z něho začala opadávat. Jak sílilo tělo, sílily i jeho touhy, jeho cynický zájem o život. Začal zvědavě okukovat těla sester, jak ve svých šedých plátěných uniformách hbitě pobíhají z jednoho konce místnosti na druhý, omrzela ho prostá převařená nemocniční strava a začal dumat o tom, kde by sehnal něco k pití. V noci spával jen krátce, v časných ranních hodinách se probouzel čilý a plný života, tělo vyburcované mocným roztoužením.

To pak vstal, oblékl si župan a vyšel ven do malé kanceláře na konci oddělení, kde sedávala noční sestra. Několikrát se to opakovalo, až se s ní spřátelil a ona mu vařila čaj nebo jiný horký nápoj a pak se spolu bavívali. Jednou v noci ji hbitým, lačným pohybem sevřel v náručí a políbil. Nebránila se, ale víc mu nepovolila. Lucas ji tedy jen držel za

ruku a neohrabaně ji laskal, ale po chvíli se mu vyprostila a nepřesvědčivě ho upozornila, že je vlastně jeho nadřízenou. Byla mladá a Lucas ji v těchto chvílích rád pozoroval, zneklidněnou tím, že ji přitahoval, a zároveň plnou obav, že by je někdo mohl přistihnout. Jednou, rozechvělý žádostivostí a představe údiv sám nad sebou, měl co dělat, aby se ovládl; skoro ztratil hlavu a div že si její povolnost nevynutil násilím. Pak se spokojil jen tím, že ji objímal a líbal a šeptal jí horká slova. Nakonec se mu slíbila, podaří-li se jim dostat společně dovolenou.

Po čase ji vystřídala jiná noční sestra, statná chladnokrevná čtyřicátnice; namístě ji zavrhl.

„Ta je na chlapy jak divá!“ pomyslil si a šel hledat jiné radovánky. Doslechl se, že pouhou míli cesty od nemocnice je bývalý tábor Druhého X, a dá-li se stezkou přes oranžový háj hned za nemocnicí, že se octne na vršku, odkud je tábor vidět. Když se to dověděl, vzpomněl si, že tam v jednom krámě nedaleko židovské osady prodávají víno. Hned druhý den se oranžovníkovým hájem k tomuto krámu vypravil.

Bylo zrovna první pěkné odpoledne v celém týdnu. Na uslzeném nebi zazářilo teplé slunko. Krajina byla bledá, jako vypraná. Černá půda deštěm rozbředla, až vypadala jako huspenina; stačilo však, aby několik hodin svítilo slunce, a povrch ztvrdl a vytvořila se na něm bledošedá kůra, a ta pukala v dlouhé klikaté štěrbiny, jejichž okraje se krabatily jako lepenka.

Oranžovníkový háj ovanul Lucase plísní a sklíčeností. Cítil jej kolem sebe jako těžký zelený závěs.

Z návrší padala stezka do rozblácené prolákliny, která se vinula mezi vysokými zelenými stěnami kaktusů.

„Zřejmě vede do arabské vísky,“ pomyslil si Lucas.

Za několik vteřin se tou cestou na vyčouhlých šedých nohou belhal arabský venkovan. Lucase po způsobu feláhů bodře pozdravil:

„Saída, Džorž!“

„Saída!“ odpověděl Lucas.

„Bakšiš, Džorž?“ Arab nachýlil hlavu a s jakousi ostražitou troufalostí civěl na Lucase.

„Ana maskín,“ zazubil se Lucas.

Arab ho udeřil do prsou:

„*Ana maskín!*“

„*Jehudi handuk!*“ posmíval se Lucas.

„*Lá!*“ zavrčel nakvašeně Arab. „*Lá!*“

Odvrátil se, ještě jednou blýskl přes rameno úzkýma očima a šel svou cestou.

Za chvíli bylo Lucasovi jasné, že zabloudil. Ale pokrčil rameny a šel dále. Je pěkný den a dobře se jde. Za několik minut dorazil na vršek pahorku a stanul na okraji komunální osady. Chvilku zůstal stát a kochal se pohledem. V půli cesty padl na stádo velikých fríských krav: pásla je mladá židovka. Byla statná a snědá, sandály na nohou a na sobě šortky, které jí těsně přiléhaly, bílou halenku a vlasy ovázané bílým kapesníkem. Na Lucase se usmála a hebrejsky něco vykřikla; znělo to měkce a zpěvně. Odpověděl jí, ale dívka se jen zasmála a zavrtěla hlavou. Po měsících nudy a bolesti na nemocničním lůžku byla pro něho zářným zjevením. Rozrušen si ji lačně prohlížel.

Vzápětí ho pozdravil nějaký mladík a vlídně ho anglicky oslovil.

„Dostanu tu něco k pití?“ otázal se Lucas.

„Ano,“ ujistil ho mladík. „Kávu? Čaj nemáme.“

„Ne, něco z láhve.“

„Jakube!“ ozval se ženský hlas a něco se ho německy ptal. Jakub něco zavolal a od baráku se vynořila Naomi.

„Dobrý den!“ pozdravila Lucase.

Lucas pohlédl na její osmahlé chlapecké rysy, na rozložité vyspělé tělo a měl stejný pocit jako před chvílí.

„Zrovna jsem se tuhletoho mládence ptal, jestli tu dostanu něco k pití.“

„Z láhve,“ dodal s úšklebkem mladík.

Naomi na něho ostře vyjela. Mladík furiantsky pokrčil rameny a loudal se pryč.

Dívka se otočila znovu k Lucasovi a řekla nejistě:

„Máme rišonské víno…“

„To zní dobře!“

„Kdepak se dá koupit?“

„My ho tu neprodáváme,“ odpověděla. „Ale můžu vám trochu nabídnout.“

Pohlédl na ni, v očích mu jen hrálo, zuby se úsměvem napolo odha-

lily:

„To je od vás milé!“

Povedlo se mu vpravit do těch slov hned několik významů. Naomi vážně nachýlila hlavu.

„Tak půjdeme dál?“

Zamířila k tmavé chatě z tvrdého dřeva. Když viděla, jak Lucas kulhá, donutila se jít pomalu.

„Byl jste raněn?“ zeptal se.

„Ano. U Tobruku.“

„Je dovoleno zeptat se vás, u kterého jste pluku?“

„To se ví, že ne, ale já vám to beze všeho řeknu, stejně už u nich nejsem. Je to Druhý X.“

„Och!“ hlesla.

Ostře se na ni zadíval: „Vy jej znáte?“

„Slyšela jsem o něm od někoho. Vy jste ještě v nemocnici?“

„Ano. Jsem už čtyři měsíce od jednotky.“

„Tak to asi nic nevíte.“

„Jenom tolik co vy z vašich novin. Že Australané z Tobruku odtáhli.“

Mlčky přikývla.

Otevřela dveře a pokynula mu, ať vstoupí. Byla to jediná místnost, prostě zařízená. Ve vzdáleném rohu stál gauč, přikrytý pestrým přehozem, u něho hranatá skříň, uprostřed pokoje stolek a tři stoličky. Po stěnách z nenatřeného dřeva bylo rozvěšeno několik barvotisků.

Dívka přinesla ze skříně láhev tmavě rudého vína a skleničky. Lucas ji při nalévání vína pozoroval. Když se napnula, odchlípla se jí jedna strana halenky a on zahlédl kypící zlatavý prs. Proud slunečního světla, který vnikal oknem, ozářil malou, rozechvělou tůňku světlejšího zlata mezi ňadry. Modrá sukně jí těsně přiléhala k stehnům, skoro jako kůže. Sčísla si ze spánků vlasy a upoutala tak pozornost na snědé a malé uši. Šíje, která se jí zvedala z kulaťoučkých plecí, byla silná, hladká a oblá a pleť se na ní leskla. Když k němu vzhlédla a nabídla mu sklenici vína, chvatně si zakrýval zrak.

Dívka si sedla se zkříženýma nohama na podlahu.

„Australany tu uvidíme rádi,“ řekla mu. „Ti nejednají jako někteří Angličané. Jsou srdečnější.“

Oči pořád napolo zastřené, přikývl. Usrkl si vína; bylo těžké a sladké.

„Chutná vám to víno?“ zeptala se.

„Ano,“ řekl roztržitě.

„Mnoha Australanům nechutná,“ pokračovala: „Je pro ně příliš těžké.“

Přikývl, ač jen zpola zaslechl, co povídá. Když se pak na chvíli otočila znovu si ji prohlížel.

V očích mu hořela divoká touha.

Tehdy při první návštěvě se Lucas zdržel v osadě jen krátce; nechtěl, aby se po něm sháněli v nemocnici, odkud se vzdálil bez povolení.

Za několik týdnů přišel odpoledne znovu a Naomi ho stejně jako poprvé pozvala do chaty. Tentokrát už nedbal na to, aby před ní svou touhu tajil. Pozoroval ji upřeně s výrazem neomaleného odhalování a hladu. Uhnula očím, zneklidněna a pohoršena. Jakmile pocítila, že jeho žhavý pohled už nevydrží, vzhlédla a v tom okamžiku, kdy se jejich oči střetly, Lucas se nahnul a strhnul ji k sobě. Ale když ji políbil, zkoumavě se na něj zahleděla. V jeho tváři nespatřila nic, leda zhýralou bezcitnost, a pokusila se ho odstrčit. Svíral ji nemilosrdně a pak jí vsunul ruku za halenku a mazlil se s jejími velkými poddajnými prsy. Jeho výraz ji ohromil, jeho objetí však vyburcovalo cosi něžného a divokého. Cítila Lucasovy horké, usmívající se rty nad svými, jeho ruku na svém těle. Mimoděk se k němu přivinula, neboť její touha byla zrovna tak prudká jako jeho.

Když na těle ucítila jeho prsty, zaplavil jí mocný pocit vášně a úlevy.

Po Lucasově zranění se Andy Cain cítil zoufale nešťastný a opuštěný. U čety teď nezbyl nikdo, o jehož společnost stál.

Mnoho týdnů ho trýznily vzpomínky na ženu. Navenek ještě dovedl předstírat klid, ale opravdu ji z myšlenek vypudit přece jen nedokázal. Pak si jednou večer uvědomil, že ztratit ji znamenalo zbavit se posledního pouta se starým životem, se všemi jeho dřívějšími nezdary. Od té doby nedbal na nic, leda na to, aby z něho byl dokonalý voják. Přestal

se smát. Chladnokrevnou odvahou vynikal ještě víc než předtím. K utrpení a strachu jiných byl stejně lhostejný jako k utrpení a strachu vlastnímu.

Než prapor odveleli z Tobruku, přepadli jedné noci vojáci jeho čety venku v zemi nikoho nacistickou hlídku a zajali dva nacisty. „Potřebujem jenom jednoho zajatce," prohlásil Andy, zvedl samopal a jednoho nacistu zastřelil.

Byli tehdy ještě v nebezpečí a daleko od svých postavení, a na dohadování nebyl čas. Ale výraz, který zahlédl v Dickově obličeji, Andymu napověděl, že poslední útržky jejich přátelství jsou tytam. Sotva se prapor znovu usadil v Palestině, povýšili Andyho na seržanta jedné ze zbývajících čet roty B. Požádal si o dovolenou do Káhiry, a když ji dostal, odjel sám, na vlastní pěst.

Jednou večer za soumraku přišel k Naomině chatě Dick. Zahlédl ji venku, a když se k ní přiblížil asi na deset metrů, zavolal ji jménem. Otočila se a zprvu ho nepoznala.

„Kdo je to?" zeptala se německy.

„Naomi!" zavolal ještě jednou.

O krok postoupila a usilovně se zahleděla do šera.

„Dick?"

„Ano! Já."

Mělo to znít ledabyle, ale nepovedlo se to. Přiběhl až k ní a stanul jí tváří v tvář. Když se s ní teď konečně shledal, zmocnil se ho podivný strach.

Dívka zhluboka vydechla.

„Tak se ti nic nestalo?"

„Ne, vůbec nic!"

Tichým, klidným hlasem si posteskla:

„Ani jsi nenapsal."

„Psal – jednou."

Znovu se odmlčeli. Tohle je nesmysl, napadlo ho. Takhle si to přece v duchu nemaloval. Náhle ho posedla zuřivá dobyvačnost. Objal ji. Líbal a ona mu trpně ležela v objetí. Pak se zasmála a pohodila hlavou, ale on i v tom šeru viděl, jak se jí v očích zaleskly slzy. Polkla, vzala jeho obličej do dlaní a vtiskla mu na rty sama zoufalý, žíznivý

polibek.

„Myslela jsem, že jsi padl!“

Cestou do chaty jí oznamoval:

„Dostal jsem na pět dní dovolenku do Jeruzaléma. Rád bych, abys jela se mnou.“

Naomi nepromluvila, ale poddajnost, s jakou se o něho opírala, mu vnukla přesvědčení, že s ním pojede.

Tu noc spolu spali v její chatě a příští den chytil autobus do Jeruzaléma.

V šerém mrholení stoupal autobus mezi vískami a olivovými háji, po úzkých silnicích, jež se vinuly na úbočích strmých starých hor. Když dorazili do Jeruzaléma, bylo sice teprve odpoledne, ale padala už tma.

Byla pichlavá zima. Ve stružkách na ulicích zvonivě bubnovala voda. Budovy se k sobě v deštivé mlze krčily a lidé, které cestou potkávali, kráčeli střízlivě s hlavami sehnutými.

Vzali si drožku a Naomi určila směr k velikému kamennému obytnému bloku. Vešla do kanceláře u předního vchodu a Dick čekal ve vestibulu. Za chvíli vyšla s klíčem v ruce.

„Mám pokoj.“ Prostrčila do kroužku prst a zatočila jím.

Společně stoupali nahoru.

Pokoj ve třetím patře. Veliký a studený. Stěny vymalované na zeleno, lemované černým vlysem s jakýmsi hebrejským vzorem. Stála tam veliká nízká postel, šatník, židle, uprostřed stolek. Podlahu kryly studené vydrhnuté dlaždice a u postele rohož z palachu.

Naomi vybalila z kufříku pár věcí, které vzala s sebou, a natáhla se na postel. Dick svlékl plášť, stoupl si k oknu a vyhlížel na ulici. Neměl však nejlepší vyhlídku: pustá změť střech a tu a tam se z černi rýsovala kopule či minaret:

Naomi ležela a přivřenýma očima Dicka pozorovala. Je jiný, napadlo ji. Z jeho rysů vymizela něžnost mladosti; jsou osmahlé, zhrublé a trochu vyzáblé. Je hubenější. Ale i uvnitř se změnil. Tentokrát za ní přišel jist sám sebou a dobyvačný, rovnou jí dal najevo, že se musí chovat jinak. Jestli ho tentokrát bude utěšovat, musí ho utěšovat jako jeho milenka, a odváží-li se mu vysmívat, musí to být jako rovný rovnému. Těch několik válečných měsíců v něm cosi spálilo. Zmizela

mladická vychloubačnost. Citlivost a nešťastnost, ty v něm pořád ještě jsou, jenomže skryté pod zevnějškem, který se zocelil a zmužněl.

Pozorovala ho něžně a s hrdostí. Prudkost jeho milování ji uvedla do vytržení jako nic předtím. Jakoby jeho tělo, rozechvělé dlouhou lačností, čerpalo z nedotčených zdrojů vášně v těle jejím. Dnes ráno se probudila sladce zemdlená a blažená; blaženější než kdykoliv předtím. Když se podívala do zrcadla, zdálo se jí, že jí začínají žhnout oči i líce. Své tělo si po celý den uvědomovala jako něco něhyplného a vášnivého, něco, co cele patří jemu.

Nedbale zvedla kolena, až se jí sukně smekla a obnažila pevná osmahlá stehna. Přejela si po jednom prsty a pak se zeptala:

„Máš hlad? Dole je kavárna."

Když se k ní otočil, viděla, jak mu zjihl obličej. Ten pohled v něm zná odedávna.

Neodpověděl, ale žádostivě se na ni zahleděl. Jí se zmocnil jakýsi bezhlavý slastný pocit. S očima upřenýma stále na něho si svlékla halenku a obnažila ňadra a pleť jednoho prsu smáčkla prsty. On stále ještě mlčel. Na rtech se mu objevil úsměv.

Vzrušeně se beze slova vysoukala ze šatů a pak mu tichým hlubokým hlasem řekla něco německy.

„Co to znamená?" zeptal se.

„Je to z jedné písně. Znamená to: Pojď!"

Hleděl na ni jako okouzlen.

„Máš překrásnou postavu. Jak jsem jen mohl dřív trpět na ty štíhlé!"

„A teď?" řekla vyzývavě.

Přistoupil k ní, usedl na postel a předstíral lhostejnost.

„Abych ti odpověděl na otázku, mám trochu hlad. Pojďme do té zdejší kavárny!"

Naomi se dala do smíchu.

„Počkáš, až se převléknu?"

„Myslím, že ano. Ukaž, pomohu ti!"

Vzal šaty, které si vytáhla, a spustil jí je přes hlavu. Pohlédla na něho a vykřikla:

„No tohle! Vždyť se ke mně chováš jako manžel!"

Kavárnu, kterou Naomi navrhovala, našli v suterénu. Byla prostorná

a přehrazovalo ji plno kamenných sloupů. U každého sloupu stál stůl. V rohu malý výčep a hned u vchodu nějaký mladík, který zasmušile čeřil hladinu kláves.

Skoro všechny stoly byly obsazeny. Převahu tu měli Australané, povětšině s ženami. Když kolem nich Dick při hledání stolu procházel, vítalo se s ním dokonce několik kamarádů přímo od praporu. Sám je zdravil rozpačitě, protože zároveň s pozdravy drze okukovali Naomi. Jejich průvodkyně byly většinou křiklavě oblečené nevěstky nebo holky, které od kavárny dostávají provizi z každého nápoje, který si koupili jejich kavalíři. Objednané vino jim přinesl číšník v bílé zástěře a žádal nehoráznou cenu, ale po několika pohotových a posměšných Naominých poznámkách slevil.

Dívka zvedla sklenici a nad okrajem poháru se její oči na Dicka usmály.

Mlčky si přiťukli.

Na okamžik se zahleděla na protější stranu kavárny, potom se dala do smíchu.

„Čemu se směješ?“ ptal se Dick.

„Tamhle tomu Australanovi!“ řekla mu. „Myslí si, že jsem holka z ulice. Klidně si na mě kývá!“

Dick zrudl jako rak a vybuchl:

„Ať jde k čertu!“

„Dicku! Snad nežárlíš?“ zeptala se ho rozmarně.

Dicka to začínalo až nesmyslně vztekat.

Zamaskoval svou otrávenost a farizejsky řekl:

„Když vidím, jak se někteří Australané ve městech chovají, musím se za ně stydět. Každá žena je pro ně jenom děvka!“

Naomi zvážněla a začala mu vyčítat:

„Za kamarády se stydět nemusíš. Pro ty nikdo nic nemá leda pití a špatné ženy. Stýská se jim, Dicku, jsou daleko od domova, od vlastních žen. Za války všichni ztrácíme kořeny, všechno, na čem jsme si zbudovali život. Bojíme se smrti, zmítáme se sem a tam, hledáme útěchu kdekoliv. Rozpoutá se v nás to nejhorší.“

„Máš pravdu!“ Trochu se vzchopil, usmál se a vzal ji za ruku: „Všichni nemají takové štěstí jako já!“

Zrovna dopíjela a vroucně se na něho usmála.

„Ale i tak jsem viděl leccos odporného," pokračoval.

„Takové věci se dějí u všech okupačních armád."

„Okupačních armád! Ano, když se to vezme, jsme jí vlastně taky. Ale ne – ne tak docela. Jsme také osvobozenecká armáda!"

„A co až bude Palestina svobodná, až válku vyhrajete? To všichni britští vojáci odejdou?"

„Jak to můžu vědět?"

„Víš přece, že Britové Palestinu potřebují a že odtud naodtáhnou. Zdejší Židé jsou s Brity proto, že jsou proti nacistům. Osvoboditele však v Britech nevidíme. Po válce nám budou chtít vládnout dál!"

„To – to myslím budou."

„Proto se tady britští důstojníci tak chovají."

Dick se dal do smíchu a dodal:

„A australští důstojníci jakbysmet! Náš plukovník je hrozný antisemita. A v Arabovi nás učí vidět něco jako zvíře. To by sis měla poslechnout některé naše mládence, když začnu o Židech. Oficíři nám nabulíkovali, že Araba rozzuříš, když mu začneš nadávat ‚židovských parchantů'."

Naomi to zřejmě nikterak neohromilo a Dick byl zklamán.

„To my dobře známe," odpověděla. „Araby popichují, aby se nás báli a aby nás nenáviděli. Dělají to efendiové a Britové tomu s potěšením přihlížejí. Nepatří snad staré heslo ‚Rozděl a panuj!' právě k britské metodě?"

„Nejsi ty náhodou taky proti Britům?" zasmál se.

„Jak by ne!" Zvedla obočí, jako by se divila jeho otázce. „Však jim nemáme být za co vděční!"

Její poslední věta ho z neznámého důvodu rozjařila, třebaže jí nemohl přijít na kloub, a proto pokynul číšníkovi a poručil další dvě sklenice.

Tentokrát se napil s opravdovou chutí.

„Jsi ohromná!" řekl jí.

Po další dávce vína si poručil večeři. Když před něho jídlo položili, labužnicky se na ně zahleděl. Zalil ho opojný pocit radosti ze života a vesele se při jídle rozpovídal. Začal spřádat plány na příští den: „Rád bych se podíval do Chrámu Božího hrobu. Nábožensky pro mě sice nic neznamená, ale za vidění myslím každopádně stojí. A samozřejmě

Dóm na Kalvárii, Zahradu getsemanskou a…“

„Ale, ale,“přerušil ho něčí žertovný hlas. „Copak to vidím?“

Najednou stál u jejich stolu Lucas a zdálo se, že z toho má nehorázné povyražení.

„Ahoj, Franku!“ vykřikl užasle Dick.

„Ahoj, Dicku!“ Lucas se uštěpačně usmál na Naomi. „Ahoj!“ řekl jí.

Naomi se naň usmála.

„Franku, tohle je Naomi…“

„S Naomi jsme staří známí, Dicku.“

„Jednou k nám přišel z nemocnice do osady,“ vpadla rychle Naomi.

„Jo, to přišel,“ souhlasil zálibně Lucas.

Náhle Naomi na Lucase nevraživě pohlédla a zeptala se:

„To vám dali z nemocnice propustku?“

„Jenom dnes do večera,“ odpověděl, hrubě se na Naomi zašklebil a významně dodal: „Bohužel!“

Pak se otočil k Dickovi:

„Dohře se bavíš, Dicku?“

Dick celý hrdý, že ho Lucas spatřil s krasavicí, kterou sám také zná, polichoceně se usmál a pohostinně zval Lucase:

„Teprve jsme přijeli, Franku. Přitáhni si židli a já ti povyprávím, co všechno je u praporu nového. Co noha?“

„Děkuju, Dicku, ale musím už jít. Byl za mnou v nemocnici Andy, je to pár dní, a všechno mi řekl. A noha je skoro zahojená. Za chvíli budu zas mezi vámi, kamaráde!“

„A to si s námi nevypiješ ani sklenku?“ zvolal zklamaně Dick.

„Potíž je v tom, že venku na mě čeká nemocniční autobus. Sem jsem vlezl jenom pro pár zatoulanců.“

„No, tak na shledanou!“ smířil se s tím Dick, ač nerad.

„To víš, že jo!“ Mrkl na Dicka a znovu se zašklebil, jako by se náramně bavil. „Tak dobrou zábavu!“

„A vám taky!“ obrátil se k Naomi.

„Hromská věc!“ ulevil si Dick. „Tu chvilku na kus řeči tady mohl zůstat! Vždyť jsme se neviděli od Tobruku!“

Trochu ho to dopálilo.

Od této chvíle jako když z jejich večera vyprchá život. Setkání s

Lucasem vyburcovalo v Dickově paměti věci, které si do té doby nepřipouštěl. Znovu před ním hrozivě vyvstala válka jako nějaká obrovitá zadní kulisa, před níž on a jeho plány vypadali titěrně. Naomi zas přepadly chvíle rozmrzelého mlčení a veselost jí na tváři naskakovala a hned zase zmizela jako maska. Nakonec nechali všeho přetvařování. Oba byli unaveni.

Do schodů k jejich pokoji stoupali mlčky. Dick myslil na Andyho. Tak Andy se vypravil za Lucasem, ale nikomu neřekl ani slovo. Pravda, je teď jinačí, ale přece jen mohl četě říct, že je Lucas v pořádku! Nic s ním sice v poslední době není – nikomu nepomůže, neporadí, slova neutrousí; ale ani nemuknout o návštěvě u Lucase, to už připadá Dickovi jako neurvalost. Tím se Andy ukázal jako člověk, který se tak stáhl do sebe, že to hraničí s podivínstvím.

V myšlenkách zalétl Dick zpátky k Lucasovi. A opět jako před chvílí pocítil ten dopal. Pro Lucase shledání s Dickem neznamenalo nic, bylo to jen jakési povyražení, že ho potkává ve společnosti ženy, kterou sám také zná. U Lucase nejde nic do hloubky; život je pro něho fraška. Je jasné, že právě proto se s ním přátelí Andy. Andy začíná být svým nešťastným způsobem zrovna takový jako Lucas.

Á co, k čertu s Lucasem!

Válka je nemoc, a zatímco ti hlodá v těle, jediný způsob léčení je zapomínat, kdy jen můžeš. Sám právě zahazuje týden zapomínání. To víno, v kavárně mu přišlo k chuti a teď si tu lehne vedle ženy, o které ví, že ji má rád.

Když se za nimi zavřely dveře pokoje, Dick Naomi drsně objal a políbil. Ona mu jaksi posmutněle polibek vrátila, pak šla a sedla si na kraj postele. Potom oči zvedla a podívala se na něho. „Nejlíp asi udělám, když ti něco řeknu," začala. „Snad bych ani nemusela. Ale když ti to řekne on, bude to horší, a já mu nevěřím. Jak se o nás doví – řekne ti to třeba jen tak ze žertu, když se mu zamane."

Hleděl na ni jako hloupý.

„Kdo jak se to o nás doví?"

„Tvůj kamarád – Lucas."

„Co s tím má co dělat Lucas?"

„Vlastně nic. Jenže, víš, on se mnou spal."

„Lucas?"

Řekl to ještě jednou a žasl, jak nezúčastněně to jméno vyslovuje, Připadalo mu to jako nějaký oplzlý vtip, jehož pochopení se úmyslně vzpírá.

„Ano. Krátký čas docházel do osady."

Zavalila ho vlna hněvivého žalu. Stál tam a hleděl na ni beze slova. Ona zase, trpělivá a smutná, seděla na posteli a neochvějně se mu dívala do očí. Ve svém vzteku a pokoření tápal po slovech, která by ji sekla do živého, která by proklála tu její vyrovnanost.

Nakonec se uštěpačně pousmál a řekl konverzačním tónem:

„Řekni mi o těch ostatních! Třeba některé taky znám."

Přijala urážku pokorně.

„Měla jsem strach, že se urazíš," promluvila. „O jiných ti povídat nemůžu, žádní nebyli. Tenhle přišel do osady náhodou a dostal mě, když jsem byla skleslá a opuštěná."

„Chudinka malá!" vysmíval se. „Div žalem neuschla, zatímco já si vyhazoval z kopýtka v Tobruku!"

Sám sobě se za ta slova hnusil. Zrovna z nich píchala banálnost.

„Hodně jsem se na tebe namyslela za tu dobu, cos byl pryč. Doufala jsem, že mi budeš psát. Nakonec jsem se utvrdila v tom, že už nejsi mezi živými. Bylo mi líto, že jsme si před tvým odchodem nepatřili. Mrzelo mne, že jsem tě k tomu nepřiměla. Jenomže tys byl příliš nešťastný, moc starostí jsi měl sám se sebou. Snažila jsem se, abych ti nějak pomohla. A opravdu jsem měla pocit, že diky tomu nás k sobě něco poutá. Lucas pro mne neznamenal nic. Protiví se mi. Ale mám tělo a není to tělo nějaké jeptišky. Tobě jsem nebyla ničím povinna. Myslela jsem, žes padl nebo žes na mne zapomněl."

„Zapomněl!" opakoval. „Člověk musí skoro pořád zapomínat!"

Usedl na postel vedle ní. Všechen hněv z něho vyprchal. Byl klidný a moudrý a trochu se za sebe styděl.

Ona ho vzala za ruku a něžně se ho zeptala:

„Bylo to v Tobruku moc zlé?"

„O tom je lepší nemluvit. Promiň, že jsem se k tobě před chviličkou tak choval. Neměl jsem na tebe žádný nárok. Jenom mi to vyrazilo dech."

Chvilku přemýšlel a potom se zasmál:

„I tak, být Lucas v Jeruzalémě, s potěšením bych mu rozbil hubu!"

Vstal. Najednou neměl Stání a i únava z něho spadla. Posedla ho touha po pořádném flámu a chlapské společnosti. Zvedl se a řekl: „Myslím, že si skočím dolů do kavárny a dám si tam něco k pití.“

Sešel dolů sám. Ani ji nepozval, aby šla s ním; nechtěl ji s sebou.

Kavárna byla teď rušná a hlučná a do modrava zamlžená cigaretovým kouřem. Zřejmě si ji zabrala australská armáda. S klavíristou teď hrála čtyřčlenná kapela. Uprostřed parketu tančilo asi šest párů. V koutě opodál, každý s holkou, seděli Dooley a Vyklouz. Byli parádně nalíznutí.

Uviděli ho a hned naň kývali:

„Ahoj, mrňousi! Napij se s náma! Hej, Georgi, ještě jednu židli a skleničku navíc!“

Číšníkovi dávali jistě pořádné spropitné, protože v tu chvíli nechal jiných zákazníků, aby vyhověl jejich stolu.“

„Děvčata, tohle je Dick,“ máchl Dooley rukou. Dick se s úsměvem posadil.

„A kdypak jste proklouzli vy dva?“

„Dnes odpoledne,“ řekl mu Dooley. „Zdržíme se, dokud nám vydržej prachy, viď, Vyklouzi?“

„Chceš říct,“ opravil ho Dick, „dokud vás nesbalí policajti!“

„Policajti,“ máchl opět rukou Dooley. „To máme sfouknutý, že jo, Vyklouzi? Zrovna před půl hodinou sem vtrhla taková parta a prohlížela dovolenky. Jeden takovej hromotluk policajtská se vobořil na nás a povídá, kde prej máme naše. Už jsme se chystali, že ho složíme a zdrhnem, když tu – hádej co? Hádej, kdo se zjeví a zafíruje nám to? No tak, hádej!“

„Ježíš Kristus,“ zkoušel Dick.

„Ne, Tony Horne. Starý Sup!“

„Seví,“ ujistil slavnostně Dicka Vyklouz. „To bys koukal, mrňousi, jak to s policajtama sfoukl! Starý Sup se umí praštit přes kapsu tam, kde to nejvíc píchne!“

„Drž se tohohle podniku,“ radil Dooley, „a když se dostaneš do nějaký šlamastiky, zakřič na Supa! Ten je tady skoro majitelem! Támhle ho máš, u pultu!“

Dick se otočil a zahlédl šedé rysy Tony Horna.

„Svině sprostý, tihle četníci!“ ulevil si Vyklouz. „Vidíš tuhle Tootsii?“ Ukázal na zavalitou, upocenou ženskou vedle sebe. „Ta dělá lehkou, viďže, Tootsie? Dřív pracovala pro Madame Marii v Tel Avivu. Víš, co tam prováděj polní četníci? Ti každou noc obcházej bordely, aby tam udělali čistku a dostali od holek zadarmo. Dva dokonce s holkama žijou. A když holky kňouraj, policajti jim pohrozej, že dají z moci úřední zakázat vojákům přístup. To musíš být pořádnej dacan, abys doved vydírat děvku, žejo?… Promiň, Tootsie! Chci říct dámu, která provozuje živnost.“

„Musíš být pořádnej dacan, abys doved dělat policajta,“ zavrčel Dooley. „Nebudem nikde vystrkovat nos, leda tady, a pak jsme v suchu.“

„Ale kde spíte?“ zeptal se jich Dick.

„Bydlíme u děvčat, mrňousi, kousíček odtud. Snídani do postele, veškerý komfort, obsluha vzorná!“

Vyklouz zašilhal na tu svou a štípl ji do stehna. Rozchechtala se a pod šaty se jí nebezpečně velká prsa jen natřásala.

„Tak mnoho štěstí!“ zvolal Dick a dopil. „Vypijte si něco se mnou!“

„Jenom jednu, mrňousi! Pak jdeme! Hej, Georgi!“

Když dopili, dovrávorali za pomoci svých holek ke dveřím. Tony Horne se s Dickem znal z tobruckých dob. Byl totiž jedním z nosičů raněných, kteří tu noc, kdy zahynul Tommy Collins, dopravili Dicka z perimetru do týlu. Když teď viděl Dicka sedět o samotě, pozval ho kývnutím k svému stolu. Dick si vzal sklenici a přisedl.

„Buď zdráv, chlapče!“

„Ahoj, Tony! To je tu hlavní stan Druhého X? Už jsem se tu setkal nejmíň s polovičku praporu.“

„Na každej pád tu mám stan já. Dej si něco!“

„Však už mám!“

„Já myslím něco pořádnýho.“ Tony se otočil a křikl na výčepního.

„Heleď, Moši, hoď sem čistou sklenku! Ne, neobcházej s tím – jen to sem prskni, Moši! Tumáš, zkus tohle! Vodka, prvotřídní!“

Vodka rozestřela Dickovi po hrudi ohnivé prsty. Pohlédl na Tony Horna. Byl jaksi nepostižitelně jiný než voják, který u praporu vedl hazardní hry. Na jeho rysech se objevil blahosklonný výraz, přísná ústa povolila a v koutcích poklesla. I hranatá ramena jaksi zapadla do křesla. Huňaté obočí mu zplihle padalo přes oči a tlumilo pronikavý

pohled. Dick jen z několika chabých náznaků vypozoroval, že Tony už má přebráno.

Ovzduší v kavárně zatím náramně ztěžklo. Celou místností se nesla modravá mlha, vzduch byl zkažený a hustý. Nad vřavou hlasů vytrvale ječel saxofon, podmalovaný pravidelným, těžkým tepáním bubnu. U klavíru stála zpěvačka. Její oči strnule zíraly přes hlavy tanečníků do dálky a hlas při žmoulání písňového textu monotónně kvílel:

Ať úsměv ze rtů nezmizí,
než vzejde chvíle shledání!

Tony ji pozoroval a oči mu zkalila beznaděj.

„Než vzejde chvíle shledání! Krucinál, jak to jenom může zpívat? Vždyť tihle mládenci vědí, že polovička se jich s manželkou a matkou neshledá! Něco veselého!“ rozkřikl se přes celou kavárnu na pianistu, „Hej, Mordecai, dost!“

Pianista tázavě vzhlédl, a když se setkal s očima Tonyho, usmál se.

„Dost! To je hovno písnička! Hrajte něco veselého! Něco veselého!“

Pianista se smířlivě, zmateně usmál a saxofonista prudce otočil k Tonymu nástroj i oči, rozšířené namáhavým foukáním. Zato zpěvačka se ani neobrátila, ani nezměnila výraz. Zpívala prostě dál.

Tony stáhl rty a zaťal je.

„Dost! To je hovno písnička! Dejte mládencům něco veselého!“ Zpěvačka právě dokončila sloku. Pianista vrhl bezradný pohled na člověka, který seděl u pokladny za pultem. Ten nepatrně přikývl. Mordecai se shrbil a začal vyťukávat novou melodii. Jako by se nic nestalo, upírala zpěvačka svůj pohled do prázdna dál a chytila se uprostřed písničky.

Tony se znovu pohroužil do svého zadumání.

Život se v blaho promění,
budeme žít z políbení.

„Žít z políbení!“ broukal si zasmušile Tony. „To jo, však toho, mlá-

denci, po návratu asi víc nedostanete. Budou vás držet při životě polibkama. Jednou vás poplácaj po zádech a potom vám pořádně nakopou do prdele. Zrovna jako posledně.“

Dick měl dojem, že Tony dosáhl onoho stádia opilosti, kdy každá písnička rozteskňuje. Tony však na něho zrovna koukal.

„To já byl asi tak v tvým věku, když jsem bojoval u Gallipoli,“ řekl. „Hej, Moši! Ti kámoši jsou ještě pořád v kamrlíku? Už jenom jeden? Pojď, Dicku! Seber sklenku a pojď! Dopřejem si trochu klidu a pokoje!“

Tony se zvedl a zapjal si blůzu, která na něm předtím visela rozepnutá. Dick při tom zahlédl něco, co mu předtím skrýval cíp sukna. Tři stužky za službu v první světové válce.

To, co mu o Tonyho vlivu pověděli Dooley s Vyklouzem, nebyl zřejmě pouhý opilý žvást. Když zašel Tony za pult, Moš úctyplně poodstoupil a muž u pokladny odhrnul záclonu a vpustil je do zadních prostor. Asi uprostřed chodby otevřel Tony dveře a uvedl Dicka do šeré místnůstky se stolem a židlemi. Tam seděl se sklenicí v ruce jeden z nováčků šesté čety – Sullivan.

„Ahoj, Slime!“ pozdravil ho Dick.

Sullivan se usmál, sám také pozdravil a vyzval ho, aby se posadil.

Tony jenom cosi vychrochtl, zapadl do židle a oba společníky pozoroval s jakousi zlovolnou blahosklonností.

Ozvalo se zaklepání.

„Dál!“ pravil Tony.

Vešel Moš.

„Račte si přát ještě něco k pití, pane Horne?“

„Ano, Moši! Ještě dvě láhve!“

Moš se vzdálil.

„Ty seš tu někdo, Tony,“ prohodil Dick.

„Prachy mluvěj všude.“

Pokýval ukazováčkem.

„Dicku, to si pamatuj! Peníze mluvěj všude.“

„Ano, Tony, Slim je u mne v družstvu. O tom víš?“

„Slim že je u tebe v družstvu? Poslyš, chlapče, to já znám Slima – jak dlouho tě už znám, Slime?“

„Asi patnáct let, Tony.“

„Tak nějak. Nejednou si za Tonym Hornem přišel pro nějakou tu výpomoc. Řekni, Slime?“

„To je pravda, Tony.“

„Však ty setsakra dobře víš, že je to pravda. Když budeš potřebovat pomoc, vždycky si přijď k Tonymu! Když se mu líbíš, tak ti pomůže, hm, Slime?“

„Je to tak, Tony.“

„Však ty dobře vis, že to tak je.“

„Jak jsi dostal dovolenku?“ zeptal se Dick Sullivana.

„Nijak. Jsem tu na černo. Mám to zařízené u Chipse, aby mě hlásil, jako že tam jsem. O půlnoci se svezu nazpátek.“

„Ano,“ navázal Tony, který z toho zjevně nic nezaslechl.

„Se Slimem jsme staří kamarádi. Ještě z dob krize, viď Slimme? Když jsi organizoval Svaz nezaměstnaného dělnictva. Ne, Slime?“

„Správně, Tony. Když jsme nahonem potřebovali pětku, vždycky jsme věděli, za kým jít.“

„Setsakra správně! A kdopak vám dal výstrahu ten den, kdy vás chtěla rozsekat Nová garda? Co?“

Sullivan tentokrát ne.odpověděl, zato se na Tonyho přátelsky, ale významně usmál.

„Zeptej se ho ty!“ vyzval Tony zkroušeně Dicka.

„A kdopak mezi dělníky na nouzovkách vedl hazardní hry a nadělal si fůru prachů?“ zeptal se jemně Sullivan.

„To už máme dávno rozebraný,“ bránil se již vzrušeněji Tony. „Někteří chlapci hrajou o poslední šesták, než by si koupili housku. Proto vede Tony hernu. Však ty, Slime, víš co já odjakživa tvrdím.“ Otočil se k Dickovi. „Každý, kdo dělá pro kapitalisty, je moula. Já byl vždycky velikým zastáncem dělnický věci, řekni Slime?“

„Máš pravdu, Tony.“

„Setsakra pravdu! Já taky kdysi dělal pro kapitalisty. Válčil jsem pro ně.“

Tony sevřel palcem a ukazováčkem levou klopu blůzy a ukázal Dickovi tři stužky.

„Víš, kolik mi bylo, když jsem byl u Gallipoli? Osmnáct. Tyhle stužky nosím jen na dovolené. Tentokrát jsem jim při odvodu napovídal, že mi je devětatřicet.“

„A pro koho válčíš dnes?“ mrkl Dick na Sullivana.

Tony bouchl pěstí do stolu a zařval:

„Pro Tonyho! Já dělám pro Tonyho, a pro žádnýho jinýho mamlase.“

Nahnul se přes stůl a upřeně se na Dicka zadíval. „Víš, proč jsem se dal na vojnu tentokrát? Abych dělal prachy. Australský voják je nejlepší hazardní hráč na světě. Proto jsem šel na vojnu… Víš ty, Dicku, co seš? Seš taky takovej moula.“

„Tony, copak voják, který bojuje za vlast je moula?“

„Jak jsi na to přišel, že bojuješ za vlast? Víš ty, proč nás sem nejdřív poslali? Abysme tu drželi v klidu Araby a Židy a umožnili Turkům napadnout Rusko. To je jenom šťastná náhoda, že nakonec bojujeme proti Germánům. Je to tak, Slime?“

„Není to jen čirá náhoda, Tony. Lid volal po válce proti fašismu. Chamberlaina a Menziese vykopli a teď ji mají.“

„To je pravda,“ souhlasil Dick. „Válka pro smích skončila ten den, kdy Němci napadli Rusko.“

„Ale – proč – jsi – rukoval – ty?“ ptal se zvolna a zarputile Tony.

„Zčásti proto, že se mnou čerti šili, zčásti proto, abych bojoval za vlast.“

Tony znovu bouchl do stolu.

„Slyšíš to, Slime? Bojovat za vlast! Chlapče, to já byl ve čtrnáctým zrovna jako ty. Za vlast jsem chtěl bojovat. Holky se budou v tvé uniformě zhlížet. V hospodě ti budou staří paprikové poklepávat na ramena a říkat ti ‚stará vojno‘. Víš, proč nás poslali do Gallipoli? Protože Británie slíbila carovi, že mu dohodí kus Turecka! A víš, jak se v té první válce Turkovi říkalo? Zavilý Turek!“ Tony se odporně zašklebil. „A copak je dnes? – Náš chrabrý spojenec! Fuj!“

Tony dorazil svou sklenici. Podíval se na Dicka, zavřel jedno oko a zvedl prst. Z levé kapsy u blůzy vytáhl náprsní tašku a chvíli v ní hledal.

„Víš, v které zemi vyrobili ty granáty, kterýma nás zasypal Turek u Gallipoli? Ukážu ti něco z novin.“

„Neříkej, ty ten výstřižek nosíš ještě pořád u sebe?“ vykřikl Sullivan.

„To bych řek, že jo! Ten budu nosit až do svý smrti!“

Konečně vytáhl Tony z náprsní tašky malý, zažloutlý, na okrajích roztřepaný výstřižek z novin.

„Tohlencto řekl jeden chlapík v poslanecké sněmovně. Však si to přečti!“

Vickersovka už dlouho dodávala tureckému dělostřelectvu granáty, kterými pak Turci stříleli do australských, novozélandských a britských vojáků, když zdolávali Anzac Cove a Mys Helles. Vadilo pánům ředitelům těchto zbrojařských firem, že zrovna jejich zbraně roztříštily v beztvarou krvavou masu všechny mladé muže, výkvět Austrálie a Nového Zélartdu?… jen když šly obchody a zároveň rostly válečné výdaje Turecka.

Tony si výstřižek zase vzal a pečlivě jej uložil zpátky do náprsní tašky. Díval se na Dicka, ale mlčel.

Znovu se ozvalo zaklepání a vešel Moš s lahví; láhev nechal na stole a hned odešel. Tony ještě pořád pozoroval Dicka.

„A když jsme se vrátili domů,“ řekl tiše, „dostali jsme podporu v nezaměstnanosti.“

Najednou se zvedl a choval se málem povýšeně. Vypil sice spoustu vodky, ale držel se zpříma. Z očí mu už zase blýskal povědomý supí pohled.

„Dicku,“ pravil a podal mu ruku, „hrozně rád jsem si s tebou povykládal.“

„Vždyť jsi většinou mluvil sám, Tony.“

„Když budeš něco potřebovat, přijď za mnou! Tady zůstanu přes celou dovolenku. A teď jdu spát. Dobrou noc, Dicku! Dobrou noc, Slime!“

A bez jediného zavrávorání a škytnutí Tony odešel.

„Tak tohle je Sup!“ podivil se Dick.

„To je on,“ usmál se Sullivan. „Revoluce v jedné osobě, které jde především o blaho Tonyho Horna.“

„Ano, je velkorysý, Slime.“

„Ano, v lecčems je to velkorysý chlap.“

„A navíc hotový myslitel. Víš, jak mi ukazoval ten výstřižek a co při tom říkal.“

„Tony není žádný hlupák. Podivná míchanice. Když jsem dělal organizátora nezaměstnaných, mohl jsem z Tonyho vytáhnout peníze, kdy jsem chtěl. Jednou ti ke mně vtrhl, vysázel na stůl dvacet liber a vypochodoval ven. Zorganizovali jsme demonstraci, část peněz jsme použili na hesla, a když nás pak policajti rozehnali obušky, Tony se nám vysmál. Že prý jsme moulové.

„Tak podle Tonyho jsi taky moula?“

„No jistěže, taky.“

Sullivan si těsně nad uchem rozčísl vlasy a ukázal jizvu. „Tuhle mám památku od policajtů.“

Dick vstal.

„Jsem zbitý jako pes. Pro dnešek to, myslím, skoncuju.“

„Půjdu s tebou na ulici,“ nabídl se Sullivan. „Potřebuju čerstvý vzduch.“

Na chodbě mu Dick řekl: „Myslím na výstřižek, co mi ukázal Tony – kolikpak lidí asi takovéhle věci vidělo a přemýšlelo o nich a kladlo si otázku, jak je změnit.“

„Ono se pořád něco mění,“ řekl na to Sullivan. „Tak nebo tak.“

Najednou byli zase v kavárně, kde se proti nim vyvalila hradba zvuku: břeskot kapely, šoupání nohou, opilé výkřiky, ostrý ženský smích. Bylo to příšerné, nedalo se to vydržet. Rychle zamířili k východu.

Venku bylo ještě pořád zima a mrholilo.

Hudba doléhala v přerývaných taktech bezútěšně do pusté ulice. Znělo to jako žalozpěv. Saxofon vzlykal a kvílel, ale za ním vytrvale jako hněvivý puls bil buben.

Když došel Dick do pokoje, Naomi už ležela a spala. Chvíli stál, a usmívaje se pro sebe, pozoroval ji. Nedávná scéna mu připadala směšná a vzdálená. Už si ani nebyl jistý, jestli je do ní zamilován.

Mimo zdi starého města vyrostlo v nedávných letech město Nový Jeruzalém. Jejich pokoj byl v rozlehlém činžáku v Novém městě. Ráno bylo třpytné a jasné a z okna viděl Dick pod sebou Staré město jako na dlani. Východní zdi budov na slunci mokře jiskřily jako kapky na starcově vousu. Zdi ve stínu zasmušile přemítaly, mrtvolně šedé, zahořklé věkem. Nad masou hranatých beder města se zvedal Dóm na

Kalvárii, kulatý a velkolepý, do běla rozžhavený v jitřním slunci. Jiskřivá krása dne naplnila Dickovu mysl pocitem příslibu a úlevy. Dychtivě se otočil a pobídl Naomi, aby vstala. Místo odpovědi vystrčila oblou snědou paži a přitáhla ho k sobě. Odkopla peřiny a líně se před ním protáhla. Jako by se jeho obdivu neměla nikdy nabažit. Dick jí odpověděl láskyplným, avšak jen letmým úsměvem; jeho mysl byla zaujata jasným přeludem v okně, byla povznesená a odhodlaná plně vychutnat vábivou opojnost toho, co se tu jeho očím nabízelo. Usmívajíc se jeho trpělivosti, vstala, oblékla se a vedla ho dolů do kavárny k snídani.

Jediným dalším hostem byl Tony Horne. Na Dickův pozdrav odpověděl stroze. Tvářil se tak, jako by se spolu včera v noci ani nebavili. Víčka měl zarudlá, ale v očích týž ostražitý pohled, v obličeji tytéž zatrpklé rysy jako ten člověk, který v táboře pořádá hazardní hry. Nevyhnutelná sklenice a láhev stála před ním.

„To máš k snídani, Tony?“ zeptal se Dick. Tony přikývl.

„Žádný biftek s vejcem?“ Dick úporně hledal tón předešlé noci. Jedna ze zatrpklých brázd u Tonyho úst zacukala.

„Psí chlupy,“ řekl.

Dick se vzdal a pustil se do snídaně.

Za půl hodiny prošli Jaffskou branou a ubírali se úzkými páchnoucími uličkami starého Jeruzaléma; prodírali se mezi pokojnými oslíky a Araby v dlouhých kutnách, nevšímajíce si potulných obchodníků s šerbetem ani prodavačů ovoce, nádobí, cetek, koláčů a kávy, kteří na ně pokřikovali z temných podloubí lemujících úzké cesty

Naomi ho napřed zavedla do Chrámu Božího hrobu. Ošklivý kostelík jako by se krčil strachem ze zdí, které ho obklopovaly z obou stran. Uvnitř bylo zatuchlé, kávově zbarvené temno a v něm rozvěšené ostrůvky svící a zamžené mosazi. Ten průvodce, co jim tu všechno ukazuje, pomyslil si cynicky Dick, drmolí, že by se z toho pravému věřícímu rozhodně udělalo nanic. Uhlazeným, nevzrušeným tónem uniformovaného vyvolávače před biografem jim o kostele vyprávěl snůšku faktů. Zažehli svíčky a vešli přímo do hrobu; tam stáli ve žlutém světle a průvodce jim povídal o všem možném, čím ten omšelý kámen snad někdy mohl být, ale ani slova o tom, čím opravdu byl.

Dickovi se zdálo, že tam musí být nezdravo. Utekl, jak nejdřív mohl. U vchodu nějaký zženštilý mnich žebral o peníze.

Potom mu Naomi ukázala Zeď nářků. Stál před ní jeden jediný sehnutý starý vousatý Žid a co chvíli se kamene dotkl čelem. Rty se mu pohybovaly, ale nebylo slyšet, co říká. Když se od zdi odvrátil, jeho oči je minuly. Kolem Dicka prošel sehnutý, starý, ale plný bezvěké důstojnosti, jako zosobnění svého rodu.

Na zpáteční cestě kolem Božího hrobu potkali Dooleye s Vyklouzem. Naomi, pojednou plachá, šla raději kousek napřed. Dick zůstal a dal se s nimi do řeči.

„Já myslel, že se budete držet kavárny," řekl na pozdrav.

„Však jsem chtěli, mrňousi," vysvětloval Vyklouz, „jenomže to nejde přijet do Jeruzaléma a neprohlédnout si pamětihodnosti, no ne?"

„Jeden by vypadal pitomě," dodal Dooley, „kdyby posílal domů dopis a napsal, že z celýho Jeruzaléma viděl jenom putyku!"

„Tuhle si to už zas hasí ti dva nebeští pastýři!" zamručel Vyklouz koutkem úst.

Zrovna k nim přicházel protestantský duchovní Druhého X Padre Hobbs a katolický duchovní brigády velebníček Bourke. Tonouce v úsměvech, mířili k vojákům Druhého X.

„Snaží se dát dohromady partu, která by s nimi šla do Betléma," varoval Dicka Dooley.

„To je desátník Brett," zahřímal sytý, lehce irský hlas velebníčka Bourka. „Zvát ho je myslím zbytečné."

„Je zapsán jako protestant," řekl Hobbs",ale toho protestu je v něm víc než čeho jiného."

Chabě se usmál svému vtipu, útlý, myšce podobný mužíček s bystrýma světlýma očima, v jehož ústech nikdy nechyběl vyhaslý prázdný čibuk.

„Miluje však přírodní krásy, ne? A proto třeba půjde."

„Ne, děkuji!" pospíšil si Dick.

„Och!" pokračoval velebníček Bourke. „Tak ty už víš, co tuhle s důstojným pánem máme za lubem?"

Nadul svůj velký rudý obličej a pak po něm rozestřel nevázaný úsměv.

„Ano," řekl jim Dick ne zrovna přívětivě. „Mám s sebou dámu."

Dobře věděl, že farář je antisemita, a proto s mírnou zlomyslností dodal: „Židovku.“

Velebníček zalétl pohledem přes ulici k místu, kde – jako obvykle v krátké sukni a s holýma nohama – čekala Naomi. Z jeho nevrlého „Hm!“ výrazně zaznělo, co soudí o Židovce, která je ochotna doprovázel australského vojáka.

„Dooleyi!“ ušklíbl se poťouchle velebníček Bourke. „Copak se to s tebou stalo? Jsi černá ovce mezi mými ovečkami.“

Dooley mu odpověděl rovněž úšklebkem.

„Však jsem už říkal, velebný pane, že jsem renegát. Se mnou nic nepořídíte.“

„A kdes to pochytil, takové silné slovo? přidal se s náznakem nedůtklivosti Hobbs.

Dooley se na něho zamračil.

„Od pantáty,“ odpověděl.

„Á! Támhle máme dva mládence od roty C!“ vykřikl náhle Bourke a i s Hobbsem od nich odešel.

„Z toho Hobbse by se člověk zjevil,“ zabručel Vyklouz.

Dick se rozloučil:

„Buďte hodní, hoši!“

„A ty zas buď opatrnej,“ varoval ho Dooley s očima na Naomi. „Vzpomněl si na Chipse!“

Dick rozzuřeně a uražene vykročil. Bylo by jen mlácení prázdné slámy, chtít je přesvědčit, že Naomi není lehká holka.

„Kam teď?“ zeptal se, když byl opět vedle ní.

„Na horu Scopus.“ Ucítil na paži pevný stisk jejích prstů, otočil se a pohlédl na ni.

V očích měla touhu a žár.

Podíval se jinam. Měl pocit, jako když mu cosi beztvarého nahlodává svědomí: pocit neúplnosti, pocit, že ho něco svazuje a drží; náhlý nesmírný nepokoj.

„Copak je na hoře Scopus k vidění?“ zeptal se.

Zpátky do kavárny je dovezl taxík už za soumraku. Dick byl nabručený a rozklepala ho zima. Všechna veselost z dopoledne byla tatam. Hovor se trhal. Dick jedl lhostejně, trýzněn polozrozenými myšlen-

kami. Aby byl lepším společníkem, notně pil.

Do pokoje odešli brzy. Dick klouzal pohledem z okna po ztemnělé mase města a jeho myšlenky byly klidnější, maličko jasnější:

Na všechno chci vždycky odpověď, mysl je můj trýznitel. Co vlastně hledáme? Jistotu? Klid? Ksakru, za čím se to ženu? Co chtějí od života ostatní mládenci? Lucas bere život jako frašku a oplácí mu výsměchem; k jeho citům se jakživ neprokopeš. Tomu jde jedině o Lucase, proto bude do roztrhání těla sloužit jakékoli věci. Žádné prudké lásky ani nenávisti. Žádné závazky. Lucas nemá pravdu… Jak se jen Andy změnil! Andy míval prudké lásky a prudké nenávisti, ale nic z toho zřejmě nemělo organizaci. Příliš často měnil směr. Nic nedovedl do konce: Prohraná bitva. Teď už to je Andy samotář, zatrpklý Andy, protivný Andy, Andy skrz naskrz sobecký, dobrý voják Andy. Andy nemá pravdu… A co Chips? Chips, ten krásný mladý živočich. Něžný jako děcko, strašlivý jako pardál. Pro toho je všechno nahodilá radost. Silný jako lev. Bije se jako mlátička. Srdnatý jako Ned Kelly. Pro něho je strach jenom slovo. Muž mezi muži. Nenapodobitelný. Jeho život je jako moře bohatého sametu. Ale žádná hloubka. Samý pud. Jdi s příbojem! Vždycky s další vlnou. Chips nemá pravdu… Henry Gilbertson je znamenitý člověk. Hluboce přemýšlí. Šlechetný. Idealista. Vzdělaný. Odvážný. Milionářská rodina. Mocná klika. Stejná společenská úroveň jako Fitzroy. Pro Fitzroye je moc osobní vlastností. Kyne z ní jako z kvasnic. Zneužívá ji. Henry chce své moci užít jinak. Je jenom jeden. Jeho moc byla živena bezprávím. Henry je zrůda. Typičtí jsou Fitzroy a Crane. Henry ztroskotá. Henry nemá pravdu… Co to říkal Tony Horne? ‚Peníze mluvěj všude. Při odchodu tě poplácaj po zádech, a po návratu tě kopnou do prdele… Seš taky takovej moula…‘ Tony. Většinou poctivec. Dravec. I na ty, jimž patří jeho sympatie. Sám jaksi buřič, ale poctivému buřiči se vysmívá. Moulové. Cynik, takový je Tony. Ani Tony nemá pravdu… Dooley. Dooleye mám rád. Je mi mnohem bližší. Buřič. Dobrodruh. Dělal už kde co. Na venkově. V továrnách. Nenávidí fabrikanty. Věří v odborové svazy. Fitzroy a Crane jsou mu solí v očích. Rozený rebel. Odpadlý katolík. hlupáka vždycky napálí. Typický Australan? Vysoký, osmahlý, štíhlý, s orlím nosem. Dooley nesnáší autoritu. Někdy se vzteká i na mne. Jak Dooleye nazvat? Je to gauner? Bojovník? Anarchista? Tvrdý, šle-

chetný, komický. Dobrý kamarád. Dooleyů je na tisíce. Neporazitelný. Někdy však se s ním těžko vychází. Dooley má v sobě něco ničivého. Utlačovaní potřebují kázeň stejně jako utlačovatelé.

Dooley nemá pravdu.

Ještě jakživ jsem o těch lidech neuvažoval tak jasně. Změna. Něco se stane, ty reaguješ. Snad jen nepostřehnutelně tě to poznamená. Zas něco jiného se přihodí. Pak najednou jsi jinačí. Narůstalo to ponenáhlu:

Sbohem, tragický mladý básníku!

Sbohem, mladý nešťastný vojáku s opovážlivým čelem a truchlícím srdcem!

Sbohem vychloubači!

Nová doba. Noví lidé.

Všechno se mění. Já také.

14

Začátkem prosince si brigádní generál poslal pro plukovníka Fitzroye a chtěl po něm, aby vysvětlil jisté případy masové nekázně u jeho praporu. Plukovník přičítal nekázeň tomu, že do války vstoupily Japonsko a Amerika. Po Pearl Harbouru, vysvětloval, začali mít vojáci starosti, co bude doma. Zneklidňovala je otázka, jak daleko na jih asi Japonci proniknou. Začaly se rojit pověsti, že valná část vojenských jednotek na Středním východě má být okamžitě poslána nazpět do Austrálie, a sotva se začne mluvit o návratu domů, hned jsou vojáci jako na trní. Pan plukovník však nepřiznal, že za všechen takový neklid může on sám a mnozí z jeho důstojníků, protože už dlouho vojákům namlouvají, že doma v Austrálii na nich páchá zradu neschopnost a netečnost.

Pro plukovníka a jeho oddané následovníky se z války stalo cosi obludného a matoucího. Australský říšský sbor není už elitním, za dobrodružstvím se ženoucím vojskem, jak si ho s oblibou malovali ve svých představách. Je teď pouze malou součástí obrovské světové antifašistické fronty. Doma v Austrálii se armáda rozrostla do neslý-

chaných rozměrů. Lid se sjednotil. Se zlou by se potázal, kdo by pomlouval válečné úsilí.

Na tyto věci často zaníceně poukazoval Henry Gilbertson. Plukovníka to nakonec vyprovokovalo k tomu, že Henryho označil za komunistu. K jeho úžasu se Henry jen pousmál, jako by mu byl plukovník složil poklonu.

Brigádní generál se plukovníkovým vysvětlením spokojil, ale navíc mu udělal přednášku o morálce. Fitzroy se k Druhému X navrátil rozkacený, pomstychtivý a s pocuchanou sebeúctou, a uvalil na mužstvo týden nepřetržitého drilu a pěchotního výcviku.

V noci se stany rozléhalo nespokojené reptání vysílených a zmučených vojáků.

V nepokojích hrála prim rota B, už notoricky nejvzpurnější ze všech rot u praporu. Jednou ráno nenastoupili Cranovi na rozcvičku a místo ní se tiše vytratili do umýváren. Crane v tom viděl vzpouru. V zápalu hněvu vyrazil k velitelství praporu, že dá celou rotu zavřít, ale pak se s vypětím vůle uklidnil, a když všechno důkladně promyslil, uvědomil si, že taková příhoda vrhá nepříznivé světlo především na jeho velitelské schopnosti a bude moudřejší vypořádat se s vojáky přímo. Poslal si tedy pro štábního a pro poddůstojníky.

„Prostě ani necekli a klidně si odešli do umýváren, pane poručíku," řekli mu. „Ignorovali nás, když jsme je volali k nástupu."

„Tahle rozcvička se jim zajídá, pane poručíku," upozornil ho Chips.

„Že zajídá?" vyštěkl Crane. „Dnes jim dám nastoupit večer. Uvidíme, jak jim to bude po chuti!"

Večerní nástup byl stanoven na sedmou. Nadešel čas, a v ležení roty zůstali jenom poddůstojníci. Ostatek roty se dávno vytratil. Tohle už ovšem bylo přespříliš a nedalo se to utajit. Stejně se už novina rozběhla po celém praporu: „Rota B s tím praštila!" Crane si svolal poddůstojníky a půl hodiny na ně vyčítavě řval. Spílal jim, že jsou budižkničemové a bezpáteřní zbabělci. Na mužstvo vůbec nestačí. Naslouchali mu mlčky. Potom skončil, ale oni se pořád ještě neměli k slovu. Propustil je. Odešli od něho s pocitem křivdy a roztrpčení. Drželi jednoznačně s rotou. Věděli, že to všechno má na svědomí Crane. Mužstvu leze krkem jeho nesmyslná horlivost, jeho rozcvičky, jeho opovržlivý, neurvalý tón. Celá rota ho z duše nenávidí.

K raportu nešel nikdo. Plukovník se s Cranem dlouho radil a nakonec vyhnal rotu na týden do pouště poblíž Bír Šeby. Vrátili se odtamtud zarputilí, špinaví a zkrotlí. Po mnoho večerů se pak v ležení roty nemluvilo o ničem jiném než o tom, jak každý Crana nenávidí.

Plukovník si o těchto událostech promluvil s majorem Pomfretem a ten mu poradil. Plukovník se podle jeho rady zařídil.

Vzápětí přineslo stávkování roty B blahodárné výsledky. Přestaly rozcvičky v zamlženém ránu, a co bylo nejlepší, od výcvikového praporu povolali Henryho Gilbertsona, aby se znovu ujal velení roty B. Crane, zachmuřený a roztrpčený porážkou, převzal opět šestou četu.

Když dostala rota rozkaz k vyhoštění do Bír Šeby, byli mnozí z šesté čety pro to, aby i tentokrát odmítli se hnout. Nastalo dohadování, vážky úvah se klonily hned sem, hned tam; nálada se rozbouřila; někteří byli pro to, aby se vysadilo úplně. Když rozbroje konečně vyvrcholily, zakročil Sullivan. Mluvil trochu nejistě, tak jak se na „nováčka“ slušelo: předešlé dvě stávky vyvolaly už jistě dost velký rozruch, než aby jejich stížnosti někdo jen tak přešel.

„Nějaký trest si budou muset vymyslit,“ řekl. „Ať vznikly proč vznikly, Groggy nemůže dvě stávky přejít bez ničeho; přitom však ví, že jen tak pro nic za nic se na vojně nestávkuje. Rozhodně po tom půjde… Prosím, štábní drží s námi. Řekneme mu, aby to všechno neopomněl vylíčit Micku Varneyovi. Cvok Mick to zas poví Groggymu. Tenhle polní trest si můžeme odkroutit a necháme se překvapit, co na nás ušijou dál!“

Dick ho podporoval, jiní se přidali a nakonec se na Sullivanově názoru shodla celá četa. Jako mluvčího zvolil Dicka a Dick předal jejich stanoviska ostatním četám.

Když pak nad nimi znovu převzal velení rozradostněný Henry Gilbertson, rozhodl se jednat s rotou tak, jako by si byla štít hned dvěma vzpourami za sebou vůbec nepošpinila.

„Naše dobrá máma!“ pochvalovali si.

Dick byl na svou vedoucí úlohu a na svou roli mluvčího velmi hrdý.

„Dobrá taktika,“ řekl nadšeně.

Sullivan se zazubil.

„Jaká akce, takový zisk,“ zněla jeho poznámka.

Noc po Henryho návratu se ze svých nezákonných toulek vraceli Dooley s Vyklouzem, opilí, rozjaření a plni kuráže. Když dorazili k táboru, zaváhali a dohadovali se, mají-li se hlásit hned, či počkat až do rána. Bylo už dávno po večerce.

„Napřed bysme se na to měli pořádně vyspat," nabádal Vyklouz.

„To je nápad," souhlasil Dooley. „Ale než se půjde spát – jednu důležitou věc!"

„Copak kamaráde?"

„Pánům oficírům musíme dát dobrou noc!"

„Šmarjá!" vydechl Vyklouz. „Jak jsem na tom moh zapomenout!"

„Dát dobrou noc Mámě," oznámil Dooley, když se proplétal a potácel mezi uvazovacími lany u stanů. „Prý už se vrátil."

„Já zas musím dát dobrou noc starýmu kámošovi Archovi," ujišťoval se Vyklouz, šlapající pozorně za Dooleyem.

Bylo tma jako v pytli a při hledání důstojnických stanů se dost navrávorali. Nakonec je přece jen našli, a kývajíce se a opřeni jeden o druhého, stanuli v místě, kde stany končily.

Tichý noční vzduch proklály chraplavé pivní hlasy, smíšené s výbuchy smíchu.

„Dobrou noc, Mámo! Tuhle je tvůj kamarád Dooley; dobrou noc, Mámo!"

„Dobrou noc, Archi! Vrací se ti Vyklouz. Stejskalo se ti po mně, Archi? Dobrou noc, ty starý lotře!"

„Slyšíte mě, pane Crane?" křičel Dooley. „Je doma pan zeman ze Scobie? Je doma Führer Crane? Dobrou noc a čert tě vem!"

Jak by ho Crane neslyšel! Slyšelo ho půl praporu. Crane vylítl ze stanu, vyhledal strážného, hned ho poslal pro hlídku a sám šel Dooleye s Vyklouzem do tmy hledat.

„Ještě nespíš, Groggy?" ječel Dooley. „Spi sladce, ty starý ožralo!"

„A co Hovado?" zeptal se Vyklouz. „Ještě nespíš, Hovado'? Co to tam máš za techtle mechtle s tím zpanchartělým klukem? Ty nezbeda nezbedná!"

Dooley s Vyklouzem se rozchechtali a vrávorali ve tmě, až se jeden druhému ztratili. Když se pak před Dooleyem hrozivě vztyčila pomstou hořící postava Kennetha Crana, měl ho Dooley za Vyklouze.

„Kam ses to zaběh, ty pacholku?" ptal se a napřáhl obě paže.

Jen se ho Dooleyovy ruce dotkly, Crane je odstrčil a ustoupil zpátky. Šlápl však jenom do prázdna a po hlavě se svalil do zákopu. „Stráže!“ začal řvát. „Stráže! Jste zatčen, Franksi, a půjdete do vazby!“

Dooley nakoukl do zákopu a rozpoznal nasupené rysy velitele čety.

„Ty, ty neřáde jeden!“ ulevil si ještě jednou a odpotácel se, vytrvale volaje na Vyklouze.

Dooley s Vyklouzem byli na strážnici v přísné vazbě. Dooley se měl odpovídat z toho, že se svévolně vzdálil od jednotky a že nadával důstojníkům, a navíc ho Crarie udal za napadení. První dvě obvinění vyslechl Dooley unuděně a mlčky, zato proti Cranovu nařčení se hněvivě ohradil a trval na tom, že Crane zakopl a do zákopu spadl.

„Abyste věděl, co děláte, na to jste byl příliš opilý!“ vyštěkl Crane. „Dooley, můžu tě jen poslat zpátky do vazby a před velitele,“ řekl Henry. „Tentokrát tě zavřou!“

„Já jsem pana poručíka neuhodil!“ bránil se Dooley rozhořčeně. Henry ho dal vyvést. Sám za sebe byl ochoten věřit, že se Dooley záměrným napadením Crana neprovinil. Měl sto chutí Crana požádat, aby své obvinění proti Dooleyovi odvolal, ale stačilo, aby se na Crana podíval, a rozmyslil si to. Crane každý takový návrh odrazí a jenom z toho bude ještě mít radost! Jejich vzájemný vztah je poslední dobou dost napjatý. Nemá cenu mu o něco říkat. Henry raději zašel za plukovníkem a vylíčil mu, jak znamenitě Dooley u Tobruku bojoval. Natrefil se k tomu Temple a ten se zas vlídně přimlouval u Vyklouze.

Dooley se svěřil strážným a Vyklouzovi, z čeho jej Crane obviňuje, a zvěst putovala dál až k rotě.

„S Dooleyem je amen,“ vyslovil se Chips. „Bude to jeho slovo proti Cranovu a Groggy musí věřit Cranovi.“

Kamarádi se po jednom po dvou přikradli ke strážnici za Dooleyem, kterého střídavě krušila kocovina a nespravedlivost Cranova nařčení. „Vůbec jsem ho nepraštil,“ dušoval se zarytě. „Zakop a spad. Škoda že jsem mu ji nevrazil!“

Vyklouzovi uštědřil plukovník dvacet osm dni vazby a Dooleye předal oblastnímu polnímu soudu. Za týden se v denním rozkaze dočetli, že Dooleye odsoudili na devadesát dní do vojenské trestnice. Po

celém praporu se vyprávělo, že nebýt Crana, byl by Dooley dostal jenom stejný trest jako Vyklouz. Crana však udivila nenávist, kterou občas postřehl na tvářích svých podřízených.

15

Dooleye odvezli do věznice pod eskortou dvou polních četníků v dodávkovém voze, který měl vzadu těžké zamřížované dveře. Armádní „Zelený Anton“. Jeden četník seděl vedle něho, druhý naproti. Byli to hromotluci pro tuto práci zvlášť vybraní. Oba měli pistole. Jejich kamaše, opasky a řemínky byly čistě bílé a mosazné přezky vycíděné, že se blyštěly jako zlato. Jeden si zapálil cigaretu a nabídl Dooleyovi. Ten nevrle odmítl. „Radši si vezmi, kámoši,“ radil četník. „Teď už si tři měsíce nezakouříš!“

Nastrčil Dooleyovi balíček. Dooley zamumlal, že děkuje, vzal si cigaretu a četník mu ji zapálil.

„Tam co tě vezem, kámoši, je to zlý.“

Dooley ho slyšel jen napolovic. Dokázal se soustředit na jednu jedinou myšlenku. Na Crana. Na Cranovo svědectví, které mu vyneslo devadesátidenní trest.

„Třeba si to ani nezasloužíš,“ mluvil dál četník, „ale já s tebou cítím. Kdo skončí v lapáku, ten tam většinou bývá právem.“ Dooley mlčel a civěl dráty ven. Zapomněl, že polní četníci jsou jeho přirození nepřátelé; bylo mu jedno, co ho v kriminále čeká. Jen jedno si uvědomoval zcela jasně: tohle mu nadrobil Crane. Druhý četník, který seděl naproti Dooleyovi, mu začal udílet rady: „Jen tam nebuď jak rozkacený kohout! Musíš prostě zapomenout na svou hrdost a umínit si, že uděláš všechno, co ti poručí. Někteří bachaři si na to potrpí, aby ses před nimi plazil. Tak se plaz! Prostě si to nechej líbit, ať s tebou dělají co dělaj! Vlastně jinýho ti nic nezbývá. V kriminále nemáš žádný práva.“

Četník vedle Dooleye vyfoukl oblak kouře.

„Jo, to je banda neurvalá, tihle bachaři,“ řekl soucitně, „ale je jich potřeba. Dělaj z vojenský věznice něco tak setsakra děsivýho, že se

tam nikomu už podruhé nechce. Musej, jinak by se do kriminálu hrnulo půl armády kvůli ulejvce nebo aby nemuseli na frontu.“ Crane je lhář, přemítal Dooley. Šlo o slovo důstojníka proti slovu prostého vojína a v takových případech se vždycky věří důstojníkovi. Takové je už vojenské právo. Když dojde na slovo jednoho proti slovu druhého, pak je lhářem ten, kdo má nižší hodnost. „Vy mládenci, nevražíte na četníky,“ pokračoval chlap vedle Dooleye, „ale počkej, až okusíš bachaře! Je to pár tejdnů, co se jim tam jeden pominul!“

Nepřipustili ani možnost, že to tak *mohlo* být, přemýšlel Dooley. „Nežádoucí živel,“ řekl o něm předsedající major. Dooley si vzpomněl na plakát, jakým doma v Austrálii verbovali do války: „Vstup i ty do boje za svobodu!“

Divoce a trpce se v duchu zachechtal. Jeho zášť zrovna vrcholila a cítil, jak mu za očima vražedně tepe krev. Vášnivě se zapřísahal, že co bude živ, už nezvedne pušku a nevystřelí. Ať si jen nacisté válku vyhrajou! Však nemůžou být o nic horší než Crane, Pomfret a Fitzroy!

Teprve teď si Dooley plně uvědomil, že mu četník něco povídá. Změřil chlapa opovržlivým pohledem a příkře, chraplavě řekl: „Nech si to, poldo! A jedno si zapiš za uši: Toho důstojníka jsem neuhodil!“

Oba četníci se zašklebili a mrkli na sebe.

Věznice pozůstávala ze tří poschodí kamenné skály uvnitř čtyřmetrové ohrady. Podle vzhledu bývala kdysi školou nebo nemocnicí. Vůz zastavil u dvou křídel pevných železných vrat; jedno z nich se prudce rozlétlo a vpustilo je dovnitř. Zde předali četníci Dooleye i se svazkem listin dvěma vojenským dozorcům. Ti jej zavedli po schodech ke dveřím, kde byl nápis „Velitel“ a zaklepali.

„Dále,“ ozval se zdvořilý, tenký hlas.

Vešli a Dooley se octl proti majorovi sedícímu za stolem uprostřed místnosti. Byl to zavalitý, statný člověk jemných, hezkých rysů. Rovné černé vlasy se mu lepily na hlavu jako čepička. Po obou stranách horního rtu mu jako střenka nože běžel tenký proužek knírku.

Major zevrubně studoval Dooleyovy papíry. Konečně se opřel, vzhlédl k Dooleyovi a pravil:

„Napadení důstojníka, co?“

„Já ho nenapadl,“ protestoval Dooley.

Major se usmál.

„To jsem zklamán," prohodil přívětivě. „Tipoval jsem tě na člověka, který řekne ‚Ano' a jsem rád, že jsem to udělal."

„Já ho nenapadl –"

Na stůl hřmotně dopadla majorova pěst.

„Vězňové nesmějí mluvit bez povolení! Tak drž hubu!" Potom se znovu usmál.

„Co, nechtěl by ses na mě vrhnout?" zeptal se. „Než odtud vyjdeš, bude se ti chtít, to mi věř! S vojáčky, kteří vztáhnou ruku na důstojníka, tady umíme zvlášť zatočit, nemám pravdu, pane štábní?"

To bylo první z několika střetnutí s velitelem věznice majorem Portmanem.

Z majorovy kanceláře eskortovali Dooleye do jiné místnosti, kde mu oba dozorci prohledali kapsy, a co v nich našli, bylo jejich. Moc toho nevyhrabali: kapesník, kousek dopisu, pár drobných mincí a náprsní tašku.

„Peněz zrovna moc nemáš, vojáčku," řekl mu jeden. „Tohle dostaneš nazpátek, až půjdeš ven." Ušklíbl se a vycenil veliké zažloutlé zuby. „Když budeš poslouchat."

Druhý si prohlížel Dooleyovu náprsní tašku. Našel tam dopis, přelétl jej očima a pak vytáhl podobenku.

„Co je to za starou děvku?" zeptal se.

„Ty hovado," obořil se na něho opovržlivě Dooley. „To je moje matka."

Jako na povel se na něho oba vrhli. Rval se s nimi s ďábelskou zuřivostí, vkládaje do ran, které jim zasazoval, všechnu utajenou nenávist a odpor. Záhy ho však zdolali. Dostal kolenem do břicha a svět se s ním zatočil. Svalil se na podlahu a prudce zvracel. Pak dostal kopanec do žeber a tělem mu projela ostrá bolest, která mu znovu zvedala žaludek.

Kolohnát se zažloutlými zuby klekl Dooleyovi na hrudník a vyrval mu hrst vlasů.

„U nás se vězeň v první řadě naučí jakživ neodmlouvat," pravil ledabyle. „Řekne: ‚Pane dozorce, smím promluvit?', a když dostane povolení, terpve nemluví. Teď vstaň a postav se do pozoru!" Vytáhli Dooleye na nohy. Stál, kymácel se a prudce oddychoval. Postupně se

mu rozjasnilo před očima a znovu chytil dech. Jedovatě na ně vyprskl:

„Vy kurvy bachařský!“

Kolohnát se zažloutlými zuby zašel ke skříni, otevřel ji a vytáhl z ní dva popruhy. Mrkl na kamaráda a ušklíbl se.

„Dole?“ zeptal se tiše.

„Jo, dole. Hybaj, vojáčku!“

Vystrčili Dooleye do chodby a vedli ho o dvě poschodí níž, do jakéhosi holého kumbálku. Zamkli. Dooley zaťal pěsti a stál čelem proti nim.

Kolohnát se špinavými zuby sundal čepici a položil si ji do kouta. Hrdlořezské rysy se mu tetelily blažeností. Jeho společník byl bledý a měl tenká ústa a přísný úřednický výraz. Na nose mu seděly brýle s kovovými obroučkami; ty si nyní sundal a vyčistil.

„Seš Žid?“ otázal se Dooleye.

Dooley neodpovídal.

„Nenávidím Židy,“ řekl zase obrýlený. „Ukřižovali Krista. Jaká škoda, že nejsi Žid!“

„Třeba je to komouš,“ nadhodil kolohnát se zažloutlými zuby. „Všichni Židi jsou komouši!“ vážně pronesl jeho společník. Nasadil si brýle a zavile švihl Dooleye opaskem po levé ruce. Jako nůž se těžký kov přezky zaryl Dooleyovi do prstů. Vykřikl bolestí a sevřel si prsty druhou rukou, ale vtom ho kolohnát se špinavými zuby švihl opaskem do krku. Dooley ucítil v hrdle bolest, jako by tam měl všecko spálené. Oba dozorci ho mlčky, neúprosně mrskali dál. Hlavu si chránil pažemi a ve snaze uniknout poletujícím opaskům běhal sem a tam. Rány mu však na paže a na tělo jen pršely; ostré rány, po nichž tryskala krev nebo zbývaly modré podlitiny.

Tak ho mlátili pět minut. Potom ho vyvedli ven a strčili na samotku. V cele nebylo nic než deka. Později mu přinesli krajíc suchého chleba a plecháč vody. Snažil se napít, ale nemohl skoro vůbec polykat. Hrdlo měl zpuchlé a zmodralé, prsty pořezané, pohmožděné a pokryté zaschlou krví. Celé tělo se proměnilo v živou, pulsující bolest.

Ve věznici bylo asi sto padesát trestanců. Ostřílení provinilci, lidi se zločineckou minulostí; jiní takoví jako Dooley. Dezertéři, rozkradači vojenských zásob, nebo ti, jež přistihli při prodávání zbraní Arabům,

vojáci, kteří vztáhli ruku na důstojníka či poddůstojníka. Jedno je spojovalo: nenávist k mužům, kterým se tam říkalo bachaři.

Na samotce nechali Dooleye tři dny. Čtvrtého dne ho vyvedli ven na rozlehlé nádvoří a tehdy poprvé spatřil tváře svých spoluvězňů. Patřily mužům různého stáří mezi dvacítkou a padesátkou a všechny tak či onak nesly pečeť vězení. Některé byly zavilé a neurvalé, s pohledem zločinců; některé byly nesmělé a schlíplé; jiné zas, jako obličej Dooleyův, sveřepé, vzpurné.

Nádvořím se celý den rozléhal křik bachařů. Vězně rozdělili na pracovní čety a každou vedl jeden bachař. Ať odváděli trestance kamkoliv, ať se dělalo co chtělo, muselo se to dít poklusem. Normální krok byl přečinem. Celý den se nádvořím sem a tam plahočila těla trestanců. Někdy jim dali jako zátěž torny s kamením a hodinu za hodinou je execírovali.

Pro vězně bylo rovněž přečinem mezi sebou hovořit. Přál-li se některý vězeň oslovit bachaře, musel napřed poprosit: „Pane dozorce, smím promluvit?“ Přesto se trestancům podařilo tu a tam nějaké slovo utrousit koutkem úst.

Na trestání provinilců, kteří buď byli přistiženi při mluvení, nebo při tom, jak přestali klusat, měli bachaři vlastní metody – zmlátili je jako před nedávnem Dooleye a na tři dny je zavřeli na samotku nebo je štvali sem a tam, sem a tam, až vyčerpáním padli.

Každý bachař uvalil na vězně vlastní svérázné urážky a týrání; každý samorostle ukojoval svůj hlad při pohledu na utrpení. Tomu obrýlenému, co hned prvního dne pomáhal při mlácení Dooleye, se říkalo Žralok a zrovna v jeho četě se Dooley octl. Jednou z oblíbených Žralokových kratochvílí bylo donutit vězně, aby si vyryl asi čtvereční stopu širokou a dvě stopy hlubokou díru, tu naplnil vodou a míchal hlínu, až z toho bylo miniaturní bahniště. Pak si musel trestanec stoupnout obutý do díry a za Žralokova vřeštivého „Levá, pravá, levá!“ na místě pochodovat. Vězňové si tyto „tresty“ většinou raději nechali líbit, než aby se vystavili bití a samovazbě. V Dooleyově četě byl též urostlý mládenec Moffatt, který napadl důstojníka. Obličej měl stále prostý a milý, ale poznamenal jej pohled zaryté odhodlanosti. Dokonale si osvojil trik, jak mluvit s téměř zavřenými ústy. Obličej měl zjizvený od nedávného bití. Obdiv všech spoluvězňů sklidil za to,

že před Žralokem odmítl padnout na kolena a ani po hodinovém mlácení nepovolil. Žralok si totiž co chvíli zamanul dostat někoho na kolena. Moffattův hlas si za zaťatými rty denně mručel jediné odhodlání:

„Jednoho krásnýho dne Žraloka zabiju!“

Sotva se Žralok obrátil zády, vždycky se na něho upřely Moffattovy oči hořící nenávistí.

Když poprvé Žralok nařídil Dooleyovi, aby si klekl, Dooley stál a chvíli na dozorce vyjeveně hleděl. Až se mu tělo cukalo, jak se přemáhal, aby se po tom bezcitném fanatickém obličeji nerozpřáhl. Nakonec se ušklíbl, pokrčil rameny a poklekl.

Pokud trestance vůbec živili, byla to strava odporná a hrubá: ráno chuchvalec studené hrudkovité kaše, na tvrdo uvařené vajíčko a malý krajíček suchého chleba, v poledne a večer obvykle jídelní miska mastného šedého guláše. Nikdy čaj. Na výdej každého jídla dozíral bachař. Jakmile dostal vězeň jídlo, musel se před bachařem postavit do pozoru, zvednout misku a křiknout:

„Jedna porce, vše v pořádku, prosím!“

Jakživ ani hrnek čaje. Jakživ ani jediná cigareta. Občas některý z vězňů zasténal:

„Bože – dát si tak šluka!“

Ponenáhlu se Dooley dověděl o bachařích všechno – kdo jsou odkud přišli a proč jsou tady. V noci líhal na tvrdých prknech v cele pro šest mužů a přes svou vyčerpanost o bachařích často a hluboce přemýšlel. Byl na ně až posedle zvědavý. Snad se v něm zvědavost zrodila hned tehdy, kdy si poprvé připomněl, že tihle neurvalci jsou také Australané a žili předtím mnoho let ve stejné zemi jako on – někteří zrovna v jeho Melbournu. Jako každý prostý Australan Dooley pudově opovrhoval policajtem, a tím spíš jako voják polními četníky a bachaři; dosud však nikdy nepřemýšlel o tom, proč existují, ani jak se rodí. Jednomu však po čase celým srdcem a celou duší uvěřil – že jsou daleko horší než kterýkoli z trestanců, na něž dozírají.

O Žralokovi se dověděl, že kdysi býval ve Victorii u politické policie. Podle ostatních vězňů to byl „náboženský maniak“. Bývalých policistů nebo vězeňských dozorců bylo mezi bachaři několik. Kolohnáta se zažloutlými zuby propustili od policie pro úplatkářství. Předtím býval detektivem v mravnostní četě. Jiný se do věznice dostal jako

trestanec, když mu přiklepli devadesát dní za rozprodávání vojenského proviantu Arabům, a po odpykání trestu ho na jeho vlastní žádost přijali ve věznici jako bachaře. Moffatt prozradil Dooleyovi, že právě ten chlap má v civilu dlouholetou pověst kapsáře, šmelináře s narkotiky a policejního udavače. O majoru Portmanovi věděl Moffatt jen tolik, že je to bývalý policejní detektiv a sadista.

Dooley se dověděl i tom, jak si právě Moffatta vyhlédli bachaři pro jeho vzpurnost, posměšky a pro jeho býčí houževnatost a denodenně ho bili nebo ponižovali. Moffatt Dooleyovi vylíčil, jak si pro něho jednou poslal major Portman.

„Seděl si tam," vyprávěl Moffatt, „celý usměvavý a učiněná líbeznost. ‚Moffatté,' povídá, ‚trestanci sice nesmějí dostávat poštu, ale já ve vašem případě udělám výjimku.' Zvedne s psacího stolu dopis. Byl od mé ženy. Otevře ho a začne číst. Já věděl, že vůbec nemá právo vězňovi poštu otvírat a číst – to nemá ani Blamey, ale neříkal jsem nic, myslel jsem si, třeba mi ho přečte nahlas. Člověk měl být chytřejší, než čekat od toho hovada něco slušného. Nechá mě tam stát a čte si dopis – šest stránek. Potom se na mě zas koukne – na obličeji pořád ten falešnický zdvořilý úsměv. ‚Manželka je zdráva, Moffatte. Má se jako nikdy v životě. Podle všeho si zatím od někoho uhnala outěžek.'

Mě popadl vztek, zrovna jak on to chtěl. Jako šílenec jsem po něm skočil." Moffatt se mstivě zašklebil. „Mordyje, jak já mu vynadal! Potom mě dal odtáhnout pryč. Čtyři mě drželi a Žralok mě mlátil." Všechna Moffattova vyprávění končívala navlas stejně. Pokaždé slavnostně, sebevědomě prohlásil:

„Jednoho krásnýho dne Žraloka zabiju!"

Někdy jako by se v těch jasných mladických Moffattových očích skrývaly hluboké, nepřirozené plamínky.

Ráno bývalo majora Portmana vídat na jednom konci nádvoří; pozoroval vězně, jak podstupují svou každodenní krutou zkoušku. Na obličeji mu vždycky pohrával sotva znatelný záchvěv vzpupného úsměvu. Se svým tlustým zvířeckým tělem a vymydleným šviháckým obličejem ztělesňoval trestancům ducha věznice. Dooley si trpce stěžoval, jak těžce se proti němu Crane prohřešil, jenže na ostatní to nijak nezapůsobilo. Jak se tam dostal, to se jim vedle té strašlivé skutečnosti, že

tam je, nezdálo nijak zvlášť důležité. Noc co noc však ležel Dooley dlouhé mučivé hodiny, roztřesen zimou i pod pokrývkou, a živil svého ducha záští ke Cranovi, záští, kterou v sobě hýčkal jako drahocennou útěchu. Ta zášť byla cosi temného, pronikavého, co zocelovalo jeho sebeúctu a dávalo jeho odhodlání určitý cil.

16

Tvářnost pěšího praporu se mění. Lidé jsou raněni a odejdou domů, jiní padnou; důstojníci, poddůstojníci přicházejí a odcházejí. Docházejí posily, někdy po kapkách, jindy v celých proudech. Někteří vojáci však zůstávají a jejich životy jsou jako očarované. Zůstávají, aby se jiní měli komu smát, pronášejí trefné výroky, které se stávají majetkem praporu a dříve či později majetkem všech vojáků. Vždycky jsou po ruce, aby v pádnou posměšnou větu vtělili pocity vzpurného mužstva. Jsou majetkem praporu. Kdekdo je zná. Sami důstojníci leckdy pocítí sílu veřejného mínění o takových lidech a jsou donuceni k shovívavosti, kterou projevují jen neradi. Dvěma takovými vojáky byli Vyklouz a Tony Horne.

Vyklouz utekl načerno tolikrát, že si to už ani nepamatoval. Bodře a přirozeně přezíral úctyhodnost důstojníků i poddůstojníků a tak trochu zázrakem z toho jakživ neměl takové trampoty jako Dooley. Když potkal Vyklouz plukovníka, nesalutoval, jen zavolal:

„Dobrý den, pane plukovníku!“

Zrovna tak zdravil majora Pomfreta a major měl dost vtipu, aby postřehl, že Vyklouz je nenapravitelný a bylo by špatné nasadit korunu své neoblíbenosti tím, že by ho za to nějak stíhal.

Tony, třebas pouhý vojín, představoval u praporu moc z jiných důvodů. Polovina praporu mu totiž dlužila peníze. Byl velkorysý, když se mu zamanulo, a neúprosný, když si usmyslil chovat se jinak. Menší kabrňáky, než byl sám, choval v hlubokém opovržení. S důstojníky mluvil s lehce zastíraným nepřátelstvím. Sám své pohrdání autoritou vyjadřoval nahlas a často, ale masovému vzdoru roty se vysmíval jako něčemu, co je stejné jako štěkot na měsíc, a Dickovi řekl, že jsou

všichni moulové.

O Dooleyově uvěznění se Tony vyjadřoval rozhořčeně. Denně roztruboval, jak Crana nenávidí a výsměchem stíhhal proslulé jméno poručíka i všech, kteří se také jmenovali Crane. Vyklouz vymyslel pro Crana přezdívku, kterou celý prapor rázem přijal za svou: „Práskač Crane!“ V noci vykřikovaly hlasy v praporním tábořišti: „Práskač Crane!“

Pro Dooleye založili fond a pokladníkem zvolili Sullivana. Sullivana navrhl Dick. Nápad nadšeně uvítal sám Tony Horne. Daroval fondu do vínku dvacet palestinských liber. Vojáci, z nichž vyždímal menší dluhy, vrtěli hlavou a s úsměvem prohlašovali:

„Starý Sup se nezapře!“

U praporu se vzmáhal neklid. Dal o sobě vědět, když se někdo vzdálil bez propustky nebo vynadal důstojníkovi. Táborem se rychle šířily zvěsti, že jiné jednotky mají být co nevidět poslány domů do Austrálie. Vymýšlení poplašných zvěstí se stalo zaměstnáním. Na některých bylo něco pravdy, jiné byly doposledku vykonstruované. V podstatě však vesměs svědčily o zmatku a zklamání. Válka už dávno přestala být dobrodružstvím. Rozrostla se v cosi gigantického a děsivého. Nejprve napadl Hitler Sovětský svaz, a teď zas Japonsko založilo požár v Tichém oceáně a jeho armády se valí jako povodeň na jih. Tábory se konečně vyhranily. Tentokrát si stojí tváří v tvář fašista s antifašistou. V tomto pokojném zákoutí mezi pomerančovníkovými háji a piniemi si připadali zapadlí a zapomenutí. Sedmi stům mužů se den ze dne víc zajídala malicherná a otravná rutina vojenského tábora. Při nástupu praporu před zpupně vykračující, hulákající figurkou štábního rotmistra Varneye nabyli víc než kdy jindy přesvědčení, že před sebou vidí cosi nelidsky nenormálního a fraškovitého. Plukovníkovy řeči jako by ani nepatřily do společnosti rozumných lidí. Zášť mužstva k neoblíbeným důstojníkům se rozrůstala a prohlubovala. O plukovníkovi, majoru Pomfretovi, kapitánu Stampovi, kapitánu Barrettovi a o Cranovi kolovaly po táboře jedovaté historky. Přehrady nedůvěry vyrostly i mezi mužstvem a důstojníky jako byli Henry Gilbertson a poručík Temple. Poprvé po dlouhé době Henry pocítil onu zoufalou otrlost, jíž se marně snažil proniknout.

U roty B vařil Baxter hůř než kdy předtím. Rota se spontánně

shodla, že nadešel čas k nějaké demonstraci. Nejméně polovina roty byla pro další stávku. Věci se však vyhrotily jinak. Stalo se to, když na rotu B přišla řada v dozorčí službě. Dozorčí četou byla 6. četa. Dozorčím důstojníkem praporu byl Crane a dozorčím seržantem praporu Chips Prentice. Toho večera jim Baxter zase předložil svůj nenáviděný guláš.

Do jídelního stanu vstoupil Chips a zavelel „Pozor!“; potom se objevil Crane a dal jim pohov.

„Nějaké stížnosti?“ ptal se.

Rota odpověděla jako jeden muž:

„Zas tenhle všivý guláš!“

Crane přešel jejich hlas netrpělivým úšklebkem. Na stravu se u roty B žehralo tak často a kapitán už tolikrát veškeré stížnosti pro „nepodloženost“ odmítl, že je dozorčí důstojníci brali jako chronickou nepříjemnost.

Crane jejich bručení už nevěnoval další pozornost; jen se porozhlédl po jídelně a měl se k odchodu.

„A co s tím gulášem?“ naléhaly hlasy.

Reptavé bručení neustávalo. Jeden voják se s miskou plnou guláše prodral ke Cranovi. V očích měl hněv a odhodlání.

„Tak co bude s tím gulášem? To by nežral ani pes a my chceme, aby se s tím něco provedlo!“

Crane poctil misku guláše dlouhým pohledem.

„Zdravotní důstojník řekl už kolikrát,“ odpověděl, „že guláš je bez závad.“

„Zdravotní důstojník ho nemusí jíst!“ ozval se malý tlouštík vážných oblých rysů – Petr Dimmock.

„Nemůžete mít hlad,“ vyhrkl Crane. „Mít hlad, tak to sním!“

„O pět liber,“ vykřikl voják, „že tuhle misku guláše nesníte!“

„Nemám nejmenšího přání připravit vás o pět liber,“ odsekl opovržlivě Crane.

„Naval prachy, nebo drž hubu!“ ozval se nějaký hlas.

„Ticho!“ zařval Crane, ale odpovědí mu byl jen další hukot protestu.

„Pošlete pro zdravotního důstojníka!“ navrhl Sullivan, který zatím vstal a přistoupil ke Cranovi. „Uvidíme, jestli to snese!“

„Zdravotní důstojník je mimo tábor!“ odsekl Crane.

„Stejně to houby pomůže, i když tu bude!“ ušklíbl se Sullivan.

„Ticho!“ zařval znovu Crane, ovšem ohlas byl stejně malý jako předtím.

V jídelně propukla vřava. Pod ochranou všeobecného povyku chrlily teď anonymní hlasy na Crana nadávku za nadávkou.

„Já bych ti to s radostí vecpal do chřtánu i s miskou!“

„Práskač!“ vysmívalo se několik hlasů najednou.

„Chyťte toho hulváta všivýho – Baxtera!“ vybřeskl kdosi a hned se z jídelny vytratilo několik vojáků.

Cranovi se už situace vymkla z rukou. Se slovy „Promiňte, pane poručíku!“ Chips zvedl obě ruce a zahřímal: „Klid!“

V tu chvíli bylo ticho. Vždyť promluvil Chips, a co říkal Chips, mělo přitažlivost a váhu. Chips svěsil ruce a s úsměvem řekl: „Pan poručík Crane to přece, mládenci, nevaří. Jakožto dozorčí důstojník může vaše stížnosti jenom předat dál!“

Okem, na které Crane neviděl, Chips zamrkal. Zahlédl vojáky, jak vyklouzli pro Baxtera. „Nic vám nebrání přátelsky si porozprávět s desátníkem Baxterem. Jistě si dá říct!“

Z tváří jim vyprchal hněv. Celá jídelna se culila na Chipse. Ten nasadil vážný obličej a úctyhodně se otočil ke Cranovi. Crane se vypjal do pozoru a příkře vyjekl:

„Budou-li v této jídelně ještě nějaké výtržnosti, dám zavolat stráž!“

Pak se prudce obrátil a následován Chipsem odešel. U vchodu do jídelny se Chips otočil, ještě jednou na rotu hbitě zamrkal a odchvátal za svým nadřízeným.

Za malou chvíli strčilo asi půl tuctu vojáků zadním vchodem do jídelny vzpouzejícího se Baxtera. Uvítala ho směsice posměšků a mručení.

„Co chcete, vy moulové?“ obořil se na ně, ruce furiantsky založené v bok. Jako vždycky na něj byl žalostný pohled: vlasy zcuchané, obličej umazaný, hnusně špinavá oblýskaná zástěra. Oči mu rychle těkaly po kruhu nevraživých tváří.

Vtom strčil Petr Dimmock Baxterovi pod nos šálek a řekl:

„Tumáš! Sněz to!“

„Táhni k čertu!“ zavrčet Baxter.

„Proč to nechceš?“ dorážel Dimmock.

„Nemám hlad.“

„Donuť ho, ať to sní!“ vykřikl kdosi a všechny hlasy se hned přidaly.

Dimmock strčil před Baxtera šálek, až mu do něj málem namočil nos. „Jen to sněz!“

„Sněz si to sám!“

„Tak to dostaneš takhle!“

V příštím okamžiku vyklopil Dimmock celý šálek guláše Baxterovi na hlavu.

Rota jeho čin odměnila ohlušujícím souhlasným řevem. Baxter si škrábal guláš z očí a vlasů a klel jako pohan. Pronásledován divokým řehotem se vypotácel ze stanu.

Dimmock, jinak chlapík skromný a nenápadný, se rázem stal hrdinou dne.

Druhého dne při snídani zahájil Baxter svou vlastní stávku. Jídlonosičům řekl, že pro rotu nevaří.

„Tak dobrá, Baxtere,“ řekli mu, a zatímco Baxter trucoval ve stanu a naléval se pivem, uvařili si ten den všechna jídla sami. Už drahnou dobu si rota tak nepochutnala. Večer koloval po jídelně klobouk a jídlonošům to vyneslo okolo čtyř liber na hlavu. Byli tak nadšeni, že se okamžitě přihlásili k této službě na neomezenou dobu a přijali za svůj úkol vařit pro rotu s tím, že jednou týdně bude kolovat klobouk. Navíc slíbili, že budou bedlivě hlídat sklad potravin a Baxtera tam nepustí. To kuchaře notně vystrašilo, a proto za nekonečného klení a nadávek nastoupil zase do služby. V jeho guláši nastal rozhodný obrat k lepšímu.

Andy Cain strávil spoustu volného času vysedáváním nad příručkami pro pěchotní výcvik. V seržantské jídelně platil za nováčka, nicméně ho tam ve spoustě věcí uznávali jako autoritu. Měl pověst zarytého, cílevědomého samotáře, člověka, jehož celé srdce patří vojančení a ničemu jinému. Spolu s Chipsem a několika dalšími seržanty byl vyhlédnut jako adept na důstojníka. Pokud šlo o povyšování na důstojníky, v tom byl spolehlivým ukazatelem štábní rotmistr Varney. Začal-li se k některému seržantovi nebo praporčíkovi chovat odmě-

řeně a uctivě, bylo to bez výjimky znamení, že ho co nevidět pošlou do důstojnické školy. V důstojnících viděl Varney jaksi mysticky nadřazenou rasu. V úctě, kterou jim vzdával, i v bezvadných pozdravech, které prováděl nesčíslněkrát za den, bylo cosi vlastnického. Důstojníci představovali sbor Varneyových osobních bohů.

Chips byl modlou celého praporu a od Tobruku nepřestávali vojáci tvrdit, že by se z něho měl stát důstojník. Ne, že by po tom nějak zvlášť toužili, měli strach, že jako důstojník se bude muset Chips omezit ve své bujné dobrosrdečnosti, ve svých bezmezných šprýmařských sklonech, a bude donucen se od nich odtáhnout. Spíš to bylo tím, že Druhý X zaujal třídně uvědomělý postoj: jako kruté bezpráví brali skutečnost, že lidé jako Crane a Stamp rukují s důstojnickým patentem v kapse a přitom někdo jako Chips člověk, který vydá za šest takových Cranů a Stampů – narukoval jako obyčejný voják a je ještě pořád pouhým seržantem. Když se konečně rozneslo, že Chips má odejít do příštího běhu důstojnické školy, u praporu se radovali, ale také litovali.

Několik dnů po této novině vzkázali Andymu, aby se hlásil u plukovníka. Andy vůbec nepochyboval, že uslyší totéž co Chips. Zamířil k velitelství praporu v jakémsi chmurném uspokojení. Konečně se v jeho životě něco naplnilo, něco, na co se upřel a za čím důsledně šel. Konečně sám sobě dokázal, že nežije nadarmo. V kanceláři se hlásil u Varneye a Varneyovo chování, strnule úřední, mu to plně potvrdilo; víc nepotřeboval.

Za chvíli stál před plukovníkem Fitzroyem.

„Pohov, pane seržante," oslovil ho zdvořile plukovník, sedící za svým psacím stolem.

Jeho chování nenasvědčovalo tomu, že by se snad pamatoval, jak před ním už jednou Andy stál – za to, že odešel z nástupu. Vedl si jako příkladný velitel; uhlazeně, nezúčastněně, autoritativně.

Přelétl nějaké papíry na stole, pak vzhlédl, pohodlně se opřel a promluvil k Andymu:

„Pane seržante, máte patrně jisté tušení, proč jsem pro vás poslal. Prapor má dodat do důstojnické školy pět poddůstojníků. Mezi pěti nakonec vybranými jmény je i vaše jméno. U Tobruku jste se vyzna-

menal a od návratu jednotky z Palestiny je z vás nadmíru platný poddůstojník. Velmi pochvalně o vás hovořil i pan kapitán Gilbertson. Takoví vojáci jako vy jsou oporou pěšího praporu. Potřebujeme vás. Někdy mám povinnost posoudit, osvědčí-li se někdo lépe jako důstojník či jako poddůstojník. Často, ač nerad, musím dospět k názoru, že poddůstojník je sice zdatný, že však prostě nemá to něco navíc, co člověk potřebuje, aby byl důstojníkem."

Několik okamžiků Andy trnul ohromením a napětím. Plukovník se tvářil nevyzpytatelně a vůbec nenaznačoval, že to, co nakousl, také dopoví. Pořád jeho stará hra, pomyslil si Andy rozhořčeně. Vychutnává svou moc. Stál jako svíčka a dbal, aby na něm jeho rozhořčenost nebyla znát.

Plukovník se zatím schválně začal tvářit trochu bezradně. Sevřel rty a zabubnoval prsty o stůl. Pak se rozhodným pohybem naklonil kupředu a znovu promluvil:

„Přirozeně, když někoho navrhujeme k povýšení na důstojníka, zkoumáme důkladně jeho osobní záznam!"

Už je to tady! pomyslil si Andy. Tak mě přece jenom zkrouhne! Zavalil ho pocit divokého zmaru.

„Vy máte jen jednu černou skvrnu. Míním pochopitelně ten případ, kdy jste vystoupil z řady a odešel mi z nástupu."

Krutě deptán úzkostí se Andy užuž chystal něco říci, ale neudělal to dost brzo, aby přerušil proud plukovníkových slov.

„Leč to je odbytá historie," plukovník pojednou nasadil přívětivý tón. „Také jsem vám tehdy vůbec nezastavil plat a nemáte tedy v knížce žádnou červenou poznámku."

(Je to dobré! Přece jen mě nehodlá zkrouhnout! Chtěl jen tu svou libru masa.)

„Můžete, myslím, počítat s tím," oznamoval plukovník, na němž bylo jasně vidět, že se tváří shovívavě, „že jedním z těch pěti šťastlivců budete."

V té chvíli zadostiučinění si Andy plukovníka div neoblíbil. „Pochybuji, že se po téhle zprávě budete dopouštět ještě nějakých dalších nevysvětlitelných kázeňských přestupků, abyste mě dohnal k tomu, že bych si to ještě rozmyslil, co?"

Andy se chabě usmál. Po nedávném napětí cítil slabost. „Rozhodně

ne, pane plukovníku!“

S plukovníkem se udála další proměna; najednou se choval nenuceně, jako by zasvěcoval druha do svých plánů.

„Když už hovoříme o kázni – u útvaru se poslední dobou citelně zhoršila, ba došlo i k masovým vzpourám. Vychází to zřejmě většinou od roty B. Caine, u praporu máme buřiče. Moji vojáci jsou větším dílem slušní hoši. Vždycky se však najde našeptávač, člověk, který z jejich malicherných stížností udělá nemilé incidenty. Někdy to tropí proto, že se mu zprotivila vojna, jindy jen proto, aby se sám trochu povyrazil. Nuže, pár takových jsme chytili. Sedm lidí od Druhého X si zrovna odpykává tresty na svobodě. Jenže takového buřiče chytit, to bývá těžká věc. Je poťouchlý a mazaný a drží se v pozadí. Kamarádi ho z jakési falešné solidarity neprozradí!“

Andy věděl, že plukovníkova teorie o tajných intrikářích je směšná, ale mlčel. Na odporování nebyl zrovna vhodný okamžik. Ono by se vlastně našlo několik takových jako je Tony Horne, kteří rozdmychávají nepokoje a sami se drží stranou. Co asi plukovník čeká, že v tom Andy podnikne?

„Co u praporu potřebujeme,“ nasadil plukovník svůj nejlepší důvěrný tón, „je drobet detektivní práce.“

(Detektivní práce! To mě chce požádat, abych mu někoho doporučil za špeha?) Až do tohoto okamžiku si Andy nikdy plně neuvědomil, jak beznadějně je plukovník neinformován o tom, co se u praporu děje. Detektivní práce!

Zatím už plukovník hovořil důvěrněji než kdykoli předtím.

„V hlášení, které tu o vás mám, mi nejvíc imponuje to, že si od mužstva nenecháte líbit žádné hlouposti. Působíte na mne dojmem člověka, který je ochoten klást oddanost praporu nad oddanost k lecjakému nespokojenci, který si ji nezaslouží. Zanedlouho budete, jak doufám, jedním z mých důstojníků. To na vás bude vyžadovat ještě větší oddanost. Být důstojníkem, Caine, k tomu je třeba jistých vyšších vlastností. My důstojníci jsme vůdci. My vyhráváme bitvy. Náš úspěch jako důstojníků se měří podle toho, kolik toho umíme z toho stáda vytlouct. Nejsme tu na to, aby nás měli rádi. Jsme tu na to, aby nás poslouchali!“

Rozhovor skončil. Andy byl opět venku a odcházel od velitelství

pohroužen do víru svých myšlenek. Plukovníkovy závěry byly fantastické: vycházely z jakési vidiny vojenské jednotky, v níž to vře intrikářstvím. Výmluvné svědectví o tom, v jakém sebeklamu plukovník žije. Nicméně jsou lidé, kteří určitě budou mít prsty ve všem, co se strhne. Nejblíž má k intrikaření Tony Horne. Pak je tu Vyklouz, který šíří celé hory propagandy proti Cainovi. Je tu Petr Dimmock, který vyklopil Baxterovi na hlavu vrchovatou misku guláše, teď přísně dohlíží na Baxterovo vaření a při každém jídle předává ostatním ve frontě své dobrozdání. Je tu ten nováček Sullivan, který se v určitých chvílích velmi pohotově vytasí s nějakou radou a má pověst komunisty. A je tu Dick Brett. Dick, kdysi jeho přítel. V té stávce byl Dick jedním z vůdců. Dick se velmi hlasitě domáhá nápravy, kdykoli má jeho družstvo nějakou stížnost. Dick se vymanil z uzavřenosti a je pro šestou četu rozhodně „jejich člověk“. Ze jmen, která Andyho napadla, bylo Dickovo jméno první, které ho vůbec nějak vzrušovalo. Ti ostatní pro něho už nic neznamenají; jiní vojáci a jejich problémy jsou mu teď cizí. Trochu méně cizí, z mnoha důvodů, mu připadá právě Dick.

Proč jenom má pocit, ptal se jakýsi vnitřní hlas, že nyní zpřetrhává ono vpravdě poslední pouto se svými někdejšími druhy? Znovu před sebou viděl výraz na plukovníkově tváři a neubránil se pocitu, že smyslem jeho slov, i když to výslovně neřekl, bylo: „Dělám z tebe důstojníka, a to znamená, že jsi teď jedním z mých lidí. Kdysi jsi před celým praporem dal najevo, jak mnou pohrdáš tentokrát mám tvou ctižádost v hrsti. Nyní ses pokořil, Caine, a já se k tobě chovám velkoryse!“ Starý Andy Cain by se byl nejraději otočil, zamířil na velitelství a Fitzroyovi řekl, ať se s tím povýšením jde vycpat.

Už se napolo otočil, ale tu ho zarazil jiný hlas, uštěpačný a zatrpklý, a nemilosrdně mu připomněl člověka, jenž šel do války zmítán pocitem vlastních nezdarů: člověka, jenž ztratil ženu, kterou miloval. Ještě před chvílí, cestou k plukovníkovi, měl pocit chmurné vítězoslávy, protože si myslel, že konečně něco dokázal, že něco dobojoval až do konce. A nyní proto, že se to jen o krůček oddálilo, chystá se toho vzdát. Tohle je jeho poslední příležitost něco dokončit, něčím být, něco dokázat. Což teď záleží na tom, v čem bude mít úspěch, anebo co kvůli úspěchu třeba i zmaří, on, jenž je teď načisto sám?

Pan poručík Andrew Cain…

17

Do vánoc chybělo už jenom pět dní. Krajina se zasmušile krčila pod olověně šedým nebem. Pomerančovníkové háje vypadaly zdálky černě. Silnice byly od rána do noci rozbředlé. Dlouho a hustě předtím pršelo a v australských táborech se z černé prsti udělala slizká zrádná břečka. Australané chodili v zimních pláštích, širáky vražené co nejníže do čela. Poprvé za čtyřicet let ležel Jeruzalém pod příkrovem sněhu.

Na Druhém X nebylo znát, že se blíží Štědrý den. Čekal se nějaký ten balíček od dobročinné organizace, s povděkem přijali, že dostanou příděl láhvového piva; a leckdo se trochu častěji, trochu bolestněji rozpomenul na svou vlast. Ale to bylo vše. Otráveně plnili své povinnosti, proklínajíce při tom nudu bezútěšného tábora. Vymýšleli si všelijaké triky – způsoby, jak se vyhnout službě. Voják, kterého určili ke službě v kuchyni, se zaklínal, že je už v strážní četě, a když ho určili do stráže, zaklínal se zrovna tak horlivě, že už slouží v kuchyni.

Rotu B potkaly další změny v jejích řadách. Andy a Chips odešli do důstojnické školy a s nimi odjel i Lucas, kterého včas odvolali od výcvikového praporu. Seržantem šesté čety byl teď Dick. Dick se už tehdy znal dost dobře, takže si uvědomil, že bývaly doby, kdy by si byl na dosažení seržantské hodnosti bůhvíjak zakládal. Nyní měl pocit klidné hrdosti, ale navíc ho to také trochu mrzelo. Je seržantem, a to znamená, že už nebude jídat a bydlit ve stanu s vojáky, kteří jsou jeho kamarády. Ba spoustu věcí s nimi už nebude moci sdílet; s některými se mu sami přestanou svěřovat. A takovéhle kamarádství je nejdrahocennější věc v jejich životě, zrozená z toho, jak se společně báli smrti, společně jí pohrdali, společně nenáviděli a stíhali výsměchem tytéž věci. Zrodilo se z tisíce zvyků a vtipů, tisíce příhod, které spolu zažili. Od nynějška už to nebude tak docela totéž. Dokonce jim bude dávat rozkazy, které v nich vzbudí odpor, odpor, jejž dosud vždycky sám s nimi sdílel. Naštěstí zas budou mít za seržanta bývalého kamaráda. Však ho mají rádi a váží si ho. On zase ví, jak s nimi jednat a dostat z nich kus práce. Kdykoli si nebude vědět rady, vynasnaží se jednat jako Chips. Lepší vzor než Chipse si pro roli seržanta čety snad ani nemůže přát.

Když bylo Dickovo povýšení úředně vyhlášeno, musel se hlásit u Varneye, který ho osobně doprovodil do seržantské jídelny. Cestou měl Varney v překotných úsečných větách několik poznámek, o trochu méně upjatých, o trochu méně hrozivých než jindy, a naznačil tak Dickovi, že na společenském žebříčku pana štábního postoupil. Varney byl voják až do morku kostí. Dickovi vrtalo hlavou, jestli vůbec někdy Varney o něčem soukromě uvažuje, má-li život i vedle vojančení. Že Varneyovu současnému stádiu muselo předcházet dětství, to vypadalo přímo absurdně. „Na večeři do jídelny ve vycházkovém stejnokroji," poučoval ho právě Varney. „Bez kamaší. Bez opasku. Když se ti stane, že jdeš ze služby s opaskem a vejdeš do jídelny, odepni si ho; zvlášť u výčepu – jinak musíš každého počastovat. Vojenský zvyk. Rozhodně správné, abych tě na to upozornil."

Kdysi dávno, pomyslil si Dick, nacpali Varneyovi do hlavy místo mozku vojenskou příručku.

Seržantská jídelna Druhého X se honosila dřevěným barákem. Stálo tam několik jídelních stolů sražených do jedné řady a přehozených kalikovými ubrusy. Každý člen jídelny měl vyhrazené místo a židli. V rohu byl chatrný překližkový výčepní pult.

„Musíte si se mnou připít, seržante!"

U příkazníka, který čepoval, si Varney poručil dvě piva a jednu sklenici podal Dickovi.

„Na zdraví!" vybafl.

Byl to nejlidštější výraz, jaký kdy od něho Dick slyšel.

Postupně se do jídelny trousili další seržanti a každému, který přišel k výčepu, Varney Dicka představil. Dick se cítil trochu ztracený a na nový poměr mezi sebou a Varneyem si těžko zvykal. I tato špetka intimity s Varneyem byla utrpením. Oddychl si, když k nim s úsměškem zamířil rotmistr roty B Ted Olley. Ten Dickovi podal ruku a řekl:

„Blahopřeju, seržante. Vítám tě k nám. A na uvítanou mi musíš něco zacvaknout!"

Byl to malý, tenký, osmahlý čtyřicátník.

„Rád, pane rotmistře!" řekl mu Dick.

„Říkej mi Tede. Máme čas tak akorát na jednu. Mick dal právě kuchařovi avízo. Potom si sedni ke mně. Ale nesedej, dokud se neposadí Mick, a na jídlo ani nemrkni, dokud se Mick nepustí do svého. To víš,

ten si na tu trochu ceremoniálu potrpí!“

Poťouchle zamrkal.

Když oběd konečně začal, přinesli příkazníci v porcelánových talířích polévku. Něčí ruka postavila před Dicka talíř a zároveň se ozval zkroušený hlas:

„Těbůh, Dicku!“

Byl to Happy.

„Ahoj, Happy!“

„Jakživ mě nenapadlo, že skončíš mezi zupáky. Tos pořádně upad, co?“

Dick nevěděl, jak to Happy myslí: jestli v žertu nebo vážně. Happyho nasupený výraz se neměnil. Vtipkoval stejně zkormouceným hlasem, jako když někoho peskoval.

Seržanta na konci stolu Happyho pomalost dohřála:

„Tak co bude s tou obsluhou! Než se k nám polévka dostane, bude dávno studená. Hni sebou!“

„Mě nehoň, kamaráde, nebo tu polívku dostaneš na hlavu!“ odsekl Happy a loudavě zamířil ke kuchyni.

Tony Horne seděl na bedně před vchodem do stanu a škaredil se na bezútěšnou scenérii upínacích lan, zatopených úzkých zákopů a lepkavého černého bahna. Zrovna se k němu marastem ploužila vyčouhlá postava Sullivanova. Měl na podrážkách tři palce bláta, vypadal ještě vyšší než jindy a při chůzi se nebezpečné kolébal. Byl v pracovním. Na nohavicích mu visely kusy bláta a obličej měl pocákaný od zaschlých černých stříkanců.

„Buď zdráv, Tony!“

„Ale, starý Slim! Kdepak jsi byl?“

„Dole ve skladišti mě nachytali na špinavou práci.“

„To tě naučí nechodit jim na oči.“

„Ty myslím žádnou špinavou práci neděláš?“

Tony si zapálil cigaretu. Sullivan se posadil, sáhl po blízko ležícím bodáku a doloval si z bagančat bláto.

„Já nedělal špinavou práci, co jsem narukoval,“ řekl Tony.

Sullivan se na něho pousmál, sebral s nosítek balíček cigaret a posloužil si.

„Tvých výjimečných schopností využívají bezpochyby v jiném směru.“

„Jsem nosič raněných,“ usmál se samolibě Tony. „Sloužím chorým a trpícím. Nebojová síla, chráněná podle ženevské dohody.“

„Pámbu potěš ty choré a trpící,“ povzdychl Sullivan.

„Doktor Horne – tady je!“

„Takových jsem už potkal!“

„Jak to vypadá u roty B?“ zeptal se Tony klidně.

„Pořád stejné buzerování. Právě kvůli tomu za tebou jdu.“

„Kolik tentokrát?“

„Je to něco důležitějšího než prachy.“

„Není nic důležitějšího než prachy.“

Místo odpovědi podal Sullivan Tonymu dopis. „Psala mi tvoje sestra. Už kolik měsíců prý o tobě neslyšela. Řekl jsem si, že si třeba rád přečteš, co píše.“

Tony se zatvářil trochu zahanbeně, vzal dopis a řekl nevrle:

„Děkuju!“

Sullivan se usmál a dal si šluka. „Dnes večer si k nám přijde Máma Gilbertson zahrát poker. Tak si hoši mysleli, že by sis třeba taky rád dal.“

„To víš, že dám. Jakpak to Máma hraje?“

„Hrozně! Toho obehraješ jako nic.“

„Prej se zdejchl Petr Dimmock?“

„Jo. Je to tři dny.“ Sullivan vzhlédl k starému kamarádovi. „A tys mu na to zdejchnutí půjčil prachy.“

Tony se zazubil. „Přece jsem ho nemoh nechat utéct s librou v kapse, no ne?“

„Vsadím se,“ řekl Sullivan, „žes mu to taky nabulíkoval.“

Tony odpověděl širokým culivým úsměvem a Sullivan mu jej vrátil.

„O Cranově stanu jsi slyšel?“ zeptal se.

Tonyho nevinný, užaslý pohled byl schválně přehnaný.

„Jaký Cranův stan?“

„Tuhle v noci mu někdo přeřezal lana. Všecko se sesypalo.“

„Dobře mu tak, pacholkovi! Kdo mu to udělal?“

„Nevím, ale vsadil bych se, žes je na to naved, ty neřáde.“

„Na mě se svede všecko!“ povzdechl si Tony.

„Jednoho krásného dne to některý chudák slízne kvůli tobě, že je pořád popichuješ,“ zlobil se Sullivan.

„B rota moc popichovat nepotřebuje!“

„Bodejť že ne! Celý prapor toho má až po krk, nabroušení jsou jak řeznické sekyry. A jak taky ne? Příště půjdou do boje jako sběř, jestli se Groggy trochu nevzpamatuje.“

Tony na něho bystře pohlédl. „Ty teď pro válku jen hoříš, co je v ní strýček Joe, vid?“

„Tak s takovou na mě nechoď!“ zavrčel Sullivan. „Je to teď jiná válka a ty to dobře víš. Je to sotva pár dní, co jsi sám říkal Dicku Brettovi, jak zatraceně blízko měl k tomu, aby bojoval za Hitlera.“

„Vážně?“

„Ano. Nepamatuješ se, na to jsi byl až zatraceně moc ožralý!“

„Slim, válečný vítěz!“

Sullivan si seškrábal z bagančat další bláto.

„Válku musíme vyhrát, to víš zrovna tak dobře jako já,“ odpověděl klidně.

„Že vím?“

Mluvil tiše, ale v těch dvou slovech zazněla všechna zášť, zatrpklost a hlodavý cynismus Tonyho života.

„Ano,“ řekl Sullivan a zvedl k němu oči.

Za několik minut stál před Tonyho stanem Vyklouz a pozoroval vzdalující se postavu Slima Sullivana.

„Copak to starý Sullivan tentokrát organizuje?“

„Přišel mi sem přednášet o válečném úsilí,“ řekl posměšně Tony.

„Zatracený komouš, co si o sobě myslí!“

Tony suše odpověděl:

„Jen se nepleť. Ten nás oba strčí do kapsy… Kluk všivá!“ dodal.

Na vánoce pivo!

Tato tři slova se stala heslem celého praporu. Znamenala útěchu v době, kdy se probíjeli jedním studeným, chmurným dnem za druhým; ujištění, jež ubíhající rutině u praporu dávalo aspoň jakýsi chabý cíl. Chvílemi si div nezoufali ze samých služeb a namáhavých prací, posedávali ve stanech, pozorovali, jak se na primusech vaří čaj, a říkali si:

„Na vánoce pivo!“

V každém táboře od Niuserratu až po Qastinu bylo všeobecně známo, že na Hod boží dostane každý voják nejméně čtyři láhve piva. Zřejmě to jediné, nač se mohli těšit.

To jediné také bez ustání zaměstnávalo mysl desátníka Baxtera. Co se piva týče, měl Baxter ucho jaksepatří na zemi.

Den před Štědrým večerem se přitočil k Petru Dimmockovi, když stál ve frontě na jídlo, a odtáhl ho stranou.

„Víš, že přišel celý náklad australského piva?“ zeptal se ho tiše.

„No a? To přece ví každej,“ odsekl Petr.

„A víš; kam ho většina přijde?“

„Kam?“

„Do důstojnických a seržantských jídelen.“

„Co mi to chceš nabulíkovat?“ obořil se na něho Petr odrazujícím tónem.

„Nic. Jenom ti dávám tip – nic víc.“

„Nepovídej,“ řekl Petr uštěpačně, „že máš o nás strach!“ „Stejně jako vy se nechci nechat obrat o svůj příděl!“ řekl Baxter rozhořčeně.

„To chápu!“ srazil ho nemilosrdně Petr. „Ty jsi spíš zvyklý obírat druhý!“

„Jak myslíš!“ řekl Baxter. „Jdi do prdele! Lituju, že jsem ti něco říkal. Měl jsem si to nechat pro sebe.“

„Na to už je pozdě… Hej, mládenci!“ zavolal Petr přes rameno. „Baxter tvrdí, že nám chtěj oficíři štípnout pivo.“

„Jen ať to zkusí!“ vyhrkl kdosi zuřivě.

Novina se rozlétla po tábořišti a cestou ji provázelo mručení, hněvivé výkřiky a kletby. Bob Hamilton, řezač třtiny z Queenslandu, veliký osmahlý hromotluk s hlasem jako býk, vystoupil z řady, popotáhl si kalhoty a s blesky v očích prohlašoval:

„Jen ať se nám toho piva dotknou, a v tomhle táboře bude takový brajgl, že se zapíše do dějin. Jen ať si to ti pacholci zkusí – víc neříkám!“

Ozvaly se výkřiky souhlasu.

„Co ty na to, Slime?“

„Však se uvidí,“ řekl Sullivan. „Baxterovi není co věřit.“

Dimmock chňapl Baxtera za košili a zavrčel mu do obličeje:

„Jestli si z nás děláš srandu, tak na tebe neprsknu guláš, ale strčím tě do něho pro změnu hlavou napřed!“

Na Štědrý den vysvitlo slunce.

Kolem poledne zastavil plukovník na verandě velitelství praporu rotmistra Varneye a prohodil:

„Pane štábní, dnes je v táboře jaksi nezvykle hlučno.“

„Ano, pane plukovníku. Nejspíš vánoční nálada, pane plukovníku.“

Plukovník pokrčil rameny.

„Nevím proč. Mimochodem, zítra přijde na návštěvu do důstojnické jídelny několik ošetřovatelek. Chci mít ubikace čisté a uklizené.“

‚Rozkaz, pane plukovníku! Ihned pošlu několik lidí, prosím.“

Štábní rotmistr předvedl vzorný pozdrav a odpochodoval za dozorčím seržantem Bancroftem, který se slunil na lavici před kanceláří.

„Dejte dohromady pár lidí na úklid tábora a jednu dvě party na vyčištění zákopů a upevnění lan!“ nařídil mu a přehnal se kolem něho do kanceláře.

„Prokrista!“ vybuchl Bancroft. „A nějakou lehkou práci, jako třeba zneškodnění miny, bys mi nemohl najít!“

Odloudal se směrem k ubytovacím prostorům roty B. Tam narazil na Dicka.

„Ahoj, Dicku! Mick chce partu na úklid tábora a nějaký lidi na vyčištění zákopů a napnutí lan. Sežeň do kupy pár kluků, jo?“

„Jen si je zkus sehnat!“ odsekl mu Dick.

„Co tě žere?“ usmál se Bancroft. „Už jsi viděl denní rozkaz?“

„Ještě jsem ho nečet.“

„Tak bys měl. Budou prý se dávat tři flašky piva na dva muže!“

„Tak kvůli tomu se strhl ten kravál?“

„Jo. A za chvíli se strhne víc než kravál. To ti říkám já!“

Dick věděl, že se něco děje, hned jak při ranním nástupu spatřil tváře svých vojáků. Crane mu svěřil šestou četu k půlhodinovému cvičení. Dick před nimi stál, a jak přelétal pohledem jejich řady, viděl, že všichni mají v obličeji stejný výraz: zarputilý a nesmiřitelný. Ozývalo se mezi nimi sotva slyšitelné mručení. Dokonce i v pohybech jejich těl bylo cosi vzpurného a nepřátelského. Nechal je odpochodo-

vat kus od jejich ubytovacího prostoru na okraj pomerančovníkového háje, tam zavelel „Stát“ a dal jim pohov.

„Co to s vámi je, hoši?“ zeptal se.

„Ty že bys, kamaráde, nevěděl!“

„Vážně ne. Proto se ptám.“

Nikdo neodpovídal. Hledaje vysvětlení, klouzal Dick pohledem z jednoho na druhého. Jejich mlčení ho přesvědčovalo, že mezi tím, jak smýšlí oni a jak smýšlí on, je skutečně propast. Zamrzelo a zabolelo ho to. Ale jejich zarputilost vyburcovala i v něm náznak nepřátelství.

„Nikdo mi to neřekne?“ vyhrkl.

„Řekni mu to ty, Slime!“ zamručel kdosi. „Myslím, že Dick je správnej chlap.“

„Ono je to takhle,“ vysvětloval Sullivan „páni seržanti a důstojníci nám štípli pivo.“

„Odkud to víš?“

„Ráno to bylo v rozkaze. Máme dostat jen tři láhve na dva muže. Takový je náš vánoční příděl!“

„To je ale všivý příděl. Ale jak víš, že je to míň, než byste měli dostat?“

„Vyklouzovi řekl Arch Temple, že na každého vojáka v Palestině je příděl čtyři láhve. Tak prý to stojí v armádním rozkaze. Druhý Z i Druhý Y dostávají čtyři láhve na muže. Každý, jenom my ne!“

„Jestli je to tak,“ vybuchl prudce Dick, „pak všechno, co dostanu, přinesu sem a rozdělím se s váma.“

„Co by to bylo pro celou četu, Dicku,“ odporoval Sullivan. „A mimo to – ani seržanti toho tolik nedostanou. Všecko shrábnou páni oficíři.“

„Z tohohle bude kravál,“ řekl Bob Hamilton. „Hromsky veliký kravál.“

Ozvaly se hněvivé výkřiky souhlasu.

„Zažádám o předvolání při rozkazu,“ nabídl se Dick.

„Ať se nemusím chechtat!“ vykřikl Hamilton. „Chodit k raportu jakživo nic nepomohlo. Než se ke Groggymu dostaneš, bude pivo dávno vychlastaný!“

„Tak stávkujem!“

„To se ví, stávkujem!“

„Žádný pivo, žádný služby!“ vykřikoval Petr Dimmock. „Žádný stráže, žádnej úklid, žádný posluhy v jídelně, žádný hrubý práce, žádný spojky – nic!“

Dick okamžik v duchu kolísal mezi strachem o hodnost a touhou být jedním z nich. Pak ho zavalil pocit soudržnosti, pocit radostného vzrušení.

„A já jdu s vámi!“

„Jsi pašák!“

Tělem mu projel hřejivý pocit.

„Do oběda zadržte palbu,“ řekl jim. „Já omrknu, kolik máme piva v seržantské jídelně.“

„Jsi pašák!“ pochválili ho znovu.

V seržantské jídelně oslovil Dick Teda Olleye:

„Máme tady slušnou zásobu piva, Tede.“

Olley jen zamrkal a přisvědčil.

„Víš, že správně patří část piva mužstvu?“

„To tedy nevím,“ odpověděl úlisně Olley.

„Ale někdo by o tom měl vědět! Zdá se, že jedině u této jednotky nedostávají vojáci čtyři láhve na muže, a bude z toho kravál. Vyfláknou prý se na službu.“

„Tak ať!“ pokrčil Olley rameny. „Na Boží hod nebude stejně nikdo držet službu kromě kuchařů, tak kdo to pozná?“

„Asi nikdo. Jenomže tady jde o to, že se jim to pivo krade!“ „Mně vinu nedávej – za to může plukovník! Ten vydává denní rozkazy, já ne!“

„Budu-li tedy v jídelně na Boží hod vůbec pít pivo, ani ho nespolknu!“ řekl mu Dick.

„A proč? Ty přece nemůžeš za to, že mají dostat každý jenom půl druhý flašky.“

„Vžij se do jejich situace!“

„Proč? Na tomhle všivém světě se každý stará o sebe.“

„Heleď, Tede, já jsem seržantem teprv pár dní. Ti mládenci jsou moji kamarádi.“

„Když jde o pivo, neznám bratra.“

Dick se na několik vteřin vztekle a bezmocně odmlčel.

„Rozhodně si o tom promluvím s Mámou,“ řekl po chvíli.

„Když se ti chce, proč ne.“

Dick by byl z Tedova klidu nejraději vraždil.

„Měl bych počkat, až všichni zasednou, a říct jim to, co jsem řekl tobě. Třeba by se někteří zastyděli.“

„S těmahle lidma nehneš,“ řekl mu rozšafně Olley. „Jsou to otrlí chlapi. A Mick by ti za to prohnal faldy až hrůza.“

„Tohle je ale všivý prapor!“ vyhrkl divoce Dick.

„O nic horší než každej jinej.“

„Poddůstojník myslí v první řadě na mužstvo,“ citoval zatrpkle Dick.

„Poddůstojník myslí v první řadě na sebe, chce-li se osvědčit. To by sis měl Dicku, pamatovat. Za to, že se o ně staráš, si tě nebudou tihle tvoji mládenci o nic víc vážit. Na hodnost důstojníka, na tu mysli! Takový mladík jako ty, s dobrým jménem, univerzitním vzděláním, z dobré rodiny, s velkým talentem. Máš větší štěstí než já. Já nemám žádné vzdělání a jakživ to nedotáhnu dál než na praporčíka. A to se ještě musím plazit – ano, plazit! – pohřbít svou hrdost, zatínat zuby.“ Olley se udeřil do prsou a významně se usmál. „Odjakživa myslím hlavně na sebe. S mužstvem vycházím, ale hlavní osoba je vždycky starý Ted!“

Zřejmě bylo marné dál se o tom bavit. Dicka přešla chuť se dohadovat. Být tu tak Chips, pomyslil si. On nemá Chipsóvo osobní kouzlo ani jeho moc slovem si každého podmanit nebo rozesmát. Být tu tak Chips… ale ne. Ti nepotřebují jenom někoho, kdo by jim dopomohl k několika lahvím piva, protože tahle záležitost s pivem – to je jen vyvrcholení. Potřebuje to člověka, který by dovedl vtělit ve slova nespokojenost, rozhořčení, stále narůstající roztrpčenost několika uplynulých týdnů.

Henryho Gilbertsona vyhledal Dick v kanceláři roty B hned odpoledne a svěřil mu část z toho, co se o vánočním pivu dověděl od šesté čety. Že hrozí další stávkou, to před Henrym zatajil; smysl pro povinnost by Henryho nejspíš dohnal k nějakému zákroku, kdyby ho na to upozornil. Tehdy se v Henrym jeho lidé už málem nevyznali, byl dost lhostejný k jejich všedním těžkostem, nepřicházel na kus řeči. Tyto změny vtiskl Henryho povaze sám průběh války. Po Hitlerově útoku

na Sovětský svaz, po japonském útoku na Pearl Harbour se z války stalo ono veliké světové tažení proti fašismu, o němž Henry dávno snil. Kromě této skutečnosti viděl už jen málo.

„Promluvím s velitelem," slíbil. „Jdete s tím dost pozdě."

„Teprve dnes ráno se to, prosím, objevilo v denním rozkaze. Mužstvu se zdá, že i v tom byl úmysl."

„Dobrá. Uvidím, co se dá dělat."

Pivo! pomyslil si Henry. Osmá armáda postoupila do Benghází; Rusové se bijí jako lvi, muži, ženy i děti; Japonci se valí Tichým oceánem; a jeho mužstvo tu reptá kvůli pivu!

Bolestně prahl po tom; vštípit jim svůj pocit naléhavosti, své bezmezné opovržení pro stojaté vody války. Myšlenkami byl daleko odtud, sta mil podél severního pobřeží Afriky. Viděl v duchu mrazivé noci v poušti, mezi bodláčím vyčerpané lidské bytosti zachumlané v pláštích; siluety tanků proti svítajícímu nebi, jak se valí vpřed, aby kryly pěchotu; potom pěchotu, jak se s dlouhými bodáky před tělem dere přes kamenité hřebeny za černou vlnou dělostřelecké přehrady; hukot bombardérů, letících rozmetat Tripoli… Neúprosný žár za dne, nevýslovný chlad nocí, ve všem písek, denní doušek vody, sousto sušené hověziny a sucharů, hroby, roztroušené po celé linii, kudy se postupovalo… železnou vytrvalost a kázeň soudruhů v boji za společnou věc… hlavou mu v své strohé velkoleposti plynula jména patřící těm vzdáleným pouštím: Siva, Sídí Rezegh, Džarabub, Benghází, Agedábija, El Aghejla…

Nicméně večer se plukovníkovi o celé záležitosti zmínil. Chybil však, že to řekl před Barrettem, Stampem a Pomfretem. Plukovník se vypjal a sevřel rty.

„Jsou nespokojení, Henry? Od té doby, co se sem vrátili, je s nimi jen svízel. Mají štěstí, že pivo vůbec povoluji!"

„Jsou to naše první vánoce mimo domov," podotkl Henry.

„Nebudou to naše poslední," poznamenal Pomfret.

„Ale přece, pane plukovníku!" namítl nervózně Henry. „Půl druhé láhve na muže!"

Plukovník se dobromyslně usmál. Dnes večer ho nic nemohlo přivést z míry. Náramně se těšil na příští den a na návštěvu sester. „Pochybuješ snad o mé prozíravosti, Henry?" tázal se chladně.

„To ne, pane plukovníku!“

Barrett, který si zrovna poroučel něco u výčepu, zvolal:

„Co piješ, Henry?“

„Whisky, děkuji.“

Henry usoudil, že nemá smyslu se o Dickově prosbě dále bavit. Zasmušile pil whisky, kterou mu Barrett podal.

„Co myslíte, máme nějakou šanci, že nás v novém roce pošlou zpátky do pouště?“

„Dnes mi tak naznačili,“ oznámil plukovník celé jídelně. „Můžete počítat s myšlenkou, že v novém roce budeme konat posádkovou službu v Sýrii.“

„Sýrie! Posádková služba!“ zabručel Henry. „Pro Kristovy rány!“ Se zuřivou netrpělivostí dorazil whisky do dna.

Večer se z pravidelné hazardní sešlosti okamžitě stala valná hromada mužstva praporu. Sotva začali hrát, Tony Horne se jich se zlovolným úšklebkem zeptal, jak to s tím pivem chtějí udělat. „Celý den posedáváte a děláte kravál,“ řekl jim s opovržením, „ale co abyste taky něco podnikli? Tohle by ve starém australském sboru pánům jakživ neprošlo!“

„Co byste dělali?“

„Tak já ti to řeknu, co bysme udělali,“ obořil se Tony příkře na tazatele. „My bysme jim tu všivou oficírskou jídelnu vypálili!“

„Kde je psáno, že se to ještě nestane,“ řekl mu kdosi.

„To je aspoň řeč!“ vykřikl Tony.

„To je na hovno!“ zvolal další hlas. „Vyfláknout se na služby – to má vejšku!“

Zaznělo hlasité souhlasné mručení.

„Ať vysadí celý prapor!“ nabádal Vyklouz. Do hádky zasáhl skeptický hlas Happyho.

„Jo, to zní dobře. Jenže lidi nevytrvaj. Vždycky se najde nějakej mrva, kterej kamarády podrazí!“

„Když stávkovala rota B, nenašel se žádný stávkokaz,“ řekl mu Hamilton.

„To se musí zorganizovat. Svolejte sem všecky hochy! Dejte hlasovat! Zjistěte si, kdo do toho jde a kdo ne.“

„Všichni půjdou, neměj strach, kamaráde!“

Dav mohutněl. Vojáci se rozběhli k rotám a svolali ostatní. Vyklouz každých pár minut zahlaholil:

„Nehnem se odsud, dokud nebude pivo!“

Kolem Happyho a Tony Horna se shlukl houf vášnivě se dohadujících vojáků. Hlasy se vystupňovaly v nepřetržitý řev a ten zaslechli vojáci polehávající ve stanech, vstali a vypravili se na mýtinu do olivového háje. Za deset minut se tam shluklo půl praporu. Postávali v hloučcích, jiní pro povyražení chodili od skupinky ke skupince, šířili poplašné zvěsti a dotírali na ty, kteří se snažili vyložit své stanovisko. Netrvalo to dlouho, protože se rychle stmívalo, a vojáci se za stálého dohadování začali po jednom po dvou trousit zase pryč. Když se objevil Sullivan, zbylo jich tam už jenom asi padesát. Pozornost většiny z nich upoutal Tony Horne:

„Nač to?“ říkal zrovna jeho drsný, roztrpčený hlas. „Udělejte to jaksepatří – oplaťte jim to všechno najednou! Vypalte jim tu proklatou jídelnu!“

Sullivan vkročil doprostřed skupiny. Postavil se tváří k Tonymu. „Proč ne, ale pak se na nás vrhne rota polního četnictva,“ řekl rozvážně.

„S četníky zatočíme,“ zavrčel Tony.

„Chceme pivo, ne bitvu,“ odrazil ho Sullivan.

„Co je to za chlapa?“ zeptal se nějaký hlas.

„Zelenáč od roty B,“ zněla odpověď. „Prý tak trochu komouš.“

Sullivan se rozhlédl po jejich tvářích, tmavnoucích v houstnoucím šeru.

„Teď nejlíp uděláme, když se na to vyspíme,“ řekl. „Svolejte sem na ráno schůzi celého praporu –“

„Pravda,“ řekl jeden z odcházejících mužů. „Nač se tady potmě handrkovat? Zorganizujte něco na ráno!“

„Vyřiď to u roty!“ křikl za ním Sullivan.

„Kdy?“

„V deset.“

„Dobrá!“

„V minulé válce…“ začal Tony.

„Minulá válka je dávno pryč, Tony,“ přerušil ho Sullivan. „Tohle je

jiná válka.“

„Oficíři vůbec nejsou jinačí. Dej si říct!“

V Sullivanových očích náhle vzplanuly veselé ohýnky.

„Ty máš pořád nějaké řeči,“ řekl uštěpačně. „A co bude s tím pokerem?“

„Á, vlez mi na hrb!“ zavrčel Tony.

Druhý den ráno v deset hodin bylo v olivovém hájku na sto padesát mužů. Sullivan přišel hned mezi prvními; vojáky, jak se tam trousili, pozoroval zbystřenými smysly, aby vycítil jejich náladu, a každému, kdo se s ním dal do řeči, klidně a rozumně domlouval. Několik jich nevrle postávalo opodál a do debat nijak nezasahovalo; jiní se shlukli kolem Tony Horna a Vyklouze, kteří opět byli středem hlučného klubka. Sullivan se pohyboval po okraji mezi davem naslouchajících, těch zamlklých, nerozhodných lidí, kteří čekali na nějaké vedení. Když někteří dali najevo, že jsou znechuceni, a měli se k odchodu, Sullivan poznal, že nadešel čas. „Hej, Tony! Vyklouzi! Poslyšte, mládenci! Udělejme z toho tady jednu velkou schůzi a snažme se nějak domluvit!“

Mluvil hlasitě, naléhavě, a všichni ustali a poslouchali ho.

„Tak prones řeč, Slime!“ posmíval se Vyklouz a zástup zčeřila vlna smíchu.

„Dobrá,“ nedal se Sullivan, „už jenom proto, aby si oddychli od tebe!“

Tentokrát se smích ozval hlasitěji a Vyklouz na přiznání Sullivanova protiúderu se jen zazubil a mávl rukou.

„Potřebujeme předsedu,“ pokračoval Sullivan. „Navrhuji Boba Hamiltona.“

„Přidávám se k návrhu!“

„A co tak někdo, aby to zapsal?“ zeptal se zlomyslně Happy.

Znovu se ozval smích a výkřiky:

„Tak, Bobe, vylez si na bedýnku od mejdla! Seš zvolenej!“ Frajersky vykročil z řady a posadil se obkročmo na nižší větve stromu. Jeho chování, ač rozmarně přemrštěné, zřejmě zakrývalo poněkud rozpačitou odhodlanost brát svou novou úlohu vážně.

„No tak,“ řekl jim rozhodně, „poslechneme si, co k tomu kdo má!“

Najednou, když jejich shromáždění dostalo formální ráz, nějak divně zmlkli. Někteří měli chuť vysmát se sobě i jejich nové situaci. „No tak, do toho!“ broukl Hamilton, jemuž jejich ostýchavost dodávala autority a sebedůvěry.

„Co je s tebou, Slime?“ popichoval Vyklouz. „Tady máš příležitost. Tak nám řekni; co by byl udělal Lenin!“

Sullivan váhal. Původně nechtěl mluvit první. Měl v úmyslu vyčkat nejlepšího okamžiku k tomu, aby zmařil vliv horkých hlav v jejich řadách; a s tím je lépe vyrukovat až nakonec, kdy už nebudou moci vzdorovat. Vyklouzovo rýpnutí do žeber ho div nerozzuřilo. K Vyklouzově hlasu se však zatím přidávaly další a nabádaly, ať promluví. Má-li si udržet aspoň důvěru, kterou k němu mají, viděl, že není vyhnutí.

„Dobrá,“ postoupil dopředu a otočil se čelem k nim. „Navrhuju dívat se na to takhle. To, že nám vyfoukli pivo, nám natolik zvedlo mandle, že jsme zapomněli na všechny ostatní křivdy, které se nám tu dějí. Co naše jídelny? Dva stany, kde není ani zem srovnaná a kam se stejně vejde sotva polovina mužstva. Ani na uklizení vlastních jídelen nám čas nedávají a přitom jsou denně služby na důstojnických ubikacích a děláme jim kolem stanů parádní cestičky. A co naše zařízení? U praporu je fond pro všelijaká vylepšení, ale co máme my? Jeden stan a v něm pár listů dopisního papíru a několik šachovnic. Praporní fond spravuje kapitán Barrett, ale my jakživ žádné vyúčtování nevidíme. V důstojnické jídelně mají zatím hezké záclony a na podlaze koberce –“

„A hektolitry chlastu!“ zvolal kdosi.

„U Druhého Y,“ pokračoval Sullivan, „mají kantýnu otevřenou každý večer. Tady je otevřená jednou za uherský rok!“

„Hergot, on má pravdu!“ ozval se jiný.

„S tím pivem to už přestává všechno –“

Ozval se burácivý souhlasný řev. Vojáci tleskali, vykřikovali Sullivanovo jméno, vyzývali ho, ať mluví dál. Viděl, že si je získal. Začalo se volat po stávce.

„Stávka je náš trumf!“ houkl Sullivan. „S tou vyjdeme naposledy!“

„Tak co máme dělat?“ chtěli vědět.

„Dick Brett to včera přednesl Gilbertsonovi. Dnes ráno šel za ním, jestli se v tom něco podniklo.“

„Nic se nepodnikne! To pivo jim musíme vzít, jinak ho zpátky nedostanem!“

„Kde je teda Dick Brett?“

„Však vám říkám,“ odpověděl trpělivě Sullivan. „Šel za Gilbertsonem. Vidíte, že napřed děláme všechno jaksepatří. Nedostaneme-li pivo nazpátek těmito metodami, pak dojde na stávku. Tu si necháme jenom jako poslední východisko, a budeme tak silní v kramflecích…“

„A oni nám zatím pijou pivo!“ vmetl mu Tony.

„Pravda – nač čekat? Stávkujme hned! Udělejme jim z toho kůlničku na dříví. Mně to už leze krkem!“

Znovu jejich řadami proběhl neklid, rozpory, hádky. Hrozilo nebezpečí, že se opět rozpadnou na svářící se hloučky. Sullivan zvedl ruku a požádal o klid.

„Zjednej klid, Bobe! Vždyť jsi předseda!“

Hamilton poslechl a strašlivě zařval:

„Držte hubu! Ať může mluvit!“

Hluk se utišil.

„Koho to okřikuješ, ať drží hubu?“ provokoval Vyklouz. Hamilton se k němu zlověstně otočil:

„Tebe!“

Vyklouz se ušklíbl:

„To jsem si moh myslet!“

Hamilton se velitelsky otočil zpátky k Sullivanovi.

„Dobrá Slime! Povídej!“

Sullivan se znovu ujal slova:

„Nedělám si velké naděje, že se Dick Brett vrátí s dobrou zprávou. Ale aspoň jsme na to šli správně a na všem, co přijde, má vinu Groggy.“

Po těchto slovech proběhla mužstvem vlna souhlasu. To už Sullivan zase nabyl dokonalé sebedůvěry. Mluvil rozšafně, důvěrně, a pokládal za samozřejmé, že uposlechnou jeho rad.

„Příštím krokem je sestavit deputaci do důstojnické, jídelny.“

„A hergot, proč ne celý prapor?“

„Tak dobrá – celý prapor se spořádaně dá na pochod z několika k důstojnické jídelně a od každé roty jeden mluvčí požádá plukovníka, ať nám dá náš náležitý příděl piva. Když tohle ztroskotá, pak bude

všeobecná stávka!“

Po Slimových posledních slovech to zaburácelo souhlasem.

„Víte, co děláte?“ protestoval desátník od roty C Norton. „Pro nás je to stávka, ale na vojně se tomu říká vzpoura!“

„Kdo je ten moula?“ zeptal se Vyklouz.

„Tesař Norton od roty C. Má plný kalhoty!“

„Tak vidíte,“ ohřál se Happy s chmurným zadostiučiněním. „Už teď se objevujou mrvy.“

„Jestli tady je někdo, komu se do toho nechce, ať to radši hned řekne veřejně,“ ozval se Sullivan. „Kdo má něco proti tomu, aby se v případě nutnosti stávkovalo, ať udělá krok vpřed!“

„Slyšeli jste?“ ptal se ostře Happy. „Mrvové a poserové vpřed!“ Za vzteklého dohadování s několika lidmi od své roty vystoupil Norton, provázen sykotem a hučením. Postavil se před Sullivana. „Jsem proti všem tvým návrhům,“ řekl mu. „Nejlíp bude, když se rozejdeme a vrátíme do stanů. Vy všiví komouši jste všichni stejní. Využijete každé záminky, jen abyste vyvolali kravál.“

„Myslíš, že nejsme v právu?“ obořil se Sullivan.

„Mně je to fuk, kdo je v právu. Do vzpoury nejdu. Lidem jako jsi ty, Sullivane, nenaletím!“

Uvítaly ho další posměšky a výkřiky.

„Jestli to pivo navíc dostanem, určitě si po svým přídělu taky chňapneš!“ osočil ho Vyklouz.

„Já nepiju,“ pokáral ho Norton, a jestli se mu předtím podařilo vyvolat nějaký dojem, ten teď utonul v přívalu veselí.

Dick vyhledal na velitelství roty Henryho Gilbertsona.

„Je mi líto, Dicku,“ řekl mu Henry. „Nic jsem pro vás nemohl udělat. Pan plukovník nechápe, proč by se příděl piva měl zvyšovat.“

„Tohle nebude mužstvu po chuti,“ začal Dick obezřele.

„To určitě ne,“ usmál se chabě Henry. „Ale ono je to přejde.“

„Tohle je, prosím, jediná jednotka, která nemá dostat nejméně čtyři láhve. Vám se to zdá spravedlivé?“

Henryho zpráva zjevně zneklidnila, v odpovědi však mu zazněl odpor:

„Víš to jistě?“

„Skoro jistě, pane kapitáne.“

Henry vyhýbavě pokrčil rameny. Kabonil se, jako by mu celá věc šla mírně na nervy.

„Podívej se,“ vyhrkl nakonec zpola prosebně. „Copak na tom opravdu záleží?“

„rtadovému vojsku ano, pane kapitáne.“

Henry s mírným zoufalstvím zavrtěl hlavou.

„Copak jim ty a pár dalších odpovědných lidí nedovedete vysvětlit, jaké mají – bez ohledu na nějaké to pivo – vlastně štěstí, že jsou na vánoce tady v zápolí? Vždyť tisíce vojáků jsou teď v poušti a k Štědré večeři budou mít sušené hovězí a suchary! Ti tam bojují! Umírají! A my tady fňukáme kvůli pivu!“

Na okamžik Dicka zahanbil, ale pak v Dickovi všechno zdusil nový odpor; a naštval se na Henryho pro jeho postoj.

„Pane kapitáne, naše jednotka si v poušti pobyla devět měsíců,“ řekl.

Jeho tón měl Henryho varovat, jenomže Henry se touto věcí v duchu nijak hlouběji nezabýval a pořád ještě ho cosi pudilo, aby se jí vyhnul.

„To vím,“ řekl úsečně. „Taky jsem tam byl. A kdyby pámbu dal, abych už byl zpátky! Každopádně,“ zakončil příkře, „to vypadá takhle. Budou prostě muset vyjít s tím, co dostanou, a být rádi!“ „Dobrá, pane kapitáne!“ Dick mluvil tiše a stroze, a chystaje se odejít, vypjal se do pozoru. Jeho hněv vyústil ve smutně směšnou upjatost. „Vyřídím jim, co jste říkal!“

Dokonale pozdravil a odešel. V duchu se ptal, zda Henryho rozjitřil nebo pobavil. Patrně ani jedno, ani druhé. Henrymu to všechno zřejmě bylo jedno.

Do olivového háje dorazil Dick právě včas, aby slyšel Tony Horna slibovat, že zamorduje každého, kdo bude mařit stávku. Proklestil si cestu davem až k Sullivanovi.

Pivo! Čert vem to jejich všivé pivo! Čert vem jejich žíznivá, rozhořčená hrdla!

Došel k Sullivanovi, který mu vyčetl z tváře Henryho odpověď:

„Tak Dicku, co říkal Máma?“

„Počkej, já vám to řeknu!“

„Jak jste pochodil, pane seržante?“ padla otázka.

„Špatně,“ odpověděl stručně Dick.

„Špatně?“

Dick přikývl. Hlavu měl ještě pořád otupenou hněvem. Sullivan ho pozoroval a na chvíli zahlédl veškerou tu nejistotu mládí a city příliš rozjitřené na zvládnutí situace. Ještě dobře, blesklo mu hlavou, že Dick není na tohle sám, když se tu najdou lidé jako Tony, hotoví ke každé provokaci. Chvatně zrekapituloval Dickovi všechno, co se stalo za jeho nepřítomnosti.

„Ať se rozhodnete jak chcete, já jdu s vámi!“ prohlásil Dick. „Gilbertson nás přes všechny svý hezký řeči zradil.“

„Mýlíš se,“ řekl mu Sullivan.

„Tak jak tomu říkáš?“ zeptal se ho Dick, kterého znovu zavalil pocit zrady.

„On prostě nechápe, co to pro mládence znamená. Vždyť většinu času byl mimo prapor. Vidí jenom válku a za ní už nic.“

„Všechno, co mi uměl říct, bylo: ‚A co ti mládenci v poušti‘ – jako kdybysme my nikdy nebojovali. Mluvil setsakra farizejsky – jako fanatik!“

„Škoda, že takových jako on není víc!“

V Sullivanově hlasu zazněla jemná výčitka.

„Rozhodně jsem v tom s vámi,“ řekl mu Dick, „ať třeba přijdu i o seržantské pásky!“

Sullivanovi se v očích útrpně, zpola pobaveně blýsklo; odpověděl šetrně a moudře:

„Když ty přijdeš o pásky, to nám moc nepomůže. Třeba ještě přijdou vhod, tak žádná hrdinská gesta!“

Otočil se, aby novinu oznámil praporu; ti už ji většinou znali – nebo uhádli. I tak ji uvítala bouřlivá vřava.

Sullivan seděl ve stanu a odpočíval. Víc se prozatím nedalo dělat. V jednu hodinu se veškeré mužstvo praporu s výjimkou pouhých tří mužů mělo shromáždit kolem důstojnické jídelny. Sullivan a mluvčí z každé ze zbývajících čtyř rot požádají, aby je plukovník přijal, a budou se domáhat svého přídělu; když to nepomůže, půjdou do stávky. Neuposlechnou jediného rozkazu. Skutečnost, ze stávka je velmi

pravděpodobná, nezanechala v Sullivanovi výraznější pocit uspokojení. Vlastně ho zavalila lítost, že k ní asi budou muset sáhnout zrovna v tuhle dobu. Přesto mu jakousi útěchou bylo vědomí, že to aspoň bude stávka ukázněná, pro niž se rozhodli teprve tehdy, když všechno ostatní selhalo.

Podél řady stanů k němu přicházel Dick, už trochu klidnější a hlavně sebejistý.

„Jde s námi i několik seržantů," hlásil Sullivanovi. „Štěstí nám přál i Ted Olley."

Sullivana to zřejmě pobavilo. V očích se mu rozjasnilo s prudkostí, typickou jeho povaze. Kůže se mu na vysokých lícních kostech vypjala. Na slunci až skoro prosvítala.

„Do důstojnické jídelny zrovna přijelo několik aut s ošetřovatelkami," doplnil Dick zprávu a sedl si na bobek vedle Sullivana. Sullivan přikývl.

„Kdepak jsou všichni mládenci?" zeptal se.

„Většinou pořád ještě mezi olivami," odpověděl Dick. „Zrovna tam běží veliký hazard."

Před protějším stanem se objevil Petr Dimmock.

„Ti se tam mají!" posteskl si. „Pozvou si houf všivých ošetřovatelek a ty jim pomáhají vychlastat náš grog."

„To víme," řekl mu Sullivan.

„Doufám, že z toho bude stávka jak řemen!" vykřikl Petr a zmizel za chlopní stanu.

Chvíli seděli mlčky a vychutnávali kratičké teplo zimního slunce. Od olivového háje k nim dolehl slabý pokřik.

„Copak to zas je?" dohadoval se Dick.

„Nevím. Jsou pořádně naštvaní," odpověděl Sullivan. „Nějak moc se tam vyvádělo, když jsem odcházel." Odmlčel se a přemítal. „Tak si říkám, jestli by nakonec nebylo lepší tam za nima dojít!" Vytáhl svou čahounskou postavu na nohy. „Pojď, podíváme se tam."

Procházeli bludištěm prázdných stanů a z dálky slyšeli další nezřetelné výkřiky. V půli cesty k olivovému háji se střetli s hřmotným Bobem Hamiltonem; spěchal k nim a růžový obličej mu vzrušením jen hrál.

„Urvali se!" hlásil jim hlasem od naléhavosti až chraptivým. „Hrnou

se jako stádo k důstojnické jídelně. Zrovna jsem vás šel hledat. Mohl by z toho být průšvih!“

„Měl jsem tam s nima zůstat!“ letmo, ale hněvivě usoudil Sullivan. Neřekl to svým obvyklým tónem, mínil to vlastně jen pro sebe. Zatím už mimoděk zamířili k důstojnické jídelně. Několik metrů vlevo od nich běžel mezi stany Petr Dimmock; po několika krocích vždycky vyskočil a zaječel:

„Už to běží! Už to běží pro staré i mladé!“

Křik se zatím ozýval už hlasitěji a sami byli dost blízko, aby zachytili úryvky slov a rozeznali dusot utíkajících bagančat. V tom obrovském zmatku všemožného ryku bylo cosi nakažlivého; Dick se měl co držet, aby se sám nedal do běhu. Sullivan, hlavu vystrčenou vpřed, v očích hněv, kráčel rychle, ale pravidelně. „Třeba to nic neznamená!“ mručel. „Třeba to znamená, že jsou odhodlaní ke vzpouře!“

Čert ho vem! Proč jenom neutíká, pomyslil si Dick a stejnou nervozitu viděl i v pohledu Hamiltonově.

Vynořili se ze svého stanového tábora a vtom je ohlušila bouře mužských hlasů: řev, jenž stoupal jako vlna a na svém hřebenu nesl výkřiky. Pohled, který je uvítal, elektrizoval ještě silněji. Důstojnická jídelna byla obvyklá obdélníková budova z kávově zbarveného dřeva a kolem ní se v uctivé vzdálenosti krčily rozlehlé stany pro dopravní kancelář, sklad pokrývek a plukovní ošetřovnu. Jídelnu obklopovalo moře zelené vojenské barvy a širáků. Prapor se seskupil v obrovský polokruh na dvacet metrů od jídelny. Vojáci postávali nebo seděli na bobku, rozpustile se bavili v neuspořádaných hloučcích nebo vysílali k jídelně posměšné výkřiky. Z toho pohledu šel strach. Vojáků bylo všude plno; seděli dokonce obkročmo v hustě sevřených řadách na vršcích staů. S pocitem úžasu a znepokojení díval se Dick na týchž sedm set lidí, kteří jindy na povely jednoho člověka dovedli pochodovat a čit jako jediný stmelený celek. Tohle jsou titíž lidé – tenhle kypící, nikým nevedený, zdivočelý dav. Dav, jehož hněv byl fyzický a neodolatelný; už v samé jeho veselosti zněla hrozba.

Zatím už se octli na okraji zástupu.

„Co teď?“ zeptal se Dick Sullivana.

„Najdeme zvolené mluvčí,“ odpověděl Sullivan Dickovi a Hamiltonovi. „Postrčíme je dopředu. Já budu chodit mezi vojáky.“ Dick se za-

čal prodírat hustě sevřenou masou vojska.

„Mluvčí dopředu!“ vyvolával, postupuje vpřed. „Mluvčí dopředu!“

Uhýbali mu z cesty a jeho vzkaz předávali dál, takže běžel kus před ním.

„Mnoho zdaru, pane seržante!“ zavolal kdosi. „My vám to nezapomeneme, že jste držel s náma!“

Tu se srazil s rozrušeným seržantem Bancroftem.

„Dva mluvčí jsem už dopředu poslal,“ řekl mu:

„Díky. Tak to jsou teda všichni: Mohl bys je s Allisonem obejít a trochu uklidnit?“ Zastavil se. Allison byl třetí seržant, který svůj osud spojil s mužstvem. „Kdepak je Allison?“

„V poslední chvíli zdrhl.“

„A jé! Tak dělej, co můžeš, ať je udržíš v klidu!“

„Dobrá!“

Bancroft zapadl do davu, a jak mezi nimi procházel, naléhavě jim domlouval. Dick se dostal dopředu, kde stáli Sullivan a vybraní čtyři mluvčí. Řev praporu se ztišil v prolínavé mručení. V důstojnické jídelně jako by všechno spalo. Dveře na konci byly zavřené, žluté záclony byly pořád ještě staženy.

„Nikdo z důstojníků se neukázal?“ zeptal se Dick. „Nemaj dost odvahy!“ zasmál se jeden z mluvčích. „Groggy si je tam podrží a pošle si pro Billyho Carra.“ Carr byl praporčík polního četnictva.

„Carr je namol,“ řekl mu Disk.

„Tak někoho pošle. A to by pak mohlo být zlé.“

„Prozatím je máme v moci,“ řekl Dick.

„Souhlasím. Ale stačí, aby nějaký blázen ztratil hlavu, a mohou se nám vymknout.“

Sullivan s úzkostí pozoroval důstojnickou jídelnu. Snad i jemu stejně jako Dickovi naháněla mrtvá budova zlověstný pocit.

V tom okamžiku se ze vzdáleného konce jídelny vynořil Varney. Šel pochodem. Obličej měl nachový, oči vyvalené, ústa nasupeně sevřená. Jen se objevil, začal hulákat, ale uvítal ho výsměšný řev a jeho hlas v něm zanikl. Varney si stoupl na deset metrů od nich, obličej mu každou vteřinou víc brunátněl, ústa mu usilovně pracovala, ale slyšet nebylo nic. V nastalé přestávce mezi smíchem se jeho hrdelní řev přece jen prosadil:

„Nechte toho! Vraťte se do stanů! To si myslíte, že můžete střečkovat, když jsou vánoce? Kdo tu za pět minut zůstane, půjde k raportu!“

Ohnul paži a zuřivě sledoval své náramkové hodinky. Odpovědí mu byla další bouře houkání a posměšků:

„Jdi domů, ty moulo!“

„Koukej mazat, Micku – dokud seš celej!“

Varney na ně už zase řval. Zdálo se, že mu oči každou chvíli vypadnou z důlků; obličej měl zkřivený největším hlasovým vypětím, jaké kdy ze sebe vydaI za celou svou kariéru. Tělo se mu chvělo.

„Už jsem řek, nechte toho! VRAŤTE SE DO STANŮ!“

Další lavina smíchu.

Pojednou se k Varneyovi snesl chuchvalec černého bláta a rozplácl se mu na rameni. Opovržlivě špínu setřel. Náhle zavládlo ticho, jako by vojáci byli zvědaví, jak na to bude reagovat.

„Má ten, kdo to hodil, odvahu se přihlásit?“ zeptal se podivně upjatým hlasem.

Odpověděl mu Happy:

„Máš odvahu hodit to zpátky, ty starej blázne?“

Chvíli se zdálo, že Varney k ovládnutí nutně potřebuje klid. Zkřížil ruce za zády a pátravě probodával očima zástup před sebou. Jednoho po druhém. Nakonec utkvěl pohledem na Dickovi. „Seržante Brette!“ vyštěkl. „Dal jste své četě rozchod?“

Dick vyšel a postavil se před něho.

„Ne, pane štábní, nedal.“

„A proč?“

„Předně by mě vůbec neposlechli. Za druhé jsem na jejich straně. Pane štábní, vždyť vojáci byli ošizeni o vánoční pivo.“

„Ošizeni! Nesmysl! O jejich přídělu piva rozhoduje velitel! To jste si to nějak spletli!“

„Pokud vím, je tohle jediná jednotka, kde se nevydávají aspoň čtyři láhve na muže.“

„Nemáte vůbec právo se tu s nimi paktovat. Zmizte!“

„Můžete být rád, že já a Bancroft jsme tady! Kdybychom nedržeii pořádek, mohlo dojít k násilnostem.“

„To nijak neomlouvá vaše chování!“

„Nesnažím se je omlouvat! Říkám vám fakta.“

„Pro mne je důležitý jen jediný fakt, a to ten, že mi telefonoval pobočník; abych sem šel a tuhle lůzu rozehnal.“

„Tahle lůza je prapor vojáků, kterým už dochází trpělivost.“

„Nařizuji vám, seržante. Zmizte a četu odveďte s sebou!“

„Když rozkaz provedu, bude zle!“

„To vás mám dát zatknout?“

„Pro živého boha, přestaňte drmolit jako vojenská příručka!“ Dick už se neovládal. Za sebou slyšel zvýšený neklid. „Cožpak si neuvědomujete, že mají chuť jídelnu roztřískat a pivo si vzít?“ Varneye zřejmě tato vyhlídka zneklidnila a Dick se té výhody ihned chytl:

„Jestli chcete zabránit výtržnostem, běžte vyřídit pobočníkovi, oč jde! Že vojáci to svoje pivo hodlají dostat za každou cenu!“

„Nepovídejte mi, co mám pobočníkovi říkat, seržante!“ To už zas byl ten ostrý divoch Varney. „Hlášení mu rozhodně podám: Vy tu udržujte pořádek!“

Otočil se na podpatku, zamířil ke dveřím do jídelny a zaklepal. Ty se pootevřely a Varney vešel. Dveře za ním zapadly.

Jak se Dick vracel, aby se poradil se Sullivanem a s ostatními mluvčími, vzmohl se opět zmatek a hluk. Vzadu ze sroceného davu se ozval hlas Tonyho:

„Já si pořád ještě myslím, že nejlíp bude tu všivou jídelnu vypálit!“ Několik hlasů vykřiklo:

„Chceme své pivo!“

Ostatní se přidali a za chvilku už celý prapor skandoval v mohutném, neutuchajícím řevu:

„Chceme své pivo! Chceme své pivo!“

Náhle se dveře jídelny otevřely a vyšel pobočník. Zavřel za sebou? a rty sevřené a mladické rysy rozpálené, stanul před nimi. Na okamžik nastalo ticho; pak znovu zmatená vřava křiku a posměšků. Pobočník zvedl obě ruce. Ryk se zvolna utišil.

„Co to má znamenat?“ štěkl.

První mu odpověděl svým suchým hlasem Happy.

„Že chceme svý pivo!“

Potvrdila to celá řada hlasů a pobočník čekal, až nastane klid.

„Svůj příděl piva jste dostali. Víc ho rozhodně nebude. Tak rozchod a vypijte si ho!“

Pobočník se na ně rozkřikl, ale právě to mu bylo osudné: jeho hlas zazněl příliš mladicky. Odpověděli divokým řevem a bylo slyšet hlasy, spílající mu zparchantělých kluků. Pak vykročil Bob Hamilton a pohrdavě vykřikl:

„S tebou se bavit nebudem! Vyřiď plukovníkovi, ať se ukáže on!“ Pobočníkovi sršely oči hněvem.

„Pan plukovník nemá čas.“

„Bodejť – chlastá naše pivo!“

„Kvůli vám se vůbec nebude obtěžovat!“ vřeštěl zoufalý pobočník. „Nebýt toho, že jsou zrovna vánoce –“

„Přiveď plukovníka!“ okřikla ho stovka hlasů.

„Přiveď ho, nebo si tam pro něho jdeme sami!“

Sullivan vrhl na zástup za sebou úzkostný pohled a zavolal na pobočníka: „Dobře vám radím, pane poručíku, požádejte pana plukovníka, ať vyjde! Mužstvo je odhodláno projednat tuhle záležitost s ním osobně!“

Na pobočníkově obličeji se už jasně zračil strach. Dav se přihrnul o poznání blíž k jídelně. Sullivan ještě stačil zachytit paži Boba Hamiltona, který se zřejmě chystal pobočníka uhodit.

„S tebou se handrkovat nebudem!“ ječel Hamilton. „Jdi a přived nám Fitzroye, nebo si ho. vytáhneme!“

„Pomalu, Bobe!“ chlácholil Hamiltona Sullivan.

„Vypalte tu všivou jídelnu!“ nabádal kdosi.

Pobočník se zatím uchýlil k doprošování:

„V jídelně jsou dámy!“

„Tak je vyveďte!“ radii mu Hamilton.

„Za sukně se jim schovávat nebudete!“

Vtom zahlédl pobočník Dickovy seržantské pásky.

„Seržante –“

Dick ho pohrdavě zarazil:

„Tyhle lidi už dlouho neudržíme. Pro živého boha, přiveďte sem plukovníka, a sestry raději vyveďte pro případ, že by se opravdu něco strhlo!“ Bylo vidět, že pobočníka zachvátil zmatek. „Dělejte, člověče!“ To už Dick zapomněl na hodnosti a řval; Stamp už pro něho nebyl pobočník, ale vylekaný mladý hlupák, který se najednou střetl s něčím, co dosud nepokládal za možné.

„Přiveďte plukovníka! Ženy vyveďte ven!“

Za sebou slyšel Sullivana, jak zoufale, hlasitě nabádá k pořádku. Najednou se pobočník otočil a zamířil do jídelny. Mužstvo vzadu se hněvivě dožadovalo zpráv, jak to vypadá; zástup obchvátil jídelnu jako příliv; přední řady byly pomalu, ale jistě tlačeny vpřed. Tony s Vyklouzem už zase hulákali:

„Vypalte jim tu všivou jídelnu!“

Za chvíli se dveře jídelny znovu otevřely a v doprovodu pobočníka se z nich vynořil tucet šedě uniformovaných sester. Pobočník se už zřejmě vzpamatoval a ostře a zpupně se rozkřikl:

„Hej, vy tam, ustupte!“

Dav se rozestoupil, aby ošetřovatelky mohly projít. V jejich čele šla obstarožní, tělnatá a nehezká ženská. Sklouzla očima po zástupu a procedila jediné slovo: „Chamraď!“

„Důstojnický matrace!“ odsekl jí hněvivě čísi hlas.

Najednou se hbitě a zlověstně otočil Bob Hamilton: „Kdo bude takle nadávat, toho srazím k zemi!“

„Mrzí nás, sestro, že vám kazíme vánoce!“ zavolal bodře Sullivan na jednu mladší ženu. „Ale v jídelně nám pořádají naše pivo!“ Žena se na něho rozpačitě, ale přívětivě pousmála.

„Mnoho štěstí, mládenci!“ řekla a s hlavou sehnutou chvátala dál. Odchod sester jako by praporu věštil vítězství. A znovu se jediným hromovým hlasem dali do skandování:

„Ať vyjde Groggy! Ať vyjde Groggy!“

Kdo však jako další vyšel z jídelny, byl major Pomfret. Stál tam, upřeně je sledoval a ani nehlesl. Ať ho to, co před sebou viděl, rozhněvalo nebo vylekalo, nic na něm nebylo znát. Tvářil se zrovna tak rozmrzele a lhostejně, jako když stáli před ním nastoupeni v ukázněných řadách. Nic mu však neušlo. Jeho pátravý pohled nezakolísal ani tehdy, když ho titulovali jako „Hovado“ a vyzývali, ať přivede plukovníka, než si pro něho dojdou sami.

„Copak má za lubem?“ zavrčel nejistě Hamilton. „Rozmačkat nás pohledem?“ Zvedl svůj ohromující hlas:

„Tak tam nestůj jako přišitej, Pomfrete! Groggyho nám sem přiveď!“

„Jen ať si kouká,“ mručel Sullivan. „Čím dýl, tím líp. Shrnuje si si-

tuaci.“

Ještě to Sullivan ani nedořekl a už udělal major Pomfret čelem vzad a vrátil se do jídelny. Jeho odchod byl znamením pro další hurónský řev. Vzduchem začaly lítat velikánské hroudy uschlého bláta; dopadaly na střechu jídelny, kde se vždy rozplácly a s rachotem smekaly do okapů. Některé se rozplesky o dveře, a ty se hlučně otřásly. Zároveň se znovu ozvalo skandování, hlasitěji a neodbytněji než kdy předtím:

„Ať vyjde Groggy! Ať vyjde Groggy!“

O půl minuty později se z jídelny znovu vynořil Pomfret. Tentokrát nechal dveře otevřené. Rázem byl klid. Celým praporem prolétl záchvěv očekávání. V otevřených dveřích se objevil plukovník.

V několika následujících vteřinách bezhlesného ticha vykročil plukovník ze stínu jídelny a stanul na slunci čelem k vojákům.

Každý, kdo si představoval, že bude vypadat vylekaně nebo provinile, byl zklamán. Jak se plukovník zastavil, skoro neznatelně klopýtl. Jinak se držel zpříma, s hlavou hrdě pohozenou vzad. Oči se mu leskly trochu vodnatě, jako by si byl už jaksepatří přihnul. Pomfret si stoupl za něho o kousek stranou. Plukovník prudce škubl rameny, hlavou pohodil ještě trochu víc nazpět a příkrým, energickým hlasem neřekl víc než pouhá dvě slova:

„Tak prosím!“

Praporem proběhlo zmatené hučení. Plukovník zvedl ruku a pohybem, jenž byl promyšleně pohrdavý, zažádal o klid. Když pak znovu promluvil, začal se chabě a nevesele usmívat, stoupl si volněji a mluvil stroze:

„Z vánoční nálady mi zrovna teď zbylo jen pramálo –“ Někde vzadu se jakýsi hlas krátce a hořce zasmál. „Vánoční hostinu mám pokaženou, hosté se mi strachem rozutekli. Ač zrazován, přece jen jsem vyšel ven, abych si osobně zjistil příčinu téhle bohapusté výtržnosti.“

Pak se rozpoutalo peklo. Kouzlo pominulo. Na okamžik je zmátl, ale tohle už zase říkal Fitzroy, jak ho všichni znali. Ze stovek hrdel se vychrlily nadávky. Plukovník se opět postavil tak strnule jako dřív a upřeně pohlížel přímo před sebe; na okamžik se mu zrak svezl bokem k Pomfretovi, hlavu však neotočil. Nepatrně zbledl. Zuřivě se snažil ovládnout chvění, které mu roztřáslo útroby. Matně si uvědomoval, že

kdyby od této masy těl na samém pokraji násilí odvrátil zrak, pak by se možná jeho podroušená hlava už nezmohla na to, aby se jim znovu podíval do očí.

„Však víte, proč tady jsme! Chceme své pivo!“

Dick, Sullivan a Bancroft stáli čelem k houfu a vztyčenými pažemi prosili o klid. Celé minuty jim povyk hřímal v uších, než vojáci konečně poslechli. Okraj sroceného davu se hnul o kousek blíž k jídelně; uprostřed se hněvivě zvedaly zaťaté pěsti. Zastíraje svou úzkost, plukovník vnímal obraz před sebou; tmavovlasého mladého seržanta, kterému se zrovna před ním dařilo obnovit pořádek, si málem zamiloval. Konečně nastal poměrně klid. Plukovník sebral veškerou svou důstojnost:

„Dnes jsem tuším ukázal, že jsem trpělivý člověk. Ale věčně tu stát a dohadovat se s davem vyjících zelenáčů nebudu. Máte-li mě oč požádat, pak raději někoho jmenujte, ať to za vás přednese. Jen za takových okolností jsem vůbec ochoten vzít vaše stížnosti v úvahu. Tak rychle! Rozhodněte se! Kdopak mi to všechno vypoví?“ Sullivan jemně strčil Dicka do zad a zašeptal:

„Teď nastala tvá velká chvíle, Dicku!“

Dick vykročil. Před plukovníkem se zastavil a pozdravil. Plukovník pozdrav precizně opětoval.

„Vy jste kdo?“ otázal se s bradou tak vysoko, že se na Dicka díval spatra.

„Seržant Brett, rota B, prosím. Přišel jsem s mužstvem, protože –“

Plukovník úsečně a surově mávl rukou; napjal rty a štěrbinou, v níž se bělely jeho zuby, procedil: „Vaše osobní důvody, proč jste se spřáhl s touhle sebrankou, mě nezajímají. Jste jejích mluvčím?“ Dick cítil, jak v něm nebezpečně vzplanul vztek. Otočil se k plukovníkovi zády a vyštěkl:

„Mluvčí! Pochodem v chod!“ Pět zvolených se překotně seskupilo v řád a vykročilo vpřed. „Mluvčí, zastavit stát!“

Dick se znovu otočil k plukovníkovi, ani se na něho nepodíval, pozdravil a hlásil:

„Tohle jsou, prosím, mluvčí rot, jak si je zvolily.“

„Na to fňukání kvůli přídělu piva jich musí být zrovna pět?“

„Jsou, prosím, ještě další stížnosti: Závažnější,“ řekl Dick.

„Neříkejte! A proč mi stížnosti nebyly tlumočeny normální služební cestou?“

„Byly, prosím. A kolikrát!“

Dicka už přešla všechna chuť své opovržení k plukovníkovi skrývat. V onom okamžiku, kdy se na sebe podívali a kdy se Dick málem unáhlil, uviděl najednou za zpupným zevnějškem provinilého a otřeseného člověka.

„To si myslíte,“ usmál se plukovník, „že jsem ochoten stát tu celý den a poslouchat dlouhý výčet stížností?“

Na to mu odpověděl Sullivan.

„Kvůli těm ostatním stížnostem bychom se, pane plukovníku, rádi nechali slyšet později. Teď je mužstvo popuzeno kvůli pivu!“

„Jmenujete se?“

„Vojín Sullivan, prosím. Rota B.“

„Aha, Sullivan! Nuže, vyslechněme, co máte na srdci!“

„Je to docela prosté, prosím,“ pokračoval Sullivan, „mužstvo žádá svůj náležitý příděl piva.“

„O tom, co je náležitý příděl, rozhoduju já!“

„Ne tak docela, prosím. Podle nás se všeobecně měly vydávat minimálně čtyři láhve.“

Plukovník ztratil svou vyrovnanost. Rázem byl nepřátelský a hrubý:

„Jaké pro to máte důkazy?“

„Jsme zřejmě jediná jednotka,“ řekl mu klidně Sullivan, „která nedostala aspoň čtyři láhve. U Druhého Y jich dostali šest.“

„Ach tak!“

Ostatní mluvčí horlivě přikyvovali. Vojáci vpředu, kteří slyšeli, co se říká, předávali zprávy dál těm vzadu. Z řad sroceného praporu zaznělo hlasité mručení souhlasu. A znovu si plukovník znepokojeně uvědomil jejich pospolitý hněv; jako by v obličeji pěti mluvčích četl pohrdání. Aby zachránil své já, musí udělat něco rychlého a udivujícího.

Zasmál se. Poodstoupil od řady mluvčích a nahlas oslovil celý prapor:

„Slyším tu, že u Druhého Y dostali šest lahví na muže. Žasnu! Ti z vás, kteří byli u mne třeba v kanceláři, vědí, že si rád s každým promluvím z očí do očí.“ To už se skoro usmíval. „Dnes, jak se zdá, tak

mluvím se všemi najednou. Dnes jste dostali k raportu vy mne.“ Poznámka vyvolala smích. „Nuže, zde je má odpověď na vaše obvinění: Poslední dobou jste se mě hodně nazlobili – řekl jsem tedy; že si pivo nezasloužíte. Ale –“ Uprostřed posměšných výkřiků, jimiž uvítali jeho výpad, zvedl ruku a ještě víc zvedl hlas. „Ale vaši sousedé dostali šest lahví. Dobrá!“ Znovu se v něm vzmáhala sebedůvěra. Začínal mít pocit bezstarostnosti. „Druhý Y ještě jakživ mé mládence v ničem nepředčil.“ Znovu se strhl povyk, tentokrát už méně hněvivý, a úleva, jakou plukovník pocítil, ho dohnala k patřičnému vyvrcholení. „Dobrá – Druhý Y dostal šest lahví!“ Ustal, vyzývavě na ně hleděl. „Vraťte se do jídelen! Zasedněte, s chutí se pusťte do vánočního jídla! U Druhého X se bude přidělovat po osmi!“

Bouřlivě provolávali slávu. Teď, když vyhráli, byla jejich radost stejně hřímavá jako předtím jejích hněv. Plukovník se otočil k Pomfretovi a vítězoslavně se usmál; cítil, jak vychutnává svou nenadálou oblíbenost, ten nový pocit moci. Jejich výkřiky ho uvedly do vytržení. S odvážným, nabubřelým gestem zvolal: „Zpět do jídelen! Osm lahví na muže! Veselé vánoce!“

Vojáci rozjařeně vyvolávali jeho jméno. Potom se Groggy otočil a vešel do jídelny. Celý blažený řekl Pomfretovi:

„Johne, tohle myslím potřebujeme zapít!“

Vzrušený a vítězný prapor se rozcházel; cestou brebentili, smáli se a vysmívali plukovníkovi, a vydobyté pivo už předem vychutnávali.

Mezi mužstvem Druhého X se pak tyto vánoční události tradovaly jako „revoluce kóty 57“. Po táborech se šířily divoké a barvité zvěsti. Jak se o tom nějaký voják doslechl, sám si to přikrášlil a vylepšenou verzi poslal dál. Potkal-li někdo od jiné jednotky někoho od Druhého X, zastavil ho a mermomocí chtěl slyšet, je-li pravda, že Druhý X vypálil důstojnickou jídelnu, zajal plukovníka a palbou z pušek rozprášil rotu polního četnictva. Velmi často bylo zcela marné tyto pověsti vyvracet, protože nejeden australský voják si liboval v šíření senzačních zpráv, ať byly pravdivé či nebyly.

Několik dní po „revoluci“ prapor rychle vzal plukovníkovi veškeré iluze, které snad choval. o tom, jak chytře se záležitosti zhostil. Po omračující štědrosti v přídělu piva jim už snad nebyl tak protivný jako

dřív, ale dívali se na jeho velkorysost cynicky, přičítali ji jednak strachu, jednak tomu, že vypil příliš mnoho whisky, nebo konečně viděli možnou příčinu náhlého pochopení pro obyčejné vojáky v jeho komediantství. Byla to snášenlivost vítězů. Ale i tak se při vzpomínání hodně nasmáli. Kdo nakonec nadobro učinil přítrž páně plukovníkově rozjařenosti, byli mluvčí. Z ničeho nic připomněli velitelům rot ostatní stížnosti. Právě proto je Sullivan svolal. Když k nim hovořil, naslouchali vážně a bedlivě: Sullivan teď už nebyl jenom „zelenáč“, „tak trochu komouš“, ale osobnost. Teď, když pominul hněv a bujné kousky horkých hlav přešly v legendu, uznávali Sullivana a několik jiných jako lidi, kteří jim to tehdy vyhráli. Avšak Sullivan chválu přehlížel, protože byl odhodlán nedopustit, aby se Fitzroy závazkům vyhnul. Když tedy on tvrdil, že se se všemi důvody nespokojenosti musí jít dál, odešli plně přesvědčeni a dotírali na velitele roty, jak to bude s plukovníkovým slibem, že je vyslechne. Chtě nechtě musel plukovník slib dodržet.

U Henryho se Sullivan setkal s malým odporem.

„Jsem dobře informován,“ řekl mu Henry briskně. „Rozhodně se postarám, aby pan plukovník dopřál sluchu i ostatním stížnostem.“

„To jsem rád, pane kapitáne.“ Víc Sullivan neřekl.

Z Henryho chování vycítil, že i Henry si chce popovídat. Henry se chmuřil a přemítal, jak začít, a Sullivan vyčkával.

„Když se prapor bouří, pak je něco v nepořádku,“ začal konečně Henry. Potom se zarazil.

„Ano, pane kapitáne,“ řekl Sullivan.

Henry dloubl lulkou do vzduchu, jako by chtěl dloubnout přímo do jádra věci.

„V nepořádku na obou stranách. Mládence myslím znám dost dobře. Věnuju jim hodně času a vím, že neobléhají důstojnickou jídelnu jen tak pro nic za nic.“

„Ne, prosím. To jistě ne.“

„Ale nemysli si, že to, co jste provedli, se mi nějak moc zamlouvá. Co se mne týče, bylo to prachsprosté chuligánství.“

„Já –“ začal Sullivan.

„Vím, co chceš namítnout,“ drmolil Henry dál. „Nebýt v čele pár rozumných chlapíků, dopadlo to mnohem hůř.“

„Napřed jsme všechno dělali jaksepatří,“ řekl mu věcně Sullivan.

„To vím.“

„Dick Brett šel napřed za vámi.“

„Ale že jsou rozhodnuti přijít a pivo si vzít, to mi neřekl!“

„Říct to tehdy,“ odpověděl Sullivan, „tak nejspíš jakživ žádné pivo nedostali.“

Henry se najednou usmál. Lulku si strčil zpět do zubů.

„To je chytráctví. No – připouštím, poslední dobou jsem s nimi trochu ztratil kontakt. Nevěděl jsem, že to jde tak hluboko. I ve mně je spousta nespokojenosti – jenže jinačí!“

„O moc ne, pane kapitáne.“

„Ovšemže jinačí! Oni si ještě pořád neuvědomují, do jaké války zabředli.“

„Už si to začínají uvědomovat.“

„Věřím, vaší zásluhou. K té nespokojenosti – vy si zřejmě myslíte, že jsme všichni stejně unudění a otrávení.“

„Oni se nudí a vědí přitom míň než vy.“

„A kdo za to může?“

„Částečně i vy.“

Henry vytřeštil oči, napolo rozhněván. Sullivan zůstal klidný a vážný.

„Důstojníci jako celek.“ Henry to vyhlásil jako fakt.

„Ano, pane kapitáne.“

„Myslíte, že chtějí znovu zasáhnout do boje?“

„To nechce nikdo. Ale až se začne práskat bičem, půjdou do toho.“

„Hm. Co dělá mladý Brett? Dopoledne byl náramně zdrženlivý a upjatý. Nejspíš si myslí, že jsem mužstvo nechal na holičkách.“ „Nějaký čas si to myslel. Zrovna teď se snaží ujasnit si, kde vlastně po všech těch událostech stojí.“

„Je to snaživý mládenec. Má velmi zdravé ideály.“

„Uvažuje o tom, vrátit se mezi mužstvo, pane kapitáne.“

„Co je to za nesmysl?“

„Taky jsem to říkal. Má totiž jakýsi zmatený dojem, že jako seržant se často chtě nechtě dostane na stranu mužstvu nepřátelskou.“

„Nu – do toho se dovedu aspoň vžít. Většinou všechno dělá zřejmě z nějaké zásady. Sám jsem hledáním zásad strávil pořádný kus svého

života. Teď jsem, zdá se, našel ty, které jsem potřeboval.“

„Taky myslím, pane kapitáne. Teď už se jen potřebují dostat o něco blíž k zemi.“

Henry odpověděl hbitě, bez rozmrzelosti:

„Tohle by mělo být něco pro vás. Chci panu plukovníkovi navrhnout, aby v době, kdy budeme v táboře, svolával jednou týdně zástupce jednotlivých rot k poradám, kde by se daly přednášet stížnosti a předávat nápady, jak udržet spokojenou náladu. Co tomu říkáte?“

„Moc dobrý nápad, prosím.“

Henry byl teď nenucený a družný:

„Sullivane, už delší dobu se vás chci na něco zeptat. Odpovězte, nebo ne, jak sám uznáte. Nikomu to neřeknu.“

„Ano, prosím?“

„Jste komunista?“

„Ano. Však už jsme zase legální.“

„S tím jsem si hlavu nelámal. Jste ve straně už dlouho?“

„Asi patnáct let.“

„Někdy bych se s vámi pustil do řeči. Na učení nejsme nikdy příliš staří.“

„O čem se chcete poučit?“

„Čím to bylo, že vy komunisté jste měli tak správný názor na tuhle válku – na Chamberlaina a Daladiera a na Menziese a všechny ostatní. Proč jste si byli tak jisti, že jsou při Hitlerovi? Rád bych to věděl.“

„Kdykoli si budete přát, prosím.“

Tak se stalo, že plukovník zahájil své týdenní „fňukavé besedy“, jak se jim později říkalo. První po „revoluci“ byla nejtěžší. Mluvčí byli úctyplní, ale odhodlaní. Většinou za ně mluvil Sullivan.

Plukovník se choval tak, jak to odpovídalo jeho novému věhlasu pro senzační gesta. Choval se jako velitel, odvážlivec, vtělená šlechetnost. Pod tímto pozlátkem byl vzteklý a pokořený. Mluvčí se dobře bavili a Sullivan byl celý čas obezřele vážný. Hlavně aby dostali to, kvůli čemu přišli. Jen jedinkrát byla plukovníkova důstojnost ohrožena; to když Vyklouz, který zrovna náhodou byl na stráži před praporním velitelstvím, prošel důstojně kolem otevřeného okna plukovníkovy kanceláře, pušku skloněnou a oči přísně soustředěné na svou práci, a

přitom utrousil koutkem úst:
„Dej jim do těla, Slime!“

KNIHA ČTVRTÁ

vítězství

18

Zdánlivě nekonečný proud vojenských nákladních aut v pravidelných vzdálenostech od sebe rachotil po úzké silnici jako obrovitý řetěz. Po obou stranách se rozkládala poušť, která v měsíčním svitu vypadala tajemně a zmrzle. Hvězdy se matně leskly na třpytivém nebi, vyvolávajíce iluzi míru, nepředstavitelné dálky; do toho však hřímavě, zvířecky vpadl konvoj. Křižoval krajinu už od západu slunce.

Řetěz zvolna zpomaloval. Za čas se kupředu jen plížil a nakonec zůstal stát. Z nákladních aut sestoupily beztvaré postavy v pláštích: Boty jim po silnici skřípavě klapaly. Hlasy v té nezměrné noci zaznívaly jako šepot. I výkřik zněl titěrně a bezútěšně.

Z kabiny jednoho vozu se vynořil Dick Brett a obešel vůz dozadu. Zvedl oči k temným postavám za opěrnou deskou a řekl:

„Patnáctiminutová zastávka. Nesvítit."

„Dobrá."

Přes opěradlo se přehouplo obrovité tělo Boba Hamiltona a dopadlo na silnici. Za ním vyskákala jiná.

„Kde to sakra jsme?" chtěl kdosi vědět.

„Někde v Egyptě."

„Ále, nepovídej!"

Dick šel a stejné příkazy dal dvěma dalším plným náklaďákům. Dooley přehoupl nohu přes opěradlo a zamumlal:

„Dobrý! Mně už se hrozně chce odlejt."

„Jak se vám cestuje?" zeptal se ho Dick.

„Dobře. Kruci, to bych jed!"

„V předním voze je bedna hověziny."

„Takovej hlad zas nemám."

Dick se vrátil, aby vyhledal velitele šesté čety, poručíka Chipse Prentice. K Dooleyovi přišel řidič a řekl mu:

„Já to risknu a rozsvítím."

„Pozor, kluci!" ozval se varovný hlas. „Jde sem kapitán Crane."

Když zahlédl svou bývalou četu, nový velitel roty C se zastavil.

„Kde je poručík Prentice?" otázal se.

Několik vojáků se otočilo zády. Ostatní hleděli před sebe. Nikdo neodpovídal.

„Ptal jsem se, kde je poručík Prentice?“

Crane věděl, co to znamená, ty mlčící a nehybné postavy: našpulil rty a sotva slyšitelně zaklel. Dooley jen zúžil oči; byly nevidomé a neúprosné.

„Kde je poručík Prentice?“ opakoval Crane.

Ze tmy se ozval hlas: „Však si ho hledej!“

Crane od nich odešel. Bylo slyšet, jak volá: „Poručíku Prentici!“

Někdo se po něm posměšně opičil.

„To jsi ty, Dicku?“

„Jo, pane!“

„Pojď sem!“

Dick se k Chipsovi přidal ve stínu vozidla. „Sháněl tě Crane.“

„Už jsme se viděli. Několik mil nazpátek pokřikovala šestá četa na Araby.“

„Proč jen si nemůžete hledět svého?“

Chips odpověděl dosti nervózně:

„Když budeme vyřvávat, tak poznají, že jsme Australané. A jsme prý tu na zapřenou.“

Dick se s chutí zasmál. „Že jsou Australané na cestě k El Alamejnu, to ví dnes už každý Arab na Středním východě.“ Když vycítil, že Chips kolísá mezi nelibostí ke Cranovi a věrností ke kolegovi důstojníkovi, Dick se rozhodl, že o tom přestane mluvit.

„Brennan je marod,“ řekl.

„Co je mu?“

„Průjem.“

„Mohla by to být úplavice. Řekni mu, ať jde k doktorovi!“

„To jsem mu řekl, ale on nechce. Však to znáš, jací jsou, když jdou do boje: raději budou trpět, než aby si kamarádi mysleli, že se chtějí ulejt.“

„Ještě pár dnů do toho nepůjdeme. Jak mu při příští zastávce nebude líp, pošli ho na marodku!“

„Ano. Kdepak myslíš, že jsme?“

„Můžu jenom hádat, kamaráde. Já bych řek, že hodně na jih od Káhiry.“

„Tak to nemyslíš, že jdeme rovnou do boje?“

„Ne. Ale neměj strach – budeme v něm co nevidět! Jsme na tom opravdu všelijak.“

„Doufám proboha, že ne tak zle, jak to vypadá.“

„To ano. Už je to tak. Němčouři jsou sedmdesát mil od Alexandrie a Tomíci jsou vyřízený.“

„Museli dostat příšerný výprask. Nechápu, co vlastně Němčoury zastavilo.“

„Zachránil nás zeměpis. Němci musejí projít úzkou šíjí mezi Quattarskou nížinou a mořem. Jsou daleko od domova a nejspíš trochu odpočívají, než se pokusí o průlom.“

„A naši mládenci si uvědomují, jak zlé to vlastně je?“

„Ti to vědí!“

„Nerozhází je to.“

„Naše mládence nic nerozhází!“

Chips se marnivě zazubil. Začlenil se tak mezi ty, o nichž byla řeč. Nebylo-li poblíž jiných důstojníků, byl Chips stejný jako vždycky – za to ho vojáci tím víc zbožňovali.

Za zády jim zašustěl písek a nad písečný přesyp se vynořily tři postavy. Jednou z nich byl desátník Slim Sullivan. Jeho druhové pozdravili Chipse:

„Ahoj, Chipsi!“

„Nazdar, hoši. Dobře se vám vojančí?“

Zastavili se a stoupli si kolem něho.

„Brerlnanovi je divně,“ hlásil mu Sullivan

„Už mi říkal Dick.“

„Mám ukrutný hlad,“ stěžoval si někdo.

„Po ránu se bude vydávat teplé jídlo,“ oznámil Chips.

„A kouření,“ připojil povzbudivě Sullivan.

„Až na úsvitě zastavíme,“ řekl Dick Sullivanovi, „pošli ze svého družstva tři muže, ať přinesou polní kotle a ohřívače.“

Sullivan kývl na své dva společníky.

„Na to přece stačíme my tři.“

„To jsme do toho vlítli!“ posteskl si jeden z nich.

„Pokřikovali jste, mládenci, na Araby?“ zeptal se Chips.

„Ano, proč?“

Chips se usmál. „Tak toho nechte! Došlápl si kvůli tomu na mě jeho

blahorodí pan kapitán Crane!“

„Dobrá.“

Po celém proudu se postupně ozvala řada dlouhých hvizdů.

V několika minutách byl řetěz vozidel znova v pohybu: Vojáci pospávali na drkotajících prknech mezi výstrojí.

Příští noc dorazil konvoj k cíli kdesi v poušti a tam také Druhý X zůstal. Nikde nic, jen ploché písčité pláně a nad nimi chladné hvězdnaté nebe. Pro velitelství rot postavili stany, ale čety se zavrtaly do písku. Zpod kamenů vylezli velikánští zlí štíři a vojáky ve spaní štípali.

Prapor byl připraven k boji. Nacpané rance a pytle už dávno putovaly do zápoli. Každému teď seděla na hlavě přilba. Lehké kulomety „Bren“, kulomety „Vickers“, pušky „Boys“ a minomety ležely v bedýnkách, vymazané a přichystané. Prapor věděl, že nedaleko odtud se vítězná nacistická vojska soustřeďují ke konečnému výpadu směrem na Káhiru a Alexandrii.

Všecko bylo v klidu. Vojáci, kteří dosud neokusili boje, si vzali příklad z ostřílených bojovníků; ti odpočívali, tiše se bavili, vzpomínali, žertovali, a o tom, co mají před sebou, se sotva zmínili. Nad celou jejich masou však ležela jako mrak jedna obrovská, nevyslovená myšlenka: zakrátko budou mnozí z nás mrtvi.

Dooley čekal na Moffatta. Dooleye pustili z věznice o něco dřív než Moffatta, ale ve chvíli loučení uzavřeli úzké spojenectví. Vyšli tehdy do světa zatrpklí a nedůvěřiví. Na kamarádství svého druha lpěl každý z nich zrovna tak úporné jako na nenávisti k bachařům a důstojníkům. Proto když v propouštění přišla zase řada na Moffatta, domluvili se, že nezůstanou odloučeni nadlouho, a Moffatt slíbil, že požádá o přeložení k Druhému X. Navrátilci z vojenských věznic dostávali zpravidla možnost jít k jiné jednotce, než kde byli, a v některých případech tam dokonce museli. Moffatt přicestoval ze Sýrie s oddílem posil a teď už měl nastoupit k šesté četě. Dooley posedával s ostatními vojáky šesté čety, ale kousek stranou. Čekal.

Zrovna řečnil malý Petr Dimmock: „Náš táta je na to machr. Jenom co dostane tip na pohárový dvojdostihy, hned ho pošle. To pak ze starýho Supa vytlučem nějaký prachy.“

„Vždyť je teprve červen,“ řekl Sullivan. „To ještě ani neohlásili váhy!“

„Do těch svých dostihů si sázej třeba i za mě,“ řekl mu Hamilton.

„Já se budu držet sviňky.“

„Od Supa dostaneš chabýho fóra!“

Vtom se ze tmy vynořil Dick a stál, shlížeje na jejich ležící těla.

Pozdravil ho Petr:

„Nazdar, zas nějaká otrava!“

„Všichni spokojeni?“

„Máš pro někoho robotu?“ vyzvídal Hamilton.

„Zatím ne.“

„Tak to si můžeš přisednout.“

Dick se smíchem pozvání přijal. Mrkl po Dooleyovi:

„Jak se máš, Dooley?“

„Dohře.“

„Kdepak to asi jsme, Dicku?“ zeptal se kdosi.

„Já bych řek, pár mil od Amirije.“

„Ne. Jsme asi u Ikingi Mariutu.“

„Kde budeme zítra, to vám můžu říct,“ zvěstoval Petr. „U Alamejnu! Sakra, co je tohle!“

Kolem nich sklouzl džíp a zkropil je pískem. V několika metrech zastavil a z místa za volantem vylezl Vyklouz.

„Zasluhoval bys přerazit.“ Hamilton vyplivl písek.

„Nezahrávej si se smrtí,“ radil Vyklouz. „Nazdar, hoši!“

„Kdes sebral ten džíp? A co tvůj kulometný vozík?“

„Dal jsem ho pryč,“ oznámil jim Vyklouz. „Mně tyhle džípy stačí.“

„Propána!“ vpadl do toho hlas. „Koukejte na Supa! Jednou taky opravdu něco dělá!“

A vskutku, byl to rozložitý, shrbený Tony Horne, pod paží sanitní brašnu a na rameně složená celtová nosítka.

„Kdopak to jen může být,“ vykřikl Vyklouz, „ten skvělý, vzpřímený exemplář osmahlého Anzaka? Nějak ho nepoznávám!“

Zmíněný exemplář se otočil a mířil k nim. Tony je poctil kyselým úšklebkem. Zastavil se a břemena hodil do písku.

„Jakže,“ zvolal Vyklouz, „není-li to pan plukovník Horne!“

„Ano,“ souhlasil Tony. „Jak se máte, pane brigadýre?“

„Ujde to, pane generále.“

„To rád slyším – pane polní maršálku.“ Tony se otočil k Dooleyovi a ztlumil příkrý tón. „Jak je, Dooley?“

„Ujde to. Čekám na kamaráda.“

Tony přikývl, jako by plně pochopil, co to znamená.

„Nenech se zdržovat!“ řekl Tonymu Sullivan.

„Vypadáš, jako kdybys šel sebrat nějakého maroda.“

K jejich úžasu se Tony tvářil dost zkroušeně. Usmál se a zavrtěl hlavou.

„To ne,“ řekl jim. „Jsem na místě.“

„Nepovídej!“ vykřikl Hamilton.

„Už je to tak! Jdu s vaší šestou četou jako nosič. Tak, prosím vás, panstvo, ať těch raněnejch mezi váma není moc!“

„Budeme hledět,“ zasmál se Sullivan.

Jakmile měli za sebou obvyklé drsné narážky, zeptal se Petr Tonyho:

„Povedeš sázky na pohárové dostihy?“

„Sám jsem pomýšlel vrhnout se na sázkaření, až se vrátím do civilu. Dobrý, lehký život…“ bručel Vyklouz.

„Je to kšeft jako každej jinej,“ řekl mu Tony, „A taky při něm lehko přijdeš na mizinu. Někdy například některá stáj nechce udělat z dráhy zlatej důl a snížit počáteční cenu, a tak na svýho koně u sázkařů potichu vsadí. Kůň pak na dráze začne s vysokou cenou a sázkaři prošustrujou tisíce. Sám jsem to zažil. A pak tu jsou policajti. Ti pořád obskakujou, aby něco urvali.“

„To musíš vždycky policajty podmáznout?“ ptal se Petr.

„To se ví, že musíš mazat!“

„Co když úplatek nechtěj vzít?“

„Každej policajt má svou cenu,“ odpověděl Tony klidně.

„Taky je pár poctivejch.“

„Táta říkával,“ přisadil si Dooley, „že jsou dvě třídy zločinců a že jedna z nich chodí v uniformě.“

„Kdo byl největší Australan všech dob?“ zeptal se náhle Hamilton.

„King Billy!“

„Ne vážně. Kdo to byl?“

„Nevím. Tak to řekni!“

„Ned Kelly, kdo jiný! A kdo přivodil jeho pád? Kdo ho i s kamarády vehnal do zločinu a uštval jejich ženy? Kdo se k němu připlížil a střelil ho do nohy? Špinaví, slídiví, zbabělí poldové!“

A když tohle Hamilton dopověděl tónem přísné konečnosti, odmlčel se a hrozivě hleděl před sebe.

Ve tmě se zablýskly Tonyho zuby.

„Jednou,“ mluvil dál, „jsem vám ved sázky v uličce za hospodou. Všechny policajty od inspektora dolů jsem měl podmáznutý. Mazal jsem každý týden, pravidelně. Libru každému policajtovi ve službě, deset šilinků každému mimo službu. A jeden vám chodil v uniformě, i když měl volno, aby mohl dělat, že má službu, a inkasovat libru. Já ho prokouk, ale byl jsem zticha, zrovna jsem měl dobrý kšefty. Pak mu na tu lumpárnu přišli jeho kamarádi. A než jsem se nadál, přišla kvůli tomuhle chytrákovi, co i v den volna shrábnul celou libru, protestovat delegace místních poldů.“ Tony se krátce, trpce zasmál. „To bylo podle nich vysoce nemorální!“

Veselí posluchačů přijal bez vzrušení a na závěr řekl:

„Chápejte, proč to říkám! Ti mrzáci neuměj ani rovně myslet.“

„Policajt rozumí jenom dvěma slovům,“ pravil Hamilton. „Mlátit a brát!“

Dooley hleděl do země a řekl tichým odměřeným tónem:

„To v Jeruzalémě jich je pár, co jakživ nechtěj zpátky do Austrálie. Sám znám dost lidí, kteří jsou ochotný ty mrzáky oddělat!“

„Ty taky?“ zeptal se Sullivan.

Dooley neodpověděl. Stáhl rty a změřil Sullivana krátkým, hněvivým pohledem.

„Drž hubu, Slime!“ okřikl Sullivana Vyklouz.

„Nač si lámat hlavu s všivým bachařem a být z toho nešťastný?“ zeptal se vlídně Sullivan Dooleye.

„Ztloukli tě už někdy policajti?“ ozval se Vyklouz.

„Jo,“ vpadl do toho Dick.

„V třiatřicátém Slima zmlátili a na měsíc zavřeli,“ řekl jim Tony.

„Za co?“ Dooley byl rázem jak vyměněný.

„Mluvil na schůzi nezaměstnaných.“

„A ty bys policajty, co tě zmlátili, nechtěl dostat někam do tmavý uličky?“ ušklíbl se na Sullivana Vyklouz.

„Raději bych změnil řád, který je tolik potřebuje," řekl Sullivan. „Mařit čas hledáním příležitosti k pomstě, to nepomůže."

Vyklouz vyhrkl podrážděně: „Nač ti policajti vůbec jsou?"

„Potřebují je boháči, aby jim ochraňovali majetek před vyvlastněnými."

„Kdo jsou ti vyvlastnění? Sakra, mluv australsky!"

„Ty a já – dělníci. Pár vyvlastněných se pokouší zbohatnout a volí zločineckou dráhu. Když přijdou zlé časy, dělají pro boháče špinavou práci. Vezměte si třeba krizi. Mezi dělníky se vzmáhá revoluční smýšlení a k udržování klidu v jejich řadách, k rozbíjení schůzí a k zavírání vůdců se nasadí policajti. A na špehování mezi dělnictvem jsou policajtům dobří i zločinci."

„Tak proto tě ztloukli a strčili do basy?"

To už se všichni dívali na Sulivana.

„A co tihle jeruzalémští bachaři?" zajímalo Vyklouze, ač se tomu vzpíral.

„Většinou bývali policajti nebo fízlové. Nejhorší verbež. Nakonec dělaj dál to co v civilu. Většinou taky bývalí kriminálníci," odpověděl Sullivan. „Crane a Fitzroy a ti ostatní na nás kašlou, pokud jim odvádíme to, co očekávají – práci a poslušnost. Konečně takoví byli i v civilu. Takoví lidé nám vládnou. A jako mouřenínů k našemu ovládání využívají všelijakou chamraď."

„Znáš Andyho Caina?" zeptal se Dooley.

„Slyšel jsem o něm."

„Tak Andy svého času tvrdil, že Groggy je fašista."

„Andy měl pravdu. Já Fitzroye pamatuju. Býval vedoucí osobností v Nové gardě, která pánům v době krize sloužila k mlácení dělnictva."

„Tak zač sakra bojujeme?" vybuchl divoce Hamilton.

Sullivan mu odpověděl zrovna tak suše jako předtím Vyklouzovi. „Abysme před fašismem uchránili ještě tu trochu demokracie, kterou máme."

„Co to teda je fašismus?"

„Fašismus, Bobe, to je diktatura zámožné třídy. Představ si Crana a Fitzroye s neomezenou mocí. Diktatura, která z dělníků dělá otroky. Při ní se lidé jako ti jeruzalémští bachaři vypínají coby sluhové mocných a zastávají veřejné funkce. Pamatuj si jedno," řekl Sullivan, „v

zemích, které zabral Hitler, kolaborují právě takoví Cranové a Fitzroyové. Nezapomínej, že my jsme šli do války, a oni zatím všichni doufali, že budeme při Hitlerovi anebo že aspoň nepůjdeme proti němu.“

„Co říkáte,“ zvedl se pojednou Petr Dimmock, „že my toho o téhle válce víme víc než Groggy!“

„V sázce máme zrovna tolik jako on,“ pravil Sullivan.

„Groggy chrání jen svý všivý prachy!“ vyhrkl Hamilton.

„Slime,“ Dick vstal, „ty bys měl být plukovníkem, ne desátníkem!“

„V armádě strýčka Joea by byl rovnou generálem,“ zazubil se Vyklouz, tentokrát však ne škodolibě.

Z okolní tmy se ozval hlas:

„Dooley Franks!“

Dooley vyskočil a zvolal:

„To je můj kamarád Moffatt!“

Odchvátal směrem, odkud se hlas ozval. Bob Hamilton vstal, povytáhl si kalhoty a podíval se na Sullivana:

„No Slime, ty toho vždycky napovídáš a třeba máš pravdu. Za pár dní uvidíme, umíš-li za tím, co říkáš, taky stát!“

Sullivanovi naskočil na obličeji široký úsměv: „Však mě tam uvidíš, kamaráde!“ řekl.

Před odchodem na místo, kde měl spát, si Petr Dimmock chvíli povídal s velitelem čety.

„Ze mně jakživ nebude hrdina,“ řekl Petr. „Jak myslíš, že se člověk zachová? Radši se dám zabít, než bych se otočil a utíkal, ale můžeš prý to udělat i nechtě. Je to tak?“

Chips se srdečně zasmál. „Ty utíkat nebudeš,“ řekl. „Jestli ano, pak s tebou bude utíkat každej!“

„Ale říkám ti, strach mám už teď,“ naléhal Petr.

Chips na toho prostého, poctivého, vystrašeného vojáčka před sebou láskyplně pohlédl.

„To má každý,“ řekl Petrovi. „Však si zvykneš. Jenom pořád koukej po Chipsovi. Když Chips zalehne, zalehneš taky. Jenom dělej všecko jako strejda Chips!“

Petr přikývl. „Jsem jenom hloupej bažant,“ svěřoval se. „Poprvé v

životě jsem dál než v Brisbanu.“ Mávl neklidně rukou a ukázal na okolní pustinu. V jeho hlasu zazněl vzdor. „Cítím se dost ztracenej – tisíce mil od Austrálie, všude samí cizinci, a tyhle pouště!… komupak se chce bojovat za poušť? Když si člověk pomyslí, jak se tisíce lidí všemožně snaží navzájem se pozabíjet – no, jak jsem řek, jsem jenom bažant, ale mně se to zdá…“ odmlčel se, znovu mávl rukou – „Je to prostě nepochopitelné!“

Za denního světla se ukázalo, že jsou v ještě horší díře než kdy předtím. V té pustině nemělo oko na čem pookřát. Terén byl rovný, ale i tak byl výhled omezen, neboť sotva míli od nich se jim okolí rozplizlo v tetelivý opar. Všude byla vztyčena plátěná stínidla a vojsko zemdleně polehávalo ve stínu. Nad hlavami jim celý den hřímaly bombardéry. Jejich hukot nebe neopustil ani na chvíli. Když je měli nad hlavou, zahleděli se vojáci vzhůru. Letouny jim hrozivě připomínaly to, co leželo jen pár mil před nimi: poraženou britskou armádu, která se zoufale drží úzké šíje pevniny a čeká na ně. Někdy se jim zdálo, že slyší vzdálené dunění dělostřelecké palby. Tehdy se zvedli od kopání zákopů a naslouchali.

Dick vzpomínal na dobu víc než před rokem, kdy šli poprvé do boje. Tentokrát je to jinačí. Nikomu není veselo. Nikdo si nemyslí, že válka je dobrodružství.

Má Sullivan pravdu? Jsou vojáci jiní proto, že se změnila válka? Nacisty opovrhují – tak smýšlejí i nováčci, kteří ještě v boji nebyli. Když teď hovoří o nastávajících srážkách, jsou vážnější, ne tak cyničtí. Ovšem na všechny jejich problémy existuje jen jedna odpověď, Sullivanova. Jsou antifašisté – jsou jimi uvědoměle a odhodlaně. O válce toho většinou vědí málo, ale chápou její podstatu. Přistihl se, jak Sullivanovi závidí jeho víru v lidi.

Bývaly doby, kdy Sullivan Dicka zneklidňoval. Sullivan se chová jakoby nic, ale je v něm ocel. Jeho mysl někdy zazáří jako vše prostupující paprsek světla. Dick se už několikrát zúčastnil debat, které o válce vedli Sullivan s Henrym. To horší v Dickovi mělo ze Sullivana strach. Když někdy náhodou sklouzl do vychloubačnosti nebo přetvářky, měl pocit, že to na něm Sullivan poznal.

Za tu dobu, co byl Druhý X posádkou v Sýrii, se lidé stále měnili.

Crane se stal velitelem roty C a šestá četa zajásala, když se jako jejich nový velitel vrátil z důstojnické školy veliký Chips Prentice. Velení nad zbývajícími dvěma četami roty B převzali Lucas a Andy Cain. O Lucasovi zjistili, že je jízlivý, ale snášenlivý. O Andym prohlásili, že je „podivín“. Tehdy ještě nejspíš vystihlí jeho bídu a opuštěnost; dál se nikdy nedostali. V důstojnické jídelně ho plukovník a jeho přítelíčkové zdvořile ignorovali. Teď k nim měl blízko a jen víc jimi opovrhoval. Henry, Chips a Lucas se k němu po několika srážkách, které vesměs zavinil Andy svým mrzoutstvím, chovali přívětivě, ale opatrně. Hned jak dosáhne důstojnické hodnosti, může se rychle vyšinout, věřil kdysi Andy; brzy však narazil na přehrady nadřízenosti a plukovníkových rozmarů. Zjistil, že se plukovníkovi nedovede klanět a že pohrdá hašteřivými klikami, které jsou mezi důstojníky. Uvědomil si, že něco jiného je jeho vlastní dokonalé vojančení a něco jiného odhodlaný zapal Henryho Gilbertsona. Potvrzovaly to i tváře řadového mužstva.

Někdy Andyho sevřel stesk po těch časech, kdy míval kamarády, jako byl Dick a Dooley. Teď kolem něho chodili a jenom mu kývli na pozdrav.

Když jednou v noci kráčel ležením roty B, zaslechl právě Dickův a Dooleyův hlas. Sám ve tmě neviděn, zastavil se a vyslechl rozhovor skupiny vojáků. Slyšel Tonyho, jak jim vypráví o policii, a slyšel Sullivana, jak jim vykládá o fašismu. Cítil, jak rád by byl k Sullivanovi přistoupil a řekl: „Jsem Andy Cain. Už dlouho si s tebou chci promluvit.“ Ale dovedl si představit, jaká by na hlouček padla tíseň, kdyby ta udělal.

Pak zaslechl, jak Dooley vyslovil jeho jméno: „No, Andy svého času tvrdil, že Groggy je fašista.“ Jak rád by tam byl vešel, rovnou mezi ně, a slyšel je vítat ho jako muže, který odešel plukovníkovi z nástupu – jako ho vítali tehdy dávno. Místo toho se jen otočil a šel dál.

Pohřížen do své malomyslnosti, toulal se bez cíle jistě celou hodinu. Vtom vrazil do Dicka. Začínal už vycházet měsíc, a proto se poznali. Andy si toužebně přál něco víc než obvyklé kývnutí hlavy.

„Nazdar, Dicku.“

Andy se zastavil. Dick o krok postoupil, pak se rovněž zastavil. Na-

stalo ticho.

„Jak to teď vypadá u šesté čety?“ zeptal se Andy.

„Celkem stejně.“

Zkroušeně, rozpačitě Andy pátral, co by se ještě dalo říct.

„Jaký je Dooley od té doby, co ho pustili?“

„Pekelně naštvaný.“

„Jak by ne –“ Na víc se Andy nezmohl. Mlčení už se nedalo vydržet. Tentokrát je přerušil Dick:

„Zřejmě nám to už každým dnem začne.“

„Ano – bohužel.“

„Tak – dobrou noc!“

Oba se odvrátili a chtěli jít. Tu se Andy prudce otočil a napřáhl ruku:

„Mnoho štěstí, kamaráde!“ Dick k němu přistoupil s rozjasněnou tváří a stiskl mu ruku:

„Hodně štěstí – ty starý neřáde!“ řekl tiše.

Odpoledne přijelo několik úředních fotografů. Jednu četu oblékli do polních uniforem a vojáci si museli nasadit bodáky a provést zteč a fotografové je při tom obskakovali.

„Tu fotku,“ řekl Happy, „uveřejněj v některých novinách doma v Austrálii jako ukázku, jak jdou úderné oddíly Australského říšského sboru na zteč proti nepříteli!“

Fotografové si žádali legendárního Chipse Prentice a Chips musel pózovat při pořizování snímků. Chips jim dělal model bez rozpaků a četa zatím stála opodál a dávala fotografům rady. Být to kdokoliv jiný bylo by slyšet úsměšky a ironický pokřik. Crane se k snímku dostal jen tím, že to fotografům prostě nařídil. Rota stála kolem a ti, které neměl zrovna na očích, nešetřili výsměchem.

Rota C ho nenáviděla zrovna tak upřímně a vytrvale jako předtím rota B. Jeho posedlost po vyznamenání se stala příslovečnou a vojáci si zasmušile říkali, že Crane je při honbě za metálem dříve či později připraví o život. Na boj se zrovna třásl, v tom byl jako školák. Každý, říkali si, kdo se tak doopravdy těší na krveprolití, je šílenec.

Neměli se však dostat do boje tak brzy, jak se domnívali. Nazítří bylo prvního července a časně zvečera viděli táhnout kolem na EI

Alamejn další brigádu australské pěchoty. Druhý X rozkaz k přesunu nedostal. Užírali se v tom pustém, bezejmenném koutě ještě skoro týden, než je konečně nahnali do náklaďáků a odvezli na frontu.

Zrovna se smrákalo, když se automobily rozkodrcaly pouští k silnici, vedoucí do El Alamejnu. Přední vůz šesté čety zůstal trčet. Řidič znovu nastartoval; vůz se ještě několik metrů soukal a znovu uvázl. Řidič zaklel a prudce došlápl na startér. Desátník polního četnictva, který řídil provoz na odbočce, netrpělivě pobízel auto vpřed a hulákal:

„Tak s tím hněte!“

„Zalez, poldo!“ vřískl Dooley zezadu z auta.

Z dodávky, zaparkované na druhém okraji silnice, se vynořil poručík polního četnictva a nabubřele jim domlouval:

„Kdo to tady takhle zdržuje? Tak hněte se přece!“

Obličej mu zakrývala střecha širáku, ale na té malé vypínavé postavě bylo cosi povědomého.

„Víš, koho mi připomíná?“

I Hamilton se upřeně zahleděl. „Prokrista, už vím! Ne, to není možné. Kdybych mu aspoň viděl do ksichtu!“

„Hej, skrčku!“ křikl Dooley na důstojníka. „Ty s těma hvězdama! Ukaž nám obličej!“

Důstojník prudce škubl hlavou. Staří mazáci od šesté čety poznali rozlícený obličej, který je drtil pohledem, a propukli v nehorázný, veselý a posměšný řev:

„Percy Gribble!“

Úzká dehtovaná silnice se táhla vodorovně s pobřežím. Několikrát zahlédli v záři měsíce světélkující moře.

Po levici ležely nekonečné rozlohy pouště. Po okrajích silnice byly rozsety očíslované tabulky, ukazující směr rozježděných polních cest. Každé číslo byla jedna vojenská jednotka: sklad munice, parkoviště pro vozidla, polní ambulance; pěchota, dělostřelectvo, protitankové, ženijní, zásobovací jednotky, tanky nebo obrněné vozy; divizní nebo brigádní velitelství. Na míle se táhly podél těchto cest, zakopané do práškovité hlíny nebo skryté pod maskovacím síťovím. Mohli to být Australané, Jihoafričané, Novozélanďané, Britové, Indové, Řekové, Francouzi nebo Palestinci. Každá jednotka byla malou bezduchou

součástí jediného nesmírného plánu, který vyžadoval pohyb laviny těl; převahu nekonečných nákladů pum, granátů, střel, zbraní, potravin; dopravu rozstřílených a znetvořených těl do klidu zápolí. Velikánská, nemotorná, neúprosná, ohromující mašinérie, v jejíchž tajemných útrobách byli lidé stravováni, pak znovu vyvrhováni do pásu země rozervané, rozstřílené a rozryté výbuchy a utajující v sobě sto podob smrti. A o krátkých přestávkách, přesně podle předběžné dohody civilizovaných národů, vyšli vždycky jiní lidé, s červeným křížem na rukávech, přinesli mrtvoly padlých a uložili je pod úhledné dřevěné kříže s namalovaným jménem, útvarem a vojenským číslem; nebo sesbírali do pytlů na písek zbytky těl a zbytkům přidělili kříž s nápisem „Neznámy vojín“; a nad obojími se pomodlili vojenští kaplani a mrtvým požehnali. Potom odešli k živým, kteří teprve měli bojovat, a ujišťovali je, že Bůh je s nimi. A za kamennými hřebeny, pouhou míli či dvě míle odtud, fungovalo vcelku týmž způsobem podobné náboženství, které skrze sebe udělalo z německých a italských vojáků jejich nepřítele a nepřítele celého lidstva.

Oné noci, kdy Druhý X vyrazil vpřed, aby se dal strávit tím neuvěřitelným organismem, jemuž se říká válka, už nikdo nepřemýšlel o tom, jak se do téhle situace dostal, a mnozí si dokonce ani neuvědomovali, že existují lidské bytosti, které to zavinily. Byli tiší, nenucení, přátelštější. Chovat se jinak nemělo valný význam. Všichni doufali, že neumřou, a stihne-li je zranění, pak aspoň tak, že z nich neudělá bezmocného nebo na pohled odporného mrzáka.

19

Brigádní generál byl zavalitý človíček s Hladkými kulatými tvářemi a úzkýma chladnýma očima. Vypadal tak trochu jako orientálec. Před válkou byl ředitelem letecké společnosti. Brigádě velel vcelku stejnými metodami, jakými dříve dosahoval toho, že se letecká doprava vyplácela. Jeho podřízení se vbrzku naučili mít strach z následků svých chyb. Paměť mu nikdy neselhala, jeho rozum, běžící hladce jako dobře namazaný stroj, vnímal každičký detail manévru nebo

plánu boje. Osobně mu ztráty na lidech nebyly ničím. Uvažoval jako voják a nikdy jinak.

Jaké jsou jeho city, to nikdo nikdy nevěděl. K nacistickým zvěrstvům se choval lhostejně. Daleko větší starosti mu činila převaha Rommelových tanků. Nacistů si vážil, viděl v nich dobré vojáky, a tudíž i čestné protivníky. Nic ostatního ho nezajímalo. V jednom dobře osvětleném krytu nastínil toho večera situaci svým třem velitelům praporů, jedním z nichž byl plukovník Fitzroy. Stáli zrovna kolem celuloidem přikryté mapy nastávajícího bojiště. Na celuloidu se křižovaly všemožné čáry a stovky vojenských značek, vyznačujících na mapě strategicky důležité cíle. To už mluvil generál půl hodiny; nyní situaci shrnul:

„Takhle to tedy vypadá. Nepříteli stouplo do hlavy vítězství, ale v posledních dnech se nám podařilo vyvést ho na čas z rovnováhy. Zapamatujte si dobře: válčení v poušti se mění. Není už pohyblivé. Tuto bitvu rozhodne mina, dělo a pěchota. My máme za úkol získat v našem úseku opět iniciativu. Metoda je jasná: dobýt zpět důležitých cílů. Naší metou je Tel El Ajsa. Nemá smysl podléhat v tomto stádiu přehnanému optimismu. Rommel má pořád ještě značné šance prorazit a dostat se k Alexandrii. Naším úkolem je vyrovnat poměr sil a postupně dosáhnout převahy…“

Rychle, bezbarvě určil úkoly všech praporů. Hovořilo se o době, kdy má akce začít; jak a v jakých etapách se bude postupovat; o součinnosti druhů vojsk a jak silnou mohou očekávat podporu od druhých zbraní; o tom, jaká a jak hluboká jsou nepřátelská opevnění; jaká je asi síla nepřítele. Zdrželi se pozdě do noci. Některé podrobnosti s nimi brigádní generál probíral znova a znova. Na otázky odpovídal okamžitě a přesně.

Když se zas plukovník vynořil na čerstvý vzduch, byla už tmavá noc. Pobočník na něho čekal v džípu. Za volantem seděl Vyklouz. Plukovník nasedl a stroze nařídil:

„Domů, Pottsi!“

„Rozkaz, pane plukovníku!“ řekl s úlevou Vyklouz.

Nastartoval džíp a vůz se začal zvolna kodrcat po polní cestě. Plukovník, unavený, ale odhodlaný, se pohodlně uvelebil. Při nastávajícím útoku si u velitele brigády, který se k vánoční příhodě postavil

chladně kriticky, napraví reputaci a Druhému X jednou provždy ukáže, kdo je jejich velitel. Jak auto kodrcalo, rozvažoval a jeho myšlenky byly optimistické; těšil se na odvetu.

Z ničeho nic se na sedadle pozvedl a pleskl Vyklouze dlaní do ramene.

„Kam to u všech rohatých myslíš, že jedeš?“

„Domů!“ odvětil lakonicky Vyklouz, ani hlavu neotočil.

„Hned ten zpropadený džíp zastav!“

Vyklouz poslechl a zastavil. Otočil se a smířlivě se na plukovníka usmál.

„Sto metrů od brigády je rozcestí. Dal ses špatnou cestou!“ pravil plukovník.

Vyklouz trpělivě zavrtěl hlavou. „Ne, pane plukovníku. Tohle je ona. Tamta vede k muničkám. Jen věřte starému Vyklouzovi!“

„Ty své vtipy si nech pro sebe! Drž se vpravo, až narazíš na tu druhou cestu!“

„Pane plukovníku –“ začal Vyklouz, teď už zoufale.

„Ksakru, přestaň s tím odmlouváním! Zahni doprava!“

„Naposledy, dejte si říct!“ prosil Vyklouz.

„Doprava!“ A plukovník neoblomně ukázal směrem vpravo.

Vyklouz pokrčil rameny. „To vás vezu naposled!“ zabručel.

„Drž hubu!“

„Takhle vaší vinou zabloudíme, věřte tomu!“ rozkřikl se Vyklouz.

„Pottsi!“ utrhl se kapitán Stamp. „Za tohle vás dám zavřít! Pane plukovníku, zítra určím nového řidiče!“ řekl veliteli.

Plukovník přikývl. Vyklouz za stálého reptání strhl džíp stranou a rozjel se, až vůz na volných kamenech poskakoval.

„Pomalu!“ okřikl ho Stamp.

Vyklouzovo reptání zanikalo v hučení motoru. Patnáct minut nebylo slyšet nic jiného. Plukovník začínal mít trochu strach, Už dávno měli narazit na tu druhou cestu. Do hlavy se mu vloudily neurčité pochyby: měl snad tenhle negramotný řidičský buran přece jen pravdu? Na okamžik se ho zmocnila panika. Pak si jenom pod nos zaklel. Sám celý nesvůj, měl ještě větší dopal na Vyklouze. Na to, aby ze své neústupnosti slevil a připustil, že se možná spletl, je už příliš pozdě, to věděl.

Vzteky bez sebe se usadil pohodlněji a doufal, že to nějak dopadne.

Jako první výstrahu o hrozícím nebezpečí zaslechli po pravém boku nezvyklý křik.

„Němci!“ vyjekl Vyklouz a prudce stočil vůz. Vtom zarachotil kulomet a džíp se naklonil. Plukovník s pobočníkem se přikrčili, když na bok džípu začaly nepříjemně dopadat střely. Motor zapraskal a zhasl. Než se nadáli, byli obklíčeni. Něčí ruce je uchvátily a táhly vpřed. Nacistů bylo tak tucet, nejspíš nějaká průzkumná hlídka.

Všechno se strhlo tak překotně a nenadále, že Australané zůstali stát napolo zvednuti svými uchvatiteli, neschopni slova a omráčeni.

První se vzchopil Vyklouz:

„Ty pitomé, sprosté hovado!“ zařval. Šílel vztekem. Škubal sebou v náručí svých věznitelů. Blýskl po Fitzroyavi očima a nenávistně zasyčel:

„Ty špinavý všivý šílenče! Tohle ti oplatím!“

Plukovníkovi se načisto obrátil žaludek. Zprvu ho to omráčilo, teď strachy přímo ztuhl. Vyklouz ho ještě nepřestal proklínat.

„Pro živého boha!“ koktal Fitzroy.

Vtom Vyklouze umlčela rána pažbou přes spánek. Zhluboka, bolestně zasténal a padl k zemi, potom se napolo vztyčil a slepě, vrávoravě začal utíkat. Nacista vedle Stampa namířil na polovědomého Vyklouze pistolí. Padla rána. Vyklouz se svalil a zůstal ležet. Nacista přistoupil a ještě mu prostřelil hlavu.

„Ty sprostý vrahu!“ zavřeštěl Stamp.

Nacista se otočil a namířil na Stampa.

„Mlčte!“ okřikl ho. „Pokoušel se o útěk. Je válka!“

„Jsem plukovník australské armády!“ pípl Fitzroy ustrašeně. Nacista – důstojník – zasunul pistoli a Fitzroye pozdravil. Dal pak německy rozkaz a oba důstojníky odvlékli někam do tmy. Plukovník, oči strnulé a vytřeštěné; šel jako v mátohách. Stamp co chvíli klopýtl a po tvářích mu stékaly slzy – slzy vzteku a hrůzy.

20

Druhý den odpoledne si Henry Gilbertson svolal zhruba stovku mužů, kteří tvořili rotu B. Chtěl k nim promluvit. Vylezli ze zákopů a usadili se na úpatí malého písečného přesypu, na němž stál velitel. Věděli, co to znamená. Henry totiž celé dopoledne s veliteli čet a seržanty studoval mapy.

Čety dostaly pokyn, aby byly připraveny okamžitě vyrazit. Ale upozornění, že za pár hodin půjdou do boje, odsunula na druhé místo zpráva, že plukovník s kapitánem Stampem a Vyklouzem jsou pohřešováni a že velení praporu převzal major Pomfret. Ztrátu Fitzroye a Stampa snadno oželeli, ale Vyklouzova nepřítomnost je rmoutila a skličovala, protože v něm ztratil prapor něco, co k němu nerozlučně patřilo. Druhý X bez Vyklouze není tím, čím býval, a pak – Vyklouzovo zmizení, to byla první předzvěst tragédie a změny. Nikdo si nepřipouštěl myšlenku, že Vyklouz je mrtev: říkali si, že padl do zajetí. Chips poznamenal, že jim „vyklouz“ až do konce války, a ten šibeniční vtip je trochu utěšil. Skutečnost, že je povede zrovna Pomfret, přijali s povděkem. Říkali si: „Hovado je aspoň dobrý voják.“

Ted Olley je nyní ztišil a Henry se ujal slova:

„Už je to tady, mládenci. Dnes večer jdeme do toho. Podrobně vás budou informovat velitelé čet. Já chci podat jenom předběžný nárys, co budeme dělat. Zaútočíme v síle brigády. První zaútočí Druhý Z, za ním projde Druhý X a Druhý Y je v záloze. Budeme postupovat v rojnici po dvou rotách, B a C je vpředu, D rota vzadu a A rota v záloze. Našim cílem je kousek návrší, zvaného Tel El Ajsa. Pamatujte si to! Dostali jsme tentokrát moc důležitý úkol. Situaci myslím znáte. Rommel zahnal Osmou armádu zpátky až k El Alamejnu.“

„Ti mizerní Tomíci…“ zamumlal kdosi.

„Tomíky nech být!“ řekl mu Henry. „Bili se statečně. Jenže pořád nedostali tank, který by se dovedl postavit německému Mark IV. Právě zásluhou Britů byl průlom zastaven. Teď je řada na nás.“

„Bude to dobrý, Mámo,“ protáhl zase někdo a strhl se řehot. Henry zvedl ruku a pozorně se po nich rozhlédl.

„Mám radost, že na to jdete tak bodře. Už devět měsíců jsme nebyli na frontě a hodně vás tam půjde vůbec poprvé. Neotřesitelnost, tu po-

třebujeme nejvíc. Vaši důstojníci a poddůstojníci jsou zkušení vojáci – nezklamou Vás. Nebude to lehké, ale jdeme do toho s očima otevřenějšíma než jindy. Tenhle boj stojí za to. Pomáháme zbavit svět něčeho špatného a hnusného. Mám na mysli fašismu – německý fašismus, italský fašismus a japonský fašismus – a nejsme sami. Bojují proti němu Rusové, bojují proti němu Američané. Všude se dobře držíme. S tou myšlenkou se bude dobře bojovat i nám.“

Prapor se přesunul k útoku ještě týž večer v osm hodin. Tam někde ve tmě před nimi je Druhý Z. Až na matný cinkot zbraní a šustění bot v písku jdou k čáře výchozího položení tiše. Výchozí čáru vyznačuje dlouhý pás po zemi rozestřených hadrů na čištění zbraní. Cestou minula rota B několik pětadvacítek připravených k palbě, s maskováním a nosy namířenými v ostrém úhlu k nebi.

„Čí jste kanonýři?“ zeptal se Dooley.

„Britové,“ ozval se hlas zpod sítě. „Dejte jim do těla, kamarádi!“ Australané se jen usmáli a šli dál. Děla za nimi zhltla temnota. Pohled na ty tupé nosy zvedl vojákům náladu a povzbudil je. Neušli ani tisíc kroků a přehradná palba spustila.

V sluch jim udeřilo čepobití trhavých, dutých ran a několik nezkušených se přikrčilo a přitisklo k zemi.

„To nic,“ říkali jim ti ostřílení. „To jsou naši!“

Za nimi ozářil okraj terénu a zamlženou oblohu řetěz silných záblesků. Chvílemi slyšeli, jak jim nad hlavami ječí granáty.

Chips pohlédl na hodinky a uprostřed lomozu zavolal na Dicka: „Jsme sto metrů od výchozí čáry. Druhý Z vyrazí za sedm minut.“ Zuřivost palby se stupňovala. Ze tmy se vynořily tiché postavy a odvedly přední roty na výchozí čáru. Henry zastavil rotu u pásu bílého sukna a nařídil, aby zalehli. Pak je obešel a zkontroloval čety.

„To jsi ty, Chipsi? Všechno v pořádku?“

„Všechno v pořádku, Gilby!“

Vyprskla světlice a poušť zatopila přízračná zář. Osvítila Henryho odvážné bledé rysy i Chipsův klidný úsměv. Osvítila ležící těla vojáků a pustý kraj. Pak byla znovu tma.

Vojáci leželi přimáčknutí k zemi a ani nedutali. Čekali. Jejich myšlenky byly v tu chvíli nedotknutelným soukromím. Petr Dimmock si

znovu a znovu říkal, že se neotočí a nebude utíkat, děj se co děj. Už tehdy vypadal strnule, voskově, jako člověk, který v sobě dusí hrůzu. Dooley si nadával bláznů, že tam vůbec je: Tommy měl přece jen pravdu. Co pro ně vlast udělala? Nacisté nemohou být horší než Groggy a Crane anebo ti svinští bachaři. Přál si, co si kdysi přál Tommy – pěknou příhodnou ránu. Chudák Tommy! Sullivan se celý život pohyboval mezi obyčejnými lidmi, ale jakživ se jim neobdivoval víc než právě teď. Nikdy na něj víc nezapůsobila jejich důstojnost a trpělivost. Dřív občas myslíval na takové město jako Stalingrad, kde v řadách antifašistů neexistovaly trhliny; žádná polovičatá opatření, žádní Fitzroyové ani Cranové, nýbrž samý plamenný a skvělý odpor. Na Cranech a Fitzroyích teď nezáleží. Jim navzdory bude jednou El Alamejn zrovna tak slavný jako Stalingrad. Proslaví jej on a jeho druhové. Dick ležel vedle Chipse. Když se bojíš hodně často, stane se strach tvým přítelem. Nosíš ho v sobě, a ať děláš co děláš, nemá na to strach žádný vliv. Nová dávka bojové činnosti, to je jako vrhnout se střemhlav do dávného zlého snu. Nejšeredněji se strachuješ proto, že nevíš, co to všechno znamená. Jeden za druhým táhly Dickovi hlavou nejjasnější minulé prožitky. Naráz se smál i plakal, zpíval, truchlil i veselil jako člověk, který znovu prožije těch několik nádherných chvil, nežli utone. Hnal se vpřed do něčeho nového, setřásaje minulost, jako strom střásá mrtvé listí. I smrt změnila svou tvář.

Henry Gilbertson sledoval světélkující ručičky na hodinkách. Ještě minuta… další světelné rakety – zelená, červená, zelená – to Druhý Z dorazil k cíli… ještě třicet vteřin… Podaří-li se mi z tohohle vyváznout, napíši Jane nádherný dopis – jestli ne sbohem, miláčku… ještě deset vteřin… pět… čtyři… dvě… jedna –

„B roto, vpřed!“

Postupovali volným krokem ve vyrovnané rojnici. Přehradná palba na chvíli ustala a v tom tichu slyšeli před sebou rachot pušek a kulometů. Střely se stopovkou řezaly do tmy zářivé křivky. Pak spustila děla znovu. Bodáky nasazené, pušky před sebou, kráčeli pěšáci vpřed. Samopalníci nesli samopaly zaklesnuté v podpaží; kulometníci drželi lehké kulomety přes prsa hlavněmi vzhůru. Pomalu se terén začal zvedat; místo písku nastoupila kamenitá půda. Houf vojáků v špinavě zelených stejnokrojích stál v palebných postaveních za drátem s ru-

kama vzhůru. Mezi nimi Australané. Leželi tu porůznu na zemi mrtví a ranění. U každého nehybného těla trčela bodákem do písku zastrčená puška. Tam, kde byl voják nepochybně mrtev, visela na pažbě pušky přílba. Druhý X prošel širokými průchody v drátěných zátarasech. Přeskakovali zákopy a obcházeli palebná postavení a cestou je ze stažených a zčernalých tváří zdravili vojáci Druhého Z.

„Máte před sebou fušku, kamaráde," zavolal jeden voják na Dicka. „Tady byli samí Taliáni – Germánů jenom hrstka." Zatím už prošli a byli zase v otevřeném terénu, jenž čím dál víc stoupal. Temnota před nimi začala probleskovat a vřeštět. Byla to jejich vlastní podpůrná palba. Kolem se valil kouř a jitřil jim chřípí.

Půda plála a prskala; uši jim rval neuvěřitelný jekot. V těch příšerných, kratičkých záblescích světla bylo vidět, jak lidé padají nebo se svíjejí na zemi. To už vpředu zaštěkaly kulomety a mezi nimi zasvištěly střely se stopovkou. Další padli. Ale mezi tím ničivým rykem řičel Henry a velitelé čet: „Na zteč! Na zteč!" „Do nich!" řval Chips.

Lehcí kulometníci na křídlech pálili do pevnůstek před nimi. Muži se řítili kupředu a na těla, která se krčila nad kulomety, vrhali granáty, nacisté se vynořovali ze země, aby si to střelbou vyřídili se samopalníky. Pěšáci s bodáky skloněnými k zemi naskákali do zákopů. Do jednoho zákopu se vrhl Petr Dimmock. Vedle něho se hrozivě zvedl nacista a něco tvrdého udeřilo Petra do prsou. Petr zavrávoral, svalil se na bok do zákopu; pak náhle napjal paže, a vyraziv bodákem vpřed, proklál nacistovi hrdlo. Nacista zachrochtal a padl k zemi. Petr se svalil na něho. Oba mrtví. Dick pokropil jeden zákop dávkou ze samopalu a skolil nacistu sotva vteřinu poté, co Němec hodil granát. Vrhl se na zem a cítil, jak mu výbuch škube a rve šaty. Za ním kdosi vyl bolestí. Dooley přichvátal se samopalem a raněného nacistického kulometníka chladnokrevně zastřelil. Chips vyřídil v jednom krytu tři nacisty granátem. V deseti minutách bylo po všem. Australané dosáhli svého cíle na Tel El Ajse.

Ted Olley byl mrtev. Ležel před dobytým postavením s roztříštěnou hlavou. Andy Cain ležel v kaluži krve, ale žil. Nosič raněných mu dával polní obvaz na bok. Těžce raněného Hamiltona ošetřoval právě Tony Horne. Sullivan se ztratil.

Dick začal rychle počítat ztráty. Tony mu řekl, že raněného Sullivana ovázal tehdy, když je poprvé zasáhl nepřátelský dělostřelecký přepad.

„Byl jako namotaný," řekl Tony. „Dostal to do hlavy. Brennan to chyt do nohy. Moffatt je hotový!"

Dooley prohlížel zákopy a volal: „Moffe! Jsi tam, Moffe?"

„Dooley," zavolal na něho Tony.

Dooley k němu přišel a v umazaném obličeji mu blýskalo bělmo očí.

„Kamaráde, Moffatt je pryč," řekl šetrně Tony.

Dooley se odvrátil. Hodil kulomet na zem a vykročil směrem, jímž předtím postupovali.

„Je pryč, kamaráde!" volal Tony. „Nedá se nic dělat."

„Dooleyi!" vykřikl Dick. „Vrať se!"

Dooley šel pořád dál.

„Jen ať si jde!" řekl Chips. „Moffatt leží kousek odtud s mozkem rozstříkaným po zemi."

„Možná že je to tak nejlíp," pravil Tony. „Vždyť byl napůl blázen."

Začali vyklizovat dobyté postavení. Přišli další nosiči, aby odnesli mrtvé a raněné. Henry nařídil rotě, aby se zakopala na svahu, dál od dobytého postavení; však už je začal nepřítel postřelovat. Horečně kopali zákopy, protože věděli, že na úsvitu nacisté asi podniknou protiútok.

Nacisté vskutku zaútočili hned při prvním rozbřesku. Celý pluk jich byl, jenomže přes noc přijely na frontu a zakopaly se v prostoru Druhého X těžké vickersovky. Německý pluk nemilosrdně skosily. Když vyšlo slunce, pokrývaly kamenitou půdu bezhlesé kupy nacistických vojáků.

21

Už dva dny držel Druhý X svá nově dobytá postavení. Němci je postřelovali z děl, ze střemhlavých bombardérů a z kulometů. Německé

tanky prorazily jejich obranná postavení, rozbily lehčí britské tanky a Druhý X vyzvaly, aby se vzdal. Australané odpověděli tím, že vyskočili ze zákopů a na pásy nacistických tanků naházeli protitankové granáty. Chips se dokonce na jeden vyšplhal, zvedl poklop a s tradičním výkřikem „Tohle si rozdělte!“ mrštil granát dovnitř. Happy začal z vickersovky ostřelovat podvozek tanku doufaje, že přece jen nějaká kulka najde průzor. Střely však s pancířů neškodně klouzaly a Happy zvěčnil další průpověď svým smutným prohlášením, že to je „jako plivat na horkej sporák“. Několik Australanů zachytily nacistické tanky nad zákopy a rozdrtily je pásy.

Další noc Druhý Z po jejich levici opět postoupil. Minovými poli přešli bez úhony; když však průchodem projíždělo samohybné protitankové dělo, dostalo zásah a prudce se vzňalo. Při takovém osvětlení nacisté tento průchod znemožnili a zadní zajištění Druhého Z pokryli dělostřeleckou palbou. Nemaje možnost ustoupit, Druhý Z postupoval a bojoval dál. Celou noc slyšeli vojáci Druhého X, jak před nimi zuří boj. V dálce trýznivě rozrážely tmu střely se stopovkou a záblesky granátů. Než se rozednilo, byl všude klid a z Druhého Z se nikdo nevrátil. Tak v několika hodinách zanikl jeden prapor.

Třetího dne zrána pronikla nacistická pěchota k drátěným zátarasům, narychlo zbudovaným rotou B, a zastavily ji teprve vickersovky. Nacisté vzali útokem stanoviště nalevo od nich a utkali se s rotou v kulometném souboji. Přivlekli minomety a vzduch jen svištěl jejich granáty. Mrtvých i raněných u roty B přibývalo. Pomfret dal Henrymu telefonicky pokyn k ústupu. Henry žádal dělostřelectvo, aby ústup krylo, a zároveň další nosiče k odklízení raněných. Sotva položil telefon, postřehl náhlé ticho. Vyšel zjistit, čím to je.

„Mávají bílou vlajkou,“ řekla mu spojka.

Z nacistických zákopů se vynořili tři vojáci a jeden nesl bílou vlajku. Když byli na padesát metrů, Henry vykřikl: „Stát!“ Němci se zastavili. Jeden zvolal: „Chceme se vám vzdát!“ Henrymu poskočilo srdce, Ustupovat se nebude. Zavolal: „Řekněte vašim lidem, ať vylezou s rukama vzhůru!“

Jeden z nich se otočil a křikl něco německy. Nad zemí se vynořilo

asi dvacet nacistů s rukama nad hlavou.

„Lucasi!“ křikl Henry. „Obkličte je! Buďte opatrní!“

Sám vylezl ze zákopu a Lucas vedl četu přes otevřený terén. Henry namířil k nacistickému důstojníkovi, který na něho předtím volal. V tom okamžiku se nacisté vrhli k zemi; za nimi se náhle objevily kulomety a vysekaly pokos v řadách nechráněných Australanů. Polovina se jich skácela k zemi, ostatní běželi zpátlry k zákopům. Henry padl provrtán střelami. Převalil se a chtěl zavolat na Lucase, ale ani nehlesl. Jeho oči ještě na kratičký okamžik zahlédly nebe a potom je zaplavila smrt.

Nacisté se snažili utéci zpět do zákopů, ale Lucas vyskočil a zkropil je ze samopalu. Chips vrhal granát za granátem a vedl šestou četu ven na divokou zteč. Dopadli nacisty, ještě než se vzpamatovali ze zmatku; a zbytek B roty vyrazil za nimi.

Šíleli nenávistí a zabíjeli a zabíjeli. Z nacistů neušetřili ani jediného.

Tu noc odešli i s mrtvými. Šli pomalu a nemluvili. Jakmile se octli v bezpečí, procházeli kolem Pomfreta, který řekl vážně: „Výborně, B roto!“ Ale ani si ho nevšimli.

Velitele roty pohřbili vedle vojáků, kteří zahynuli zároveň s ním. Pohřební obřad předčítal svým cituplným, zádumčivým hlasem kaplan Hobbs, a tehdy poprvé a naposled pro ně ten obřad něco znamenal:

…Ty zachvacuješ syny lidské jako povodní. Jsou sen a jako bylina hned v jitře pomíjející. Toho jitra, kteréhož vykvete, mění se, a večer pak jsouc podťata, usychá… Pročež všichni dnové naši v náhle přebíhají pro Tvé rozhněvání; skončení let svých docházíme jako pověst, kteráž se vypráví…

A tak se zrodila další pověst o praporu, který nesl označení Druhý X.

22

Bylo už září. Armády se jako dvě zkrvavené šelmy stáhly za hřebeny hor a lízaly si rány. Jen tu a tam některá blýskla pařátem v podobě

průzkumu nebo tankového útoku. Dělostřelectvo jako část denního programu plivalo ze skrytých doupat svištící ocel a dým na několika místech. Každé ráno vyplulo nad německá obranná postavení osmnáct britských bombardérů a svrhlo koberec pum. Stříbřité pumy bylo vidět: padaly v přesném obrazci jako benátské zlaťáky spouštěné z nebe na průhledné zácloně. Pak zarachotila německá protiletadlová děla a těch osmnáct letounů důstojně klouzalo hustým lesem drobných bílých chumáčků, které zdánlivě nepřicházely odnikud. Někdy začal jeden z těch osmnácti nechávat za sebou pás dýmu, od obrazce se odloučil a ztratil se za vzdálenými hřebeny.

Hřebeny! Kolik tam venku na roztroušených kamenech leží ztracených těl: na slunci zčernají, přízračně nabobtnají a jakoby na znamení svého vpravdě posledního protestu s děsivým praskotem ze sebe vyhřeznou hnilobu. Jak mnohá hromada osiřelé oceli; kolik puklých přileb, zkrvavených tlumoků a cárů rozstřílených lidí! Den za dnem vykřesalo slunce z těch kamenitých svahů a vyprahlého písku tetelivý opar. Občas se pustinou plížil tank nebo náklaďák a zvířil za sebou veliký chochol prachu, který se líně plazil nazpět, potom k obloze a rozptylován sluncem řídl – jako nějaké zlaté miasma, jako výtok z vředu války.

Počátkem září stáhli Druhý X z fronty a poslali jej do místa jen asi míli od moře. Tam se na okraji jednoho hřebenu zakopali, a jak dny míjely, v honbě za stínem a chladem postupně své příbytky prohlubovali a rozšiřovali. Auta přivezla dopisní papír a obálky, cigarety, ponožky a tu a tam nějakou krabici pochoutek. Třikrát denně chodili do rotní kuchyně pod rozervanými celtovými plachtami a do jídelních misek dostávali sušené hovězí a konzervovanou zeleninu. U stolu nepřestávali nad jídlem mávat rukama a odhánět tučné černé mouchy, už tak přecpané na mrtvolách.

Boty jim už zase zbělely a vojenské mundúry prachem ztuhly a zežloutly. Popruhy vybledly do běla a kůže ztemněla.

Nositeli Řádu za vynikající služby podplukovníku Pomfretovi kdosi nadhodil, že by si vojsko patrně rádo zaplavalo v moři, a ten to zařídil zrovna tak účinně, jako dělal všechno ostatní: vždy dvě a dvě roty trávily tři dny na pláži. Rotu B vedl k pláži nositel Válečného kříže a medaile Za chrabrost před nepřítelem kapitán Chips Prentice. Připadal

si jako kluk puštěný ze školy, protože mezi jiným měl v Austrálii pověst plavce a jeho nejmladší velitel čety seržant Dick Brett, ač ne tak slavný, vodě holdoval právě tak.

Pláž byla oslnivě bílá, až zraňovala oči. V ustavičném půvabném protikladu se spájela s tmavě sytou modří Středozemního moře. Vojáci si mezi pískovými přesypy vztýčili hrubé plachty, celý den pod nimi lenošili a v noci tam i spávali.

Dicka červencové a srpnové boje poznamenaly. Připadal si starý, vyčerpaný a podivně otupělý. Na horkých, laskajících písčinách v klímavém chládku teď cítil, jak mu do těla pozvolna plyne mladost a síla. Ty dva poslední měsíce mu připadaly jako nemožný vzdálený sen a v duchu se odvažoval dotknout sotva jeho okrajů. Někdy však mu v hlubinách spánku nějaký děs probleskl do paměti, a to se vždy probudil znepokojený a zmatený a ptal se sám sebe, zda se mu to všechno skutečně přihodilo.

Většinou myslel na Naomi a těch pár posledních dnů s ní v Sýrii, když dostal týdenní dovolenku a ona přijela z Palestiny za ním. První den tehdy prožilí pod libanonskými cedry; po sněhových poduškách kráčeli mlčky a každou chvíli vzhlédli do věkovitého temna velikánů. Ubytovali se v starém kamenném hotelu vysoko v horách. Z oken ložnice měli výhled přímo dolů do zeleně propasti, jejíž dno se ztrácelo v lehké mlze. Zahradní kavárna stála na vysokých kamenných pilířích přímo nad prudkou bystřinou, v níž byla voda nejnádhernější šťavnaté zeleně. Tříštila se kolem skalisk v pěnivý vír. Uprostřed toku se hnala s hukotem dál, zato po mělkých okrajích tekla líně se zvonivým bubláním. Dick s Naomi si pochutnávali na výtečné zmrzlině, broskvích, pečených koroptvích a popíjeli arak a světlé syrské pivo. Majitel hotelu, vousatý starý Žid s přiléhavou čepičkou, je už při příchodu uvítal přívětivým rozradostněným úsměvem a ustavičně je vyhledával, aby jim plaše prokazoval všemožné úsluhy – pokaždé se spikleneckým zábleskem úsměvu, jako by byl dávno věděl, že dříve či později bude hostit krásnou ženu a jejího milence v uniformě. Dick nechtěl o Naomi příliš rozjímat ani si připomínat, že budoucnost je donutí, aby zvolili ze dvou možností. Taková rozhodnutí jsou hříčkou války. A válka je teď něco, v čem musí sehrát svou úlohu – ale něco, co ho může i zahubit.

Sullivanovo zranění hlavy bylo lehké a Slim se za měsíc vrátil. Celé hodiny se povalovali s Dickem v písku a bavili se.

„Co budeš dělat po válce, Slime?“

„Totéž co před válkou. Najdu si někde práci jako dělník a – budu organizovat kamarády. Odborářská činnost. Schůze, vyučování.“

„Vyučování! Jako učitele jsem si tě jakživ nepředstavoval.“

„Vždyť leccos vím a mohu to dávat dál,“ řekl Sullivan suše.

„Slime, mne jsi toho hodně naučil. Co myslíš, měl bych studovat Marxe a Lenina?“

„Když nebudeš,“ odpověděl vážně Sullivan, „jakživ pořádně nepochopíš situaci, která nastane, až válka skončí. Teď si proti Rusku netroufají říct ani slovo, ale jen počkej, až budou mít zachráněnou kůži; to pak vyrukuje celá horní třída a jejich tisk se stejnými otřepanými prolhanostmi o Rusku, jako to dělávati dřív. Jenže tentokrát ještě s horšími, protože k socialismu bude o krok blíž. Budou z něho mít větší strach než kdy předtím!“

„Jaké máš vzdělání, Slime?“

„Myslíš školní? Ze školy jsem vyšel v dvanácti letech.“

„A to jsi pořád pracoval?“

„Pořád. V dolech – na třtinových polích – v přístavech; dva roky bez práce…“

Sullivan ztichl, jako ú vytržení viděl zas ty vychrtlé hladové obličeje, jak pochodují v sevřených řadách; policisty, jak se ohánějí obušky; horníka, který upadal a byl rozdrcen, jak obrací bělma očí v sloup; hrubé prapory ve větru, zachmuřené, hněvivé, zoufalé tváře. Práce, organizace, vysvětlování… Pořád od té doby… Dick napsal jménem praporu dopis Henryho vdově. Nebyl to dopis dlouhý. Dick se snažil, jak nejprostěji uměl, vypsat, jak ho měli rádi. Při psaní dopisu byl dojat; a pojednou už snáze nalézal slova, neboť si připomněl tu nestrojenou poctivost, odvahu a lidskost člověka, který věřil v nový svět, ale sám se ho nedožil. O Happym se vyprávěl nový příběh. Němci začali používat nejděsivějších ze všech dělostřeleckých granátů, ve vzduchu vybuchujících šrapnelů: vybuchovaly asi šest metrů ve vzduchu a střepiny z nich lítaly dolů, takže zákopy byly takřka na nic. Když jedna rota postupovala, aby obsadila nové postavení, za-

táhlo se nebe nad nimi smrtonosnými černými mračny těchto šrapnelů. Lidé padali a uprostřed toho všeho klečel bolestí šílící voják a úpěl: „Ach bože, sestup a přijď si pro mě!“ Happy jel zrovna kolem; vyklonil se, ukázal nahoru a zeptal se: „Sakra, jak by se přes takovou přehradu dostal dolů?“

V nemocnici nedaleko Alexandrie sedí na lůžku kapitán Crane. Konečně získal svoji medaili. Mezi mužstvem se ještě pořád s úžasem vypráví, s jakou šílenou odvahou vedl rotu do útoku na Tel El Ajsu. Z obdivu k němu mu odpustili, jaký býval, ale je už pozdě: svůj prapor jakživ neuvidí. Ztratil pravé oko a s nim i pravou stranu obličeje.

Chirurg udělal vše, co dovedl. Crane bude příšerně znetvořen. Teď sedí podepřen polštáři, hlavu obvázanou, a zbylé oko, vzdálené děsivé, zírá upřeně před něho.

Zprvu nebyl s to uvěřit, že má půlku obličeje zničenou. Jakmile se to stalo nezvratnou skutečností, probděl celé dny a noci a užíral se divokým vzdorem. Z toho přešel v trýznivou sebelítost. Seděl a okolního života si nevšímal. Vzchopil se, jen aby proklínal osud, který ho touto hrůzou zavalil. Samy útroby se zvedaly a hlasitě žalovaly, jak je to nespravedlivé. Už nikdy si nebude připadat nádherný. Už nikdy nemá vést lidi. Soucit a odpor budou jediné city, jaké kdy vzbudí. Už si vzpomněl, koho to před časem slyšel vyřknout ona slova, která ho od té doby pronásledovala… italský konzulární zástupce, s nímž se kdysi poznal v Sydney: usměvavý, slizký mužíček s lesklými zuby a třpytivými černými vlasy – zanícený fašista. „Všechno nakonec rozhodne krveprolití, pane Crane. To je ten vrcholný ortel. Je věčné. V něm je život. My je uctíváme jako božstvo. Osvojujeme si je, vroucně je přijímáme do svého nitra. Pro nás fašisty je to kult. Ach, ta temná krása násilí!“

V těch dnech na pláži se válka zdála neuvěřitelně daleko. Zpola zapomněli i na to, že jsou vojáky, protože vojnu jim skoro nic nepřipomínalo. Jednoho dne se mezi nimi zčista jasna objevil v džípu podplukovník Pomfret a nelítostně žádal vysvětlení, proč ještě nejsou vykopané zákopy. Nařídil je neprodleně vykopat.

Vojáci ho potají proklínali, kopali, dokud nezmizel z dohledu, a pak

si znovu vlezli do vody. Jako chmurné memento Pomfretovy zdánlivé neomylnosti se nad ně ještě týž den odpoledne zatoulal messerschmitt a stihl je postřelováním a oni kajícně zákopy dodělali. Několikrát mezi ně, s hlavou vztyčenou a s oním matným farářským pohledem v oku, zavítal kaplan Hobbs a krotce se dotazoval, mají-li protestanti zájem účastnit se bohoslužeb.

Protestanti mu zdvořile řekli ne. Jeho tichošlápství je mátlo a za zády mu říkali „Plíživý Ježíš“.

Několikrát se přes písečné přesypy přehoupl velebníček Bourke; pásl po Dooleyovi, neboť ten jakožto nedávný propuštěnec z vojenské věznice dříve či později rozhodně pocítí potřebu zbavit duši hříchů – tak si to kněz aspoň myslil. Dooley mu se zavilostí v hlase pověděl o bachaři, kterému říkali Žralok a který ho tam tloukl a mořil hladem – a přitom to byl katolík.

„Ovšem, Dooley, ale ten člověk měl povinnost a tu musel vykonat, ne? A že sis trochu hrubého zacházení nezasloužil, to nemůžeš říct. Vždyť jsi natropil spoustu zla. Jistě jsi měl k odpykání nejeden hřích. A byl-li to hodný syn církve svaté, pak všechno, co dělal, bylo jenom pro tvé dobro.“

Dooley spolkl svůj hněv a sprostou nadávku, kterou už měl na jazyku.

„Jen mi dejte pokoj,“ odbyl kněze nevrle. „Já jsem a vždycky budu renegát!“

„Dooley, já tady zůstanu, dokud ti nepromluvím do duše,“ trval na svém velebníček Bourke.

„Jak je libo,“ pokrčil Dooley rameny a skočil do moře. Kněz rozzloben zašel až k vodě, a mávaje pažemi, volal: „Dooleyi Franksi, jen si plavej třeba až na Krétu, ale až se vrátíš, já tu na tebe budu čekat!“

Dooley střídavě plaval a ležel naznak bezmála půl hodiny, až kněze nakonec přešla trpělivost a zapadl za písečné duny.

Jednou zrána se Dick náhle probudil ještě za svítání. Měl dojem, že ho ze spánku vyburcoval křik straky. Svět byl šedý a tichý. Kolem bylo slyšet jen lehké šplouchání oceánu. Snad právě to ho vzbudilo a v okamžiku, kdy jeho paměť procitla, zachytila patrně ozvěny jiných svítání. Pak mu to vytanulo. Jejich tábor doma v Austrálii. Baráky ve

stínu strmících bílých gumovníků, Tam se často probouzel v první chladné šedi nového dne a odněkud zblízka se linul vláčný strační zpěv. Když zpívaly, jako by se při jejich radostných zvucích celý svět na chvíli zastavil a zaposlouchal. V Dickovi náhle s palčivostí oživla vzpomínka na ta daleká svítání. Naplnila ho touha opět se při nich probouzet.

To tehdy byl jejich zdaleka nejlepší tábor. Rozkládal se na okraji buše asi míli od města. Jejich tehdejší život mu teď připadal neuvěřitelně vzdálený. Lucas se škodolibým úsměškem s nimi provádí první neohrabané pohyby cvičení s puškou… Nově sestavená četa v neforemných cvičných mundúrech s Cranem v čele pochoduje po sytě rudé hlíně silnice. Crana tehdy teprve ohledávali; jednu chvíli s nimi mluvil spatra a vzápětí se zas snažil hovořit tak, jak si představoval, že se bavívají mezi sebou… Vždycky chtivý dělat jim velitele, zahalený mrakem osamělé pýchy, člověk, který jimi opovrhoval, a přece si byl vědom, že bez nich to nejde; někdy našel něco, čím kápl do noty jim i sobě, rozmarný nebo aspoň přívětivý… dlouho se snaží poznat je a postupně k nim přilnout. Ale nezapadli zřejmě do jeho sobeckých představ… Tommy a Dooley, když se v časných hodinách vracívali opilí z města, hulákali a na oko se hádali, až probudili celý barák… jejich tehdejší život byl jeden výlet do města za druhým v honbě za pivem a za ženskými. Pro ty dva válka vůbec nemusela být. Jak se Dooley ušklíboval na vzteklého Crana a říkal mu „kamaráde“… Jak Tommyho vodili zpátky do tábora polní četníci… A zamlklý a zahořklý Andy Cain, který už na vojnu přišel s vyhraněným pohrdáním pro lidi jako byli Crane a Fitzroy… Henry Gilbertson, který jim říkal „mládenci“ a vždycky s nimi jednal nenuceně a často vypadal zklamaně, když jeho bratření narazilo na vychytralý posměch… Hřmotný, osmahlý a skvělý Chips, který tehdy vyhrál boxerské přebory v těžké váze, Chips se svým perlivým smíchem v hospodě nad sklenicí piva, jak je rozveseloval čirou silou své dobré nálady… polní tábory v tichém buši uprostřed přízračných gumovníků… první přehlídky praporu a nelidské řvaní Varneyovo… jak jim Fitzroy se svou pěstěnou postavou a černým knírkem říká, že z nich hodlá udělat nejlepší prapor v celé armádě… jak se zrodily osobnosti: Vyklouz, Happy, Sup, Groggy, Zparchantělý kluk, Hovado, cvok Mick.

Teprve dva roky, a přece už je to jako sen! Tolik je jich mrtvých; tolik raněných, tolik jich odplulo domů! Žádný už nikdy nedokáže být stejný jako tenkrát, nejméně ze všech Dick sám.

U pobřežní silnice vedoucí kolem El Alamejnu vztyčil kdosi velikánskou tabuli, na kterou se všichni kolemjdoucí Australané pokaždé koukli vesele a hrdě. Zrádce Haw Haw je totiž už zase překřtil. Ti, kteří zůstali naživu z dob tobruckých, už nebyly „Krysy“, a ti, kteří přišli po Tobruku, milerádi sdíleli se starými vysloužilci jejich nové přízvisko. Zrádcův výrok přímo sice žádný z vojáků neslyšel, ale za pár dní už všichni věděli o tom, jak jeho hlas z Evropy v rádiu s nevolí zvěstoval, že se Australané vrátili do Západní pouště.

I tentokrát dostali své nové jméno nadávkou, ale sáhli po něm stejně klidně jako prve a udělali z něho přídomek, kterým se pyšnili.

A tak vznikla tabule s nápisem hlásajícím všem kolemjdoucím, že tady válčí

DVACET TISÍC ZLODĚJŮ.

23

Potom přišel říjen.

Něco se chystá, říkali si. Všímali si jednoho náznaku po druhém. Objevil se nový tank, stejně mohutný jako německý a s kanónem právě tak silným. Přitáhli ho na frontu jednou v noci na hřbetě obrovského tankového podvozku, přikryli dehtovanou plachtou a kamsi ho schovali. Ale několika vojákům nový přírůstek neušel. Řekli to ostatním a zakrátko bylo všeobecně známo, že časům, kdy se chatrné malé tanky „Crusadery“ rozprchávaly a rozpadaly před německými Mark IV, už odzvonilo. Po nebi létaly neznámé britské bombardéry. Za soumraku vídali dvoumotorovou stíhačku s oblým krátkým nosem a podivně ztlumenými motory, jak míří na západ. Říkalo se jí „Šeptající smrt“. Všechno se změnilo. Museli odpochodovat s puškou, bodákem, minometem a granátem; stejně tvrdě a neúprosně, jako kdyby ty zbraně předtím jakživ neviděli. A protitankovým poločetám jednoho

dne odebrali malé dvoulibrovky a druhý den jim dali nové velké dělo – „šestilibrovku“. A pak přijeli britští vojáci, čerství a růžolící, přímo z domoviny. Hrstku jich přidělili ke každé australské rotě a každou noc pak chodívali s Australany na průzkum, aby se zacvičíli do válčení v poušti. Ve dne jim kůže na nohou zčervenala pod neúprosným sluncem a v noci se kůže dřela a strhávala na kamení, jak je usměvaví Australané honili po prostorách země nikoho. I zaťali zuby a vytrvali Australanům po boku, protože věděli, co zakrátko přijde. Druhý X vytáhli ven v plné síle praporu několik nocí za sebou a cvičili s nimi postup v rojnici dvou rot při sto dvaceti krocích za minutu – A a B vpředu, C a D zajištění. Cvičili, až byli k uzoufání unaveni. Přišli mezi ně ženisté a předvedli jim zneškodňování nacistických min: Miny „S“ a teller. Od nejvyšších šarží až dolů šli staří generálové pryč a vystřídali je noví. Až k nim do zákopů došly zvěsti o tom, jak zásluhou nového velitele Montgomeryho, který nekouří ani nepije a potrpí si na tělocvik, ženou všechny kancelářské krysy z káhirských hotelů jak trubce. A když ty náznaky jeden po druhém sečetli, věděli, že se chystá něco obrovského.

„Nějak moc najednou, ne?“ cynicky okomentoval Dooley. „Proč nám nemohli poslat pár těch tanků a děl, když jsme bojovali na Tel El Ajse?“

„Kolo štěstěny se otočilo!“ vykřikl Sullivan s takovým nadšením, že se po něm všichni ohlédli. Jakživ ho neviděli tak vzrušeného.

„Nepovídej!“ zvolal Dooley.

„Už se těším na ten pohled,“ ozval se Dick, „jak jeden nový Shermanův tank rozmačkává pár nacistických Marků IV.“

„Jsi krvežíznivec!“ pokáral ho Hamilton, pořád ještě bledý z nemocnice.

Dick se usmál. „Však já už jsem se několika díval na spodek! Od té doby ještě nemám srdce zpátky na svém místě!“

„Já jenom doufám, že ty shermany jsou tak dobré, jak vypadají,“ prohodil Brennan, malý rozložitý, světlovlasý mladík od třetí roty. „Ó, ty budou!“ odpověděl mu vážně Hamilton. „Teď už co nevidět bude Hitler utíkat.“ Obrátil se k Sullivanovi. „Ale pořád ještě bych rád věděl, proč jsme tyhlety tanky a všechno nedostali dřív.“

„Nevím," pokrčil rameny Sullivan. „Důvodů může být několik. Aby viděl, že všichni chceme bojovat proti Hitlerovi, na to je Churchill dost mazaný, ale je to toryovec a nenávidí Rusko. Patrně doufal, že Hitler Rusko brzy obsadí, a právě proto to zadržel…"

„Pak je na hlavu padlý," přisadil si Dooley: „Rudé nikdo jakživ neporazí!"

„Jak to víš?" ptal se Brennan.

„Říkával to táta.``

„A kdo ještě? Ježíš Kristus?"

„Ten Churchill je mrzák," vyhrkl Tony Horne. „To on nás nechal zmasakrovat tenkrát u Gallipoli!"

„Takových je spousta," řekl jim Dick. „Jenže zrovna teď se musej chovat jako malí gentlemani."

Tony vyrukoval se jménem jednoho slavného australského generála. „Z toho bys gentlemana jakživ neudělal. Prokrista! Vždyť to byl větší šmelinář než Squizzy Taylor!"

„Pamatuješ se," ptal se Dooley, „jak se tehdy doma v Julisu objevil ve filmovém žurnálu? Všichni jsme mu tak sprostě nadávali, že to museli stáhnout."

„Jo," zahučel Hamilton. „A přitom pan brigádní generál a jeho poskoci seděli v první řadě."

„A Máma Gilbertson tam tehdá taky byl," řekl Dooley. „Ten se vám smál od ucha k uchu."

Najednou všechno na chvíli ztichlo. Pak se Hamilton otočil k Dickovi a zeptal se ho:

„A tu fotku Mámina hrobu jsi jeho paničce poslal?"

„Poslal."

„A co s fotkami hrobů Petra Dimmocka a Teda Olleye?"

„Ty poslal Chips."

Padla na ně tíseň. Dick se rozhlédl po své četě, shluklé kolem něho, posedávající na prudkém slunci – jen dvacet je jich. Najednou zesmutněl, když si uvědomil, jak jejich životy visí vlastně na vlásku. A od tohoto okamžiku se první říjnové dny staly čímsi naléhavým a podobným snění. Kolik jich tu teď sedí z těch čtyřiceti původní šesté čety, kteří před časem vypluli ž Austrálie?

Když měli svou poslední „generálku“ před bojem, byla zrovna divoká noc. Hřmělo a blýskalo se, lilo a fičel vítr a poušť se změnila k nepoznání. Sklíčeně posedávali ve svých doupatech v bílých přesypech a pozorovali dešťovou vodu, jak crčí po pytlech s pískem. Seděli tam a žasli. A proklínali vodu.

„Však už nám taky jednou pršelo,“ řekl Dooley. „V Tobruku.“

„Tuhle parádu určitě odvolají,“ dumal Hamilton.

„Je to podnik celý brigády,“ zavrčel Dooley. „Uvidíš, že neodvolají.“

„Je to fraška,“ povzdechl si Brennan. „Vždyť to známe nazpaměť.“ Začal přednášet: „Dva tisíce yardů při sto dvaceti za minutu. Zakopat se. Počkat na světelnou raketu – červená, pak zelená, pak bílá. Zatočit vpravo vpřík! Pochodem další dva tisíce yardů. Znovu se zakopat! Zjednat styk na křídlech! Hlídka pět set metrů vpřed! Krýt se za hřebenem!“

Když se Dick na půl těla spustil do krytu, podíval se na hodinky. Voda z něho jen kapala.

„Je osmnáct čtyřicet devět. Sraz v devatenáct nula nula!“

„Snad nechceš říct, že to přece spustí?“

„Ano.“

„Krucifix, vždyť je to šílenství!“

„Předám vaše poznámky brigádnímu generálovi.“ A Dick zmizel v deštivé tmě.

„Já nejdu,“ vyhrkl náhle Dooley. „Stávkuju.“

Mlčky probírali jeho rozhodnutí.

„Tak co, jste se mnou?“ zeptal se jich s šibalským úšklebkem v obličeji.

Hamilton zvedl svou velkou tlapu a řekl: „Já jo!“

Dooley pohlédl na ostatní. „A co vy?“

„My taky.“

Dooley vstal a promluvil na Hamiltona.

„Pojďme říct celý rotě, že se stávkuje.“

Hamilton vstal a společně odběhli do bouřlivé noci.

V sedm hodin stál venku v písku štábní rotmistr Bancroft a překřikuje bouři zvolal:

„Rota B, nástup!“

Vítr k němu zavál poslední dvě slova jejich halasně odpovědi:

„…my nenastoupíme!“

„Rota B, nástup!“ křikl znovu.

Vtom se vedle něho objevil Chips. „Popožeň je, Tome!“

„Všechno ven!“ zařval znovu Bancroft.

Dolehl k nim slabý výkřik, ale nikdo se neobjevil.

Bancroft se zatvářil polekaně. „Čichám stávku, Chipsi!“

„Blbost! Proti strejdovi Chipsovi přece nebudou stávkovat!“ Zvedl hlavu a překonal bouři svým mohutným, sytým hlasem:

„Mládenci, všechno ven!“

Přesypy zůstaly opuštěné. Pak se za nimi ozval hlas; byl to Sullivan.

„Stávkuje se,“ řekl jim.

Chips se k němu otočil čelem, přímý a vzteklý: rázem z něho byl pouhý velitel.

„To jsi spískal ty?“

„Spískal nespískal. Já ti to prostě oznamuju.“

„Jsem ti zavázán,“ řekl rozhořčeně Chips. A v jeho hlase zazněla úzkost.

„Stávkovat v takovémhle počasí,“ řekl mu klidně Sullivan, „to je vyloženě dobrý nápad. Jdu zpátky do pelechu!“

„Zůstaň tu!“ naléhal Chips. Řekl to doprošujícím tónem. Nastup! Půjdou za tebou!“

„Na to abych dělal mrvu, už mám leta.“

A odešel.

Za chvíli k nim přišel Dick. „Nemůžu s nima hnout,“ stěžoval si.

„Co mám dělat?“

„Vrať se k nim,“ řekl skličeně Chips. Otočil se k Bancroftovi. „Ty taky, Tome! Požádej poručíka Lucase, ať zatelefonuje na prapor, že nás zdržela bouře!“

Odešli a Chips zůstal sám.

Rota B ani nedutala. Jen co chvíli zaslechli mezi skučením bouře Chipsův hlas. Kolísajíce mezi hanbou a věrností společnému rozhodnutí, vystrčili někteří hlavu a nakukovali do tmy. Vtom ozářil blesk zsinale bílý lán písku a jejich velitele: stál tam bez hnutí, samopal pod paží, a z přílby mu stékaly praménky deště. Hlavu má hrdě vztyčenou. Vypadá přísně a neúprosně. Ani se nehne. Čeká.

Vojáci se bojí podívat jeden druhému do očí.

Hamilton to nevydržel. Vstal, uchopil pušku.

„Proklínejte si mě jako mrvu," řekl a vylezl z krytu.

„Mě taky." Sullivan vstal.

„Tak budeme dělat mrvy všichni!" houkl Dooley.

Po jednom po dvou se trousili, až se celá rota kapitána Chipse Prentice shromáždila před svým velitelem. Ani se na ně nepodíval. Otočil se a oni šli za ním.

Promoklí na kůži a zkřehli zimou dorazili na shromaždiště. Procházela kolem nich jedna rota Druhého Y a Dooley prudce otočil hlavu a zůstal na nich viset očima.

„To snad není pravda!" houkl.

Znovu se zablýsklo a opravdu: s jednou četou pochoduje velebníček Bourke a na rameni nese lehký kulomet.

Dooley potichu zaklel a Sullivan vedle něho se uchichtl.

Když potom dospěli na konec úseku určeného pro cvičení, bouře přestala. Blesky už nesvítily a poušť zahalila tma. Vojáci vykopali zákopy. Byli promrzli a všechno je bolelo. Pro zahřátí si sedli do zákopů a na sebe nahrabali písek. Hodina čekání a pak cesta zpátky. Poslední zkoušku měli za sebou.

Trmáceli se nazpět ke svým postavením, ještě stále tiší a sklíčení. Najednou vykročil ze řady Sullivan a zavolal:

„Roto, zastavit – stát!"

Zmateně se zastavili. Chips s Bancroftem se otočili a vztekle se na Sullivana zamračili.

„Pane kapitáne," vyhrkl Sullivan, než stačili promluvit sami, „nás to hrozně mrzí."

Bylo slyšet souhlasné tiché mručení. Chips na ně pohlédl – poprvé za mnoho hodin. Oči už mu zase radostně zářily.

„O ničem nevím!" řekl.

To už všechny jejich myšlenky nakazila a zchladila mohutnost nadcházející bitvy. Tanky, nákladní auta a lidé, všechno se shromažďovalo a posunovalo vpřed. Útok se vzmáhal jako vlna připravená vyzvednout celý hřeben šílících a vylekaných lidí – vlna, jejíž hrůznost

lidská mysl nepochopí.

Několik posledních dnů před bitvou odpočívali. Všech se zmocnila tichost a všeobecná zadumanost. Bezohledně si šli každý po svém. Všechen hněv vyprchal. Psali domů. Seděli a myslili na ty, jimž právě napsali – myšlenky, s nimiž se nikdo nesvěří. Vzpomínali na svůj život a myslili na svou smrt. A mladíci, z nichž dřívější boje udělali starce, couvali před pomyšlením, že tomu tentokrát neujdou. Někdy v jejich nitru zazněl pláč nad tím, s jakou odevzdaností se v duchu smiřují s nastávajícími jatkami. Ale ti, kteří v bojích dosud nebyli, neměli dost odevzdanosti a jistoty. Jako mor je napadala vidění.

Jednou odpoledne sedí sám v zákopu mladý voják. Ví, že je nad jeho síly jít do toho. Odjakživa byl moc jemný. Je bledý a vyděšený. Sklopí pušku a ustřelí si prsty na noze. Výstřel zazní a k chlapci přiběhne několik vojáků, najdou ho v zákopu, z roztříštěné nohy si nic nedělá – všechen děs z očí mu zmizel a na jeho chlapecké tváři se rozhostil mír. „Udělal jsem to, protože jsem musel," řekne jim. Chlácholí ho a vynesou ho ven. Tony mu nohu ováže a pošlou pro Chipse. Chlapec se na ně podívá a vidí, že v obličeji nemají zášť ani pohrdání, na které byl připraven, ale útrpnost a žal. V prudkém záchvatu hanby se rozpláče. Pak přijde Chips a chlapec se brání: „Musel jsem to udělat. Udělal jsem to schválně. Vůbec to nechápu."

„My to chápeme, synku," řekne vlídně Chips. Tony s Dooleyem pak chlapce odnesou na nosítkách.

„Byla to nešťastná náhoda, Tony," řekne Chips.

„Ovšem," přisvědčí Tony, „já to viděl."

Pak nastal úplněk a všechno začalo.

Vrchní velitel si svolal generály a ti zas plukovníky a velitele brigád. V několika málo dnech proběhl plán boje od nejvyššího velitelství až do krytu mužstva. A Chips si kolem sebe svolal rotu. „Tak je to tady," řekl. „Pozítří jdeme do útoku." Vyprávěl jim o desetitisících shromážděných pro útok. Řekl jim, že tanků, děl a letadel je tolik, že je nespočítáš. Mluvil jako člověk, který už vidí vítězství. „Prapor má poloviční stavy, ale úkol jeden z nejtěžších. Většinou se srazíme s nacisty: Vzdají-li se a projeví sebemenší náznak proradnosti, postřílejte je! Nemůžeme plýtvat lidmi na eskortování zajatců do týlu, na to

je nás příliš málo.“

Z mokrého písku si udělali plastický stůl s plánem bojiště a Chips jim ukázal výchozí postavení i cíle. Když pak už nic nepotřebovali vědět, řekl na závěr:

„Já to neumím tak jako Gilby, ale přece bych rád něco řekl. V politice se moc nevyznám, ale tolik vím, že v takové věci jako je svoboda, věříme všichni. V tomhle útoku se chystáme obrátit nacisty na útěk. Teď už nikdo není ani trochu na pochybách, proč se tahle válka vede, a my víme, že děláme dobrou věc.“

Na okamžik svěsil hlavu – jako by přemítal, co ještě dodat. Pak vzhlédl a s širokým úsměvem zavolal:

„Hodně štěstí, kamarádi!“

V noci dvacátého druhého října roku 1942 vedl nositel Řádu za vynikající služby plukovník Pomfret svůj prapor v síle čtyř set dvaceti mužů do připravených postavení asi dvě míle na západ od nádražní stanice zvané El Alamejn.

Nazítří proleželi celý den pod zemí v mělkých zákopech; když nastal večer, vylezli ven, protáhli si ruce i nohy a nalokali se chladivého vzduchu.

Naplnili si brašny náboji, zásobníky do samopalů a granáty a pročistili a promazali zbraně. Pak jim na nákladních autech přivezli plné kotle guláše a horkého čaje, který chutnal po konzervovaném mléku a chlóru.

Zakrátko ze země vymizelo všechno světlo. Tma kolem nich oživla motory a hlasy vydávajícími povely. A zem se chvěla a duněla: shromažďovalo se na ní cosi obrovitého a neodolatelného.

Kam jen oko dohlédlo, všude se ve tmě po povrchu země rojila vojska.

Rota za rotou postupovala v čele s veliteli k výchozí čáře. Chips s rotou B se proplétali dlouhými řadami nákladních aut, mezi tanky a obrněnými vozy a mlčícími skupinkami vyčkávajících vojáků. Pak dorazili k změti velikých hrbolů – připravená děla, sítě stažené, takže jim je vidět tupé vztyčené čenichy, každých dvacet metrů jedno. Vražedně vypadají ty vztyčené čenichy, a lačně, jako by už v závanu vzduchu větřily smrt.

„To je Druhý X?“

„Ano.“

„My vám děláme palebnou podporu. Hodně štěstí! Chraňte si hlavy!“

A vpřed kolem dál a dál do tmy – blíž k nepříteli. Tam na místě, kde kolem něho musely projít všechny jeho roty, stál Pomfret; na každou, jak táhla kolem, zavolal: „Hodně štěstí!“

Brzy poté dospěli k výchozí čáře. Zalehli a tiše se bavili.

V Dickovi už nezůstal žádný strach. Žádné pochyby. Byl klidný a v hlavě měl jasno. Na několik vteřin před sebou viděl ty desetitisíce, které leží a čekají jako on. Kolik jich tam asi je takových jako on – takových, kteří se už nehorší na život, nelekají se smrti, a přece vědí, co se má záhy stát. Kteří v této bitvě vidí vyvrcholení zločinu a sebe jako jeho oběti. Tato tragická, tato spravedlivá, tato hrůzná bitva. Oběti – a přece vítězové. Lidé zrazeni, ztracení, nešťastní a podvedení. Bojácní, šlechetní, mrzcí, milovaní a opovrhovaní. Dnešní noci budou sdílet strach a trýzeň. Ty je sbratřily. A mnozí musí zemřít. Je válka. *Nechť jsou na věky věkův prokleti všichni, kteří ji zavinili!*

A teš vstříc dalšímu zabíjení a snad i konci mého života!

Potom začal vycházet měsíc.

Dick pohlédl na hodinky. Čas k útoku méně šedesát. Méně čtyřicet pět… třicet… „Připravit, šestá četa!“… patnáct… deset, pět… „B roto, vpřed!“

Zvedli se a okraj celé země za nimi vybuchl plamenem. Svět se třásl. V úžasu se ohlédli nazpět. Jako by pod okrajem země hořela obloha a záblesky ozářily půl hemisféry. Záblesky sílily, slábly, ale pak opět vzplály a kmitaly. Nikdy však nezhasly docela. A vojáky ohlušovaly nejúžasnější zvuky v jejich životě. Bylo to, jako když hřmí v celém vesmíru.

Postupovali po písčinách zalitých měsícem. Zmocnila se jich jakási divokost, pohrdání veškerým nebezpečím. Jdou vpřed jako stroje, oči upřené před sebe, obličeje jako z kamene. A pod nohama se jim chvěje zem, jako by měla co nevidět puknout.

Nad sebou zaslechnou co chvíli skučení a jekot granátů. Zakrátko se

zpátky k nim po mléčné bílé tváři pouště plíží mlha písku a čoudu. To už vidí myriády záblesků a slyší nekonečné výbuchy střel. Kanonáda skomírá, zalehnou a postupují vpřed plížením. Když dělostřelecká palba ustane nadobro, mlha se vytratí a je vidět okopy a drátěné zátarasy.

Pak začnou dopadat nepřátelské minometné střely. Znovu se přitisknou k zemi jako ještěrky v písku. Cítí, jak jim výbuchy škubají plížícími se těly. Vstanou a projdou clonou výbuchů, někteří však zůstanou na zemi, v smrtelném zápase nebo už docela tiší.

S mohutným divokým pokřikem za neustálé palby bez rozmyslu a bez slitování se v houfech valí rozstříleným drátem, přes pevnůstky, přes obranné náspy a dolů do zákopů. Nacisté, omámení a klopýtající, umírají jako krysy v děrách, nebo se bezhlavě řítí ven s rukama nad hlavou a žadoní, aby je ušetřili. Několik vojáků se odtrhne od družstev a žene zajatce dozadu k shromaždištím.

Změna směru a nový postup. Dělostřelecký přepad je teď daleko před nimi. Po obou stranách slyší rachot kulometů. Světlice kreslí kypícím vzduchem čáry. Chips zahlédne světelnou raketu roty na jejich křídle a vede rotu B jejím směrem.

Než dosáhli konečného cíle, zlikvidovali další dvě kulometná hnízda. Do svítání se už zakopali; a když nad pouští vzcházel první záblesk dne, valily se mezi nimi tanky a zapadaly do vřavy, která byla před nimi.

Brzy po rozednění je Chips vedl dál ke stanovišti kousek za nízkým hřebenem. Tam se důkladně zakopali a setrvali tam tři dny, zatímco terén nad nimi kosily a jitřily nepřátelské granáty. Krčili se hluboko v zákopech a jejich rozum zatím cepeněl nebo šílel tím nikdy neutuchajícím třeskotem a skučením granátů. Vrhaly se na ně střemhlavé bombardéry a znovu rozkotávaly zemský povrch. Mrtví a ranění proudili v nepřetržitém průvodu do týlu. Nacistická pěchota postoupila až těsně k jejich postavení, ale tam je skosila dělostřelecká palba a rozmetávala je po poušti jako stébla podťaté trávy. A na nebi nad nimi přelétávaly bombardovací letouny bez konce sem a tam; a v jitřním jasu vysoko na zářící obloze stíhačky kroužily a řítily se k zemi. Voják, který je Dickovou spojkou a sedí s ním v zákopu, je se silami u konce. Zavřískne a začne zvracet. Jako štvaná zvěř, oči samé bělmo, se zvedne a

vyšplhá se ze zákopu ven. Ale Dick ho přidrží u země a klidně a surově ho bije, až se sténající voják svalí dolů do zákopu. Po chvíli zavzlyká jako dítě a ztratí vědomí. Dick sedí a upřeně na něho hledí a pak se mu z hrudi vydere tichý sten. Musí si lehnout, zavřít oči. Sám se pomalu začíná v duchu ptát, jestli i on se co nevidět nezhroutí.

Třetí den odpoledne nepřátelská palba řídla a granátů začalo ubývat. Asi dvě stě metrů za Druhý X přijel vůz se střelivem a Dick vzal s sebou Sullivana a šli mu naproti. Padesát metrů od vozu jimi zacloumal výbuch a vyhodil je na kus od sebe. Hukot a tma.

Dick otevřel oči do oslnivé sluneční záře sotva za pár vteřin. Připlížil se k místu, kde ležel Sullivan. Sullivan má hrudník na padrť. Leží a civí do nebe. Ze rtů mu crčí krev. Oči jsou živé a ještě chápou. Dick mu pozvedne hlavu a Sullivan se na něho podívá. Chtivě, mlčky na sebe zírají. Ze Sullivanových prsou se vydere tichý a smrtelný chrapot. Maličko zvedne hlavu a úporněji se na Dicka zahledí. Na okamžik jsou jeho oči pronikavé a nádherné. Potom je odvrátí a skoná.

Tu noc provedl Druhý X svůj poslední útok. Stočili se na sever k moři. Bylo to ještě před východem měsíce.

B rota jde první. Když přecházejí písečný pahorek, ozáří je nepřátelská světelná raketa. Granáty se na ně jen sypou. Z nacistických postavení před nimi vyskočí nová světlice a probodne jejich rojnici. Jsou odříznuti od ostatních rot, ale Chips je vede vpřed.

Doběhnou k nacistické pevnůstce; tam je zasažen Dooleyův pomocník, a když Dooley vidí, jak vedle něho padá, uvolní to v něm všechnu jeho krvežíznivou nenávist. Vyslídí nacistu a zraní ho. Nacista vstane a chce se mu vzdát. Dooley mu přiloží kulomet k hlavě a stojí nad ním.

„Tady máš za Moffatta!“ řekne. A střílí, až z nacistovy hlavy není nic než skvrna na písku a stříkanec na jeho botách. Dělostřelecký přepad postihl zadní zajištění Druhého X a zabil Pomfreta a Varneye. Do rozednění se probojovala i C rota a zakopala se vedle roty B.

Za prvního rozbřesku podnikli nacisté protiútok a část C roty zdolali. Hbitý a strašlivý, vedl Chips B rotu na zteč, aby ztracené postavení dobyli zpět.

Vedle Chipse padne Hamilton. Chipse však rota stále ještě vidí na

nohou. Nevědí, že je provrtán střelami. Zrovna se pokouší vrhnout granát. Život z něho prchá, ale sebral v sobě novou sílu a ještě stačí – granát vymrštit. Krev se po něm jenom řine. Strašlivý a skvělý se Chips vrhá mezi nacisty. Jeho mohutný hlas přehluší i ryk a dunění děl; zeširoka rozkročen vládne puškou jako kyjem a nacisté kolem něho padají. Zařve vztekem a padne na kolena a další nacista mu prostřelí hlavu. Otočí krvavý obličej a něco na rotu křikne. Potom klesne k zemi.

Jako líté šelmy se jeho vojáci vrhnou proti nepříteli.

Tak tedy zemřel Chips – Chips, jenž v sobě ztělesňoval bodrost a sílu všeho svého lidu: jenž se nikdy nebál a ani nejprostšímu vojákovi neřekl jediné zlé slovo. Ten, v němž kvetla všechna nádhera a bohatost života, teď leží mrtvý. Copak mu chybělo? Byl silný a krásný – o tolik víc než já. Veselý, moudrý a soucitný daleko, daleko víc než já. Proč já tu neležím mrtvý? Proč tu ležíš ty, který jsi vždycky stál v čele a býval velkolepý? Proč ne já, který jsem váhal a měl strach – já, který jsem mohl jen obdivovat a dávat se vést?

Lucas kolem sebe shromáždil poslední zbytečky roty. Chladně a mlčky se podřizovali jeho pokynům; odházeli mrtvé nacisty, na svém úseku nově vybudovali obranu, drželi svá postavení a odráželi všechny protiútoky. Žádná zášť ani pud v nich už nezbyly – žádná myšlenka na vítězství nebo na konec bitvy. Jsou z nich lidé bez duše.

Osm dní za sebou se nacisté vrhají na jejich úzký obranný prstenec a den po dni odrážejí Australané ty; jimž se podařilo proniknout přehradnou palbou. Zrána devátého dne se proti rotě B rozjedou tanky. Celé odpoledne zuří bitva mezi ocelovými netvory, a když poslední střela nalezne svůj cíl, kdysi vítězné Rommelovy pancíře leží roztříštěné a kouří se z nich – zrůdný obraz zániku.

V poledne se u A1 Alamejnu vzdal poslední nacista. Ti z Rommelova sboru, kteří bitvu přežili, prchají podél pobřeží směrem na západ. Nad nimi jako supi krouží spojenecké letouny a bombardují je tak dlouho, dokud se jejich ústupová cesta nezmění v tratoliště zkázy. A pobřežní silnicí se jako nekonečný řetěz – rovněž na západ – valí Osmá armáda. Australané byli nasazeni blízko pobřeží. Na padesáti-

mílové frontě mezi mořem a velikou Nížinou zuřil tehdy boj celých třináct dní.

Pozdě odpoledne se zbytky Druhého X stáhly z bojiště. Z posledních postavení vyvedl Lucas dvacet mužů. Víc jich z roty B nezbylo. Dick vedl četu o sedmi lidech: Dooley, Tony, on sám a ještě čtyři. Vystoupili na hřeben, odkud byl výhled na bojiště. Pod nimi až po obzor se neprostírá nic než smrt a spoušť. Rozbité vozy, spálená a křečovitě zkroucená ocel tanků, zčernalé a zpřeházené hromady trosek; bojiště je jimi poseto jako nebe hvězdami. Jako odumřelé pahýly vyrůstají z písku pušky – celý les. A co puška, to padlý nebo zmrzačený člověk. Hnilobná, černající a lepkavá hmota po stěnách tankových vraků je všechno, co zbylo z lidí, kteří před zásahem tvořili jeho osádku. Na kilometrech ostnatého drátu visí lidská těla – příšerný, nekonečný obraz zmaru. V pevnůstkách, krytech a zákopech se válejí zpřeházené kupy mrtvol. Tu a tam trčí z hromady mrtvých těl dlaň sevřená snad k prosbě. Vytřeštěné oči žalobně zírají k nebi – a zůstanou tak zírat, dokud v lebce nevyhnijí až na kost. Tady leží trup s utrženými končetinami nebo bez hlavy; jinde se povaluje ustřelená hlava. Rozčtvrcená břicha, z nichž nabobtnalé vnitřnosti vyhřezly jako mořská sasanka; hrdlo provrtané dlouhou střepinou granátu. Takhle tedy vypadají podrobnosti obrazu, který je v každém koutě této pustiny až k uzoufání stejný: obrovité smetiště oceli a lidských těl. A vítězové sedí a tupě zírají na gigantickou zkázu.

Slunce sestoupilo z nebe a poušť už obestírá tma. Ale oni tam sedí, jako kdyby jim bylo souzeno zůstat s mrtvými.

Jeden vzdychne. Druhý se pohne.

Konečně se zvedne Lucas a čeká na ostatní.

„Tak jdeme!“ řekne jim.

A vítězové vstanou a opouštějí bojiště.